Nr. 217A **Doos Gazette** **juli 2020**
guido.vandermarliere@telenet.be

Boerenbetweterigheid uit het verleden
*
Een pikeure in jouw veure
En in een heure – je zit er deure
*
Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 640 lezers

Beste abonnee

Bezoek de Hopast van het Neerhof in groep ! Alle info op de webstek!

't Neerhof

Lees de geschiedenis van Poperinghe

Dank zij de goede zorgen van **Jean Boidin** *is de website van 't Neerhof weer aangegroeid en loopt hij nu tot* **1553.**

https://tneerhofvzw.be/

Jaar 1552

De keikopgilde trekt uit te Brussel ! En in Poperinghe is er heibel over de riool in de Gervelgatstraat.
Er blijven problemen met de draperie en het grote Vlaanderen leent van de Poperingse Frans Diedeman.

Jaar 1552

47 bladzijden rentenakten.

Jaar 1553

De draperie blijft verder in crisis. En niet zo ver van onze stad wordt de bisschopstad Terwaan tot op de grond gelijk gemaakt. Kom ter een nieuw bisdom met Veurne als kern?
Verschillende Poperingenaars geven een oorlogslening aan de keizer.

Jaar 1553

31 bladzijden rentenakten.

Petrolleboer

Op mijn vraag naar het petrollekot van Jules Petrol – of Jules verhaeghe – kreeg ik de bovenstaande foto van **Eric Vandecasteele***, die eerst dacht dat dit de betreffende Jules was, maar even later stuurde hij mij een tweede mailtje met de correctie dat de gefotografeerde man Jules Jonckheere zou geweest zijn. 't Is alleszins een petrolleboer!*
Eric, hartelijk bedankt voor deze unieke foto !

Van **Leo Tilmans** kreeg ik de volgende mail doorgestuurd:

Dag Guido,
Bedankt voor het in het licht brengen van de geschiedenis van zowel 'grote' als 'kleine' mensen. Zij die de geschiedenisboeken halen en zij die daar verre van blijven. Het leven van die laatsten is het leven van ons, je lezers.
In het artikel over de Paepestraete in de tweede Gazette van juni staat de beschrijving van een huis waar "Francoys Lebbe woonde" op 12 maart 1564. Francoys, bijgenaamd De Oude is mijn directe voorvader van 12 generaties ver. Hij was geboren in Vlamertinge en verhuisde later naar Poperinge, waar hij trouwde met Mayke Vincke. Hij werd er landbouwer en schepen van Poperinge. Hij stierf in 1623. Als geboortedatum vond ik 1553, maar aangezien dat jaar ook staat voor het geboortejaar van een broer en een zus, ben ik daar niet zeker van. Zijn zoon Andreas (Poperinge 1585-1646) werd beëdigd landmeter, landbouwer en eveneens schepen van de stad. Andreas werd volgens mijn informatie begraven in de kerk (Sint Bertinus?) "sepultus in ecclesia".
Beste Do, is het mogelijk dat jouw document spreekt over dezelfde Francoys Lebbe en dat zijn geboortedatum wellicht een stuk vroeger valt? Volgens mijn informatie kan het niet de vader zijn, want die bleef in Vlamertinge.

Ik wens je een blijvende ijver en ik hoop dat je enkele mensen kan vinden die je met dezelfde 'sele' en eruditie kunnen assisteren.
Vriendelijke groet,
Leo

Beste Leo
Eerst bedankt voor jouw wensen e en bedankt voor jouw reactie.
Ik moet stellen dat dien ‘eerste’ Frans Lebbe al heel wat stof heeft doen opwaaien. Door de oudste halmen en rentenakten – uit de 16de eeuw - uit te typen, heb ik een aantal akten gevonden die over een ‘Lebbe’ gaan en deze heb ik doorgespeeld aan één van de lebbe-vorsers, Sabine Top, die dat verhaal dat de Lebbes van Vlamertinge zouden komen, sterk betwijfeld.
Ze heeft nu wel iets anders aan haar hoofd, maar misschien slaagt ze ooit om haar theorie te bewijzen.

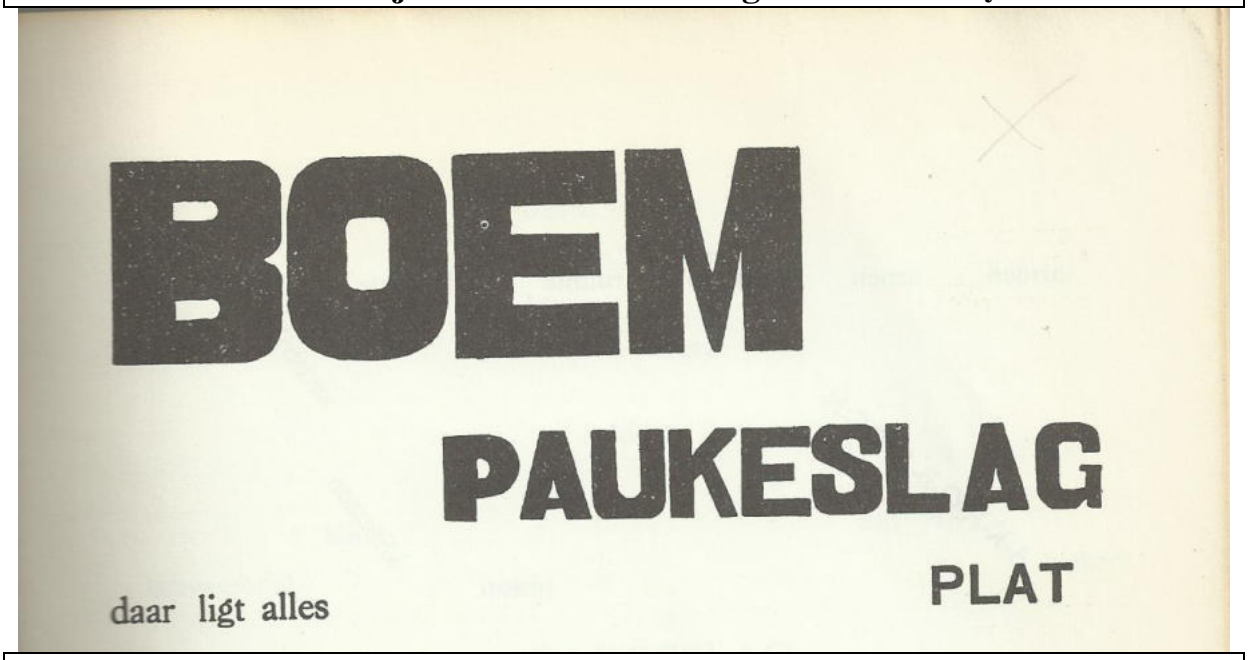

Een inleiding op den Grooten Oorlog

überhaupt unheimlich…..maar de culturo's hebben het al geraden: Pol van Ostaijen slaat hier de maat.

Van het platteland naar de grootstad reis je nog altijd als honderd jaar geleden het best met de trein. Dat heeft ook opa Jeroom begrepen, al had hij niet veel keus.
We schrijven **5 augustus 1914**.
Gisteren is Duitsland België binnengevallen en zijn ook nog eens de militieklassen 1899 en 1900 opgeroepen. **Jeroom is 34 jaar** en zal dus de grote dans niet ontspringen.

In alle vroegte heeft hij vanmorgen huis en haard verlaten, een knapzak meegekregen van Romanie met brood en wat hardgekookte eieren en een blik pilchards; de inmiddels negenjarige Richard en Georges - die er drie is - slapen nog wanneer Jeroom met de eerste stoomtram naar Poperinge spoort.
Daar stapt hij over op de stoomtrein naar Brussel.
Op zijn mobilisatiepapier staat dat hij zich ten spoedigste bij zijn eenheid in Luik moet voegen. In Kortrijk moet hij naar het spoor van Gent en dan met de boemel via Schellebelle en Aalst naar Brussel.
En tegen dan zijn ze al met een volle coupé en dampen ze smorend of pijpend er duchtig op los.
Er is echter geen uitbundigheid bij hen, geen strijdlust zoals een paar dagen geleden toen de jongste klassen gemobiliseerd waren en de overwinning van de patriotten al binnen was.
Toen koning Albert hen aanspoorde 1302 niet te vergeten.
Ik ken er nog zo één van Julius Cesar: horum omnium belgae fortissimi sunt.
Cynisme is zo oud als de mensheid, vraag de vertaling maar aan Bart Dewever, die weet er alles van.
Nee, deze mannen van halfweg in de dertig hebben met gezonde weerzin hun heimat verlaten. ze zijn al te oud om nog in ontspoorde sprookjes te geloven. ze beseffen maar al te goed dat hun plannen voor het leven hier geruïneerd worden door een paar geschifte machthebbers, die we nu Trump of Bolsonaro zouden noemen.

En Jeroom leest ook al wel eens de gazet en zegt tegen zijn gebuur op de trein: “dat ze dat niet zagen aankomen zeker. In november vorig jaar was koning albert **bij Wilhelm II** van Pruisen in Potsdam en toen zei dien kwast tegen onzen Albert dat de oorlog met Frankrijk “inévitable et proche” was.
Wilhelm II, de schelm, herinnerde er Albert aan dat ze beiden familie waren via de Hohenzollern en dat hij best die banden niet zou vergeten als hij aan de grens stond en vrije doortocht verwachtte om met een blitzkrieg de poorten van Parijs te forceren.
Albert was koelbloedig toen hij antwoordde dat de gegarandeerde neutraliteit hem belette familiale verbanden een rol te laten spelen. Hij zou België en zijn monarchie, verdedigen.
Waarop wilhelm spottend repliceerde:
“Waarmee zult gij dat doen?”
Het was inderdaad waar dat België bij Krupp in Duitsland zware artillerie besteld had en al betaald bovendien. Maar die Duitsers leverden niet.
En hoe ondankbaar was de taak van een vorst wiens katholieke ministers weigerden die malle loting weg te stemmen voor een algemene dienstplicht?
Het is tenslotte Charles de Broqueville, minister van oorlog, die op 28 mei 1913 de veralgemeende dienstplicht invoert waardoor de getalsterkte van het Belgisch leger van 180 000 op 340 000 werd gebracht, maar dat cijfer is nooit gehaald.

En voor **de onafgewerkte forten rond Antwerpen**, met verouderd afweergeschut en merendeels zelfs zonder elektriek, was er maar geld na de verkiezingen van 1919.
”Het zal wel weer één fusiek zijn voor drie man. Maar die verwissel ik gaarne voor een schop,” besloot Jeroom toen ze Brussel binnenreden. Daar moesten ze versporen naar Liège, la ville ardente. Ze waren ondertussen al met een paar honderd die een deel van de oudste vestingtroepen van Luik moesten vormen.

Het was tegen de avond van **5 augustus 1914** dat ze in Liège Guillemains uitstapten, alwaar een militair hen de weg naar de kazerne wees waar ze warm konden eten en overnachten.
Ze kwamen onder het bevel van **majoor Haneuse**.
Ze hebben die nacht niet veel geslapen, Jeroom en zijn ongeveer 500 maten die de twee oudste klassen van het 14e vestingregiment vormden. De Duitsers stuurden een zeppelin boven de stad die 12 bommen van 50 en 100 kg naar beneden gooide. Het luchtschip werd op zijn terugweg beschoten door Belgische artillerie en stortte neer. Er vielen negen duitsers dood.

Manœuvre de l'artillerie lourde allemande.

Een klein kiekje van een grote madam: dikke bertha 420 millimeter. De zwaarste Belgische artillerie is 150 mm. met haar schietbereik van 9 km bleef Dikke Bertha buiten het bereik van de vestingartillerie.

Op 6 augustus krijgen de oudsten, de vestingreserve, hun legeruitrusting, die onvolledig is. Sommigen versieren een vest, anderen een broek of een paar laarzen als ze een buitenmaatse voet hebben. Er zijn gamellen te kort en haast geen bestek.
Jeroom vindt nog een ransel en een gamel en een deerlijk toegetakelde blikken beker.
Als er maar te bikken zal zijn.
En er zijn 50 geweren te verdelen ook.
De rest krijgt allemaal een schop waarmee ze grond- en graafwerken zullen uitvoeren voor het aanleggen van aarden verdedigingswallen.
Het zal wel niet meer voor tussen de forten van Luik zijn, want ze horen in de loop van de dag dat er de vorige nacht zwaar gevochten is rond Boncelles en Ougrée.

Generaal graaf **Gérard Leman,** bevelhebber van de forten van luik, had 133 huizen in het dorp Boncelles in de nacht van 3 op 4 oogst laten platbranden en de rest gedynamiteerd omdat

ze in het schootsveld van het fort lagen. De inwoners hadden een kwartier de tijd gekregen om zich uit de voeten te maken. Het grootste deel van hun vee bleef in de brand.

Het VIe bataljon van het 14e Vestingregiment dat 1000 man telde, verloor die nacht al meer dan 600 man, gewond of gedood. Gedoopt in een bloedbad. Luitenant Daems krijgt het bevel van generaal Leman om de vestingreserve met de trein direkt **naar Tienen** mee te nemen.
Leman ziet dat Luik vlug zal vallen en besluit ook tot de aftocht van de rest van het 14e een dag later.
En **op 9 augustus** zijn de 500 oudsten al **van Tienen met de trein naar Antwerpen** vertrokken o.l.v. kapitein Lehyme.
Jeroom vindt wel dat het rap gaat. Er wordt gezegd dat ze voor kerstmis weer thuis zullen zijn. die avond krijgen ze elk een blik konservenvlees (bollebief) en een half brood.
Op 11 augustus is het grootste deel van het 14e vestingregiment in **Berchem** gekantonneerd. Het telt nog één bataljon van 900 man, het VIIe, verdeeld over 4 compagnies van elk 225. Ik heb er het raden naar in welke Jeroom is ondergebracht.
Als daar op **16 augustus** ook nog het VIIIe bataljon uit een Luiks fort bij komt, dan is het 14e compleet. Het is na 14 dagen oorlog ongeveer gehalveerd.

En ook Luik is ondertussen gekraakt onder de vuurspuwende muil van **dikke bertha**.
De belgen hebben in elk geval de duitse opmars vertraagd.
Van aarzelende garanten is er geen spoor, daarvoor moeten we nog een dikke week wachten.
Op 20 augustus zijn Brussel en Leuven door de Duitsers bezet.
Tussen Mechelen en Antwerpen liggen de Belgische legerdivisies (1e , 2e , 3e , 5e en 6e) verspreid. Het 14de vestingsregiment behoort tot de 3e divisie.
Een ander deel van het Duitse leger zwenkt af naar het zuiden waar de forten van Namen verdedigd worden door de 4de legerdivisie.

Ondertussen is op **17 augustus** generaal-majoor **Erasme Joseph Warnant** commandant geworden over het 9e , 11e en **14e vestingregiment** die alle drie behoren tot de 3e legerdivisie.

Erasme Joseph Warnant (vooraan midden) met andere Belgische officieren. Een snor was niet verplicht, maar het hielp blijkbaar wel. (Foto Tony van Renterghem)[1]

Het VIIe bataljon van opa Jeroom wordt vanaf nu IV/14.

Over die Warnant toch wat achtergrond. Hij is geboren in 1855 als telg uit een verdorde Waalse adellijke tak die carrière maakt in het leger en van 1904 tot 1906 door koning Leopold II belast wordt met de reorganisatie van de "force publique", het koloniale leger van de Congo vrijstaat van Leopold II.
Hij wordt opperbevelhebber van deze force publique die onder meer toezicht houdt op de rubberplantages, waar het afhakken van handen van inboorlingen bij het niet behalen van de rubberquota de gebruikelijke straf was.

Deze Erasmus wordt dus de grote baas van opa Jeroom, en we zullen hem later nog tegenkomen bij de slag van Dendermonde. Maar zo ver zijn we nog niet.

Ik zal nu wat samenvatten, want met die uitweidingen geraken we niet vooruit.
En het is toch de bedoeling om tegen het einde van het jaar terug in Roesbrugge te zijn.
In de periode van **18 tot 28 augustus** wordt er door Jerooms compagnie vooral en veel gereisd. Ja, ze moeten die mannen toch met iets bezig houden, deze met schoppen bewapende achterhoede van het Belgische leger.

---

[1] https://willyvandamme.wordpress.com/2014/09/04/erasme-joseph-warnantvan-generaal-majoor-en-verdediger-van-dendermonde-naar-de-liberale-politiek/

Eerst marcheren ze naar **Borsbeek** om er tussen de forten 1, 2 en 3 van de Brialmontverdediging loopgraven aan te leggen in de intervallen.
In de vroege ochtend van **19 augustus** gaan ze te voet naar **Boechout** alwaar ze om 5h32 per trein naar Heist-op-den-Berg worden gevoerd waar ze om 6 uur aankomen.
Ze moeten er patrouilleren op en rond de weg van **Lier naar Aarschot**, waar duitsers gesignaleerd zijn.
De volgende ochtend marcheren de 900 man van Bevel naar **Nijlen**, op enkele kilometers van **fort Kessel** in de buitenste fortengordel.
Ze krijgen een portie conservenvlees dat ze in hun kantonnement opeten.
Daar krijgen ze om 17h het bevel vanuit Lier per trein naar Antwerpen terug te keren, de schelde over te steken per boot en van het Vlaams hoofd opnieuw per trein naar Beveren-waas te sporen om daar te kantonneren.

Op 21 augustus wordt het bataljon gedrild en brengt uitrusting en wapens in orde, wat we ons daarbij ook mogen voorstellen.
Ook op **22 en 23 augustus** worden er in die omgeving verdedigingswerken uitgevoerd op de linkeroever.
Op 24 augustus moet er zo diep gegraven worden dat ze de maaltijden ter plekke nuttigen.

En **op 25 augustus** mag de 'brigade Warnant' zoals ze al worden genoemd opnieuw de trein op naar **Heist-op-den-Berg** want het is tijd voor de eerste uitval uit Antwerpen.
De bedoeling is de Duitse opmars in Frankrijk te storen.
Het is wat kotteren in de marge, als ik het goed versta, want in feite speelt alles zich meer zuidelijk af. Omdat er wat Franse en Engelse garanten ten zuiden van Namen zich eindelijk aangemeld hebben en zo de indruk willen geven dat de Duitsers tussen het Belgisch en het verenigd Frans-Engels leger in de tang zitten - voeren de Belgen deze uitval uit.
De Duitsers reageren als razende bijen die zich bedreigd voelen en steken de **universiteitsbibliotheek in Leuven** in brand. Wat een kultuurkamp van dit herrenvolk!!!

En Jeroom ondertussen, zult ge zeggen, hij is toch nog niet gevallen?
Nee, Jeroom vindt een maat als ze de **28e augustus** plots op de trein **van Lier naar Dendermonde** worden gezet.
In de coupé op de trein is geen plaats meer en Jeroom blijft staan tussen twee wagons en smoort wat hij vinden kan.
Hij leest er in een gazet van twee dagen geleden dat "rond Luik houden forten stand".
Tiens, die zijn toch al tien dagen gevallen, denkt hij en plots vraagt een soldaat hem: "Tu as une touffe de tabac pour moi?"
Jeroom kent weinig Waals maar heeft toch één woord begrepen.
Hij geeft zijn tabakszak en de Waal stelt zich voor: "Je m'appelle François en kij?"
Jeroom zegt zijn naam en vraagt: "ça va swa?" want als ge op de grens met Frankrijk leeft waait er al eens een halve zin over.
"ça roule comme une boule carrée" zegt Swa maar dat zal hij Jeroom nog moeten uitleggen.
En de trein dendert voort. En voor ze het beseffen zijn ze al in **Dendermonde.**

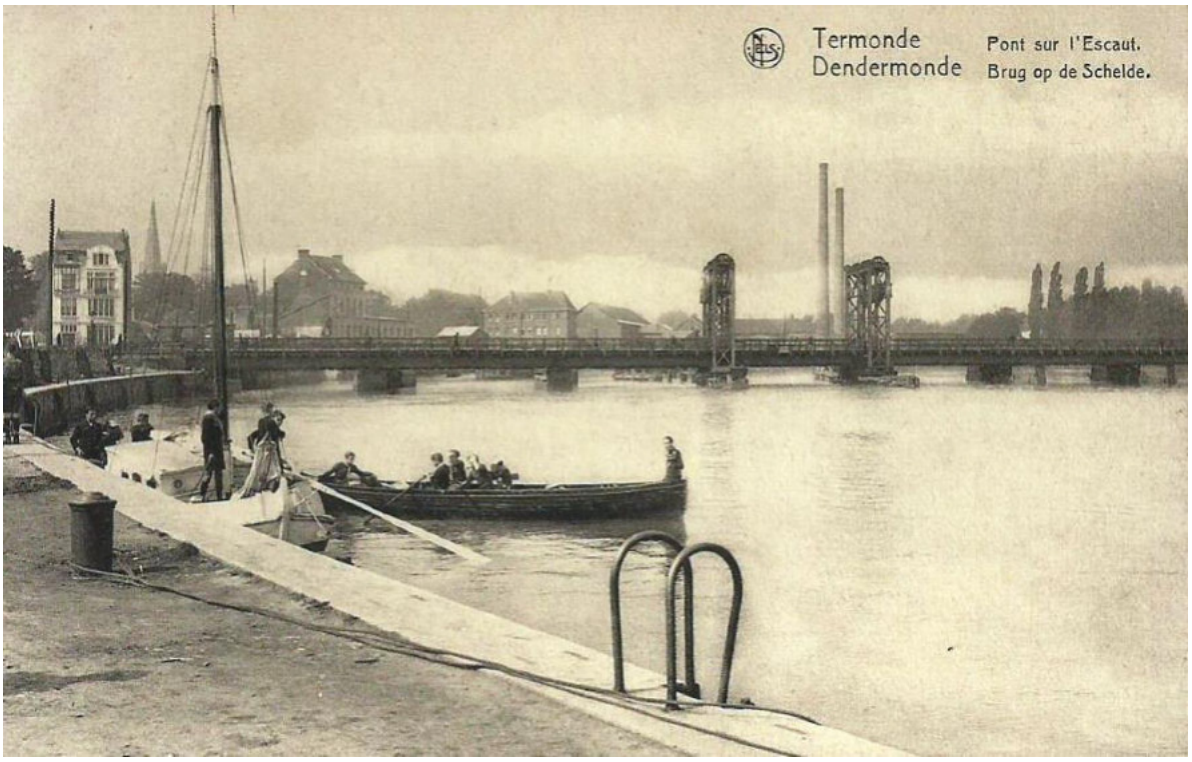

Een idyllisch plaatje van de brug over de Schelde in Dendermonde. La belle époque … er is iets aan de hand met de spoorwegbrug die onklaar moest worden gemaakt na de aftocht van de Belgen uit Dendermonde. Dat lukt de genietroepen niet omdat de bedrading van de lading springstoffen tijdens de gevechten verbroken is.

Wat Jeroom niet vertelt is dat de omgeving rond de forten van Antwerpen eerder op een **maanlandschap** lijkt. Werkelijk alles wat het schootsveld in de weg kan staan is omgehakt, in brand gestoken of gedynamiteerd. In Liezele worden 209 huizen vernield en de inwoners, meestal boeren, die dachten dat het fort hen ging beschermen …
Jozef Muls schrijft in zijn ooggetuigenverslag: "Men kon zien van het ene fort naar het andere. Ze verschenen in de verte lijk kleine heuvels boven de effen vlakte, waar de puinhopen van de afgebroken huizen lagen en hier en daar een gebouw stond te branden en nog een ander in een wolk van stof en vuur door dynamiet in de lucht vloog."

Omdat er inlichtingen zijn die wijzen op een mogelijke aanval van de Duitsers op Dendermonde, is de brigade Warnant (11e en 14e vestingregimenten) naar daar gestuurd. Dendermonde is een ommuurde stad en IV/14 moet op de omwalling de ruimte tussen de Schelde en de Brusselse poort verdedigen.

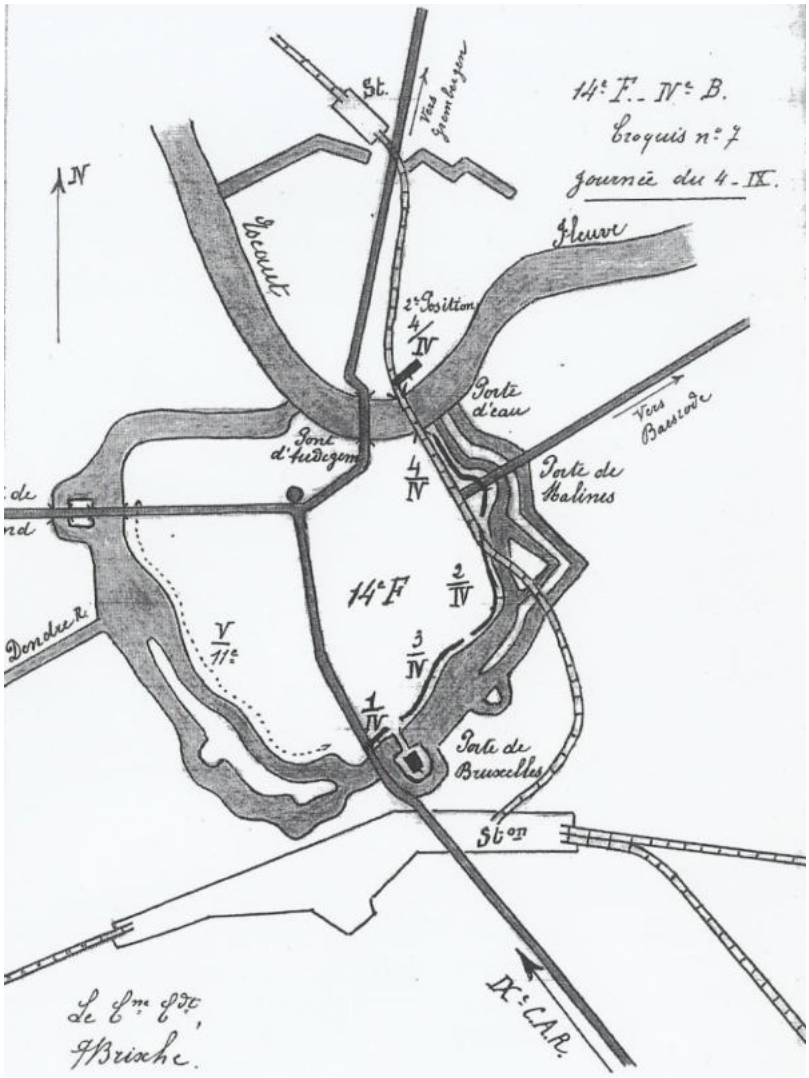

Van **29 augustus tot 3 september** graven ze greppels en slopen ze hinderlijke houten huizen rond het station.
En op **4 september** is het zo ver en nemen de 4 compagnies in alle vroegte om 4 uur hun gevechtsposities in.
De Duitsers sturen een gepantserde auto op de vestingen af die een granaat afschiet.
Het ding ontploft ergens in de stad en vernielt twee huizen.
De volgende is wel raak en woelt een berm om. De artillerie die Warnant te laat heeft gekregen is slecht opgesteld en komt nauwelijks van pas.
De overmacht van de Duitse infanterie (25000 tegenover 3500 Belgen) is echter te groot en als de 3e compagnie onderluitenant Desmet ziet sneuvelen beveelt Warnant **de aftocht.**
Het is nog geen 10 uur en die aftocht gebeurt ook niet zonder slag of stoot want de Duitsers zitten al in de binnenstad en nemen de Belgen van twee kanten onder vuur.
De 4e compagnie verliest ook een korporaal en ettelijke piotten worden nog levend of al dood afgevoerd.
Om 14h30 is het voorbij en is iedereen richting **Grembergen** vertrokken.
De Duitsers verzuimen hen achterna te zitten en de verbinding tussen Antwerpen en de kust te bezetten, maar zijn voorlopig tevreden met de totale verwoesting van Dendermonde tijdens de volgende dagen.

Voor Jeroom is dit zijn eerste vuurdoop en ik vraag me af wat dit met hem heeft gedaan.
Zijn bataljon bestaat maar voor de goeie helft uit de oudste twee klassen. Er zitten er ook tussen van de klassen 1901-1906, de echte vestinginfanterie zeg maar.

Hoogstwaarschijnlijk hebben die de vuurlinie bemand, want die oudsten hadden toch maar…een onvolledige uitrusting.

Ik ga het nooit zeker weten, misschien hadden ze in één of andere depot toch nog een vergeten voorraad geweren gevonden en stond Jeroom daar mee in dat schietkraam stoer te doen.
À la guerre, comme à la guerre?
Maar als Vlaming zal hij wel geen haantje de voorste zijn geweest, en als die onderluitenant Desmet viel, stel dat hij erbij was, of dat hij een gekwetste maat heeft meegesleept?
In dat geval alleen was hij daar op zijn plaats.
De volgende dag, 5 september, kunnen ze wat bekomen op een zijspoor ter hoogte van Kettermuit bij St.-Niklaas. Ze zijn afgelost door 2 bataljons van het 4e linieregiment, het veldleger dus.

Ondertussen staat de barometer op zware storm in de hogere militaire luchtlagen.
Omdat er een aantal onopgeloste meningsverschillen zijn over de rol van het veldleger en die van het vestingleger bij de verdediging van Antwerpen ontaardt de neerslachtigheid van Albert in een plotse woede en hij reduceert het aantal hem omringende generaals van 31 tot 13. Stafchef de Selliers de Moranville en onderstafchef de Ryckel worden ontslagen en kolonel Wielemans wordt de nieuwe onderstafchef.
Er komt geen nieuwe stafchef, Albert heeft er zijn buik van vol. Het zal niet de laatste keer zijn. De Selliers wordt benoemd tot inspecteur van het leger, en als eerste opdracht mag hij het commando van Warnant bij de aftocht uit Dendermonde aan een kritisch onderzoek onderwerpen.

Maar eerst wil ik nog dat andere wapenfeit van de koning op **6 september** vermelden.
Albert heeft een speciaal 'ordre journalier' waarin hij ook zijn soldaten de les spelt:"des renseignements dignes de foi signalent que les militaires belges, prisonniers de guerre en allemagne, sont enrôlés dans les troupes allemandes engagées contre les russes. (…). Les

officiers feront remarquer à leurs hommes qu'il est préférable d'être blessé ou tué en combattant bravement pour nos foyers, dans les rangs de notre armee nationale, plutôt que de se laisser prendre par l'ennemi et être obligé de se faire tuer ou blesser dans ses rangs, pour le profit des oppresseurs et des dévastateurs de notre patrie et de nos familles."

Het gerucht doet de ronde dat krijgsgevangenen in de vuurlinie gezet worden in de strijd van de Duitsers tegen de Russen.
In dat opzicht zou het dus zeker beter voor de achtergelaten vestingtroepen in Antwerpen zijn van zich te laten interneren in Holland, eerder dan in de handen van de vijand te vallen.
Maar dit komt later uitgebreid aan bod.
Daarnaast blaast Jeroom ook nog in mijn oor dat het Belgisch leger volgens de taalwet van 1913 tweetalig was. Maar de kaders zouden pas jaren later op pensioen gaan en ondertussen bleef de wet dode letter. Het kwam erop aan die Vlamen wat te paaien.
En bovendien, klonk het in de hoogste kringen, ter wille van de eenheid van het leger bleef het Frans wel de enige taal voor de bevelvoering. Pour les flamands la même chose.
De pesterijen en het getreiter van dien, daar hadden de Waalse kaders geen moeite mee.
Ces sales flamands-boches. Le roi avait le sang bleu des Hohenzollern.

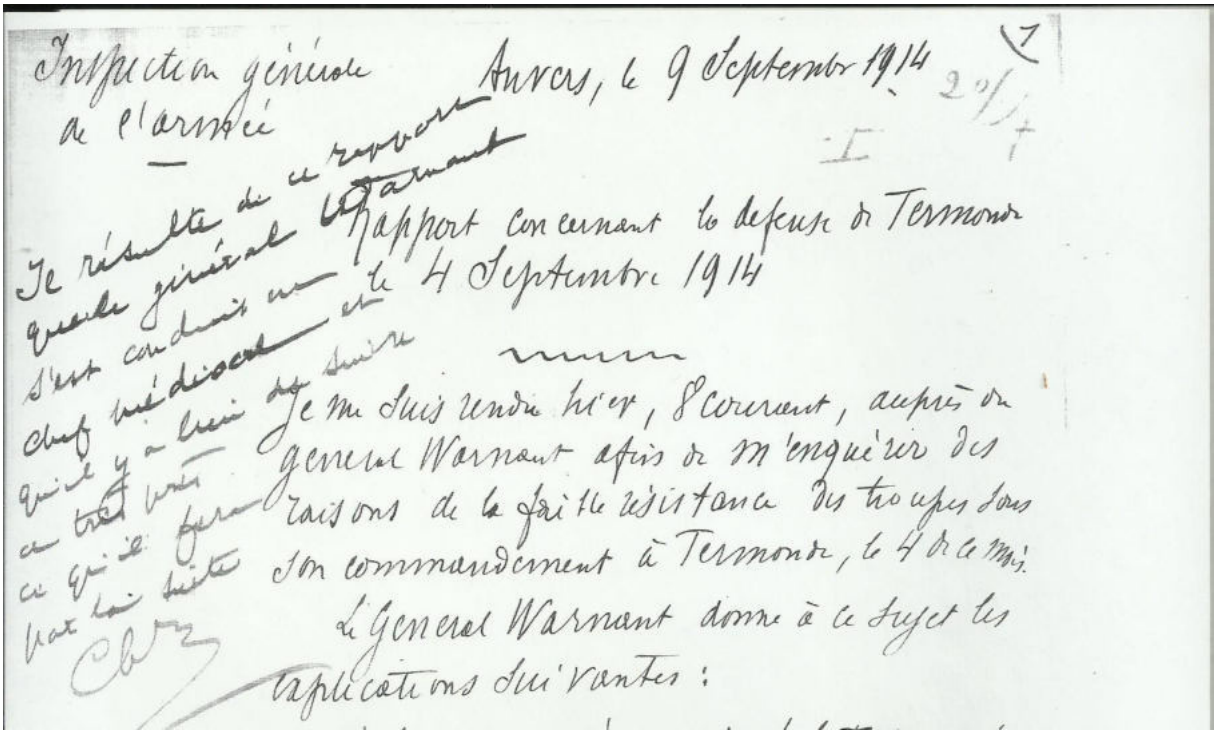
Inspection générale de l'armée

Anvers, le 9 Septembre 1914

Rapport concernant la défense de Termonde le 4 Septembre 1914

Je me suis rendu hier, 8 courant, auprès du général Warnant afin de m'enquérir des raisons de la faible résistance des troupes sous son commandement à Termonde, le 4 de ce mois.

Le Général Warnant donne à ce sujet les explications suivantes :

Nu is er eerst op **8 september** de strafexpeditie van de Selliers tegen Warnant.
De heren kruisen op die dag de degens.
Antonin de Selliers de Moranville had met name graag geweten waarom de weerstand van Warnants troepen in Dendermonde van zo weinig militair plichtsbesef getuigde.
In dit verband geeft Erasme Joseph Warnant de volgende uitleg.
Hij wijst op de 'qualité médiocre' van de bataljons vestingtroepen onder zijn bevel.
Zij bieden wel weerstand bij shrapnelvuur achter een vestingmuur, maar niet bij het gebruik van brisantgranaten. De vestingtroepen waren bovendien in slechte hygiënische toestand en hun conditie liet te wensen over. Zo waren er bij het 11e vestingregiment 551 zieken op een totaal van 2400 manschappen.

Bataljon IV/14 (met Jeroom) is evenwel de strijd niet uit de weg gegaan, maar de vijandelijke artillerie en vooral de numerieke overmacht hebben de strijd beslecht.
Warnant haalt ook de laattijdige aankomst aan van de beloofde artillerie. Ze moest opgesteld worden zonder de minste terreinkennis. Bovendien was de artillerie van weinig nut door de hardnekkige mist. De Duitsers vielen langs alle kanten aan en van in de stad ook in de rug. Dendermonde zou een muizenval geworden zijn als zijn troepen een half uur langer hadden stand gehouden. Ten koste van de hele eenheid.
Warnant heeft bewust zelf de aftocht bevolen.
De Selliers besluit hieruit dat Warnant in de mening verkeerde dat Dendermonde niet succesvol kon verdedigd worden en dat hij te veel bekommerd was om de veilige aftocht. Karakteristiek voor deze instelling vindt hij het feit dat Warnant het houten stationsgebouw niet vooraf sloopte, onder het voorwendsel dat hij de treinverbinding niet wilde verstoren, terwijl er in het noorden nog een spoorlijn is die deze verbinding verzekert.
Hij heeft ook zijn artillerie veel te voorzichtig gebruikt en hij had ze op de vestingen moeten plaatsen. Warnant heeft zich te veel laten intimideren door de vijand.
De verdediging van Dendermonde is met onvoldoende energie gevoerd in verhouding tot het strategisch belang van de stad.
Een ernstige blamage dus voor Warnant, die ook nog de genadeslag krijgt van minister van oorlog Charles de Broqueville die in de marge bovenaan het verslag fijntjes noteert: “uit dit rapport blijkt dat generaal Warnant zich als een middelmatige chef gedragen heeft en het zal nodig zijn hem in de toekomst van nabij te volgen.”

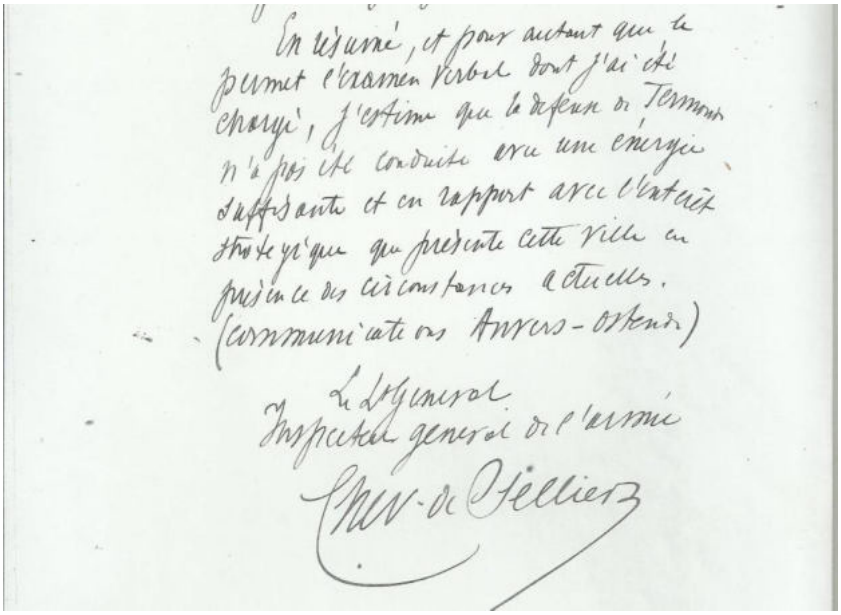
En résumé, et pour autant que le permet l'examen verbal dont j'ai été chargé, j'estime que le défense de Termonde n'a pas été conduite avec une énergie suffisante et en rapport avec l'importance stratégique que présente cette ville en présence des circonstances actuelles.
(communication des Anvers-Ostende)
Le Lt Général
Inspecteur général de l'armée
Chev. de Selliers

En hadt ge nu aan Jeroom gevraagd wie hij gelijk gaf: de Selliers of Warnant? Ik ben er zeker van dat Jeroom niet zou getwijfeld hebben, hij zou zeker gezegd hebben Warnant. Want Warnant was loyaal aan zijn soldaten geweest. Hij had gemakkelijk kunnen zeggen:” à outrance “ wat zoveel betekent als ‘tot het bittere einde’.
Die vestingtroepen, dat was toch maar een blok aan het been. En daarmee zou hij bij de Selliers zeker op een goed blaadje gestaan hebben.
En ook de koning zou content geweest zijn, voor zover dat in zijn toenmalige toestand nog mogelijk was. Zoveel oudgedienden opgelost in de kruitdamp der tijden.
Want waar was dat vestingvolk anders voor goed?
Nee, Warnant had zijn mannen behoed voor zinloos bloedvergieten. En kreeg daarvoor de volle lading. Zo rekenen mannen op het hoogste niveau met mekaar af.

We zijn weer in de realiteit nu. Op **7 september** is IV/14 rond het fort van Haasdonk aan het verdedigingswerk bezig. Warnant is commandant van de Vde sector op de linkeroever.

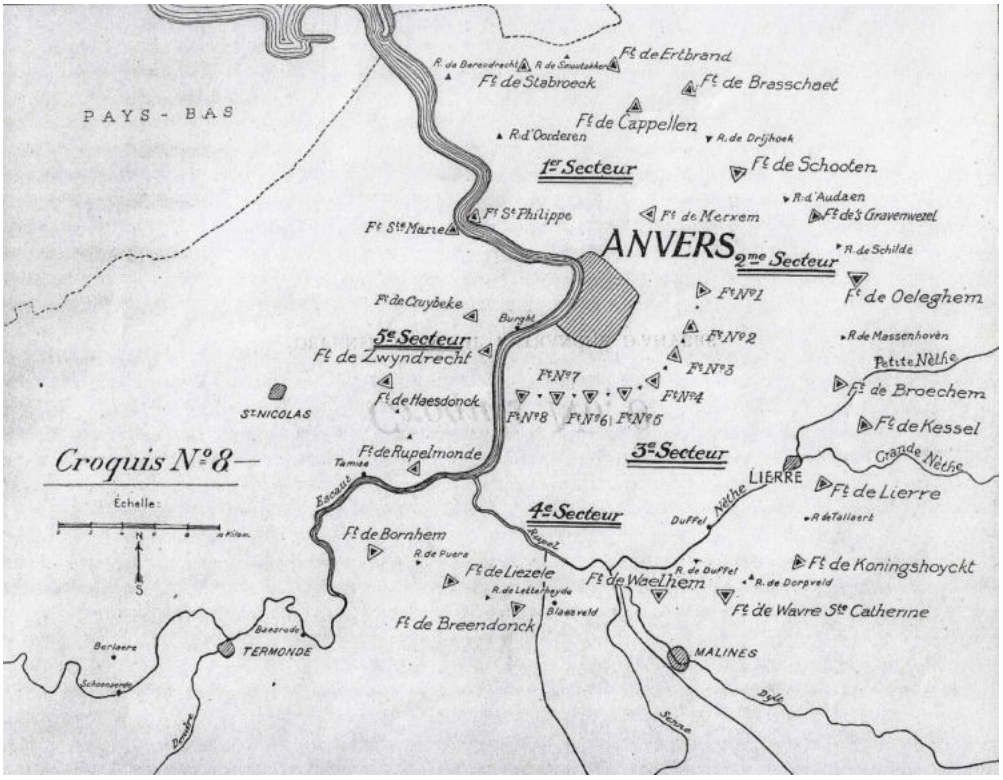

Kaart met de sectoren van Antwerpen en de drie verdedigingsgordels. De buitenste van Stabroek op de rechteroever tot fort St.-marie op de linkeroever. Op de rechteroever liggen deze forten op 18 km. van Antwerpen.

Men begon aan de bouw ervan in 1909 en ze zijn onvoltooid.
Dan zijn er de 8 Brialmontforten die dateren van 1865 op 3 à 4 km. van ’t stad en tenslotte de grote omwalling of muur rond de binnenstad met 19 poorten uit de Spaanse tijd.
Het geheel noemt de “position fortifiée d’anvers” (p.f.a.) of reduit national, nationale vluchtschans, het ‘oninneembaar’ geachte bolwerk Antwerpen.

En op **11 september** wordt het bataljon per trein vervoerd **van Waasmunster naar Zwijndrecht.** Vandaar gaat het te voet naar Burcht.
Vlees en levensmiddelen worden per vrachtwagen naar Zwijndrecht gebracht.
De noodzakelijke maatregelen worden getroffen om de mannen bij hun aankomst een maaltijd te bezorgen.
Op **12 en 13 september** krijgen de commandanten van het 10^{e} , 11^{e} en 14^{e} vestingregiment de opdracht hun troepen in orde te brengen en ze te inspecteren.
Wapens en uitrusting moeten gereinigd en de laarzen ingevet.
De mannen nemen deel aan de werkzaamheden die de verdediging voorbereiden.
Zij die niet hiervoor zijn ingezet oefenen het gebruik van de wapens en mars in gesloten rang.
Nog volgens Warnant is het hoogstnodig de mannen opnieuw in handen te nemen.
Ze leren gevechtsgedrag aan. Elke inbreuk op de discipline moet streng worden bestraft. Het is alle militairen formeel verboden het kantonnement zonder verlof te verlaten.
Op 14 september verhuist men naar Bbeveren-Waas. Hier staan schietoefeningen met mitrailleurs op het programma.
Op 15 september worden de effectieven geteld met het oog op de verdeling van de nodige patronen. **<u>Het bataljon IV/14 telt 912 man</u>, als volgt verdeeld: 242 (1^{e} comp.) olv kap. Lehyme, 239 (2^{e} comp.) olv onderluit. Fontaine, 224 (3^{e} comp.) olv onderluit. Desmet en 207 (4^{e} comp.) olv kap. Brixhe**. Er zijn 210 mitrailleurs.
En de volgende dag verhuist men weer naar Zwijndrecht.

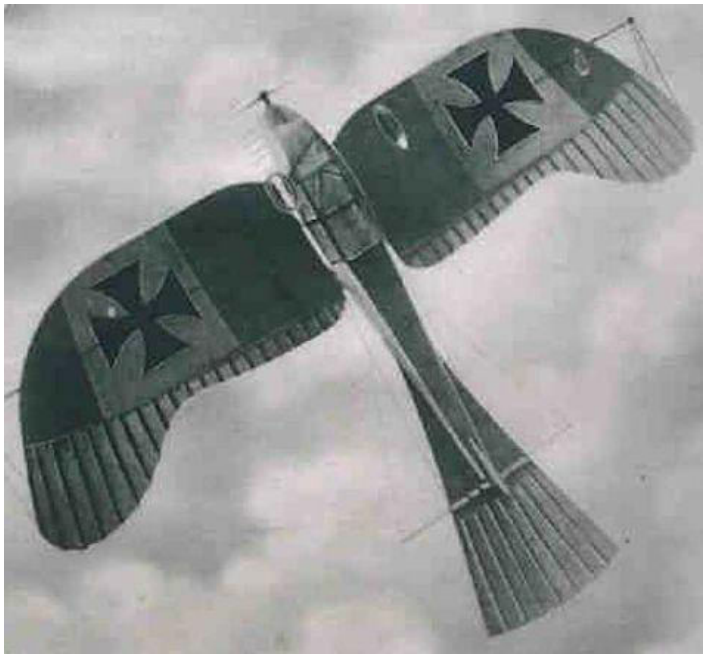

"dying splendor of the old World": de taube, eigenlijk gebaseerd op de vorm van de gevleugelde zaden van de javaanse kalebas, de zanonia macrocarca. duitse ééndekker voor verkenningsvluchten in wo I.

Een dag later, **op 17 september**, signaleert commandant Brixhe, om 8h 's morgens, dat hij een overvliegende taube op minder dan 500 meter hoogte heeft opgemerkt tussen 6 en 7 uur.
De vijandelijke ééndekker was volgens Brixhe te hoog om op te schieten.
Diezelfde dag nog volgt een bevel van kolonel Lemière, waarin hij de puntjes op de i zet in verband met die taube, die de ganse eerste linie overvloog ter hoogte van de schansen van Lauwershoek, Landmolen en fort Haasdonk.
Daarna maakte hij een bocht en vloog over de loopgraven en over de artillerie van de stelling, om vervolgens de richting van de eerste verdedigingslinie uit te gaan.
Hij merkt op dat men gemakkelijk die aëroplaan had kunnen neerschieten.
Wat het vuren op taubes betreft: men mag slechts schieten op ééndekkers, type taube, als ze zonder twijfel karakteristiek zijn voor het Duitse leger.
In dat geval mag het vuur slechts geopend worden op bevel van de commandant van de compagnie, eskadron of batterij.
Had niemand van onze troepen, onder de pas geschetste voorwaarden, deze morgen de taube kunnen neerhalen?
Een diepgaand onderzoek moet hierover direct gevoerd worden. Warnant voegt eraan toe dat op **18 september** vier Britse vliegtuigen van Oostende komen, via de luchtweg naar Antwerpen, met het verzoek niet op deze te schieten.

Die avond heeft Jeroom verlof tot 22h en hij gaat met Swa een luchtje scheppen in Zwijndrecht. Onderweg speelt Swa een deuntje op zijn mondharmonica.
Van het thuisfront geen nieuws. Het is weer kermismaand in Roesbrugge. En als hij die muziek van Swa hoort moet hij natuurlijk aan Romanie en Richard en Georges denken.
En aan de Sébastopol.
De conversatie gaat in het begin nogal ongemakkelijk, maar ze leren mekaar woorden zoals bollebief en in 't Frans is dat apevlees, du singe.
En pain is brood en soif is dorst en swa heeft soif en jeroom aussi en ze gaan er nu een paar drinken in één van de vele herbergen die ze ook hier tegenkomen.
En als ze terugkeren naar hun kantonnement zien ze duiven vliegen. Les pigeons qui volent dans la nuit. En zij vliegen ook als vredesduiven blindelings hun kantonnement binnen.
En die Spaanse griep van na de oorlog, dat kwam doordat de Walen apenvlees moesten eten.
Het virus springt van dier op mens als ze te dicht op mekaar plakten.
En daarom was er ook oorlog. omdat ze met veel te veel waren en omdat het Kommunisme dreigde. En Swa speelt er nog één. En hij zal het later Jeroom ook leren.

We zijn al **22 september** als Warnant meldt dat Franse vliegtuigen die dag over hun posities zullen vliegen. Het is strikt verboden op om het even welke aëroplaan te schieten.
Warnant wil ook weten hoeveel ransels (havre sac = vierkante rugzak) elke compagnie heeft en hoeveel mausergeweren er te veel zijn.
Op **23 september** graaft men voort op het terrein en de volgende dag laat Warnant weten dat Franse aëroplanen die vrij goed lijken op het type taube vandaag en de volgende dagen de versterkte stelling Antwerpen zullen overvliegen. Verboden op deze toestellen te schieten.
Op **25 september** zegt Warnant in welk depot de ransels moeten ingeleverd worden en de volgende dag zegt hij dat de oude ransels zoveel mogelijk vervangen zullen worden door nieuwe in grijze stof. En was het in augustus veel te heet, in september regent het haast elke dag, en de ziekenboegen liggen vol.

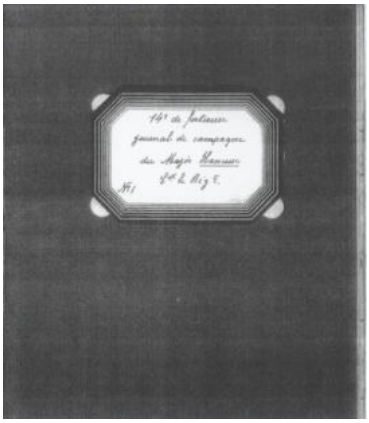

Een kleine parenthèse. De kronologie die ik beschrijf haal ik uit het "**journal de campagne"** dat majoor Haneuse dagelijks bijhield. Maar de commandant van de vierde compagnie, kapitein Brixhe, houdt een eigen "carnet de campagne" bij. En daar noteert hij ook op 26 september: "les sacs sont repris pour être versés à l'armée de campagne".

Ik denk niet dat het de bedoeling is **om aan die oude zakken nog nieuwe ransels te geven**.
En kan het veldleger niet even goed als het vestingleger op die nieuwe ransels wachten?
Brixhe heeft het foefje door: hun ransels gaan naar het veldleger. En waarvoor kan dat ransels nodig hebben?
Ge raadt het al: om de aftocht te blazen en het vestingleger in de steek te laten.
Op **26 september** wordt deze piste al in het geheim in bepaalde legermiddens voorbereid.
En dan moet de beschieting van Antwerpen op 28 september nog beginnen! Het veldleger zal uiteindelijk op 6 oktober vertrekken.
Het is de koning die het zo lang mogelijk in Antwerpen wil houden en eens te meer verschilt hij van mening met de legertop en met de minister van oorlog.

De Duitsers brengen hun zwaar geschut met Dikke Bertha op kop in stelling en proberen vanaf **28 september** een bres te slaan in de verdediging van de 3^{e} sector.

Het niet in te nemen' bolwerk Antwerpen davert op zijn vesten.
Op **1 oktober** zijn het fort St.-KatelijneWwaver en de redoute Dorpveld platgeschoten, een dag later de forten Walem en Koningshooikt.
De Belgen hebben eind september al een dringende vraag om hulp aan de garanten gestuurd.
De hoge raad voor de oorlog beslist het veldleger richting kust terug te trekken, maar wanneer?
De Selliers wil dan ook zoveel mogelijk vestingtroepen laten vertrekken, maar hij heeft niks meer in de pap te brokkelen.

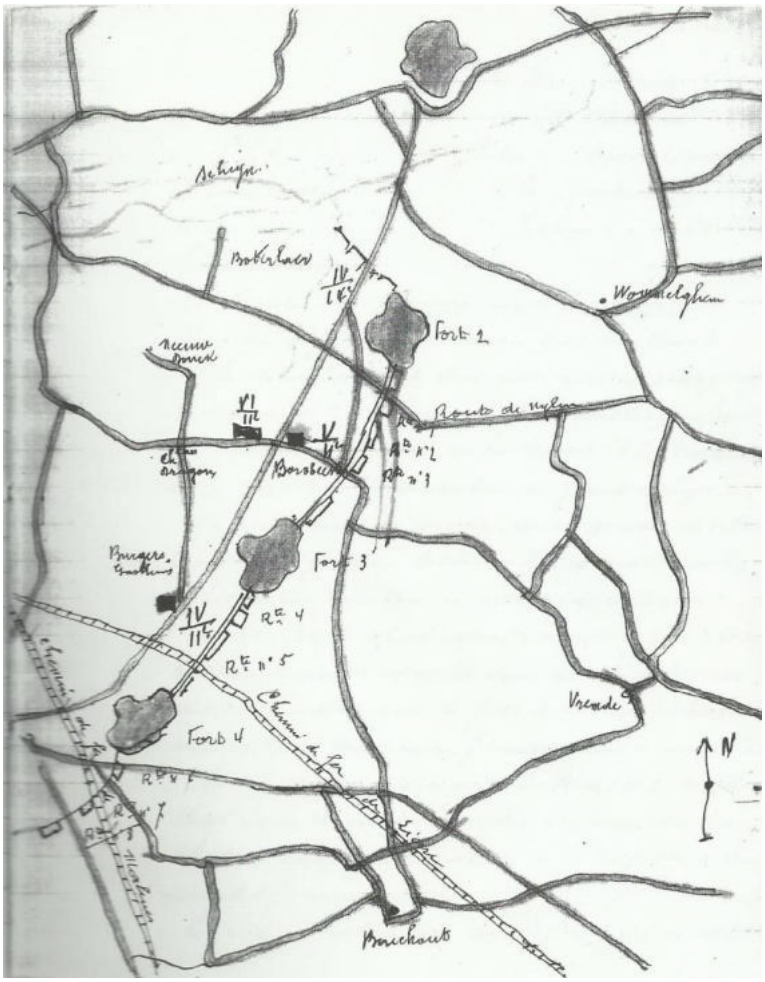

En IV/14 kantonneert nog altijd in **Zwijndrecht** waar ze in de nacht **van 2 op 3 oktober** een onophoudelijk konvooi met volgeladen karren uit Antwerpen richting Sint Niklaaas horen passeren.
Brixhe noteert: "retraite d'une partie des troupes de l'armée de campagne." In feite is het de logistiek en al het begeleidend materiaal zoals de voedselvoorraden die richting west worden geëvacueerd.

In de ochtend van **3 oktober** vallen ook de forten Kessel en Lier.

Bataljon IV/14 verhuist in de namiddag van 3 oktober naar de rechteroever en nu wordt het menens.

Op 4 oktober verdedigt het de Brialmontforten van de tweede linie, meer bepaald het gebied tussen fort 2 en de inundatie van de Schijn.
Deze positie wordt op **5 en 6 oktober** behouden.

Op 3 oktober is **Churchill** in Antwerpen gearriveerd.
De volgende dag komt er versterking van 2200 britse mariniers. Ook op 4 oktober hebben de Belgen zich na verwoede gevechten achter **de Nete** teruggetrokken.
De koning vertelt aan luitenant-generaal Deguise, commandant van de versterkte vesting Antwerpen, dat de Britten en de Fransen 60 000 man beloofd hebben voor 9 of 10 oktober.
Albert denkt dat die voor een deblocus van Antwerpen bedoeld zijn maar de legertop en de Broqueville hebben die ter bescherming van de nakende aftocht van het veldleger besteld.
Op 5 oktober zijn er nog verwoede gevechten in en rond lier. In de gazetten staat er dat de moraal der Belgische troepen uitmuntend is.
Pas rond de middag van **6 oktober** worden de Belgen en de Britten definitief in de zone tussen de Nete en de Brialmontforten van de 2^{e} verdedigingslinie teruggedrongen.

De Duitsers kunnen nu hun zwaar geschut verplaatsen en zowel de Brialmontforten als de Antwerpse binnenstad komen in schietbereik.
De duitse artillerie is evenwel onbereikbaar voor het Belgische geschut.
Nog eens 8000 Britten zijn gearriveerd. De Duitsers sluiten het Antwerpse drinkwater af.
De hoge raad voor de oorlog komt weer samen en beveelt de aftocht van het uitgeputte veldleger op de linkeroever voor de volgende nacht.
Enkel de 2e legerdivisie blijft samen met de Engelsen en de nog niet vertrokken vestingtroepen Antwerpen zo lang mogelijk verdedigen.
Op 7 oktober is het veldleger vertrokken en ook Churchill houdt het voor bekeken.
Voor hem betekent het vertrek van het veldleger een 'directe kapitulatie'.
En de Belgische regering neemt in Antwerpen de stoomboot naar Oostende.

De Belgen in de tranchees bij Antwerpen – Foto 'Le Miroir' – Dank aan P.J. Deseegher

Warnant geeft IV/14 en het 11e vestingregiment het bevel zich aan de Brialmontforten te laten vervangen door de 2e legerdivisie en door de Britse mariniers.
Zelf moeten ze, samen met het 12e vestingregiment de fronten 7, 8, 9 en 10 van de oude stadsomwalling gaan bezetten.
IV/14 krijgt het stuk tussen de St.-Laurentiuspoort en de Wilrijkse poort toegewezen.
Om 18h geeft Warnant het bevel ter plaatse te kantonneren.

Zoals de meesten loopt Jeroom er verbijsterd bij. Stel u voor: iedereen vertrekt naar het westen en de vestingtroepen worden nu in de vuurlinie langs de andere kant gedreven.
Welk barbaars brein heeft dit kunnen bedenken?
Toch zeker koning Albert niet?
Jeroom krijgt er een zure smaak van in de mond. Vanmorgen hebben ze koffie uit de Schelde gedronken. Het brakke water waarin ze hun soldatenkoeken konden laten weken.

Le Roi Albert au milieu de ses soldats, pendant le siège d'Anvers. *(Illustration.)*

Overal komen ze aftrekkende enkelingen of versplinterde compagnies tegen die hen laten weten: "wegwezen".
Alleman wil weg uit deze hellemond waar de duivelse duitsers hun vuur aan het oppoken zijn. Ze worden opgejaagd van de ene positie naar de andere. Gewapend met schoppen moeten ze straks de Duitse vuurmuilen weerstreven.
Welke koning kan dit van zijn onderdanen verwachten?
Het laatste greintje geloof in de monarchie van Albert smelt als sneeuw voor de zon, hoewel het pas herfst is. Stop nu maar met al dat chicaneren. Het moet allemaal nog beginnen.

De Duitsers kondigen op **7 oktober** de beschieting van de stad Antwerpen aan.
Die zal tegen middernacht beginnen.
Ondertussen is ook Albert afgezwaaid na een laatste onderhoud met Deguise waarin hij hem bezweert 'de résister, coûte que coûte, jusqu'au bout'.

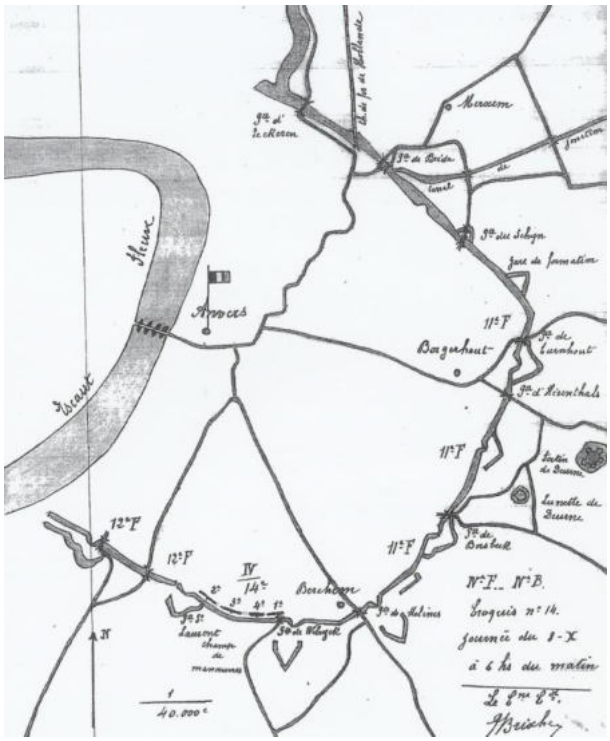

Mochten de Belgen bezwijken onder de overmacht, dan zag hij ze liever geïnterneerd in Holland dan krijgsgevangen door de Duitsers.
De koning gaat de beschieting bekijken vanop het stadhuis van St.-Niklaas.

Haneuse noteert: "**la situation est grave**. De beschieting begint om 23h30.
Om middernacht vallen de obussen onophoudelijk bovenop het front 9-10; hetzij op het plein van Wilrijk, hetzij in de richting van de werkplaatsen van de minerva en van de pyrotechnie. De ene vallen op de stad zelf, de andere bereiken de militaire gebouwen van de omwalling en de aanpalende huizen van de vesting. (daar precies is IV/14 gekantonneerd; zie croquis 14).

Bataljon IV/14 neemt de wapens op en begeeft zich, per compagnie, tot aan de voet van de berm, terwijl er bewaking blijft op de vestingen.
Om 5h bezet het bataljon het Terreplein van de vestingen in de aangeduide orde.

De mannen zijn kalm en blijven op hun posities hoewel er vlakbij geweldige explosies zijn. ondertussen is er geen spoor van vijandelijke infanterie; dit feit enerveert de mannen en het wordt alsmaar moeilijker ze ter plaatse te houden."
Om 8h krijgt IV/14 van Warnant het bevel om zich direct noordwaarts naar de fronten 5-6 van de omwalling te begeven; een compagnie naar front 5-6; een compagnie naar de poort van Breda; een compagnie naar de poort van de Schijn; een compagnie naar de poort van de spoorweg naar Nederland. Ze komen onder het bevel van kolonel Coppens en ze worden afgelost op hun vorige positie door twee compagnies van het 11e vestingregiment.
Haneuse: "de 4e compagnie (com. Brixhe) marcheert op kop. De mars naar de nieuwe posities gebeurt in zeer moeilijke omstandigheden langs de vestingmuren.
De obussen slaan in en lijken ons te achtervolgen. Bij elke afsluiting fluit het artillerievuur ons razend om de oren.

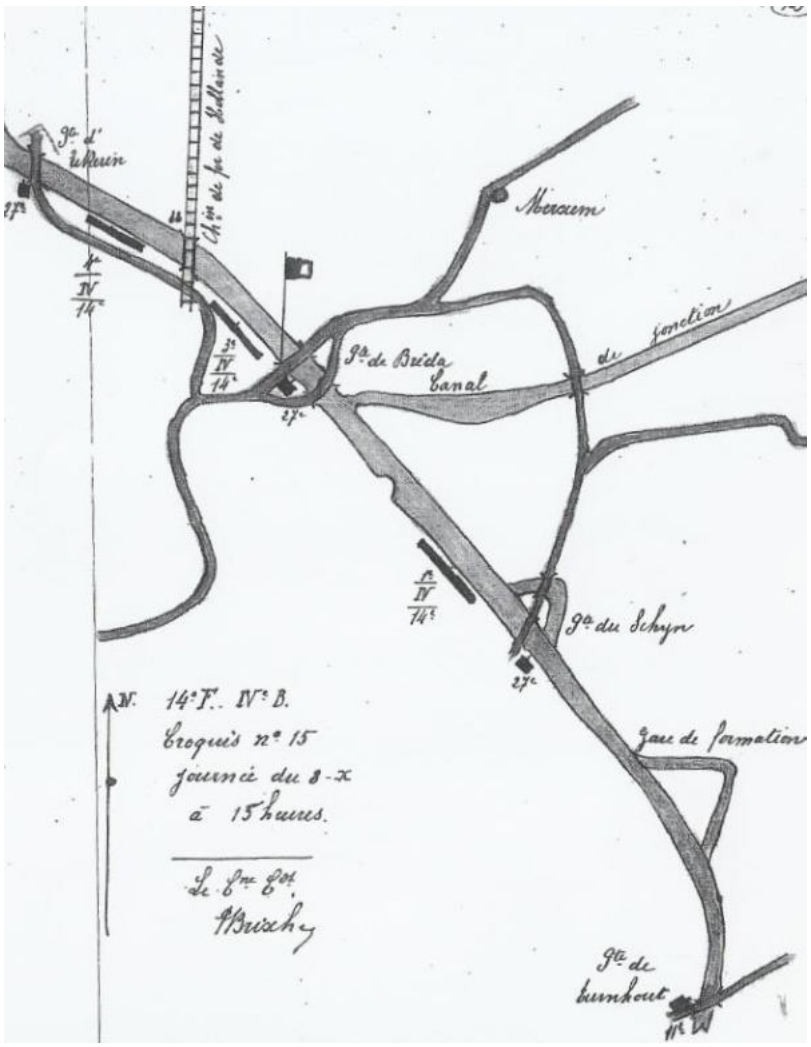

Ondertussen zijn de nieuwe posities ingenomen behalve door de 2e compagnie (onderluitenant fontaine), die niet gevolgd is. wat is ermee gebeurd?
Ik heb er het raden naar.
De cyclist die hem mijn orders moest overbrengen heeft niemand meer teruggevonden aan de Sint Laurentiuspoort behalve een massa kadavers.

De poort van Breda kan niet verdedigd blijven met de troep onder mijn bevel. Het bataljon is herleid tot drie compagnies. Een fractie van het 27e linieregiment wordt nu belast met deze opdracht.
Rond 15h30 vliegt er een taube over onze posities.
Het vliegtuig wordt tot de aftocht gedwongen door ons geschut van een snelvurend kanon dat zich op de vestingmuur bevindt."

Brixhe: "bijna op hetzelfde moment krijgt het bataljon van de staf van de versterkte stelling Antwerpen het nieuws dat de Engelse artillerie met overwicht antwoordt op de zware Duitse artillerie; het lijkt er op dat de Duitsers zich terugtrekken en men mag hopen dat, binnen twee uur, de situatie beter zal zijn. de beschieting wordt inderdaad minder hevig, zodat het mogelijk wordt, rond 18h, het bataljon te doen kantonneren.

Zoals de vorige avond, op bevel van kolonel Coppens, blijft één sectie per compagnie van wacht op de omwalling. De mannen lijden honger en dorst.

Deze morgen hebben ze koffie moeten zetten met water uit de Schelde, bij gebrek aan drinkbaar water. Dit vervuilde water irriteert op pijnlijke wijze de keel.
De officieren trekken zich terug in enkele eerste klassewagons die op een zijspoor staan."

Haneuse: "Om 18h geeft kolonel Coppens het verbale bevel te kantonneren. Hij heeft zijn hoofdkwartier gevestigd aan de poort van Breda."

Een volledig bewapende Belgische Soldaat – uitzonderlijk !

Ondertussen zien de generaals Dossin van de 2e legerdivisie en Paris van de Britse mariniers het hopeloze en uitzichtloze van de toestand in: de laatste verdedigers van Antwerpen zitten als ratten in de val maar Deguise is nog niet te vermurwen.
Paris zet zijn joker in . hij contacteert zijn opperbevel en dat geeft hem de verlossende instructies: de Britse mariniers moeten zich onmiddellijk terugtrekken. Deguise kan nu niet anders meer dan toegeven. Hij geeft ook de 2e legerdivisie en alle Belgische troepen op de rechteroever (behalve de garnizoenen in de forten) het bevel naar het westen te ontkomen. Dit bevel wordt om 18h gegeven.

La fuite d'Anvers, le 8 octobre 1914.

Haneuse: "om 20h passeren vluchtelingen van het 5e en het 11e linieregiment; een adjudant vergezeld door een twintigtal mannen vraagt om mij te spreken. Op dat moment ben ik wat aan het uitrusten in een compartiment van een spoorwegwagon.
De adjudant vertelt mij dat hij kwam van de tweede defensielijn, dat de troepen die ze verdedigden zich terugtrokken en dat de Duitsers de poort van Turnhout en van Berchem al bereikt hebben.
Ondertussen regent het obussen en shrapnels op mijn positie; het vijandelijk vuur is zo hevig dat het onmogelijk is om de omwalling opnieuw te bezetten.
Omdat ik onze positie moeilijk kan beoordelen ga ik naar de poort van Breda om er de situatie uit te leggen aan kolonel Coppens. Wanneer ik deze poort bereik, kan ik hem er niet vinden en de luitenant van het 27e linieregiment vertelt me dat hij hem ook niet heeft gezien."

Brixhe: " De situatie kan niet erger: lange tijd al krijgen we geen bevelen meer van de staf.
De telefoon is afgesneden en de circulatie in de stad is onmogelijk, niet zozeer door de rondvliegende projectielen, als wel door een massale toevloed van burgervluchtelingen die in een compacte massa de straten achter ons vullen en onophoudelijk toestromen naar de dokken

en naar de Schelde. Het is materieel onmogelijk nog langer een positie te houden die van het ene op het andere moment kan wijzigen. Langer blijven betekent het nutteloos laten afslachten van onze mannen. Ons bataljon kan nu niets meer proberen om het gevecht in ons voordeel te keren. We zijn totaal geïsoleerd en overgeleverd aan onszelf."

La population anversoise quitte ses foyers.

Haneuse: "Ik keer terug naar de afsluiting met de spoorweg naar Holland en daar verzamel ik de compagniecommandanten. We beraadslagen en er wordt beslist de brug van de spoorweg over te steken. Onze bedoeling is richting Lillo te gaan en de oversteek naar de linker schelde oever te proberen om op die wijze het veldleger te vervoegen waarvan men zei dat het zich terugtrok op Sint-Niklaas en op Gent."

Brixhe: "Er ligt maar één uitweg meer open: de mars naar Lillo en daar ergens de Schelde oversteken aan de geïnstalleerde veerpont en het veldleger trachten te vervoegen richting Gent. We mogen ons bovendien niet krijgsgevangen laten nemen."

Haneuse: "bijgevolg trekken de twee compagnies (3 en 4) bij de spoorwegbrug, langs die spoorweg terug (de brug wordt daarna vernietigd door een officier van de genie), daarna over de weg naar Ekeren-Wilmaarsdonk-Oorderen.
De eerste compagnie die dicht bij de poort van Ekeren geplaatst is, moet ons vervoegen 800 meter ten noorden van deze poort, terwijl ze onze linkerflank dekt.
Wanneer het bataljon aankomt bij Oorderen, kost het ons veel moeite de manschappen te doen marcheren; voor ons kleurt de lucht rood van her en der een brandende gloed; het knallen van een explosie rolt als een donder uit de richting van Lillo.

Er is geen ravitaillering meer, de mannen krijgen al twee dagen geen eten, ze zijn afgemat en uitgeput, door honger en dorst, en doodmoe, de beschietingen demoraliseren hen, laat staan dat ze voor een gevecht nog warm te maken zijn. we zien ons verplicht van richting te veranderen naar Hoevenen, Kapellen en Putte.

Het is ondertussen 3h in de ochtend van **9 oktober**. Met de grens in zicht houden we formatie "en halte gardée" in een weide naast de weg, die op dat moment krioelt van de vluchtende Antwerpenaars.

Plan de la position fortifiée d'Anvers.

De grond is nat en mijn mannen kunnen niet eens wat rusten. Rond 6h voegt een detachement van mijn bataljon, waar onderluitenant Derkenne het bevel over voert, zich bij me en hij geeft me het volgende rapport:
'Luitenant Derkenne: "Ik was aangeduid om de mannen te verzamelen die achtergebleven waren en toen dit gebeurd was, begaf ik me naar de poort van Ekeren vergezeld door kapitein-commandant Bonet (officier van de genie die net de brug over de spoorweg had laten springen nadat het bataljon er gepasseerd was).
Ik ging langs Ekeren in de richting van de spoorweg naar Nederland die ik volgde tot Kapellen.
Omdat ik er niet in slaagde bij het bataljon te komen, besloot ik dan te kantonneren in dit dorp tot de volgende ochtend. Rond 3h vernam ik van mensen die uit Antwerpen kwamen dat de Duitse cavalerie rondtrok in de omgeving van Kapellen. Ik zond direct verkenners uit om dit bericht te verifiëren en in afwachting van hun terugkeer nam ik mijn voorzorgen om eventueel weerstand te bieden aan een plotselinge aanval van de vijandelijke cavalerie.
Maar enerzijds was er zo'n massa vluchtelingen onderweg, dat men geen weerstand had kunnen bieden, zonder deze ongelukkigen bloot te stellen aan een zekere dood.
Anderzijds was het zo dat de verkenners me bevestigden dat de vijandelijke cavalerie op komst was. Het was dringend nodig dat ik dat aan mijn chef liet weten. Ik begaf me dan richting noord en weldra kwam ik majoor Haneuse tegen die zijn troepen op rust had gesteld in een weide. Nadat ik mijn mannen weer binnen de rangen had gebracht, hield ik mij ter beschikking van mijn chef. (getekend) onderluitenant Derkenne." (de sergeanten Forster en

Sels, evenals de mannen die op patrouille zijn gestuurd, verklaren allen dat ze Duitse cavalerie hebben gezien).

Rapport van de chef van de patrouille, Forster, die de rechterflank dekt.

Forster : “op 8 oktober was ik aangewezen om het bevel te voeren over een patrouille die belast was met het verzekeren van de mars van het bataljon richting noord langs de weg Ekeren-Wilmaarsdonk-Oorderen.
Ik had het bevel gekregen 1° om de volgende weg te volgen spoorweg Antwerpen-Rotterdam tot aan het station Ekeren 2° mij bij mijn eenheid daar te voegen. Na ongeveer een uur mars bemerkte ik achter een haag enkele vijandelijke ruiters.
Onmiddellijk waarschuwde ik mijn mannen terwijl er plots schoten gelost werden door de vijand. Twee van mijn soldaten werden gedood of gewond door de vijand. Ik kon hen niet meenemen.
De aangehaalde feiten deden zich voor ter hoogte van k53 van de spoorweg Antwerpen-Rotterdam. Ik kon mij bij mijn eenheid maar voegen op nederlands grondgebied in roozendaal.”
10 oktober 1914 de sergeant patrouillechef getekend Forster.

Haneuse :”rond 6h30 breng ik mijn officieren samen, na discussie stel ik hen de volgende vragen, beginnend met de jongste: 1) is het volgens u mogelijk om het veldleger te vervoegen? Unaniem antwoord: neen. 2) moeten wij ons in Nederland begeven?
Unaniem antwoord: ja.”

Brixhe “dan beraadslagen de officieren: hoe kunnen we ons nog bij het veldleger voegen, gezien de terugweg afgesneden is?
Hoe kunnen we onze mannen, die gebroken zijn door vermoeidheid, honger en dorst, logeren en bevoorraden; de plicht gebiedt ons hen niet op te geven. We moeten dus, helaas,

oversteken naar Nederland, de enige mogelijkheid die overblijft, die alle aanwezige officieren, met spijt en met de dood in het hart, unaniem moeten aanvaarden."

Ziet Jeroom er aan de grens zenuwoverspannen uit? Een shell schock misschien?
Nee, niet echt, zijn schoenen zijn lek gelopen maar hij is nog niet gezonken.
Wat houdt hem dan nog overeind nu hij in het inferno van vuurwerk tussen dikke zwarte rookwolken noordwaarts is gestrompeld?
De decibels van het bombardement dreunen nog na in zijn oren.
Ze zaten vlakbij Berchem dat de eerste uren rood gloeide en waar de grond om de tien seconden openbarstte. Die aanslag op zijn oren en het aan niemand kunnen zeggen want niemand kon het horen. Na 24 uur gedaver slaapt Jeroom waar hij staat daar tegen de grens. Er is nu enkel nog lawaai van vluchtende mensen in de nacht. De honger voelt hij niet meer knagen en niets kan zijn dorst nog lessen. Soms schokt hij nog wat na. Het is meer dan genoeg geweest. Maar hij leeft nog. En de kermis in Roesbrugge is voorgoed toe. Maar wie heeft er nog toebak?

De volgende keer trekken Jeroom en de rest van het veertiende vestingregiment de grens over. Zoals zal blijken zijn ze nog **met 570 van de 912** die majoor Haneuse er op **15 september** telde. En ook al zeggen cijfers niet alles, dit moet ook maar eens geweten zijn: volgens Sophie de Schaepdrijver vielen er van 4 augustus tot 10 oktober, de eerste tien weken van de groote oorlog, de helft van alle Belgische gesneuvelde militairen in gans de oorlog. De helft van 26000 is 13000 in tien weken of 1300 per week of haast 200 per dag tijdens de moordende bewegingsoorlog.
De lezer mag zelf becijferen hoeveel dat er nog per dag waren in de 47 maanden van de stellingenoorlog die volgde. Inderdaad, het waren er geen 10. En de vorst is na 10 weken oorlog al meer dan de helft van zijn leger kwijt. Dood, gekwetst, gedeserteerd, geïnterneerd of krijgsgevangen. Of doodgewoon zot geworden.

9 oktober – Antwerpen ingenomen – Uit de Poperinghenaar van de 18de oktober

Geraadpleegde werken:

Schaepdrijver, Sophie de. De groote oorlog. Antwerpen/Amsterdam, houtekiet/atlascontact, 2013. 383 p.
Velaers, Jan. Albert I. koning in tijden van oorlog en crisis. 1909-1934. Tielt, lannoo, 2009.
Wils, Lode. Flamenpolitik en aktivisme. Vlaanderen tegenover belgië in de eerste wereldoorlog. Leuven, davidsfonds, 1974. 272 p.
Maes, Thomas g. Antwerpen 1914 bolwerk van belgië tijdens de eerste wereldoorlog. Antwerpen, houtekiet, 2013. 279 p.
Looze, ,Hugo de. De val van Antwerpen. Brugge, de klaproos, 2014. 270 p., foto's.
Muls, Jozef. De val van Antwerpen (10 october 1914). Gent/paris, "ons vlaanderen", 1918.
Putteman, Paul. Bange septemberdagen. Dendermonde, oudheidkundige kring van het land van dendermonde, 2014. 413 p.
Deguise, V., La défense de la position fortifiée d'anvers en 1914 (20 août-10 octobre).

Brussel, 1921. 296 p.
de Selliers de Moranville, Contribution à l'histoire de la guerre mondiale 1914-1918. Bruxelles, goemaere, 1933. 649 p.
Archief van het koninklijk legermuseum brussel (klm) **Doos 2854**.(oud klassement)
Deelname van het 14e linieregiment aan den oorlog 1914-1918. Bruxelles, la belgique militaire, 1924. 55 p.
14e de forteresse: journal de campagne du major haneuse. 3 dln., 115 p., krtn., onuitgegeven manuscript. Bevat ook: carnet de campagne du capitaine commandant brixhe. 26 p.
Dossier Warnant.
www.warpress.be
Willy van Dammes weblog
Dossier Jérome Henri Cornelius Verhaeghe °11.01.1880

Poperinge verbeeldt

Chiro-Proven ging van 20 tot 30 juli 1970 op kamp naar Duinenrand in Oostduinkerke. Ze verbleven er in een oud molenhuis. Iedere kampdag begon met de formatie en groet aan de vlag. Jan Vandenbroucke houdt de groene afdelingsvlag vast. De overige jongens zijn nog niet gekend.

WESTHOEK VERBEELDT.BE

Slaap wel, liefste.

Zangwijze: *Weten of Jan niet en liegt.*

Zachtjens blaast de wind in 't loover,
't Vogeltje in zijn nestje zwijgt;
't Beekje murmelt vol getoover,
Wijl het maantje al hooger stijgt;
't Sterrekijn, voor 't wolkgewemel,
Schittert lieflijk aan den hemel,
Waar het pinkend lonkt en lacht;
't Uur der liefde en zoete droomen
Is weêr stillekens gekomen,
Slaap wel, liefste, goede nacht!

Slaap wel, dat de nacht uwe oogen
Met haar zachten sluijer dekk',
Tot weêr de ochtend aangevlogen,
U met nieuwen lust ontwekk';
Sluimer zoetjes, engelinne,
Die ik toch zoo teêr beminne,
Rust en droom van liefde zacht;
En wil aan den dierbre denken,
Die u blij zijn hart mocht schenken;
Slaap wel, liefste, goeden nacht!

Goede nacht, mijn liefste lieve,
Reeds ligt de aarde in diepe rust.
Dat geen onheil toch u grieve!
Kom, tot morgen u gekust.
Tweede leven van m»n leven,
O, hoe zal uw beeld me omzweven
Als een trouwe, zoete wacht;
Als een engel uit den hoogen,
Met de reinste liefde omtogen:
Slaap wel, liefste, goeden nacht!

K. J. C.

Lied uit de verzameling van Fabien Goussey – Achille Coppenolle

Wanneer krijgt een vrouw heur verstand?

Air : Wat kan zij daaraan doen.

1e COUPLET.

't Is weer 1 van de wijven hoor ik [zeggen achter mij
Maar zie geloof het vrij
Den tijd is lang voorbij
Ik trouwde met 'n meisje over 25 jaar
Ik kan er niet van zwijgen dat is waar.

Refrein :

Ja al de wijven kunnen vijfentwintig stielen
Eten en drinken en komeeren is er bij
Maar het verstandje die zit van achter in [hun hielen
En toch die willen zij nog slimmer zijn [dan wij
Want 't is gelijk wat er gebeurt in hulder [strate
Z'h'en 't goed gezien of weten hoe dat is [gegaan
Met hulder tonge zijn z'een beetje buiten [maate
Ja met een wijf hebt g'op de wereld nooit [gedaan.

2e COUPLET.

Van d'eerste weke zag ik al hoe late [dat het was
Ik deed nu niets van pas
Zij trok aan mijne jas
Ik moeste nog de schotels wasschen [is dat nu niet straf
'k Geraakte van die rosse niet meer af

3e COUPLET.

G'hebt mannen die soms stoeffen
Op de schoonheid van hun wijf
Zij spreken wel oprecht
Maar thuis zijn zij de knecht
Geef nooit de vrouwen geenen oef
Want 'k weet er alles van
Gij zoudt er wat van zien wierden zij [man.

EINDE

De Potterstraatmolen – Deel 8 – G. Vandermarliere & J. Destailleur

Ferdinandus Maes, een nieuwe molenaar

Wat er aan de hand was, is nu zeker niet meer duidelijk.
Is het toeval dat Frans Scherrier op 58-jarige leeftijd sterft en dat ook de Potterstraatmolen dient heropgericht te worden.
De molen wordt herbouwd door Pieter Beheyt en Jacquemyne Parmentier, met haar mede-eigenaars verpachten de molen aan Ferdinandus Maes, die dus de nieuwe molenaar op de Potterstraatmolen wordt.

11 januari 1741 - De Pottestraatmolen heropgericht *- SAP Processen 1741*

11 januari 1741- Aen mijn heeren
Suppliërende vertoont reverentelick **Louis Lauwers, Passchier ende Jacobus Demeersseman,** dat sij uyt een motif van liefde ende goede gheneghenheyt meer als anderssins hem hebben bemoeyt
beneffens **Jacquemynken Parmentier, weduwe van Frans Scherrier** ten deele proprietarige van de Pottestraetmeulen **in het oprechten ende herstellen** van de selven meulen,
soo verre dat sy differente schulden hebben verantwoort
soo van leverynghe vande houtten daer toe noodigh, schalien ende selve de eersten supliant heeft daer toe ghelevert eenighe boomen
al het welcke gheschiedt is in't betrouwen dat de selve weduwe Scherrier soude becommen hebben de pennyngen om al het gonne daer van dependerende ende de resterende schulden soo van den meulenmaecker als andersint
te connen voldoen ten minsten een groot deel,
soo als sij beloofde ende by faute dies dat sij alsdanne consenteerde dat den selve meulen soude vercocht wesen
Het is gheschiedt dat door supliants toedoen den selven meulen **is herstelt ende gherecht**
ende dat alles resteert te betaelen sonder dat de selve weduwe een duydt alleenelick can opbringhen omme het minste te betaelen
ende ondertusschen seer qualick ten propooste dhelft vande selven meulen verpacht heeft aen **Ferdinandus Maes** voor een termijn van vijf jaeren in te gaen te meye 1741
ende dat sij met den selven Maes t'samen den selven meulen alsnu ghebruycken sonder een ortjen te willen betaelen van het houtwerck van den meulenmaecker,
alle de leverynghe van houtten, schallien, bart, yserwerck ende naeghels etc
bedraeghende bet als hondert vyftigh ponden grooten vlaems,
daer en boven is aen de selven meulen belast met eene croiserende rente van 220 pond capitaal ende daer staen te betaelen ontrent de tachtentich ponden grooten van verloopen die daeghelickx augmenteren *(verhogen)*
de suplianten daarom wenschende ontlast te wesen van alles
addresseren sich tot ulieden
Oodtmoedelick biddende believe ghedient te wesen
considerende de premysen deser
ende datter in dese saeck sijn differente weezen die daer interest sijn hebbende,
van t'ordonneren ofte ist noodig te condemneeren de selve weduwe Scherrier van te laeten vercoopen den selven meulen met appendentien end dependentiën

twelck rechte ghelyck sij noch schriftelick heeft geconsenteert ghehadt
ofte by ghebreke dies de heesschers in desen supplianten te ontlasten van alle aenspreaeke
ende te voldoen van ‘t gonne sij te goet hebben van verschotten ende leverynghe
ten respecte van het oprechten vande selve meueln
ghedaen ende vervoorderen vooghden te stellen van haer weezen ende van voorkinderen,
staet te maeken ten sterfhuyse ende overleden etc
ende mits alreede de publicatien sijn ghedaen tot den instel soo tot Ipre, Belle, Haezebrouck
onder de gheheele casselrie van Veurne
alhier ende elders op vrydaeghe eerstcommende den 13de deser ende daer van vele dependeert
in het vertoeven van te ordonneren prompte comparitie van partijen omme partijen
personeelick ghehoort daer in voorsien te sijn als naer raede
twelcke doende etc

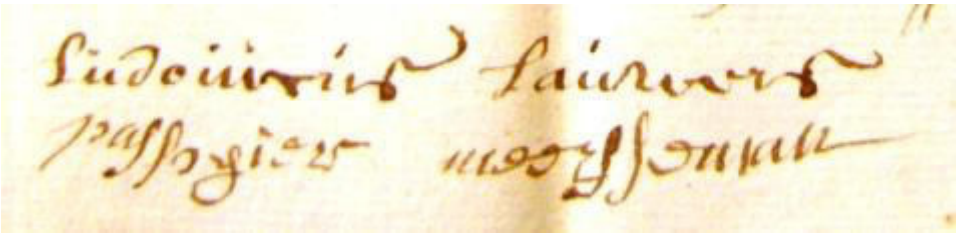

Men voegt er de verklaring van Jacquemynken bij waarbij zij akkoord gaat met een mogelijke verkoop.

De onderschreven **Jacquemynken Parmentier** weduwe van François Scherrier
consenteert by desen van **te vercoopen den Pottestraetmeulen** met de erfve daer mede
gaende ende huysinghe daerop staende ende ten dien effecte te authoriseren sieur **Louis Lauwers** ende dit ter haulche de meest biedende
naeste op ghewin van wijnpennynghen als naer ghewoonte
op alsulcke conditiën, restrictien ende modificatien als de selven Lauwers sal goet ende gheraedigh vinden
ten einde van met de pennynghen danof procederende te betaelen
de lasten daer op gheaffecteert ende de schulden die der ghemaekt sijn ter opsichte van het **oprechten ende herstellen van de selven meulen**
ende in alles te moghen ghebruycken goede raedt ende avis,
t’sy tot het doen de selve vercopynghe als in het breken vande vermeten pacht, dit alles voor soo veel aengaet haere proprieteyt belovende alles te houden voor goet, vast ende van weerden ende gehouden rekenynghe bewysende reliqua
belovende voorts voor soo vele noodigh soude wesen dese acte wettelick te herkennen

Aldus ghedaen binnen Poperinghe desen 3 xbre 1740 - *3 december* - hebbende met min tselve Jacqueminken Parmentier voor soo vele het noodig mochte wesen gheassisteert gheweest van **Pieter Beheyt** meester meulenmaeker in desen present ghecooren voor bystaenden man
Toorconde alles ter acceptie van dito Lauwers
Tmarcq van Jacqueminke Parmentier

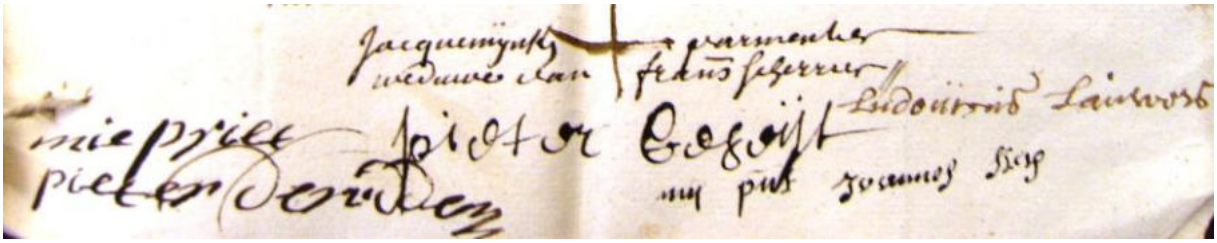

Te insinueren **Jacqueynken Parmentier** weduwe van Frans Scherrier op het versouck van Louis Lauwers, beneffens **Passchier de Meerseman**, in de qualiteyt van vooght **van de twee weezen vande selven Scherrier ghewonnen by Cathelynne Therese Demeersseman,** ende **Jacobus de Meersseman** als interest hebbende
ten fine de selve weduwe sal hebben te compareeren voor mijn heeren burhgemeesters ende schepenen deser stede ende jurisdictie van Poperynghe - merghen wesende dyssendaghe den 10de deser - ten neghen ure voornoene
alwaer de versouckers oock hun sullen laeten vinden omme te kennen te gheven de reden ende motif waeromme sij haer vanteert ende verstaet **niet** te willen laeten vercoopen de meulen met den grondt, appendentien ende dependentiën, **ghenaemt de Pottestraetmeulen,** daer sij te vooren tselve hadde gheconsenteert ende gheauthoriseert daer toe den eersten versoucker,
faute dies de versouckers protesteren haer delay[2] aen ten nemen voor reusie ende thaere laste te sullen anderssins aficeren als in justitie sal conveniëren – aldus versocht **desen 9de january 1741**
Ons toirconde Ludovicus Lauwers

Op de **29ste july 1741** *komen we* **Ferdinandus Maes***, de nieuwe molenaar, nog eens tegen, waaruit blijkt dat hij alleszins nog molenaar op de molen is. We weten echter niet wie de nieuwe eigenaar of eigenaars zijn.*
Ferdinandus Maes meulenaere inde Pottestraet meulen, verweerder
jeghens Joannes Parmentier ende Marie Therese, Carliers heesschers omme thebben betaelinge van de somme van elf ponden groten vlamsch ende dat over **de overlaetynghe ofte over coop** van het ghemeenroerende goet bestaende in een besleghen waeghen etc inghevolghe de wettelycke obligatie door Maes ondertekent ende rustende onder d'handen van de heer **Pieter Frans DeBaenst** waeranne gherefereert wort heeschende oock den interest a tempore more ende costen

20 maart1741 – Halmen – de Pottestraatmolen – Molen

Actum ten ordinaire halmdaeghe present de wet desen 20ste maerte 1741
Toorconde als clercq vande heere onderteeckent Leliegeois

Compareerden in persoone **Jaecquemynken Parmentier**, weduwe van Frans Scherrier, filius Jaecques als noch sittende in baeten ende commeren ten sterfhuyse vande selven haeren man ten effecte deser - voor soo vele noot sy geassisteert van **Benedictus Carpentier**, - soo over haer selven als synde voorsien van brieven van octroy verleent by myne heeren burghmeesters ende schepenen deser stede ende jurisdictie per appostille op requeste van date van hedent - onderteeckent als burghmeester ter absentie vande buffettieren[3] **J.P. Petyt** ten passeeren deser gesien ende gelesen
die over de twee weesekynderen van haere overleden man gewonnen t'synen eersten huywelick by **Catherina Therese de Meersseman** ten regaerde van het part ende deel vande naerschreven goederen dat aende selve twee kynderen soude connen ofte mogen competeren uytten hoofde van hunne moeder –
soo wel als uytter hoofde vande voorseide hunnen vaeder

[2] Delay = uitstel
[3] Buffettieren – de klerken die aan het 'buffet' werkten

ende insghelyckx ten aensien van het part ende deel dat insgelycks soude connen ofte mogen toecommen aende weese vande selven **Scherrier gewonnen t'synen tweeden huywelick** met de comparante –
uytter hoofde van de selven synen overleden vaeder,
als byde selve weesen nochte het sterfhuys vande selve **Marie Therese de Meerseman**,
nochte het sterfhuys van de selven Scherrier tot noch toe aenveert hebbende,
welcke comparanten verclaerden vercoght te hebben wettelick ende ala haulche de meest biedende - de naerste - aen **Louys Lauwers** den welcken alhier medecomparerende bekent alsoo gecoght t'hebben **drie vierendeelen garslant begrepen den meulenwal met eenen coornewyntmeulen** nieuwelick gerestaureert mitsgaders een woonhuys consisterende in twee woonplaetsen, scheure, peerdtstal, coestal, hoppekeete, appendentien ende dependentien
Folio 135
Synde genaemt **den Pottestraetmeulen**,
staende ende geleghen t'eynde van de Pottesstrate binnen t'port deser stede
door de comparante gebruyckt tot de helft ende wederhelft door Ferdinand Maes,
die noch pacht pretendeert aen syne helft **voor eenen termijn van vijf jaeren** te beginnen mey eerstcommende, ter prestatie van veerthien ponden thien schellynghen goroten vlamesch by jaere,
Voorts is den selven muelen vercoght **met alle de roerende ende draeyende wercken,** behoudens door den cooper alleenelick betaelende aende voorseide Maes vierenttwyntigh ponden grooten vlaemsche –
hantslagh aen het vercoghte goet met de erfvenisse –
synde den coope geschiet voor godtspennynck vier schellynghen grooten –
voor hooftcleet vier ponden grooten over d'interventie ende voorder vacatien vande deelsman Bouchout een pont groote –
voorden hooghsten intstelder vier ponden grooten ende van principaele coopsomme vierhondert dertigh ponden veerthien schellynghen drie grooten vlaemsch,
suvyer boven neghen ponden vyf schellynghen neghen grooten over gewonnen wynpennynghen
ende vier schellen parisis van ider pont groote vlaemsch ter taefel –
te calculeeren op de principaele coopsomme ende accessoireren –
toedies boven alle de oncosten dependerende soo wel uyt de voorseide wettelicke vercoopynghe als van t'doen de onterfvinghe ende erfven met alle voorder daeruyt resulteerende - geene gesonder, nochte gereserveert –
alle welcke syn scoopers laste - sonder myncken vande principaele coopsomme
ende op alsulcke voorder conditien, restrictien ende modificatien gelyck by de wettelicke quaerte van vercoopynghe onderhouden door dheer Melchior Larmuseau als clercq der venditien gesloten ten 3de deser – is gedeclareert - waer aen om corthede wort gherefereert –

abboutterende het voorseide lant van oosten de voorseide Pottestraete –
de suytsyde L. de Bryde, ende t'gasthuys van van Poperinghe, d'haeghe half medegaende, twesten dheer ende meestere Jaecques Vande Goesteene, hebbende aldaer eene erfachtighe dreve tot de Crombekestraete, langhst voorseide gasthuyslant ende t'gonne vande selven Vande Goesteene
ende van noorden t'lant van Guislein Useel, causa uxoris,
hebbende de vercoopeghe verclaert dese vercoopynghe geschiet te syn t'elcks rechte –
hebbende voorts verclaert onder eedt gelyck oock heeft gedaen den cooper dat de selve geschiet is sonder schimp, fraude ende prejuditie van iemant ende geensints om het vercoghte goet te brengehn in dooder hant - directelick nochte indirectelick –

synde in desen medegecompareert **Vedast Vilet, ende Catherine Therese Scherrier** syne husvrouwe - **Jan Delvoye ende Marie Pieternelle Scherrier** syne huysvrauwe,
de selve huysvrauwen respectivelyck wegen de voorseide hunne mans, t'haeren dancke geauthoriseert - soo sy verclaerden –
toedies **Joannes Clare ende Christyne Therese Hoornaert** de twee kynderen van Jooris Hoornaert filus Jooris, beyde jonghe dochters, t'hun selfs by competente elde ende niet min geassisteert vande voornoemde Carpentier - gecooren voor bystaende man,
eyndelinghe **Frans Jacobus Bouchout** als wettelick aengestelt tot d'uytredynghe vande becommerden sterfhuyse van **Joseph Fallent ende Claere Scherrier** syne overleden huysvrouwe den voorseide Bouchout uyt crachte vande voorschreven letteren van octroye aldaer de vercoopynghe van het part vande voorschreven goederen ten aensien vande selve
Folio 136
sterfhuyse is geapprobeert ende geoctroyeert
alle welcke leste comparanten voor soo vele als ider aengaet ende noch eenigh part ende deel inde vercoghten goede soude mogen hebben,
declareeren by desen de vercoopynghe in desen gheroert - te aggreeeren ende goet te kennen behoudens proffycterende uyt de voorschreven coopsomme tot concurrentie van hemlieden proprieteyt ende goetvynden
ende op die conditie ende onder de selve modificatie hebben sy alle soo wel als de vercoopeghe alsoo vande selven goede ontuyt ende onterft geweest ende den cooper alsoo daerinne gegoet ende geerft als naer costume

Ommestelling

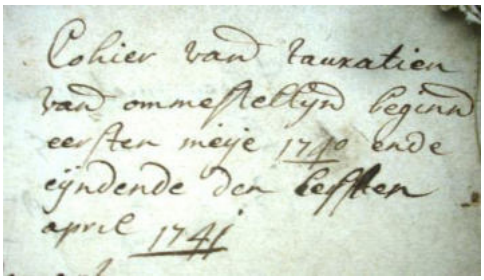
Cohier van tauxatien van ommestellyn begynn eersten meye 1740 ende eyndende den laesten april 1741

Voor het jaar 1741 wordt de weduwe van Frans Scherrier in de ommestellingen nog vernoemd, om deze stadsbelasting te betalen.
We zien wel dat de molen met de molenwal geschrapt zijn aangezien deze in dit jaar niet in gebruik was.

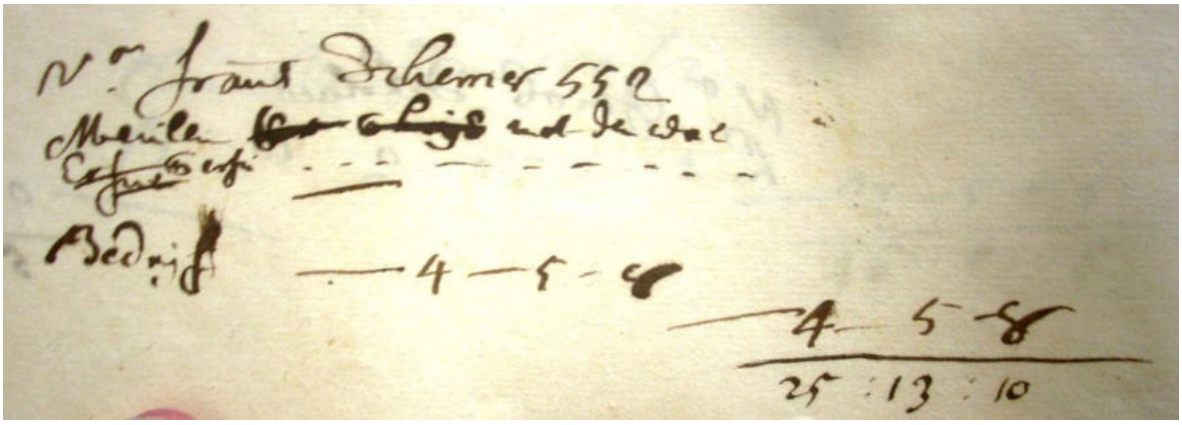
N.o Frans Scherrier 552
Bedrijf — 4 — 5 — 8
4 5 8
25 : 13 : 10

Ferdinandus Alexander Maes uit Westvleteren huwde op de 15de september 1739 met **Marie Cathelyne Demey**. De getuigen bij dit huwelijk waren Frans Scherrier en Petrus Maes. Het koppel kreeg op de 25ste augustus 1740 een kind **Pieter Jacobus Maes** gedoopt, maar blijkbaar was zijn roepnaam Jacobus.

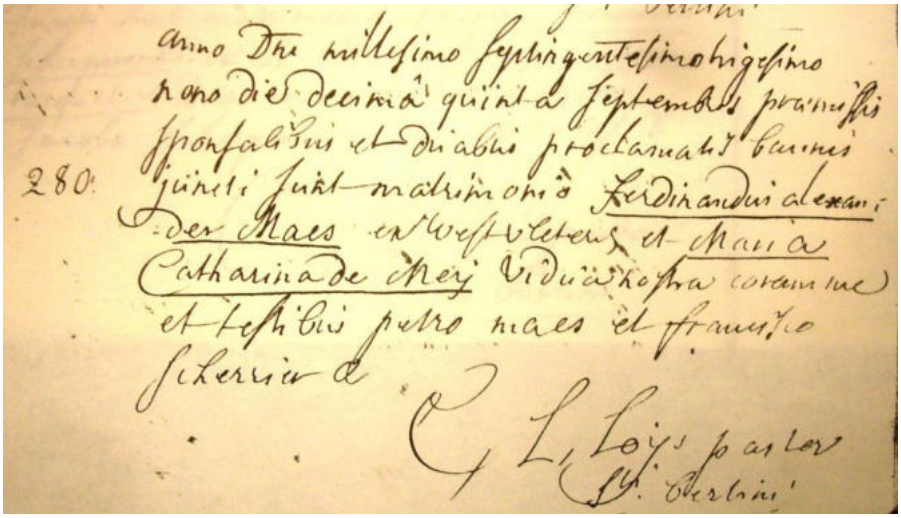
anno Dni millesimo septingentesimo trigesimo
nono die decima quinta septembris premissis
sponsalibus et diabus proclamatis binnis
280 juncti sunt matrimonio Ferdinandus alexan-
der Maes ex West-vleteren et Maria
Catharina de Mey viduus nostra coram me
et testibus petro maes et francisco
scherrier

C. L. Loys pastor
W. Verlinde

De huwelijksakte

5 oktober 1741 – De molenaarsknaap heeft gestolen *– SAP Processen 1741*

Anthoine Dedie ghe-imployeerden meulenaerscnaep over **wylent Louwys Lauwers**
in den meulen genaemt de Pottestraetmeulen, verweerder
jeghens **Ferdinandus Maes** meulenaer inden geseyde meuylen heesscher by bevele
tenderende concludeert ten fyne
den verweerder ghecondemneert worde van stappans te doene restitutie van een laecken,
mans **just au corps** competerende aen hem heescher, die hij verweerder ghenomen heeft uyt
s'heescher huyse op den 29ste 9bre 1741 voor middagh ende ghesloten in sijne s'verweerders
laede present ghetuyghen
ende omme s'verweerders begaen exces
dat hij sal worden gecondemneert in alsulcke smaed ende interesten daer uyt geresulteert
het officie onverleth van te agieren ten verweerders laste
als naer raede niet alleenelyck ter causen voorschreven man
oock omdat den verweerder ten voorschreven dag s'verweerders huysvrouwe ghesleghen
heeft in haer eighen huys met gelycke costen

19 november 1741 – Overlijdensakte – Ludovicus Lauwers – gehuwd met Joanna Hoornaert

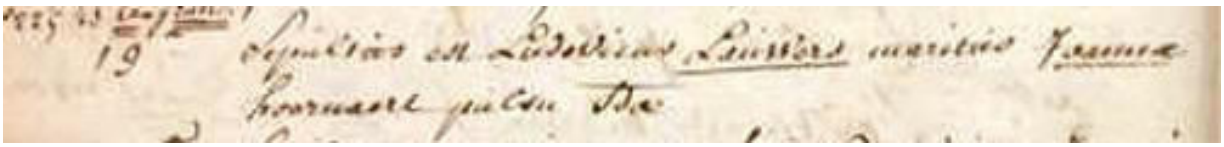
19 sepultus est Ludovicus Lauwers maritus Joanna
hoornaert pulsu Ste

Ommestelling

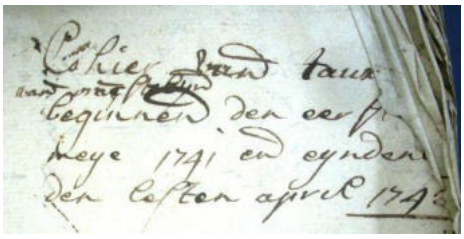
Copie van tauw
beginnen den eersten
meye 1741 en eynden
den laesten april 1742

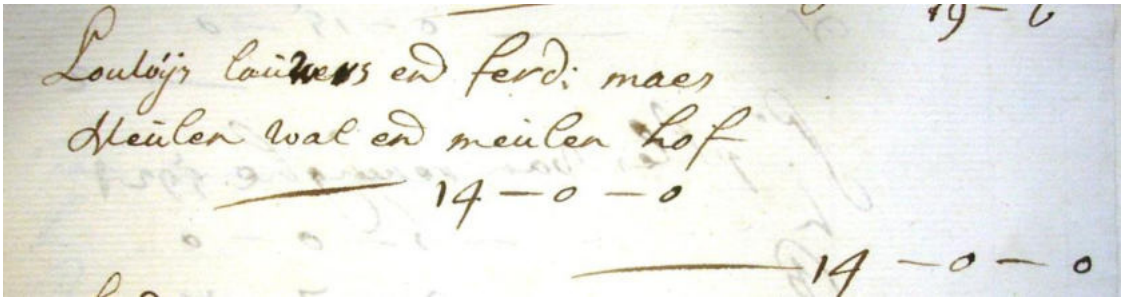
Louloijs Louwers en ferd: maes
Meulen wal en meulen hof
14 — 0 — 0
14 — 0 — 0

Joanna Hoornaert *krijgt de molen na het overlijden van haar man*
sijnde het vercoghte goet aende vercoopeghe toegecommen ten sterfhuyse vande voorschreven haeren man, volghens **den staet t'synen sterfhuyse gemaeckt door den deelsman Bouchout in daten 11de april 1742**

9 juni 1744 – Opgave molens - SAP63B - Bestuur

9 - juni 1744
Resolutien ghenomen door mynne heren burghmeesters ende schepenen der stede ende jurisdictie van Poperynge ten regarde van d'orders militaire -
Eodem
Ontfaen uyt Vlamertynghe brief van de selve date de monsieur de Crenay - maresal general de logis de la cavallerie addresserende aende heer Proventier
ons versouckende te willen oversenden
den nomber vande coorenmeulens
eodem daer an voldaen par missive ende laeten weten datter is den Iperstraet meulen - Gervelgatstraet - **Pottestraete** - Iperdamcouter, Leenemeulen,
Watoustraetmeulen en Swylantmeulen -
12 dito isser op ider meulen gecommen een sauvegarde te peerde met last van hun te moeten logeren ende tracteren an 4 livres de france par jour.

1745 – Ommestelling

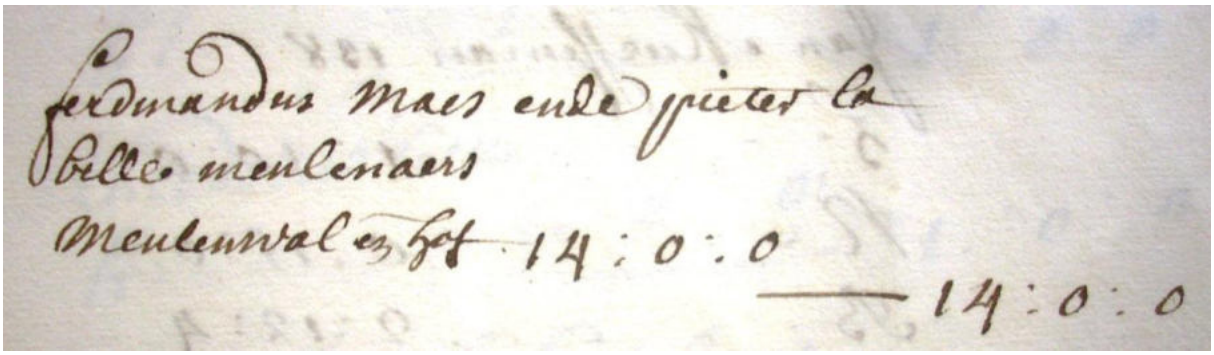
ferdinandus Maes ende pieter la
Belle meulenaers
Meulenwal en hof 14 : 0 : 0
14 : 0 : 0

Ferdinandus Maes is dus niet alleen eigenaar maar ook molenaar van en op de Potterstraatmolen. Uit deze 'pointinge' van het jaar 1745 blijkt dat hij niet alleen op de molen maalde; zijn medemolenaar was een zekere Pieter Labelle.

In 1748 wordt Ferdinand Maes alleen vermeld.

Pointyngh Boick
d'anno 1748

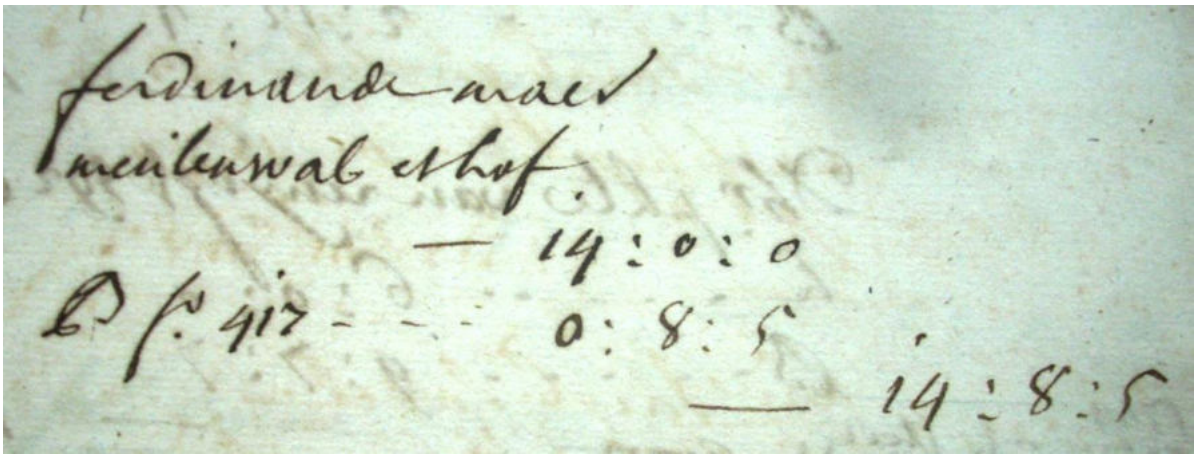
ferdinande maes
meulenwal et hof.
— 14 : 0 : 0
P f. 417 - - - 0 : 8 : 5
— 14 : 8 : 5

9 februari 1750 – SAP 383 – Halmen – **Koop Potterstraatmolen**

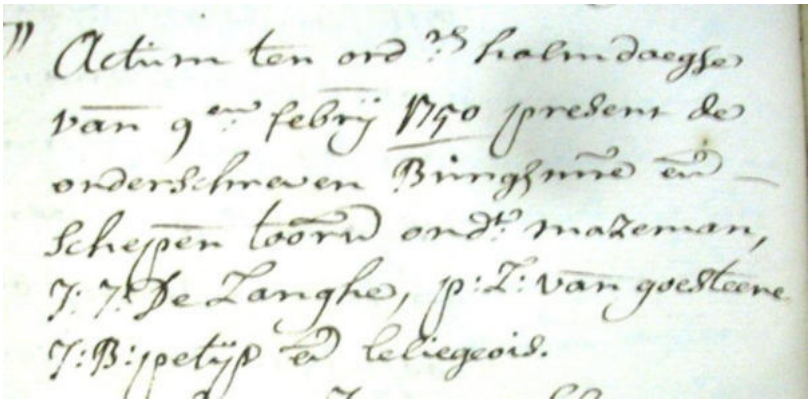
Actum ten ord.ris halmdaeghe
van 9en febry 1750 present de
onderschreven Burghmr en
Scheppen toorn ondt. mazeman,
J. J. De Langhe, P. L. van goesteene
J. B. petyt en leliegeois.

Actum ten ordinaire halmdaeghe vande 9de february 1750 present de onderschreven burghmeesters ende schepenen – toorconde ordinaire Mazeman, J.J. De Langhe, P.L. vande Goesteene, J.B. Petyt ende Leliegeois

Compareerde in persoone **Joanne Clare Hoonaert weduwe van Louys Albertus Lauwers** in desen geassisteert van **Louys Lauwers** haeren soone,
de welcke kende wel ende deughdelyck vercoght te hebben aen ende in proffycte van **Ferdinandus Maes** alhier present, acepteerende ende bekennende gecocht te hebben **eenen coornewyntmeulen** met drye vierendeelen of daerontrent lants begrepen den meulenwal; **mitsgaders thuys** consisteerende in twee woonsten ende voorder edifitien daerop staende ende medegaende
genaemt **den Potterstraetmeulen**,
staende ende gelegen ten eynde vande Pottestraete binnen dese stede van Poperynghe ende dit met alle de roerende ende draeyende wercken in den selven meulen,
mitsgaders groene ende droghe cathelen staende op t'selve lant, immers met alle appendentien ende dependentien, vryheden ende
folio 299

onvryheden, soo als den selven muelen, tlant ende edifitien gestaen, gelegen ende presentelyck in pachte gebruyckt ende bewoont syn byden cooper,
sonder eenighe groote van lande by maete te moeten presteeren,
synde desen coop gechiet omme voor godtspenninck een half croonstuck,
voor hooftcleet vier croonstucken gereet,
betaelt voor lyfcoop naer discretie
ende van coop princaapel de somme van vier hondert vyftigh ponde grooten vlaemsch spaens courant gelt
op welcke principaele somme den cooper sal payement doen met het capitael eender rente van twee hondert twyntigh ponden grooten vlaemsch loopende ten interest van penninck xx – 20 -
op het selve goet beset, ende gehypotequeert den 18de april 1712
wanof als nu rentheffer is de heer ende meester **Philips Elisius Cheys**

voorts den cooper doet payement met vierenveertigh ponden acht schellinghen vier grooten vlaemsch soo vele hy opgelopen betaelt heeft ende by dies propreiteyt is hebbende in den prys vande **roerende ende draeyende wercken** van de selven meulen
ende voorts de vercoopeghe bekent heden vande cooper te hebben ontfaen de somme van een hondert vijf en dertigh ponden elf schellynghen acht grooten vlaemsch dese daer over dienende voor wettelicke quitantie, t'saemen tien hondert ponden grooten ende ten regarde van de resteerende vyftigh ponden grooten den cooper sal tydt hebben om de selve te betaelen veerthien maenden naer date 23ste january 1750, tot vesekerynghe van welcke het vercoghte goet sal verbonden blyven,
de vercoopeghe moet de verloopen van de voornoemde rente suyveren tot hedent tot welken tydt den coope de pachten moet betaelen,
alle de oncosten deser ende van 't gonne voorders aende erfvenisse is dependerende sullen wesen half en half,
sijnde het vercoghte goet aende vercoopeghe toegecommen ten sterfhuyse vande voorschreven haeren man, volghens **den staet t'synen sterfhuyse gemaeckt door den deelsman Bouchout in daten 11de april 1742**
die tselve daer te vooren vercreghen hadde by coope **gedaen Jaecquemynken Parmentier weduwe van Frans Scherrier filius Jacques**, par erfenisse vande **20ste maerte 1741** alswaer de canten end abboutten deser erfevenisse gedeclaereert staen,
ende waeraen partien hun om corthede refereren
Verclaerende de vercoopeghe dat het vercoghte goet ten voorderen is suyver ende onbelast van andere renten als de gonne hier vooren vermelt ende tot effecte deser heeft sy beneffens de cooper verclaert onder eedt dat de vercoopynghe hiervooren is loyael ter goeder trauwe ende in niemants prejucidie geschiet nochte om het vercoghte goet te brengen in dooder hant directelick ofte indirectelick –
ende mits welcken is de vercoopeghe ontuyt, ontgoet ende onterft ende den cooper daer in ghegoet ende ge-erft met de solemniteyten in gelycken geuseert ende gerequireert.

1750 - Ommestelling

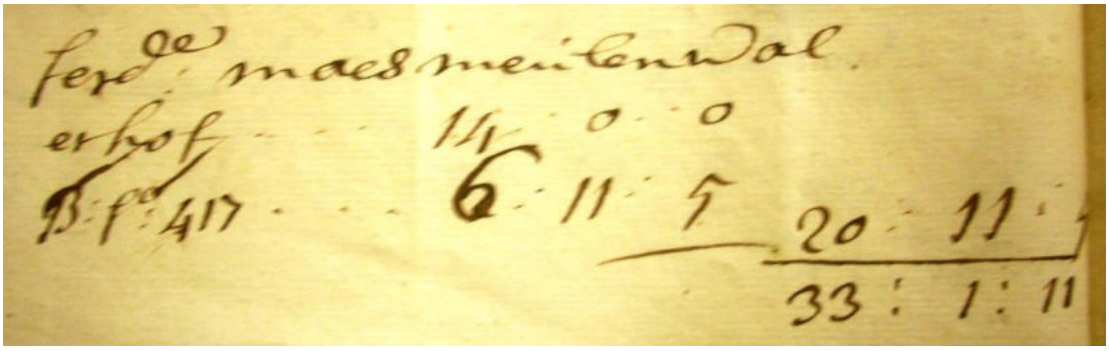

26 april 1756 - SAP 409 - folio 123 verso 124 – Rente – Potterstraatmolen

Compareerde in persoone **Ferdinandus Maes ende Mary Cathelyne de Mey**, sijne huysvrauwe ten effecte naerschreven van weghen den selven haeren man danckelick gheautctorieseert, soo sy verclaerde,
welcke comparanten bekenden wel ende deughdelick de rente ontfanghen te hebben van d'heer ende meester **Pieter Louis vande Broucke**, den nombre van driehondert vijftigh croonestucken ofte groote fransche pattacons van achte in het stick silver,
maeckende den selven nombre een hondert t'neghentigh ponden elf schellynghen een groote vlamsch brabants courant gelt,
dese daerover dienende voor volle ende absolute quittantie,
waerover de comparanten belooven te betaelen interest ten advenante van viere en half ten honderden by jaere,
uytbrenghende jaerelicx vyfthien gelycke croonstucken ende drie vierden ofte acht ponden elf schellynghen ses grooten vlamsch brabants courant gelt als vooren,
cours ende inganck nemende van hedent dat deser sulck dat het eerste jaer croys vallen ende verschynen sal den 25 april van jaere xvijc seven en vyftigh
ende soo voorts van jaere te jaere tot den effectiven oplegh der capitale pennynghen ende verloop van diere, naer raete van tyde,
welcken oplegh de comparanten veroblygieren te sullen doen in gehele,
soo hier vooren gheseyt,
onder faculteyt van den selven oplegh te sullen moghen doen in twee egaele payementen mits t'elckens betaelende de verachterde verloopen
ende omme den zelven Vande Broucke behoorelick te versekeren, soo van de capitaele pennynghen als aenstaende verloopen deser rente, soo verclaerden de comparanten daer vooren te verbynden hun persoons ende goederen, present ende toecommende –
mede gonne van hunne hoirs ende naecommers in solidum ende wel naementlick voor formeele hypotheque een behuyst ende beplant **hofstedeken geleghen in den Hipshouck** deser jurisdictie - groot onder gars ende saeylant ses gemeten vyftigh roeden – bestaende uit - eerst den hofpleck vier roeden, de huysynghen opstaen groot twee gemeten vier roeden, streckende suyt ende noort, abbouteterende van oosten tot half eene vrye dreve, leedende naer **de gaeysvlooghen**, suyden **de wulfhillestraete**, westen de volghende partie, haeghe met vrydom incluys ende van noorden t'garslant van Theodor Fuickhaghe met vrydom excluys
Item twee gemeten een lynnen een en tseventigh roeden saeylant abbouttterende vande voorseide hofpleck van suyden de voornoemde strate - westen t'saylant van het gasthuys deser stede ende van noorden 't bosch vande kynderen siuer Joannes de Vos
Item **een gemet een lynne lxxv roeden saeylant** wesende een driehouck paelende meest van oosten het Provenstraetien - van suyden scherp uyt t'selve stratien van westen **Jacobus Logie,** Charlel de Byser cum suis, de volgende partie Pieter van Caeyseele ende van noorden de voornoemde Wulfhillestrate -

Voorts **nogh eene partie saeylant** inden voorseide houck, groot een gemet twee lynnen vyfthien roeden wede paelende van oosten den voorschreven driehouck, suyden t'saeylant van Charel de Byser cum suis, westen den selven Byser ende van noorden 't saeylant van Pieter Caijseele alle de selve landen in pachte ghehouden door Jan Frans Lauwers, ende aen de comparanten competerende par erffenisse van hedent by coope gedaen jeghens Pieter Beaugrand ende Mary Joanne Schoonaert, tysne huysvrauwe,
toedies verclaerden de comparanten voor de voorschreven rente - soo capitael als verloop, nogh te verbynden ende hypothequeren drie vierendeelen ... roeden lants geleghen aen de Pottestraete, neffens dese stede -
met de wal, coorenwyndtmeulen genaemt den Pottestraetmeulen, assekot, huysinghe ende voorder edificien daer opstaende –
paelende van oosten de selve pottestraete, suyden Louis Bryde, westen t'gasthuys deser stede ende heer ende meester Louis vande Goesteene, pbr,
ende van noorden vidua Louis Lauwers, by de comparanten ghebruyckt
ende hen competerende by coope jegens de selve weduwe ende kynderen Louis Lauwers, par erfvenisse van ... **february 1750**
synde de voorshreven goederen suyver ende onbelast - soo de comparanten verclaerden ter reserve van eene losrente van een hondert twyntigh ponden grooten vlamsch captiael in proffycte vande heer ende meester Eligius Cheys - canonynck tot Torhout - bezet op de voorenstaende drie vierendeelen **meulen** ende voordere edificien aen de Potterstraete, dit alles omme by faute van tydelicke betaelynghe der verlopen deser rente daer op geprocedeert te worden als naer style,
belovende de comparanten voorder hypoteque te verleenen t'elckens aensoght synde, faute dies den oplegh t doen, al het welcke den voorschreven vande Broucke alhier mede comparerende alsoo heeft gheaccepteert ende gheconsenteert dat de comparanten mits betaelende ver verloopen 't elckens binnen de drie maenden naer den valdagh sullen ghestaen met te betaelen ten advenatne van viere ten honderden,
folio 125
dienvolghende soo syn de voorschreven goederen alsoo wettelick ghewesen in laste ende ghehypotequeert
Actum in came desen 26 april 1756 -
toorconde onderteekent L.B. Proventier, P.L. vande Goesteene, J.B. Petyt, P.J. Tournemine ende P.J. Devos

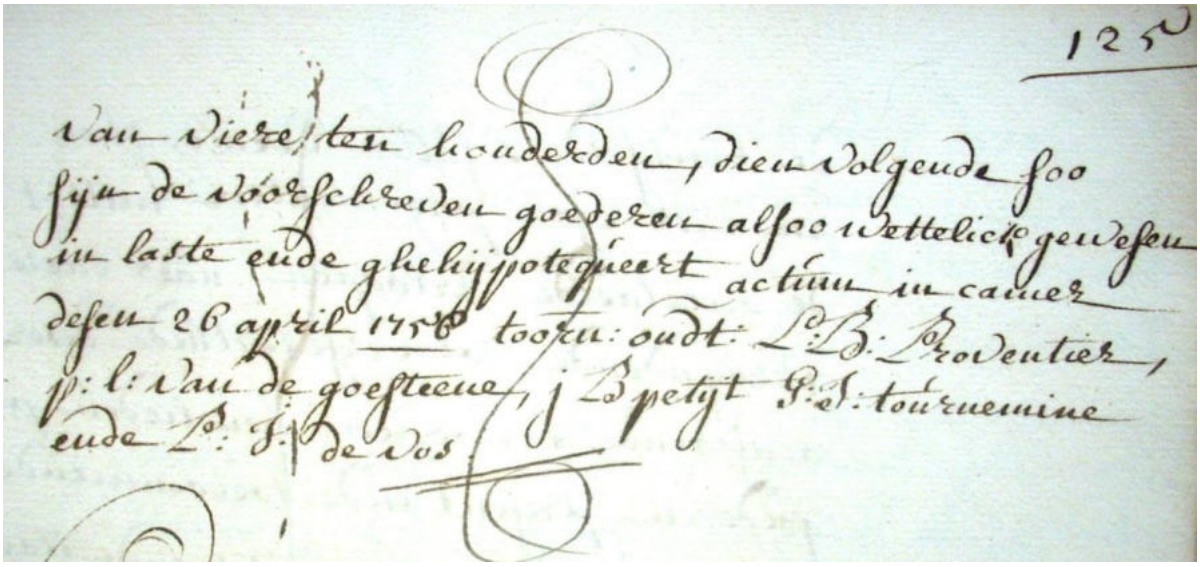
125
van vierersten honderden, dienvolgende soo
syn de voorschreven goederen alsoo wettelick gewesen
in laste ende ghehypotequeert actum in camer
desen 26 april 1756 tooren: ondt: L.B. Proventier,
P.L. van de goesteene, J.B. petyt P.J. tournemine
ende P.J. de vos

Op de 20ste july 1772 koopt Pieter Ambrosius Gaillaerde deze rente van VandeBroucke over.

1757 - Ommestelling

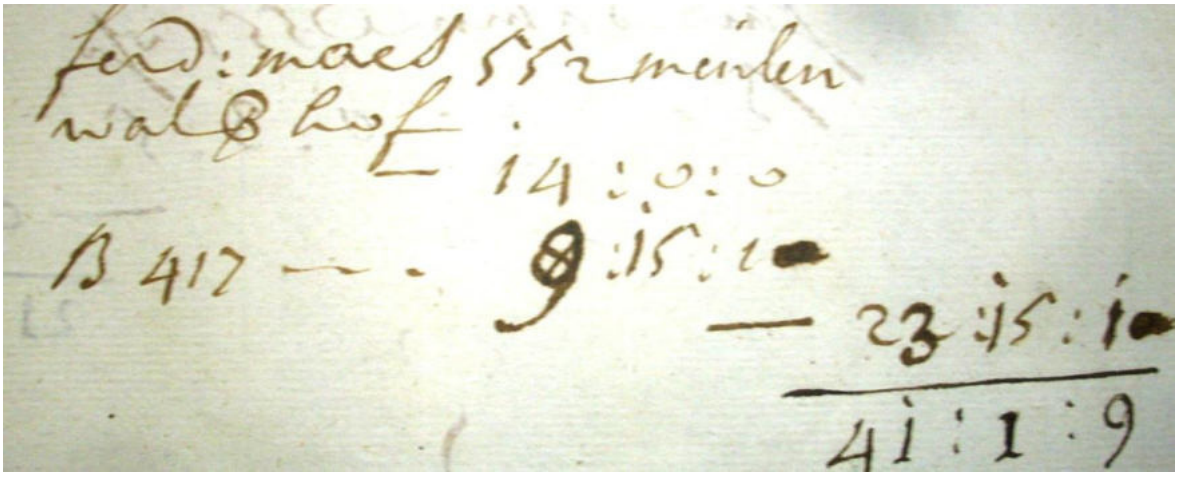

1761 – Ommestelling

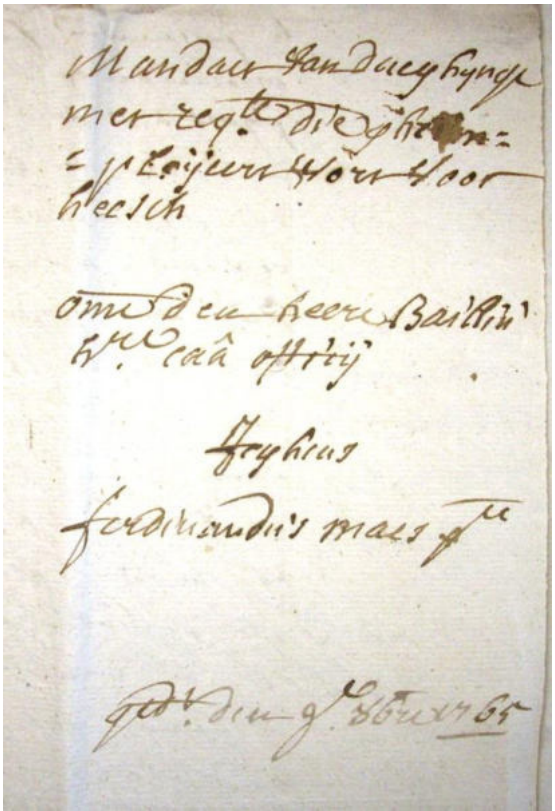

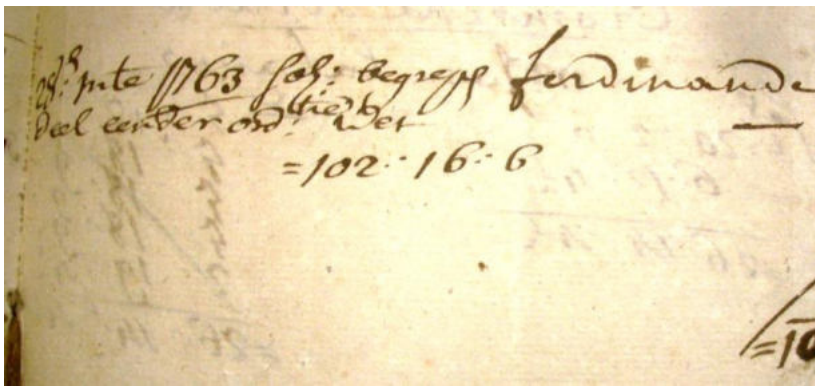

18 februari 1765 –

Ferdinand Maes heeft weer gevochten - Processen 1765

Aen mijne heeren
Mijn heeren burghmeesters ende schepenen der stede ende jurisdictie van Poperinghe
Supplierende verthoont reverentelyck den heer bailliu deser stede ende jurisdictie van Poperinghe
hoe **Ferdinandus Maes**, meulenaere op de Pottestraete meulen
onder dese jurisdictie op den tweeentwintighsten 9bre lestleden 1765,
deser wesende sondagh in de herberghe van **Den Leghen Dooren** bewoont door **Louis Blidde**
onder dese jurisdictie sigh soo verre vervoordert heeft van aen te vanden sekeren Joannes …
sinnen afgaenden dienstknecht ofte synnen meulenaersdryfver ende verchtende handt hem te insireren opene wonde met effusie van bloede waer door den geseyden Ferdinandus Maes geincurreert heeft de boete van tsestigh ponden parisis op den voet gedreghen
Ten tweeden ende volgende artikelen van den 27 ste titel der costume deser stede vermits het ghebeurt is ontrent den neghen uren in den avont
den suppliant tot mentien van de goede policie wenschende de geincurreerde boete te innen ende recourvreren, keert sigh tot dies oorsaecke tot de justitie van ulieden
Mijne heeren
De selven ootmoedlijck biddende beleive ghedient e wesen decreterende de gheseyde gheincurreerde boete den voorseyden Ferdinandus Maes daer in te condemneeren als mede in de costen deser ende voorder vervolgh
Toorconde als bailliu – J.F. Derue de Lindhof

12 augustus 1765 – Halmen – folio 463

Actum ten ordinaire halmdaeghe vande 12de oust 1765 –
Present de volel wet preter d'heer hancs ende Van Renynghe
Toorconde als greffier vande halm ondereeckent Leliegeois

Compareerde in persoone **Louis Lauwers filius Louis** ende **Therese Salomé**, syne huysvrauwe,
Philippe Verlynde ende **Marie Angeline Lauwers** filia Louis voornoemt syn wyf,
Voorts Felix Jacob Berten als machtigh by procuratie over **Marie Joanne Lauwers**, filia Louis voorseit, jonghe dochter t'haer selfs gepasseert,
Voor myne heeren burghmeeschers ende schepenen deser stede den 13de july 1765 – onderteeckent als greffier P.L. Vande Broucke ende gezegelt ten passeeren deser gesien, gelesen ende gerestitueert
Welcke comparanten kennen by desen ter haulche vercoght te hebben aen dne ten proffyte, mitsgaders acceptatie van **Pieter Couwet**, filius Laurens
Alhier present ende medecomparerende – kent alsoo gecoght te hebben
Drye vierendeelen ofte daerontrent hommelhoflant als nu synde saeylant geleghen in de Hamhouck deser jurisdictie van Poperynghe met de hoppekeete in harden daecke daerop staende abboutterende van oosten de Sint Sixstraete, van suyden d'erfve gaende met den

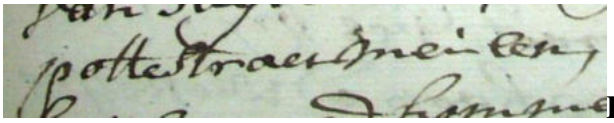

Pottestraetmeulen, van westen het saeylant ende hommelhof van joeffrauwe Josephine van Renynghe, ende van noorden het gars alsnu competerende aen **Pieter Jacobus Maes filius Ferdinand** by coope –

synde in pachte gebruyckt door Mattheus Top ter prestatie van seven en dertigh ponden parisis by jaere voor eenen termijn van neghen jaeren ingegaen baefmesse 1763 volghende den pachtbrief daer van synde waerby geseyt staet dat de pachter teynden synnen pacht d'helft vande partye bestaen moet laeten met hommelblock sonder prys –
het loopende jaer pacht te verschijnen baefmesse eerstcommende –
wort gereserveert s'vercoopers proffyte devercoopers aende vercoghte partye gerecht by successie van Joanna Hoornaert filia Jooris, hunne moeder, geschiet omme voor godtspenninck twee schellynghen vier grooten vlaemsch –
het hoofcleet bedraegende een pont thien schellinghen grooten –
blyft ghecompenseert ende gequeten op den hooghsten instel Pieter Fante ….

Welcke comparanten kennen opde voet ende manier als vooren noch vercoght te hebben aen ende ten proffyte mitsgaeders acceptatie van Joannes Woussen filius Joannes alhier present ende medecomparerende – kent alsoo gecoght te hebben een partieken saeylant groot een en vryftigh ¼ geleghen inde Eeckhoeck deser jurisdictie streckende oost ende west, abbouterende met het oosteinde de Crombekestraete, de suytsyde het lant van weduwe en kynderen Jooris Hoornaert, het westende de grauwe zusters te Hontschoote ende den oostsyde het saeylant van dheer ende meester Philips L. vande Goesteene, synde gebruyckt door Laurens Cauwet a ses ponden thien schele achtien parisis by jaere die daeran nogh pacht heeft tot Baefmesse … Toegecommen by successie van Joanna Hoornaert filia Jooris hunne moeder – deze coop ….

18 februari 1768 - **Sperlaeken is een pleute** - molen - Processen 1768

Heesch in gheschrifte om de warrandeerders van het bier, broodt ende visch deser stede ende jurisdictie, heesschers in materie van injurien ende reparatie van eere, ter eender syde
Jegens
Ferdinandus Maes, molenaere op den Pottestraetmolen onder dese jurisdictie ghedaeghden, verweerder injuriant ter andere
Voor mijn heeren burghmeesters ende schepenen der stede ende jurisdictie van Poperinghe
1
De heeschers deducerende de motiven van hunnen heesch geven te kennen dat sij ten meerderen deel, op den **14de february 1768** lest, wesende vrijdagh ende den ordinairen wekelickschen vrijen marcktdagh,
sigh vyndende **in de terwemarckt** tusschen twaelf en een ure, om te volbringhen hunne fonctie in het toesien ende beletten datter geen molenaers, graenniers, meelvercoopers, backers, brauwers ofte andere afgeseten deser stede ende jurisdictie en souden wandelen in ofte op de vooschreven marckt,
ghedeurende dese verboden uren ende bij middel dies opcoopen de voorschreven graenen ten griefve ende naedeel van dit gemeente, alles inghevolge de politique ordonnantie ten dien regarde gheemaneert,
aldaer gevonden hebben **d'huysvrouwe van desen verweerder** de welcke aldaer ghecoght heeft in dese marckt drie spynt terwe
2
Dat **Pieter Louis Sperlaecken** membre van dit corpus daer by ghecommen sijnde door het opweckeren van de borgerie, aen haer gevraeght heeft op wat pretext ofte uyt wat hoofde sij haer vervoorderde van het voorschreven cooren te coopen
3

Dat sij gheantwoordt heeft dat sij dat cooren niet ghecoght en hadde t'haeren behouve, nemaer op d'orders ende ten behouve van **Joffrouw Veltman weduwe d'Arras** binnen dese stadt, quod falsissienium est.
4
Dat dito Sperlaecken aen haer gherepliquiert heeft dat het aen haer niet gepermitteert en was sulcks te doen ende dat hij haer uyt craghte dies callengierde[4], ghelyck hij effectivelick heeft gedaen
5
Dat desen verweerder daerbij ghecommen sijnde ghevraeght heeft wat dat daer schuylde en of syn vrouwe bij dit cooren niet en moghte sijn om uyt de marckt te doen draeghen
6
Dat dito Sperlacken daer op gheantwoort heeft, dat sij geenen moghte coopen.
7
Dat desen verweerder **uytschietende in raesernie** ter presentie van menighvuldighe omstaenders, aen confraters in dese fonctie gheseyt heeft in terminis,
ghy lieden sijt mordieu al pleuten, t'n is mordieu maer een pleute officie en t'sin al pleuten die 't bedienen, ghylieden en sult mij mordieu dit niet beletten
8
Waer op dito Sperlaecken seyde dat hij dit soude tragten te beletten, soo verre als dat hij soude connen
9
Waer op dito Sperlaeken van den verweerder ontfanghen heeft voor antwoorde:
dat hij sigh moeste bemoeyen met sijn lapmande maer niet met de marckt,
daerby voughende dat hij beter moghte in de markt gaen als dese heescher,
ende menighvuldighe andere versmaedende woorden in misagtynghe ende vilipendentie[5] van dese heeschers ende hun officie
10
De heesschers sigh vastelick laetende voorstaen dat sij desen naem van pleute ('t welckz alhier soo veel bediet als **schelm** ofte dierghelyck synoniem ofte aequivox) geensins en meriteren[6], noghte dat het aen den verweerder geensints ghepermiteert en is soo verwaent ende onbedaght 't sijn, van aen dese heerschers (sijnde in hunne fonctie) dusdaengihe injurieuse ende eerschendighe woorden te profereren tegen de waerheyt, ghelyck hij gedaen heeft
11
Hierom ist dat sij
(considererende datter voor een man van eeren niet meer ter herten en moet ghetrocken worden, als het verlies van sijnne goede reputatie)
ten laste van desen verweerder sijn maeckende ende overgevende desen heesch
by den welcken sij tenderen ende concluderen ten fine[7]
den verweerder gheordonneert sij,
dies noodt ghecondemneert worde

---

[4] Callengieren = **1.** Enen —. *Iemand aanklagen*, *een eisch in rechte tegen iemand instellen*, *eene boete van iemand vorderen*, *hem calengeeren*. Mlat. *calumniare* of *calumniari*, actionem intendere; in jus vocare. *Kil.* kalangieren, exigere multam, vexare aliquem multa, irrogare multam; voor het gebruik in Zuid-Nederland zie de Wdbb. van *De Bo* en Schuermans. Ook in den zin van lat. *calumniare*, nl. *lasterlijk aanklagen*. WNT
[5] Vilipendentie = geringschatting
[6] Meriteren = verdienen
[7] Ten Fine = ten einde

van aende heeschers te verleenen acte van erroupynghe daer in inserrerende dat hij de injurieuse termen hiervooren beropen,
sonder regt ende teghen de waerheyt gheprofereert heeft,
dat het hem leedt is, sulckx geseyt te hebben
Ende dat hij de heeschers is houdende ende erkennende voor eerelicke persoonen,
sonder anders ofte het contrarie te connen proberen,
met consent van dese te verleenen acte te laten drucken, publicieren ter bretesque ordinaire deser stede ende affichieren op de plaetsen gecostuymeert t'synnen coste tot reparatie van hunne gheschende eere ende reputatie,
voorts in de boete bij politique ordonnantie gedreghen
ende ten surpluse in de costen van desen en in de gonne vande voorderen vervolghe,
laetende niet min het officie onverlet om in dit regard te agieren t'synnen s'verweerders laste om de boet als naer raede
Aldus versoght binnen Poperinghe
Desen 18de february 1768
Toorconde als procureur van de versouckers
P.F. Cardinael

1768 – Ommestelling

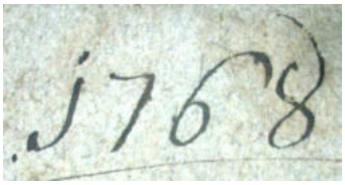

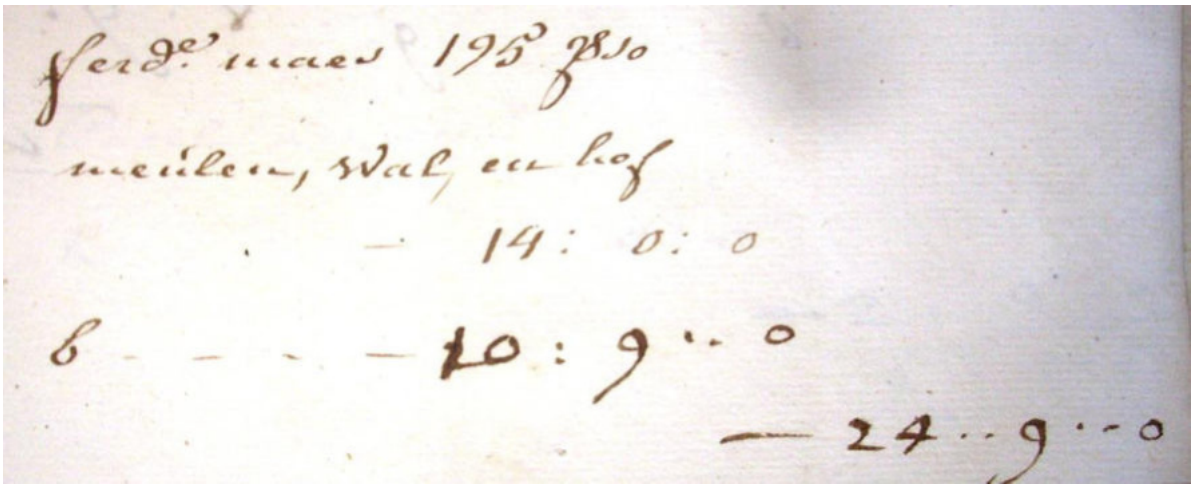

Nr. 217B **Doos Gazette** **juli 2020**
guido.vandermarliere@telenet.be

Boerenbetweterigheid uit het verleden
*
Boeren en varkens worden knorrend vet.
*
Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 620 lezers

Beste abonnee

Bezoek de Hopast van het Neerhof in groep ! Alle info op de webstek!

't Neerhof

Lees de geschiedenis van Poperinghe

Dank zij de goede zorgen van **Jean Boidin** *is de website van 't Neerhof weer aangegroeid en loopt hij nu tot* **1555.**

https://tneerhofvzw.be/

Jaar 1554 -
Het jaar 1554 was zwaar voor Poperinghe. Keizer Karel vroeg nog maar eens naar 'aiden' wat zich natuurlijk vertaalde in belastingen. Het 'Transport' naar Vlaenderen – of de totale belastingsom voor Vlaanderen lag hoog en Poperinghe vond dat zij – in evenredigheid –
te veel moesten betalen.
De stad was met die draperiecrisis aan het verarmen. Ze halen dan ook alles uit de getuigenissen van hun ouderlingen om minder getaxeerd te worden !
En in dit jaar verscheen er een interessant kruidenboek – met daarin ook de hop!

Jaar 1555 -
Was het klimaat volledig van slag? 't Was zo nat dat men geen koren kon zaaien ! de hongersnood dreigde!
En daarbij kwam dat de Franse legers aan de poorten van Sint Omaars stonden !
En bij al deze rampen en ellende stopte Keizer Karel ermee – de Oude Leeuw ging zich met zijn jicht opsluiten in een Spaans klooster.
En Poperinghe vocht tegen een slechte oogst en tegen een draperiecrisis.

Jaar 1556 -
Die van de boerenbuiten en die van 't stad liggen in ruzie wie wat aan belastingen moet betalen !
't Is een 'dieren' tijd – en er moeten maatregelen genomen worden. En bij dit alles haalt men in de herberg 'De Herd' wijn uit de kelder van de proost,
zonder gemeentelijke taks te betalen!

Jaar 1556 – Halmen

30 bladzijden 'halmen' - uitgetypt door Henri Vandenberghe.

Besmettelijk! Quarantaine! Ongeneeslijk!

Tuberculose vormde één van de grootste uitdagingen uit de 20ste eeuw. De gelijkenissen met de corona-epidemie van vandaag zijn treffend!

Vanaf volgende week donderdag brengt Kasteel De Lovie het verhaal van '**de witte pest**' of de 'tering'. De **longziekte** doodde tot het midden van de vorige eeuw zo'n 10.000 landgenoten per jaar en verminkte nog vele anderen. Over een periode van 100 jaar tot 1950 zijn naar schatting **1.200.000 Belgen bezweken** aan deze ziekte. Nagenoeg alle families in België kregen er vroeg of laat mee te maken. Het zal voor altijd een van 's lands grootste

silent killers blijven. Maar ook op vandaag sterven wereldwijd jaarlijks nog meer dan 1.4 miljoen mensen aan deze bacterie.

Welke maatregelen werden er destijds getroffen? Hoe werkte dat zonder beschikbaar overheidsapparatus? Hoe kon men terug genezen? En wat met de zieke zelf? Dat en nog veel meer kom je allemaal te weten op voormalig Sanatorium Sint-Idesbald.

Titel: Kuren op het Kasteel: tuberculose na de Eerste Wereldoorlog
Wat: Tentoonstelling
Datum: 16 juli 2020 tot 30 oktober 2020
Open: do-vr-za-zo van 13u00 tot 18u00
Waar: Kasteel De Lovie – Krombeekseweg 82 – 8790 Poperinge
LINK
Gratis toegang

Deze tentoonstelling kadert in het programma Feniks2020 van Westtoer dat de veerkracht van mens en land na de Eerste Wereldoorlog wil belichten. Met deze tentoonstelling willen De Lovie vzw & partners aantonen dat niet enkel huizen en kerken moesten worden herbouwd. Ook de samenleving en vooral de gezondheidszorg diende snel weer op de rails gezet. Aan de hand van het verhaal van tuberculose, één van de moeilijkst te overwinnen ziektes, brengen we de bezoeker helemaal op de hoogte.

Voor de expo hebben we kost noch moeite gespaard en hebben we zelfs het geluk gehad om nog **de laatste getuigen** te vinden uit de tijd van toen!

Het prachtige resultaat is te danken aan een uitgebreide samenwerking tussen De Lovie vzw, Westtoer, Amsab – Instituut voor Sociale Geschiedenis, de Vereniging voor Respiratoire Geneeskunde en Tuberculose en vele anderen.
Reserveren verplicht - Kasteel De Lovie neemt graag de reservaties op via kasteel@delovie.be of op 057/344.384.

En meer ..

- ⇨ Tegelijkertijd organiseren we ook een heuse pop-shop in het kasteel! Eigen **ambachtelijk vervaardigde producten** wachten de bezoeker op!
- ⇨ Dit is de eerste keer in het 160-jarig bestaan van het kasteel dat de bezoeker vrij toegang krijgt tot het **eerste verdieping in het kasteel** – een unicum! Echter ook om deze reden is de tentoonstelling niet rolstoeltoegankelijk.
- ⇨ Bezoekers kunnen voor of na de expo ook verder het **65ha grote domein** verkennen.

Meer info bij Dries Vandewoude via 057 334 384 of op Dries.Vandewoude@delovie.be.

Vriendelijke groeten,
Dries Vandewoude
Coördinator projectontwikkeling kasteeldomein

Iemand een idee waar dit gefotografeerd is en wie hier op staat en wanneer?

Lied uit de verzameling van Fabien Goussey – Achille Coppenolle

Ik ben soldaat.

1 Couplet.

Ik ben goedgekeurd, ik ben nu soldaat
't Is niets aan te doen het is nu mijnen staat
'k Ben 't reeds gewend al in het regiment
Ik heb hier in de stad een meisje opgedaan
En des Zondags mag ik er mede uit gaan
't Is een mooi ding, zij is mijn lieveling.

REFREIN

Ja haren naam is Stance en ik heb met haar veel
Zij is niet gierig 't is geen vrek [chance
Want zij die zorgt voor mijnen bek
't Is een goedhartig krotje z' is liefhebber van een
Ja zij die is voor mij zoo goed [lotje
'k Min haar met liefdegloed dat voldoet.

2 Couplet.

En des Zondags gaan wij zoo eens overal
In de stad gaan wand'len en dan naar het bal
'k Koop niet verdwaald 't is Stanske die betaalt
Ja al in het dansen vinden wij vermaak
Stanske is vol vuur zij heeft nooit geen vaak
Zij is altijd zeer geestig en verblijd.

3 Couplet.

Ik breng Stanske t' huis al op gestelden tijd
En haar Madame is daarover zeer verblijd
Zij zegt wel maat ge zijt ne goe soldaat
En Madame die leidt mij dan in haar salon
Zij geeft een glas wijn daarbij nog wat bonbon
Zij zegt ziet hier nog een sigaar of vier.

4 Couplet.

Zoo een leventje dat gaat mij wonderwel
En mijn Stanske is daarbij van grooten tel
Wat een gemak 'k heb altijd geld op zak
Ja ik houd ze vast die zoete hertsvriendin
En ik zal haar steeds met liefde voorts beminnen
Mijn naam is Jan en ik trek mijnen plan.

De lichtbewaarder - Archief Dekenij Poperinge - II4 – B – nummer 3

In deze coronatijden ben ik een paar keer gaan snuffelen in het arvhief van de kerk van Sint Bertinus te Poperinge.
En in één van die registers vond ik de onderstaande teksten die bij lezeing een beter licht werpen op de taak en de functie van de 'lichtbewaarder' en de 'puttemaker' in de vorige eeuw – en aangezien deze 'diensten' tot nu toe onderbelicht waren, leek het mij interessant om dit licht een te laten schijnen.

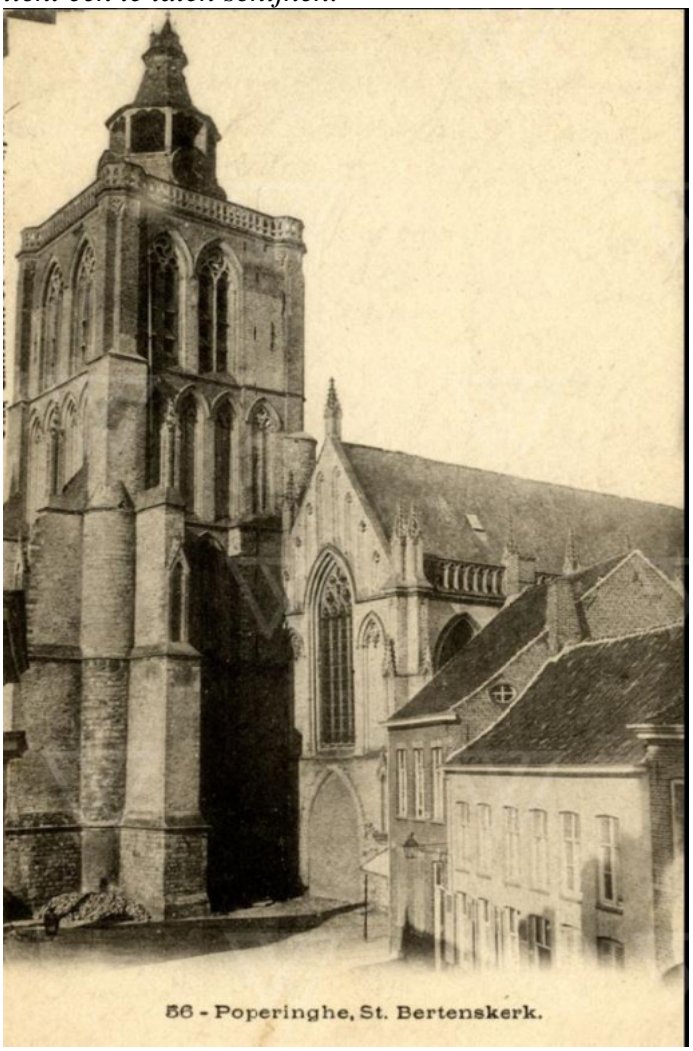

Actum der vergaderinge van de heeren kerkmeesters van den heyligen Bertinus den 5de 9bre 1827

D'heer Deken, president, stelt aen de vergaderinge voor, dat door het overlyden van Pieter Agat, welkers lichaem morgen zal begraeven worden, de bedieninghe van **lichtbewaerder** dezer kerke komt ledig te zyn en vermits geene kinderen van den overleden de bekwaemheid hebben om het zelve ampt te bedienen, het noodzaekelyk is zonder uytstel hier in te voorzien;
den zelven heer deken geeft kennisse dat er reeds vele persoonen hun hebben aengeboden om dese bediening te mogen bekomen, welkers naamlyst hy ons is vooren houdende, ende doet bemerken dat het noodig is uyt de zelve persoonen eenen die men den bekwaemsten, regtveerdig ende zedig oordeelt tot naerder goedvinden te benaemen.
Op alles het welke gelet, ende ingezien de onderscheidenheid der persoonen die zig hebben aengebooden, hebben de kerkmeestes eenpaerig in raede gevonden tot de bedieing van lichtbewaerder dezer kerke - by voorraed tot 1ste january aenstaende - te benaemen **Franciscus Hauwen,** jongman, onder voorwaerde dat de weduwe van den overleden tot 1ste january voorzeyt zal blyven genieten het jaerlyks inkomen der zelver bediening – en dat de andere voordeelen uyt deze bediening spruytende, zullen moeten verdeelt worden onder de weduwe van den overleden en den nieuwe bediener elk d'helft.
P. Debeir

Actum der vergaederinge der heeren kerkmeesters op den 18de xbre 1827 – present d'heer Van Merris, deken – J. Van Renynghe, L. Danneel, en P. J. Debeir
Ingezien dat by ons besluyt van de 5de 9bre lest, **Franciscus Houwen** maer tot bedienen het ampt van lichtbewaerder heeft aengestelt geweest tot 1ste january aenstaende, ende dat

betaemt de zelve fonctie zonder voorder uytstel te vervullen, te meer om dat er nog dagelijks zig verscheide persoonen, ten meerderen deel daer toe onbekwaem, aenbieden, hebben de kerkemeesters, aenveirdende de bekwaemheid vanden zelven Franciscus Houwen, in raede gevonden hem tot de zelve fonctie tot wederroepen te benaemen, te beginnen met 1ste january 1828 waer af hem de pointen door hem te onderhouden en tot zyn ampt betrekkelyk, zullen in handen gesteld zyn.
P. Debeir

Pointen en artykelen, de welke Franciscus Hauwen, aengestelt **als lichtbewaerder der kerke** van den heyligen Bertinus, verplicht is te onderhouden, te beginnen met 1ste des jaer 1828

1 – Is verplicht **de kerkedeuren** te openen en te sluyten op de ueren die hem door den heer pastor ofte door de heeren onderpastooren zal worden aengezeit en stiptelyk te waeken voor het sluyten der zelve deuren, datter geene persoonen in de kerke verborgen zyn, ofte zig laeten insluyten – bovendies zal hy 's morgens moeten verblyven in de kerke tot naer de laetste misse en 's avonds tot naer het lof.

2 – Zal moeten zorgen dat **de lampe brand dag ende nag**t en de zelve net onderhouden

3 – Item zal stellen de tombe en de **keersen ontsteken** aen de zelve, gelyk ook aen de lyken in de begraevingen, uytdeelen de offerkeersen, bezorgen de wierook ende vier in het wierookvat, het zelve presenteren aen de priesters als het van noode is – het welke hij ook zal moeten doen voor alle gezongene missen ende loven.

4 – Hij zal ook gevraegt zynde wie het behoort, tot **begroeten naer uytvaerden**, jaergetyden ofte zielemissen, het zelve moeten doen op eene fraeye ende bekwaeme wyze, zoodanig dat niemand zig daer af zoude konnen beklaegen ofte reden van onwetendheid bybrengen, waer over hy zal ontfangen den salaris volgens taryf, die hem in handen zal gestelt worden.

5 – Hij zal de kerke behoorelijk **vaegen ende zuyveren** ten minsten tweemael par weke, ende het sactuarium dryemael ook daegelyks de autaeren, daer er misse op gelezen is geweest, overloopen met een bustelaer, als ook de lezende missen kloppen.

6 – Zal wel moeten zorgen voor alle de **ornamenten en het lynwaert** der kerke, dit schoon opvouwen ende wel bewaeren, ene vuyl zynde draegen waer het noodig is, om erstelt en gewasschen te worden.

7 – Is ook verplicht tegen alle hooghtyden en bezondere feestdaegen gezaementlyk met de puttemaeker al **het koperwerk der kerke te scheuren en te kuysschen** als ook het zelve meermaels te doen wegens het koperen wierookvat en den lavabo en kandelaeren der sacristie, ende wekelyks de wyn en waterpulkens, met de schotels.

8 – Moet ook dagelijks noodig zynde **de antipendia** veranderen volgens de rubryken en de autaeren vercieren volgens de plegtigheid der feestdaegen.

9 – Zal gezaemtelyk met den puttemaeker **de kerke moeten koppen** tegen de vier hoogtyden met den kopper zoo hoog hy aen kan, te bezorgen de wassekeerssen tegens den hooghtyd van paesschen, sacramentsdag en Sint Bertinusdag om de kerke te wasschen, waer in hy hun zal moeten behulpzaem wezen
10 – Is nog verplicht te bezorgen **keersen, wyn, water ende brood** voor de missen en heilige communie als ook op de zondagen het waeter, benevens het zout om het zelve wyden
11 – Is ook gezaemtlyk met den puttemaeker verplicht op den vrydag voor paesschen 't **waeter te bezorgen om de vonte te wyden** en de zelve vonte vooren te helpen ydelen, als ook op den zaterdag voor paesschen 's morgens ontrent ten acht ueren eene taefel met eene dryevoudige keerse etc. – mitsgaeders zal hy op den asschenwoensdag ook bezorgen de asschen van palmen die 't jaer te vooren gewyd zyn geweest, welke asschen hy zal stellen op een tafelken by den autaer, op dat de zelve gewyd worde.

12 – Item 't zaterdags voor passiezondag zal hy moeten dekken het groot crucifix, als ook alle de andere op de autaeren en eht geene op den predikstoel – mitsgaeders bezorgen ende stellen de keersen voor de tembres den woensdag der goede weke en volgende daegen.
13 – Hij moet in alle de processien die naer het lof geschieden tot laefnis van de zielen des vageviers **de vaene der geloovige zielen** draegen, als ook wanneer zy voor de uytvaerden gevraegt word, in welk laetst geval hy zal ontfangen zooveel door ons reglement toegelaeten.
14 – Eyndelyk zal alles volbrengen het geene van den heer pastor hem voorder zoude konnen bevolen worden, en met de aldergrootste voorzigtigheid opletten in het ontsteken en dood doen der keersen op de vonskens die zouden konnen afvallen, immers op alles die oorzaeke van brand zoude konnen veroorzaeken, met godvrugtigheid en zedigheid zig in de kerke en elders geraegende
Aldus gedaen in onze vergaderinghe den 27ste xbre 1827 – P. Debeir

Actum ten vergaderinge der heeren kerkmeesters der parochiale kerke van den heiligen Betinus tot Poperinghe tegenwoordigh d'heer van Merris, J. Van Renynghe , L. Danneel en P. Debeir op den 27ste xbre 1827

Eodem om te voorkomen alle misbruyken die in het ontfangen door den lichtbewaerder der rechten over het begroeten ofte draegen der vaene in de begraevingen ofte over het maeken der graeven, door den puttemaker zouden konnen vooren vallen, hebben de kerkmeesters in raede gevonden de zelve regten vast te stellen zoo volgt:

Regten over het draegen der vaene met convoy – sesthien stuyvers
Zonder convoy – twaelf stuyvers
Naer een andere parochie – achtthien stuyvers
Waer af in de drye gevallen ses stuyvrs aen de kerk moeten betaelt worden
Als wanneer de beste vaene van het heilig sacrament gevraegt word, daer moet nog twyntig stuyvers betaelt worden, boven het gonne hier vooren gestelt – waer af vyfthien stuyvers in profyte van de kerke en het overige voor den draeger.

Regten over het begroeten ofte vermaenen
Over den eersten dienst rondom de stad veertig stuyvers
Over alle andere diensten, rondom de stad dertig stuyvers
En rondom de parochie – sesthien stuyvers
Maer in geval eenige vrienden op de andere parochien te begroeten waeren, zal alsdan ontfangen twyntig stuyvers

Regten over het maeken der graeven
Eersten dienst – voor een priester, ses en veertig stuyvers
Voor alle andere persoonen – veertig stuyvers
Tweeden dienst – vyf en twyntig stuyvers
Derden dienst – veerthien stuyvers

Vierden dienst – twaelf stuyvers
Enkele begraevinge – vier stuyvers
Aluds besloten in onse vergadernge date als boven – P. Debier

Actum ter vergaderinghe der heeren kerkmeesters op den 18de 9bre 1828

Ten zelven daege is in raede gevonden ingezien **dat de verpachtinge der stoelen** der zelve kerke eindigt met den uitgank van dezen jaere, de conditien op te stellen. En aen de heeren der stads regeering vooren te houden om zoo haest mogelijk de zelve verpachting te doen plaetze hebben voor eenen termyn van drie jaeren in te gaen 1de january 1828

Eersten artykel
De pachter is gehouden de zelve stoelen in goede reparatie te houden, zonder afslag op zyne pachtsomme en de zelve aldus op het eindigen der pacht over te leveren.
Tweeden artykel
Den pachter is ook gehouden de stoelen, die zouden konnen buiten dienst te vallen, van kant te stellen, en daer af t'seffens kennisse te geven aen den heer ontfanger der zelver kerke
Derden artykel

Naer het eindigen der diensten op de zondagen, heiligdagen ofte andere, als wanneer den pachter regt heeft zynen salaris over het gebruik der stoelen te eisschen, zal hij het meestendeel der zelve stoelen moeten vergaeren ende van kant stellen op de plaetsen door d'heeren kerkmeesters daer toe bestemt, dus als hy ook zal moeten doen telkens dat de kerke zal moeten geveegt worden ofte gewasschen, zullende bovendien verbonden zyn het regt te eisschen op eene betaemelyke wyze, zonder den godsdienst te storen, op peine van pachtbraeke, waert zaeke de kerkmeesters het in raede vonden.

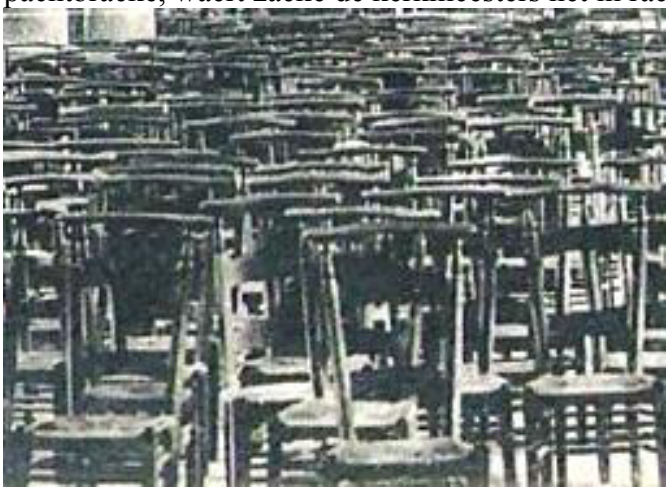

Vierden artykel

Den pachter zal mogen eisschen van elken persoon die zig van eenen stoel zal bedienen een cent op alle de zondagen, heiligdagen, zoo afgestelde als andere, Item in den eersten, tweeden en derden uitvaerd, de vrydagen ofte feestdagen binnen de thiemisse, den maendag en dynsdag voor den vasten, de dagen der gedeurige aenbiddinge, in alle de gezongene missen, die gedaen worden met assistenten, zoo van ambagten, ghilden als andere, in alle houwelyken, die van werklieden en bediende uitgezondert, in alle de sermeonen des namiddags, en eindelyk binnen 't lof alle de dagen, van de octave van O.L.Vrouw onbevlekte ontfangenisse, mitsgaeders de geheele feeste van Portiancula – zullende niet vermogen zynen eisch van den zelven persoon te vernieuwen par ider misse,; ten waere den persoon zunen stoel verlaeten hadde wel uit de kerke te gaen

Vyfden artykel

De kinderen der aerme schoole van den heer deken, naer de diensten komende met hunne respective schoolvrouwen op de zondagen en heligdagen, zullen vermogen eenen stoel gratis te gebruiken

Sesden artykel

Deze verpachtinge geschiet in nederlandsche guldens en de verhoogen zullen gedaen worden op de pacht van een jaer, waer af de pacht binnen telkens alle drye maenden zal moeten betaelt worden in handen van den heer ontfanger, en by gebreke deze zal deze pacht gegereselieert zyn van volle regt, mits doende een scaepel commandement aen den apchter, na het gebrek vast te stellen, zonder daer toe eenige andere formaliteyten van justitie te moeten achtervolgen.

Zevensten artykel

Me den oogenblick van den overslag, zal den pachter gehouden zyn suffisante borge te stellen ter voldoenynghe der verzoekers door een of verscheide persoonen, ingezetene dezer stede, die solidairelyk verbonden blyven, zoo tot het betaelen van de pachtsomme als tot d'uitvoeringe van de bespreken in dit cohier beslooten
Achtsten artykel
Het zal aen de kerkmeesters vry staen zulke wegen verhooger voor pachter te aenveerden, alszy in raede zullen vinden, zodner daer af eenige redenen te moeten overleggen
Negensten artykel
Alle de amptenaeren ofte bedieners der gezeide kerke, zullen zig van eenen stoel mogen bedienen, zonder aen het regt onderworpen te zyn
Theinsten artykel
In geval van overeenkomst tusschen de parochiaenen ofte andere inwoonders dezer stad met de napchter zal dezen voor de hooghste classe ofte welhebbenste persoonen miet meer als t'zeventig cents 's jaers par persoon mogen eisschen
Elfsten artykel
Het getal van stoelen in de zelve kerke veerthien hondert welk getal den pachter met het eindigen van zyne pacht in goede reparatie zal moeten overleveren.
Twaelfsten artykel
De onkosten van affichen, publicatien en enregistrement en alle voordere uyt deze pacht spruytende blyven al 's pachtes laste boven zynen pacht.
Gedaen in de zittinge van den 18de 9bre 1828 – was onderteekent Van Merris – J. Van Renynghe. L. Danneeel en P. Debier

Actum ter vergaederinge van den …. **1831**
Present d'heer Van Merris, beken, J. Van Renynghe, L. Danneel en P. Debeir, kerkmeesters.

Ten zelven dage is door den heer deken voorgehouden, dat mits de dood van Frans van Renynghe, puttemaeker van dezer kerke, het noodig is te voorzien en voorts te gaen tot het benaemen van **eenen nieuwen puttemaeker** – ingevolge heeft den heer deken ons voorengestelt eene lyste der persoonen, de welke zig aengeboden hebben tot het bekomen der zelve fonctie, en naer overlezinge der zelve lyste en beraedslaegingen op de queliteyt en gedrag der respective persoonen in dezelve lyste begrepen – is met eenparige stemmen tot dezelve fonctie benaemt Johannes Rousere – dit par provisie en op de voorwaerden als volgt:
Eerst
Hij is verplicht den put diep te maeken , en het zelve tydelyk te doen, opdat hy zig zodue kunnen vinden om e keersen te ontsteken op den autaer, gelyk hij ook moet doen op alle hoogtyden ten alle de autaeren in de hoogmisse en vespers, alls ook alle andere zodnagen en heiligdagen en hoogmisse en vespers aen den hoogen autaer alleen, ofte aen den atuaer waer de hoogmisse en vespers gedaen worden, mitsgaedrs e ontteken de paesschenkeerse alle zondagen en heiligdagen in de hoogmisse tot Onze Heer Hemelvaerddag inlcuys naer het evangelie
2
Is nog verpligt in de hoogmisse tegenwoordig te zyn en den noodigen dienst te doen, als 't wierookvat bezorgen – 't gewyd waeterketel te draegen, als er gewyd waeter gesmeten word, en zoo voorts
3
Hij zal moeten tegenwoordig wezen in alle uytvaerden en jaergetyden aeder offerwensch uytgedeeld word, om in de offerande de offerkeersen af te nemen en nae de misse in eht achterofficie het gewyd waeter te bezorgen.
4

Hij zal ook moeten jegens alle hoogtyden en grotoe plegtigheden gezaemenlyk moet den lichtbewaerder den ketel –van eht gewyd waeter, het gewyd waetervat, lamp, wierook, paeen, de schelpen van ’t wierook, de twee kooperen aermen van den grooten autaer en de twee groote kandelaeren van de kinders schueren ofte kuysschen.
5
Item zal op den lichtmiddag de keersen draegen ten huyze van d’heeren kerkmeesters
6
Zal ook verpligt zyn alle vooravonden van hoogtyden ofte andere plegtige daegen behulpzaem te zyn aen de gonne die de kerke vercieren.
7
Hij zal benevens den lichtbewaerder, jegens alle hooftyden en O.L.Vrouwhemelvaert dag, de kerke koppen met den kopper, zoo hoog hy aen kan
8
In de processie van ’t Heilig Sacramentdag en Ommegankdag, mitsgaeders hoogtyden en derden zondagen, zal hy de beste vaene moeten draegen
9
Hij zal op den Sint Marcusdag en op de kruysdagen zig moeten laeten vinden in de processie om eht goed orden te doen onderhouden
10
Als ook zal hy in de goede weke met den lichtbewaerder het hielig graf helpen stellen
11
Hij al eht vendel van het heilig sacrament draegen wanneer het in de uytvaerden gevraegd wordt, waer voor hy zal ontfangen zoo veel hem door ons reglement is toegestaen.

Een stuk van facebook

Didier Deblaere Bijna juist, JP.

Aan het begin van de Eerste Wereldoorlog organiseerde het Franse leger een tekenwedstrijd om een mascotte te vinden die de vrachtwagens van het RVF-regiment ("Ravitaillement en Viande Fraîche" – Bevoorrading in vers vlees) zou versieren,.
In 1914 tekende de posterontwerper Benjamin Rabier een hilarische os op de vrachtwagens van het RVF B70-regiment waar hij dienst deed en won daarmee de wedstrijd.
De lachende bruine os kreeg de naam “La Wachkyrie”. Deze naam was een woordspeling op “Valkyrie”, de Franse vertaling voor de “Walküre”.
De Teutoonse Walkuren sierden als oorlogsgodinnen te paard de vrachtwagens van de Duitse troepen.
De Fransen hadden nu ook hun eigen strijdgodin: een lachende koe.
Het woord "Wache" verving dus "Vache ", wat in het Duits staat voor bewaker, de wacht, de bewaking, de wachtpost, de schout, de cipier, de schildwacht.
Vandaar ook één van de Franse uitdrukking met betrekking tot de Duitsers: "Mort aux vaches". (Mort au wache: dood aan de wacht, …)

Na de oorlog, in 1919, bood Benjamin Rabier zijn tekening aan om de omslag van de partituur om een muzikale foxtrot van Clapson te illustreren.
De Saint-Hubert kaasmakerij van Paul Couillard in Nancy kocht deze tekening en deponeerde op 28 februari 1921 hun "Camembert St-Hubert". Daarna wordt het een paar jaar op de markt gebracht, maar zonder veel succes.

Enkele maanden later, op 16 april 1921, registreerd Léon Bel, kaasmaker van gepasteuriseerde zachte kaas in Lons le Saunier in de Jura, zijn handelsmerk "La Vache qui Rit", met als label een afbeelding van een koe voor een hek.
Omdat hij de visualisatie van het label wilde verbeteren, consulteerde hij verschillende illustratoren. Hij komt het beeld van Rabier tegen op de cover van de partituur van Clapson's foxtrot en maakt er zijn logo van: De “La Wachkyrie” wordt uiteindelijk “La Vache qui Rit”!

Ter info, de Walküre of Walkyries zijn de 9 dochters van Wotan en Erda: Brünnhilde, Gerhilde, Ortlinde, Waltraute, Schwertleite, Helmwige, Siegrune, Grimgerde, en Roßweiße.
Wotan is de oppergod uit de opera “Ring des Nibelungen” van Richard Wagner (1813-1883).
Zijn personage is gebaseerd op de mythen rond Noordse god Odin en de Continentaal-Germaanse Wodan.
De Walkure zijn godinnen van oorlog en dood en brengen de gestorven helden van het slagveld naar Walhalla.
Dit verbergen of rapporteren

| |

Jean-Pierre Devos Heel hartelijk bedankt voor deze fantastische uitleg, Didier!

Poperinge verbeeldt

Oogsttijd in Roesbrugge. Het koren is van het veld gehaald en opgetast in een mijt of schelf, dit in afwachting van het dorsen. De mijt was wat scheefgezakt en moest met houten palen worden ondersteund. In de achtergrond de dorpskern van Roesbrugge met de Sint-Martinuskerk.

WESTHOEK VERBEELDT.BE

De Potterstraatmolen – Deel 9 – G. Vandermarliere & J. Destailleur

Van vader op zoon – nieuwe molenaar Pieter Jacobus Maes

Zoals hiervoor gezien waren **Ferdinandus Alexander Maes** en **Marie Cathelyne Demey** op de 15de september 1739 gehuwd.
Het koppel kreeg op de 25ste augustus 1740 een kind **Pieter Jacobus Maes** gedoopt, maar blijkbaar was zijn roepnaam **Jacobus.**
Hugo van Wymeersch wist ons het volgende door te geven.
Jacobus Maes huwde op dinsdag 4 september 1764 – hij was toen 24 jaar oud - met de ongeveer 30-jarige **Marie Françoise De Grendel,** geboren omstreeks 1734 in Pradelles (FR).
De famlie Degrendel was ook een molenaarsfamilie, die in Poperinge de Watoustraatmolen bemaalden.
Uit dit huwelijk werd M**aria Jacoba MAES**, geboren omstreeks 1769 in Poperinge.

De Potterstraatmolen werd op 5 juni 1770 – toen Jacobus bijna 6 jaar gehuwd was, van vader op zoon doorverkocht.

SAP 386 – Halmen folio 409 - 5 juni 1770 - **Verkoop van de Potterstraatmolen van vader op zoon**

Actum in caemer ten onderschreven halmdaeghe vande 5d**e juny 1770**
Compareerde in persoone Ferdinand Alexander Maes filius Joris ende Marie Catherina Demey, syne huysvrauwe ten effecte naerschreven van weghen haeren man danckelyck gheautoriseert soo sy verclaerde,
welcke comparanten kennen by desen, deughdelick ende uytter hant vercoght te hebben aen ende ten proffycte mitsgaders acceptatie van **Pieter Jacobus Maes,** hunnen soone alhier present ende medecoparerende –
kent alsoo ghecoght te hebben-
eenen coornewyntmeulen genaemt den Potterstraetmeulen, assecot,
huysynghen ende voorder edifitien mitsgaders drye vierendeelen ofte daerontrent lants - daermedegaende –
al staende ende gheleghen in de Hamhoek desr jurisdictie van Poperynghe,
paelende van oosten de calchiede - van suyden het garslant van Louys Bryde,
d'haeghe half en half, van westen het gasthuyslant ende t'gonne van heer priester **vande Goesteene**,
ende van noorden het lant van **sieur Ferdinand Ameele**, met consoorten,
synde alhier medevercoght **alle de roerende ende draeyende wercken** ende voor sulcks gherputeert - met het groen cattheijl,
aenslagh by den cooper t'sydert **1ste mey lestleden**, synde dese vercoopynghe ende coop geschiet omme voor godtspenninck volghens decrete –
voor hooftcleet een half croonestuck in spetie
ende van coopsomme principael de gone van neghen hondert ponden grooten vlaemsch brabants courant - vry suyver gelt,
de partie hoop ende wicke,
d'oncosten van het minuteren, ende registerern deser met de gonne van onterfven ende erfven syn s'coopers laste,

bekennende de vercoopers van de acceptant ontfanghen te heben de principele coopsomme ende voorder bespreeck hiervooren passeerende aldaer overmits desen volle ende absoluytte quittancie sonder naermaels vana ndere te moeten doceren –
hebbende de respective comparanten soo vercoopers als coopers
onder solemnelen eede verclaert van dese vercoopynghe end coop is deughdelick ende ter goeden trauwe geschiet sonder fraude ofte prejuditie van iemant ende geensints omme het vercoghte goet hier door te brenghen in dooden hant - directelick, noghte indirectelick,
dien volghende soo syn de vercoopers danof wettelick ontuyt, ontgoet ende onterft, ende den coooper daer inne alsoo gegoet ende ge-erft met de formatliteyten in gelycken ge-useert ende gerequireert.
Depost de dreve ligghende tusschen het lant van het gasthuys ende t'gonne van de heer vande Goesteene, leedende tot de Crombekestraete maeckt deel van dese coop ende by dies medevercoght ter surpluse met alsulcke vryheden, onvryheden als van oude tyden .

Op **3 oktober 1774** komt de molenaar Ferdinand Maes te overlijden.

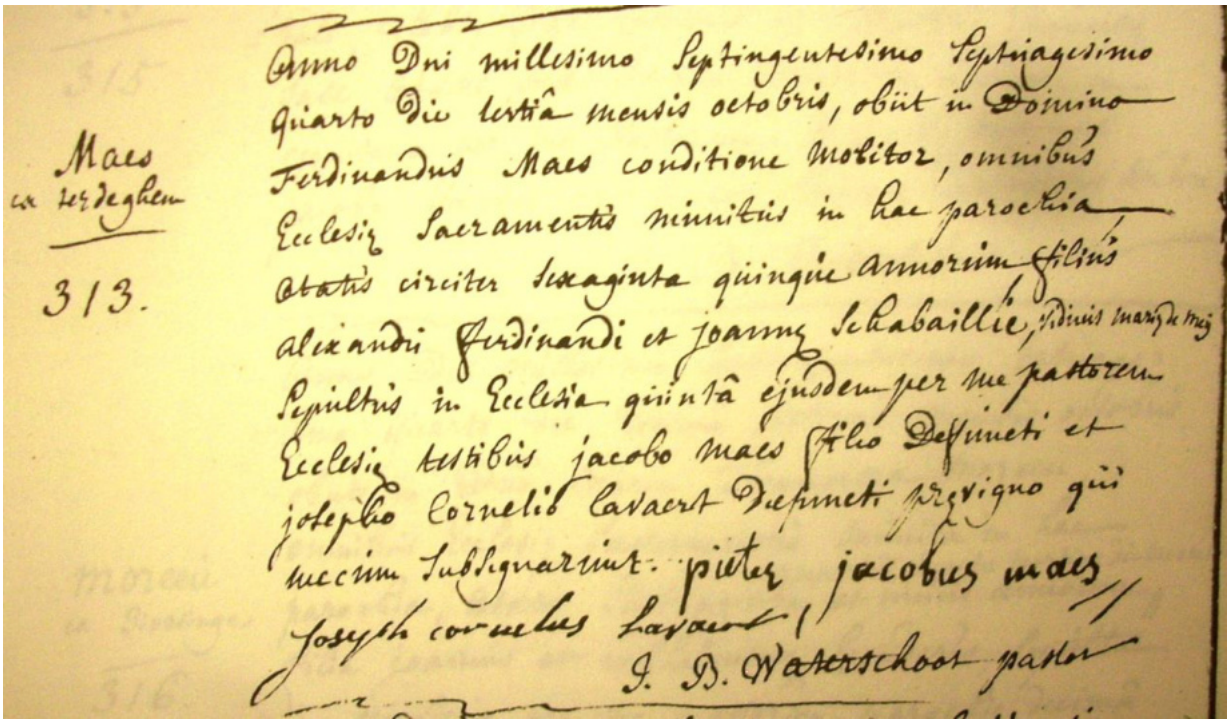
Maes
ex terdeghem
313.

Anno Dni millesimo Septingentesimo Septuagesimo
quarto die tertiâ mensis octobris, obiit in Domino
Ferdinandus Maes conditione molitor, omnibus
Ecclesiæ Sacramentis munitus in hac parœchia
ætatis circiter sexaginta quinque annorum filius
alexandri Ferdinandi et joanne Schabaillie, filiuis mariji de meij
sepultus in Ecclesia quintâ ejusdem per me pastorem
Ecclesiæ testibus jacobo maes filio defuncti et
josepho cornelio cavaert defuncti privigno qui
mecum subsignarunt. pieter jacobus maes
joseph cornelius cavaert
J. B. Waterschoot pastor

15 juni 1772 – Het meulenaarsgewin *- SAP Register der resoluties*

Actum den 15 juny 1772 ter vergaderinghe van mijn heeren bailliu burghmeesters schepenen ende raeden der stede ende jurisdictie van Poperinghe
Ten selven daghe is voorenghehouden geweest de requeste aende wet
gepresenteert door **de backers** deser stede tenderende ten effecte dat het meulengewin die de meulenaers zijn proffyterende voor het maelen der graenen ter cause vande **excelsive dierte der graenen** souden ghemodereert ende ghetiveert worden
gelyck het selve voorgaendelick naementlick ten jaere 1740 gebeurt is,
waerop ghedelibereert synde,
is by mijn heeren van de vergaderynghe gheresolveert ende by forme van pollitique ordonnantie ghestatueert
dat van nu voortaen de meulenaers deser stede ende jurisdictie niet meer en sullen moghen hebben **voor meulenghewin** als twaelf pondt meel van iederen sack

indistinckelick van alle graenen becommende drye pondt meel van elck spynt,
dit ter provisie ende tot naerder ordonnantie soo de gheleghentheyt des tydts andersins sal verheeschen,
ordonneren aen de voorschreven meulenaers dese ordonnantie stiptelick te observeeren op peine dat den gonnen daer aen contrarie doende sal ghesuspendeert syn van te moghen maelen den tydt van drye maenden, ses ponden parisis van elcke contraventie ende voorder arbitraire correctie,
wel verstaende dat onaengesien de verminderinghe van het meulengewin, de meulenaers sullen moeten dryven als ouder gewoonte
Toorconde als pensionnaris – ondertekend J. Vandegoesteene

1773 – Ommestelling

In de volgende jaren staat Jacobus Maes als molenaar in de ommestellingen.

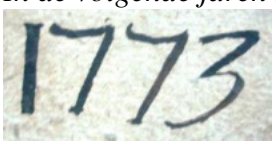

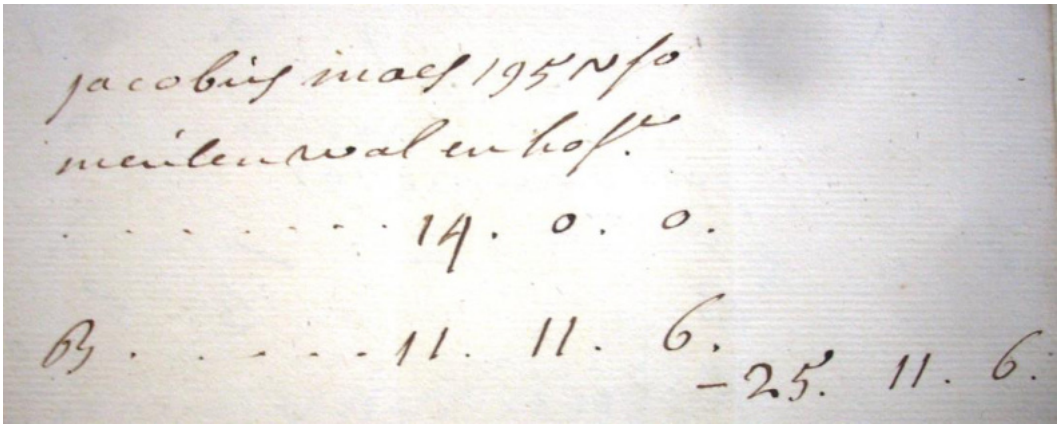

1774 – Ommestellingen – SAP

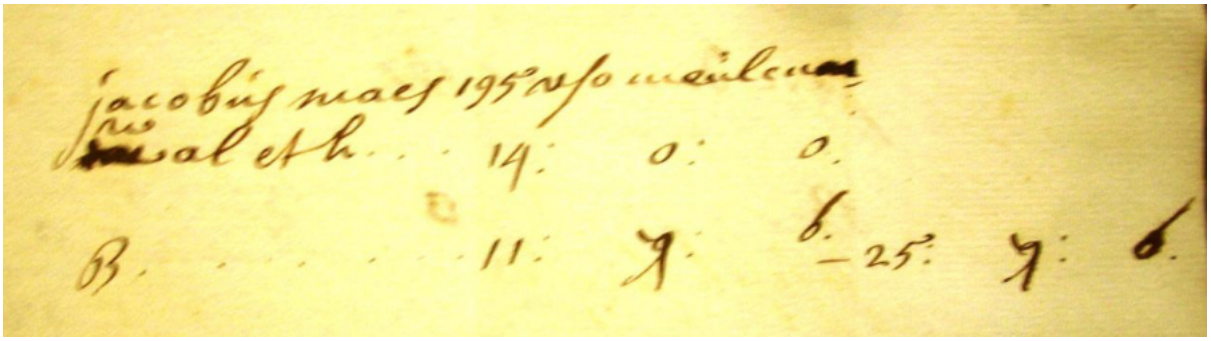

Ook van Jacobus Maes, vinden we een 'boete' omdat hij gemalen heeft op een heiligendag.

21 juni 1781 – Gemalen op Drievuldigheidsdag	- Processen 1781

Jacobus Maes, molenaere woonende op de Pottestraetmolen, verweerder
jegens den bailliu der stede ende jurisidcite van Poperinghe, heesscher
omme thebben de boete van twaelf ponden parisis over gecontraveniert te hebben aen haere majesteydts placcaten, ende politique ordonnantiën ten dien pointe ge-emanteert
over gemaelen ofte doen maelen te hebben op de wintmolen op den heilighen dryevuldigheydtdagh lest ledent,
wesende den thienden deser wesende sondagh, soo in den voornoemden dagh smorgens, als oock het snaermiddaghs,
heesschende oock de costen van dese ende van den voorderen vervolghe
aldus versoght tot Poperinghe met relaes in forma
Desen 21ste juny 1781
Toorconde als bailliu
J.F. Derue de Lindhof
Ook **Joseph Bussche of Vandenbussche**, *de molenaar van de Watermolen heeft het zelfde vergrijp gedaan en krijgt dezelfde boete.*

1782 – Ommestellingen

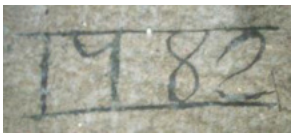

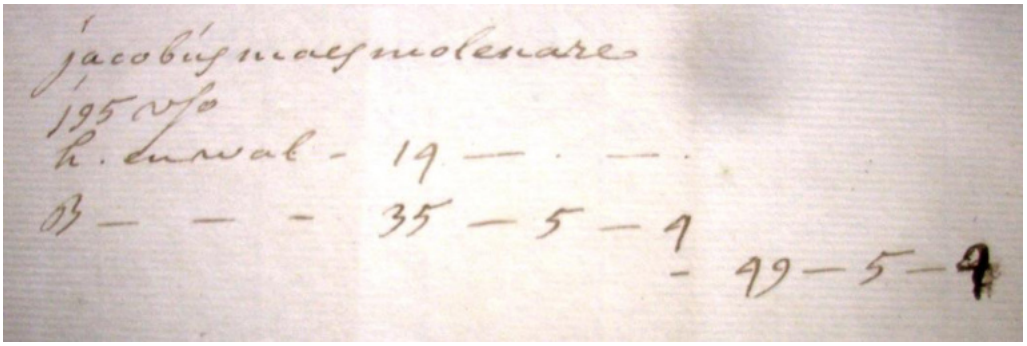

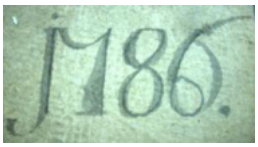

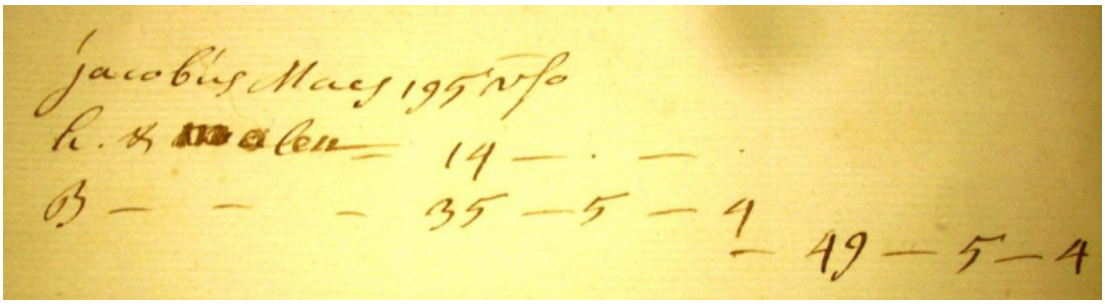

1792

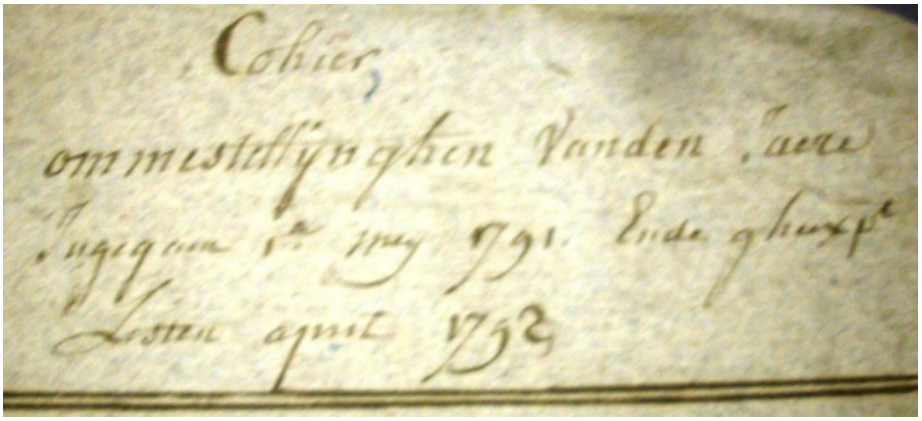
Cohier
ommestellynghen Vanden Jaere
ingegaen 1e mey 791. Ende ghesp
Lesten april 1793

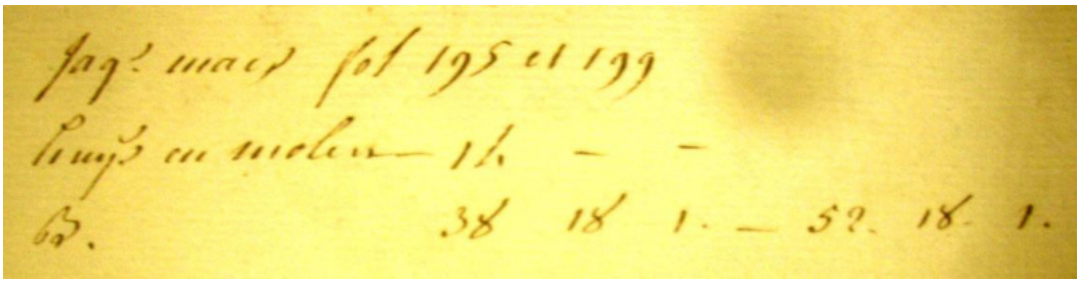
Jacq. maes fol 195 et 199
huys en molen 14 – –
B. 38 18 1. – 52. 18. 1.

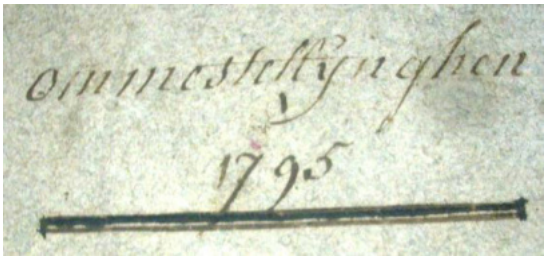
ommestellynghen
1795

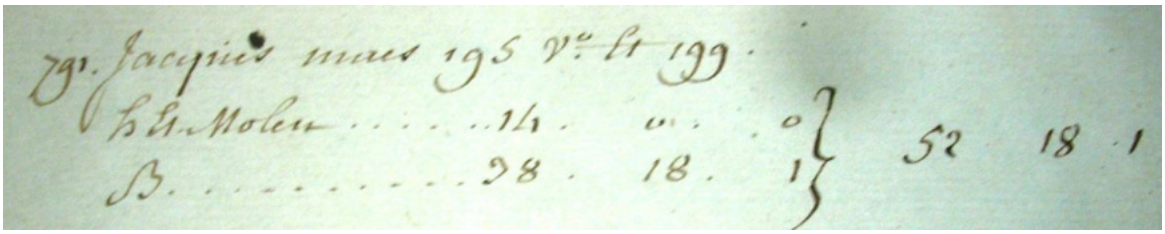
79. Jacques maes 195 v. et 199.
h. en Molen 14. 0. 0
B. 38. 18. 1
52 18 1

1795 – Jaar IV – 1795

Voor het republikeinse jaar IV – vinden we in de toen opgemaakte bevolkingsboek de volgende samenstelling van het molenaarsgezin op de Pottestraatmolen:
Jacques Maes – is dan 55 jaar oud en ‘meunier’ of molenaar.
Hij is gehuwd met **Françoise Degrendel** die dan 62 jaar oud is – ‘sa femme’.
Phille – als we het goed kunnen lezen – **De Canter** is dan 31 jaar en de ‘domestique’ of knecht.
Joseph de Bergh is 50 en eveneens ‘domestique’ of knecht.
Jeanne Demont – 24 jaar oud – is de maarte maar wordt vervangen door **Jacoba Caysate**
En dan is er nog Jacques Bryde – die 44 jaar oud is en ‘journalier’ of dagloner.

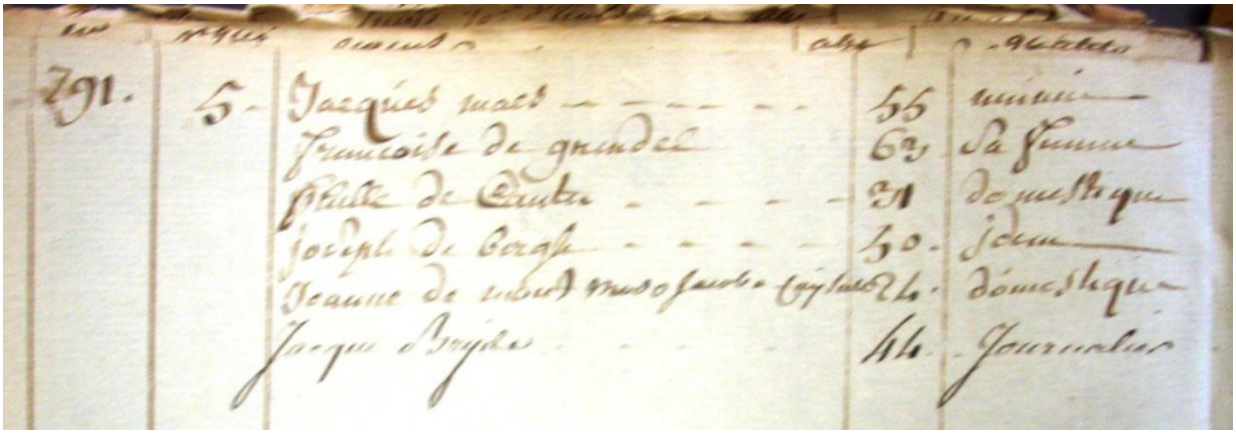

Pieter **Jacobus Maes** en **Françoise De Grendel,** kregen bij ons weten slechts één kind, het meisje **Maria Jacoba Maes**. Zij werd rond 1769 te Poperinge geboren.

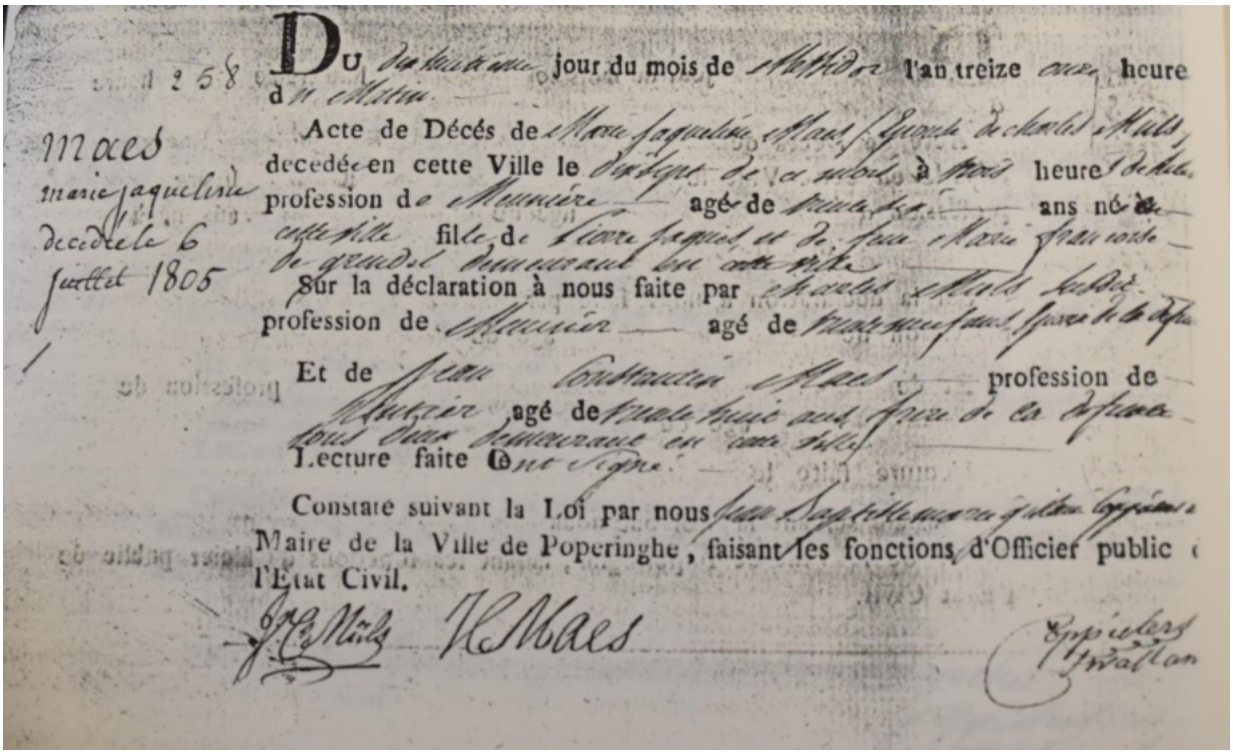

Maes
marie jaqueline
decedée le 6
juillet 1805

Hugo Van Wymeersch bezorgde mij de volgende genealogische gegevens.
Maria Jacoba Maes is overleden op **zaterdag 6 juli 1805** in Poperinge (BE), ongeveer **36 jaar** oud. Maria trouwde, ongeveer 25 jaar oud, op zaterdag **2 augustus 1794** in Poperinge (BE) met **Josephus Carolus MULS**, 30 jaar oud.
Josephus is geboren op woensdag 31 augustus 1763 in Ieper (BE), zoon van Salamon Winoc MULS en Joanna Augustina MATHEWE. Josephus is overleden op donderdag **8 november 1827** in Poperinge (BE), 64 jaar oud. *Hij overleefde zijn vrouw dus 22 jaar* .

Kinderen van Maria en Josephus:
***I. Maria Theresia MULS*, geboren in** Haringe (BE). Maria is overleden op zaterdag 21 november 1857 in Leisele (BE). Maria trouwde op woensdag 11 september 1822 in Poperinge (BE) met Amandus Liberatus VERFAILLIE. Amandus is geboren in Lo (BE),

zoon van Pieter Jacobus VERFAILLIE en Josephina BOUDRY. Amandus is overleden op woensdag 9 september 1840 in Leisele (BE).
*II. **Ursula Augustina MULS**,* geboren op zondag 14 juni 1795 in Haringe (BE). Ursula is overleden op woensdag 15 mei 1861 in Poperinge (BE), 65 jaar oud. Ursula trouwde, 21 jaar oud, op woensdag 30 april 1817 in Poperinge (BE) met François Emmanuel LAVA, 24 jaar oud. François is geboren op dinsdag 25 december 1792 in Poperinge (BE). François is overleden op maandag 17 maart 1828 in Poperinge (BE), 35 jaar oud.
*III. **Augustine Colette MULS**,* geboren op zondag 20 juni 1802 in Haringe (BE). Augustine is overleden op zondag 20 december 1863 in Poperinge (BE), 61 jaar oud. Augustine trouwde, 24 jaar oud, op dinsdag 28 november 1826 in Poperinge (BE) [bron: f°35] met Louis Dominic DEBERRE, 25 jaar oud. Louis is geboren op zaterdag 4 april 1801 in Lille (FR), zoon van Jacques Dominic DEBERRE en Rose Marie TERRACHE.
*IV. En daarbij moeten we ook nog **Carolus Antoine Muls** rekenen.*

In de bevolkingsboeken van het jaar 1815 – SAP 419 – *vinden we de samenstelling van het gezin van de molenaar terug:*
Charles Muls - 41 jaar – dus geboren in 1774 – molenaar
Ursula Muls is dan 20 jaar oud
Marie Muls is 15 jaar oud - *Zij moet dus in 1800 geboren zijn.*
Augustine Muls is 13 jaar oud *en is dus geboren in 1802.*

Verder woont er **Pierre Baillieul** *– 33 jaar oud, geboren te Westouter en knecht op de molen.*
Jean Berat, *18 jaar oud, geboren te Popeirnge en eveneens knecht en* **Josepha Debruyne**, *38 jaar oud en 'servante' of maerte.*

7 juli 1823 – **Erfenisverdeling kinderen Muls** - Notaris Joannes Jacobus Gheleyn – RABrugge – nr. 37 – *Met mijn dank aan Marnix en Katlijn Ryckeghem voor het mij bezorgen van de foto's van deze akte*

Voor meester **Joannes Jacobus Ghelein**, koninlyken notaris, wonende binnen de stede van Poperinghe – procincie van Westvlaenderen – in de tegenwoordigheyd der naerghenaemde getuygen –
Compareerden in persoone sieur **Carolus Antonius Muls**, clerck van de notaris, woonende tot Poperinghe gerecht tot een vierde deel,
sieur Frans Lava, wynkelier ende **Ursula Augustina MULS**, syne huysvrouwe, woonende tot t'selve Popeirnghe, gerecht tot gelyk vierde deel,
Sieur Amandus Verfaillie, wynkelier ende **Marie Therese Muls** syn huysvrouwe, woonende tot Leysel insgelyks gerecht tot een vierde deel,
mitsgaders **Augustina Colleta Muls**, jonge dochter , nu meerderjarig, zonder beroep, woonende tot t't selve Poperinghe – gerecht tot het leste vierde deel in de naerschreven goederen.
De gonne met naeme Muls – vier kynderen van sieur Josephus Carolus by de overleden **Marie Jacoba Francisca Maes**,

De drie meisjes Muls – geboren in Haringe vinden we dus terug, maar een 'Julien Muls zit er niet meer tussen. Wel weer een Carolus Muls. Uit de overlijdensakte hieronder van de 6de juni 1837 blijkt dat deze **Carolus Antonius Muls** *overleden is en hij wordt de zoon genoemd van wijlen Carolus Josephu en van de afgestorven Jacoba Maes. Hij was gehuwd met* **Dorothea Maleveys.**

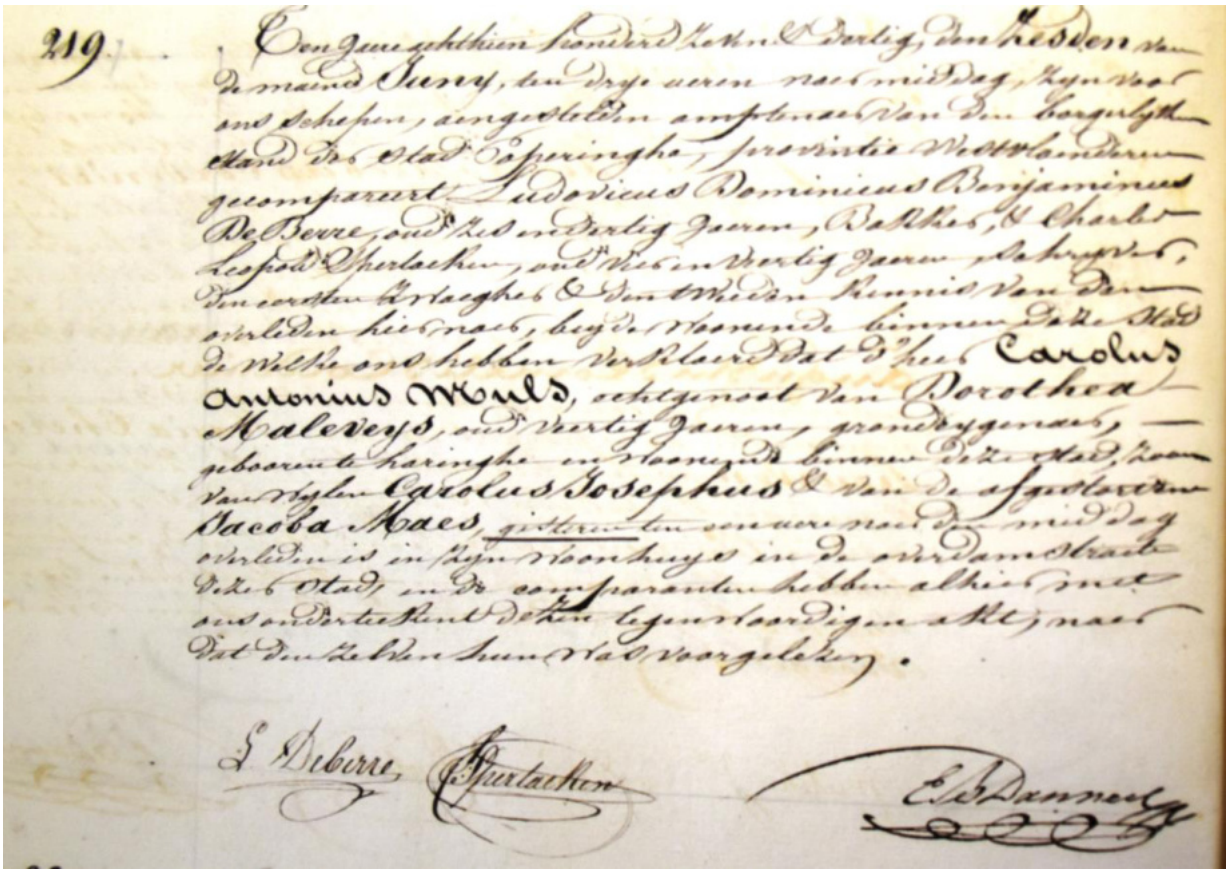

Welke comparanten, de selve vrouwen van hunne voornoemde mans ten eynde deser behoorelyk bemagtigt – te kennen hebben gegeven dat sy nog gemeene ende onverdeelt syn in **de goederen an hun toegevallen met het afsterven van de voorschreven Marie Jacoba Maes, hunne moeder, ende van sieur Pieter Jacobus Maes, hunnen grootvaeder,** ende wenschende te scheedenuyt dese gemeensaemheyd, by middel van verdeelinge, hebben met het ministerie van den voornoemde notaris voortsgegaen tot de selve verdeelinge in guldens ende nederlands geld – soo volgt :

Eerst goederen naergelaten door de voornoemde Marie Jacoba Maes – hunne moeder

Poperinghe Peselhouk

Artikel een - drye en t'achentig roen acht en dertig ellen nederlandsche mate ofte een gemet twee lynnen seven en t'sestig en half roeden oude mate – sayland met dry huysekens daer op staende – palende van ooste sieur Franchois Paverius Sperlaken, van suyden sieur Joannes Van de Brouke, van westen de Potterstraete ende van noorden de Corte Gervelgatstraete, synde het land gebruyckt door sieur Josephus Carolus Muls ende de huysekens door Joseph Cauwet, de weduwe Kestelyn, ende Joanna Vercaemer

T'samen gewerdeert ter somme van sesthien hondert achtendertig guldens drye en t'sestig centen

Poperinghe Pottestraete

Artikel twee – twee huysekens aen elkanderen op cheynsgrond van d'heer Maseman, gestaen ende gelegen ter westsyde vande Pottestraete – paelende van oosten de selve Pottestraete, van suyden Louis Milleville, van westen ende noorden den voornoemden heer Maseman – het eene gebrukt door Karel Billiau ende het ander door de weduwe Levier

T'samen gewerdeert ter somme van twee hondert drye en t'achentig guldens vijftig centen

Goederen commende van het erfdeel van den voornoemde sieur Pieter Jacobus Maes, hunnen geseyden grootvaeder.

Poperinghe – Peselhouk of Hamhouk
Artikel dry – Vier en dertig roen acht ellen nederlandshe mate ofte drie vierendeelen oude maete erfve ende molenwal met **eenen koorenwyntmolen ende assekot** daer opstaende, mitsgaeders een woonhuys ende verdere gebouwen daer medegaende – **genaemt den**
Pottestraetmolen –
paelende van oosten de Pottestraete, van suyden den grond van d'herberge Den Leegen Dooren, toebehoorende dheer van Hille, van westen de borgerlyke gasthuyzen ende van noorden den artikel viere – d'haege rondom alhier medegaende – gebruykt door den genoemden sieur Jospehus Carolus Muls, gewerdeert ter somme van dry duyst hondert sesthien guldens seven en vyftig centen

Artikel viere – Vijf en t'achentig roen acht en veertig ellen nederlandse maete, ofte een gemet twee lynnen twee en t'achtentig roeden oude maete saeyland, met eene hoppekeete daerop staende, streckende oost ende west, palende van oosten de Sint Six straete, van suyden den artikel dry ende de selve borgerlyke gasthuysen, west Pieter Dupont, noord land sieur Josephus Carolus Muls ende door hem gebruykt – gewerdeert ter somme van vyfthien hondert acht en t'seventig guldens vyf en t'achtentig centen

Poperinghe – Eekhouk

Artikel vijf – twee en t'negentig roen drye en vyftig ellen nederlandsche maete of twee gemeten negen en twyntig roeden oude maete saeyland, strekkende oost ende west – paelende van oosten de beke – van suyden sieur Duflou, van westen de Provencalchiede – van noorden d'heer Benedictus van Renynghe – gebruykt door den genoemden sieur Josephus Carolus Muls – gewerdeert ter somme van sesthien hondert twyntig guldens

Poperinghe Hamhouk
Artikel zes – Acht en vyftig roen engen en t'seventig ellen utgerunt bosch, wanof Francis van Dooren in heure heeft dry roen vyf en t'seventig ellen waerop syn huys is staende, paelende dese partie in t'geheel van oosten de kynderen sieur Joseph vanden Bussche, suyden Pieter Coutteel ende sieur Joseph van Reninghe, west de Crombekestraete – noord 't uytgerunde bosch d'heeren Delanghe ende Calmeyn, gewerdeert ter somme van twee hondert ses en dertig guldens vyf en twyntig centen, doende deze partie in oude maete een gemet een lynne.

Artikel zeven - Een rente van elf hondert vier en dertig guldens nederlands gelt ofte vier en twyntig hondert frans capitael ten laste van sieur **Ghillebaert** – herberghier tot Poperinghe – bezet op een huys in de Vlamingstraete tot Poperinghen.

Artikel achte – Een obigatie van vier hondert vijf en twyntig gulden vyf en twyntig centen nederlands gelt capitael of negen hondert francs ten laste van **sieur Louis Degrendel** tot Poperinghe
Aritkel negen een andere obligatie van een hondert en veertig guldens vyf en t'seventigh centen nederlandsgelt ofte vyfhondert francs capitael ten alste van den selven sieur Louis Degrendel
Artikel thien – Eene obligatie van acht vyftig guldens vyftig denten enderlands gelt ofte afthien hondert francs capitael als nu ten laste van sieur Josephus Carolus Muls naer sieur Dejonghe tot Steenvoorde.

Somme totale der voorenstaende weerdingen 11025 guldens 30 centen

Verdeelt in vier hoofden komt voor yder tweehondert ses en vyftig guldens twee en dertigh centen
Ende omme te commen tot de verdeelinge der selve goederen syn gemaekt geworden de vier volgende loten onder de
In lot A zit het volgende:
Lot A
Sal hebben t'artikel dry – synde de dry en dertig roen acht ellen erfve **en molewal met den molen, assekot**, huysingen ende voordere gebouwen aldaer voor den geweerderde somme van dry duyst hondert sesthien guldens seven en vyftig centen
Ende en moet maer hebben over syn werde, twee duyst seven hondert ses en vyftig guldens twee en deertig en half centen ….

Ook lot B, C en D worden samengesteld waarna de voorwaarden besproken werden voor het trekken van de loten – te weten dat elk hun sal moeten vergenoegen met de grootte, gelegentheyd – vry en de onvryheden der goederen ende van de weerderinge dies soo ide hier vooren opgebrogt is ende in ede gestelt syn sodner eenige overleringe by landmaete te connen eysschen nogte daer aen eenige veranderinge te connen bybrengen – Dat elk sal commen in eygdneom zynder toegevallen goederen van heden voorwaerts ende vervolgens blyven 't hunder baete ende schaede …

Het lot A – met de molen – wat ons het meest interesseert – valt toe aan Karel Antonius Muls
Lot B gaat naar Ursula Augustina Muls, echtgenote Lava
Lot C gaat naar Augustina Coleta Muls – jonge dochter
En lot D gaat naar Marie Therese Muls, echtgenote Amandus Verfaillie

Alhier gedaen ende gepasseert tot Poperynge **den sevensten july achthien hondert drye en twintig** ter presentie van Pieter Crockette ende Livinun Hauwden, getuigen hiertoe aensogt - woonende tot tselve Poperynghe.
Alle aanwezigen tekenen de onderstaande akte:

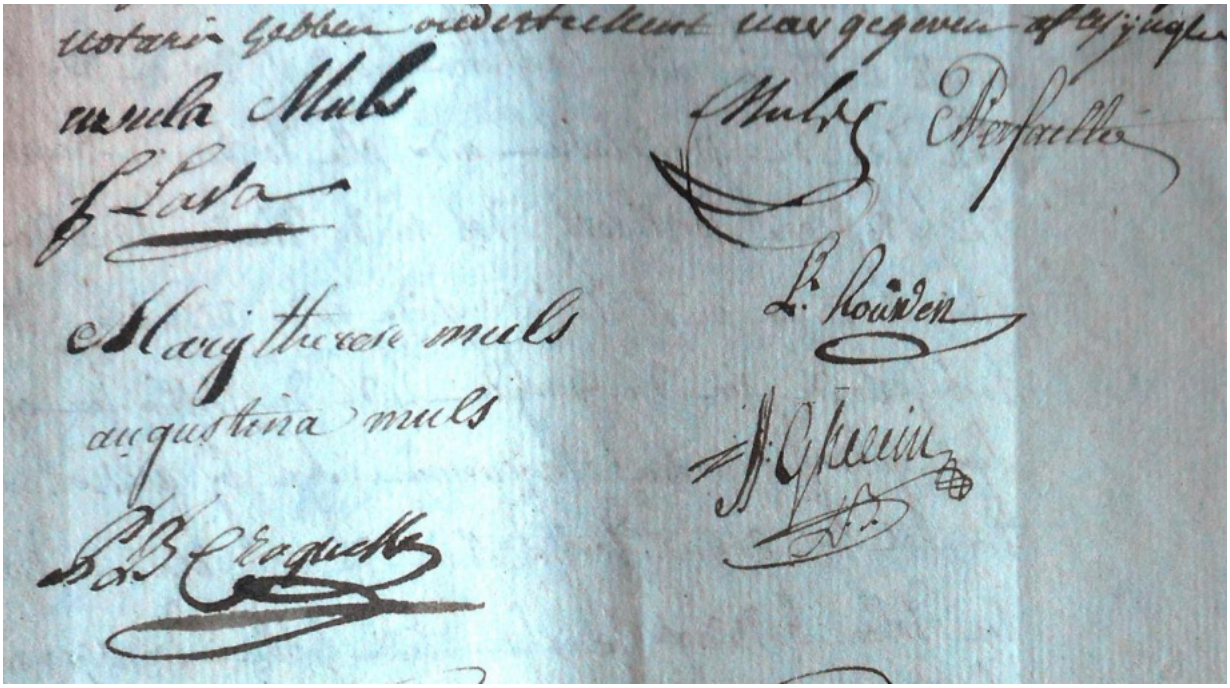

Voor het **jaar 1826** *hebben we ook een bevolkingsboek (SAP 420) en hierin vinden we als molenaar op de Potterstraatmolen* **Cardinael Louis** *terug. Deze is dan 29 jaar oud en geboren te Watou. Hij is gehuwd met* **Boeket Cecilia** *die 24 jaar oud is en eveneens geboren te Watou.*
Ze hebben op dat moment reeds een zoontje van 1 jaar oud **Pieter Cardinael.**
In het jaar 1830 hebben we een volgende bevolkingsboek en daarin zien we dat het gezin uitbreiding heeft genomen.
Louis Cardinael is ondertussen 33 jaar oud geworden en zijn vrouw Cecilia 28.
Hun oudste kind, **Pieter** *is 4 –* **Livinus** *is er 2 en* **Rosalia** *is 1 jaar oud.*
Lastry Joannes *woont bij hen in en is 60 jaar, geboren van Dranouter en wordt hier 'maelder' genoemd.*
Regina Verhaeghe, 16 jaar oud en afkomstig uit Hondschote is er de dienstmeid.

Op de 9de april 1833 wordt de Pottestraatmolen verkocht.

9 april 1833 - Notaris Berten – Verkoop van de Pottestraatmolen

Voor Felix Jacobus Berten, notaris ter residentie van Poperinghe, in de tegenwoordigheid der nabenoemde getuigen, - kompareerden d'heer **Carolus Antonius Muls en jufvrouw Dorothea Theresia Maleveys**, zyne huisvrouwe ten einde dezer geautoriseerd, rentenier woonende te Poperinghe,
De welke verklaeren by dezen, met vrijstelling solidair van alle hypotheeken, inschrijvingen en voorregten hoegenoemd, uit ter hand verkogt te hebben aen en ten voordeele van sieur **Pieter Jacobus Ghillebaert en Apolonia Gaudentiea Leny**, zyne huisvrouwe ten einde dezer geautoriseerd, herbergiers, woonende te Poperinghe – alhier tegenwoordig en aenveerdende in koop
Eenen koornwindmolen en assekot, met een woonuis en voordere gebouwen, staende op vierendertig roeden agt ellen erve en molenwal daermedegaende, genoemd de Potterstraatmolen, al gelegen te Poperinghe inden Hamhoek, palende den gezeiden grond van oosten aen de Pottestraete, van zuiden den grond van **d'herberg den Leegen Doorn**,

toebehoorende aen d'heer Vanhille – van westen de borgerlijke gasthuizen en jonkheer Mazeman de Couthove en van noorden Jufvrouw Ursula Muls, weduwe van Franciscus Lava, winkelierster, woonende te Poperinghe
Toebehoorende aen den voornoemde Muls, verkooper als aen hem aengedeelt **ten sterfhuize van Marie Jacoba Francisca Maes,** overleden huisvrouw van sieur **Joseph Carolus Muls,** zijne moeder, by akt van verdeling tusschen den komparant en zijne mede-erfgenaemen, gepasseerd voor meester **Joannes Jacobus Ghelein**, notaris ter residentie van Poperinghe ten bywezen van getuigen – in daten zevenden july agttien honderd drie en twintig, behoorlyk geregisteerd.
Verklarende de verkoopers alhier niet mede te verkoopen a**lle de roerende en draeyende werken** van den gezeiden molen, de welke zyn toebehoorende aen **Ludovicus Cardinael, molenaer,** woonende te Poperinghe, gebruiker vandiere, den welken de voorzeide roerende en draeyende werken overgenomen heeft ten aengaen van zyn gebruik, om by hem deze over te leveren, aen de eigenaers, ten zynen afscheiden –
de welke als dan aen hem de weerde dies zullen moeten vergoeden opleggen, waertoe de koopers zig an deezen zyn verbindende.
De alhier verkogte goederen, aende koopers wel bekend, die verklaeren zig met de grootte, gestgaetheid en gelegenehid te bevredigen, zonder voordere beschryving te eisschen , nog overlevering van den grond by landmaete, alwaer er zelve een verschil van een twintigste of meer.
Om door hun koopers, daervan te genieten van stonde naen voor den eigendom, onder last van te onderhouden het recht van gebruik die den gezeiden Cardinael, daeraen zoude konnen hebben, zullende de koopers genieten de pachtprestatien, te rekenen van den eersten mey aenstaende tot alsdan aen de verkoopers uitbehouden.
De koopers zullen moeten gedoogen de zigtbare en onzigtbare schadelyke servituden, waermede de verkogte goederen zouden konnen bezwaerd zyn, behoudens zig darvan te verdedigen en de batelykhe servituden, ten hunnen voordeele te doen gelden, dat alles op hun gevaer voor hunne rekening en kosten.
Er is tusschen de verkooeprs en koopers in deezen overeengekoomen dat zy koopers nu en in eewuigen dage, geene opgaende nog tronkboomen zullen vermogen te planten of laten opgaen, inde ghescheethaege tusschen deezen eigendom en den gonnen van jufvrouw **Ursula Maes**, hiervooren benoemd.

En hebben de verkoopers ten deezen verklaerd, de koopers te stellen in het recht, uitbehouden, aen hem en zyn medeerfgenamen ten sterfhuize van d'heer Joseph Carolus Muls, zynen vader – in het verkoopen van eenige landen, om sieur **Ludovicus Adriaen**, landbouwer te Poperinghe – aen welken lesten het verboden is eenige opgaende boomen te mogen planten, alles ingevolge de voorwaerde, vermeld by den koopbrief, gepasseerd voor den werkenden notaris – in de tegenwordigheid van getuigen den derden juny agttienhonderd agtentwintig – geregistreerd.
Deze verkoopng is gheschied, onder last van door de koopers te betalen, ten eersten de grondbelastingen en en adnere te tekenen van den eerste january lestelden behoudens hun verhael tegen den gebruiker, en ten tweeden, de onkosten dzer, met rechten van registratie, overschrijving en a&lle andere, benevens de gonne van eene grosse voor de verkoopers.
Zynde deze verkooping, daerenboven geschied mits de som van thien duizend vyf honderd francs, die de koopers belooven en hun solidaerlyk verbinden te zullen betaelen, te weten vier duizend francs, wanneer de verkoopers het zelve zullen verzoeken mits by hun de koopers te verwittigen zes weken te vooren –

Twee duizend francs, den eersten mey agttien honderdzesendertig, gelyke twee duizend francs, den eersten mey achttien honderd achtendertig en de eersten mey achttien honderd veertig.
Beloovende de koopers ondertusschen, den interest daer by hun verschuldigde sommen te zullen betaelen, te beginnen met den eersten mey agtienhonderd drieendertig, in evenredigheid van vier en half ten honderden by jaere, dies het eerste jaer verschunen zal den eersten mey agttien honderd vierendertig, en aldus vervolgende van jaere te jaere, tot den opleg der hiervooren verschuldigde sommen
Welke respectieve betalingen zoo in hoofdsommen als intresten zullen moeten geschieden, ter woonplaets der verkoopers in goud of zilvere gangbaere geldspetien, tot verzekertheid van welke betaelingen de alhier verkogte goederen by voorrecht zullen verbonden en gegrondpnad blyven.
Ingevolge van alle welke verklaeren de verkoopers, de koopers te subrogeeren in al hun recht, cause en actie, onder belofte van garrand solidair als na recht.
Erkennende de koopers te-r dezen, ingetrokken te hebben de tytels van eigendom der verkogte goederen, aen hun door de verkoopers overgeleverd, waervan ontlasting.
Gedaen en gepasseerd te Poperinghe ten huize van de verkoopers, deezen negenden april agtienhonderd drieendertig in de tegenwoordigheid van Simphoriaen Mynjoot, schoenmaeker en Pieter Josephus Permeke, blekslager, beide woonende te Poperinghe – aenzogte getuigen, de welke met de komparanten en mij notaris hebben onderteekend na gedaen lezing.

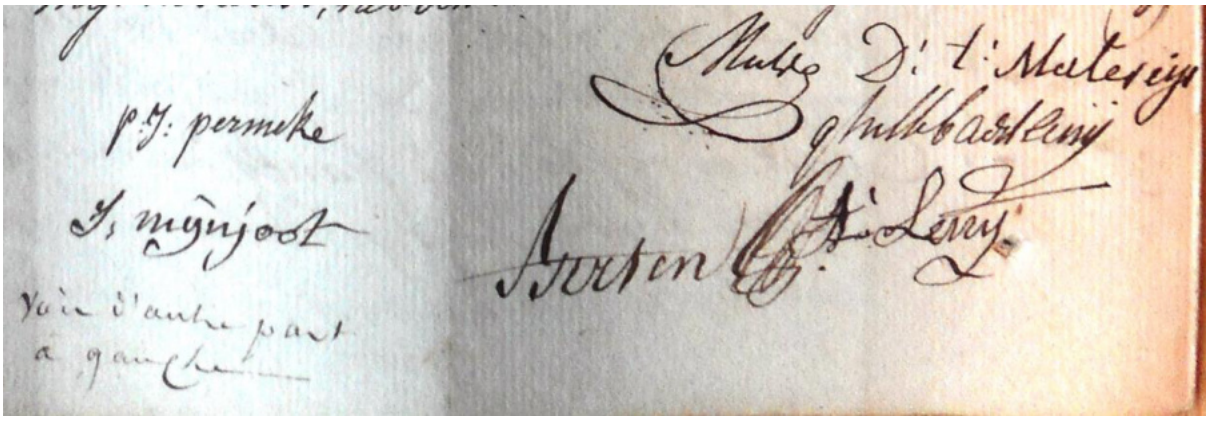

De verkoop van de Pottestraatmolen is voor de molenaar, is voor de molenaar Louis Cardinaels het sein om een eigen molen in de Hamhoek, niet ver van deze Pottestraatmolen te gaan oprichten en daar te gaan malen.
We voegen hierbij nog een verkoopakte bij, waarbij de molenaar een stuk grond 'in pacht' geeft aan Ludovicus Verhaeghe om hier een huis op te bouwen.

11 maart 1837 - Nr. 72 – RABrugge – Notaris Felix Berten

Nr. 72 – Voor **Felix Jacobus Berten**, notaris ter residentie van Poperinghe, inde tegenwoordigheid der naerbenoemde getuigen
Kompareerden sieur **Pieter Jacobus Ghillebaert**, molenaer, woonende te Poperinghe, den welken verklaerd by dezen uit ter hand verpagt te hebben aen en ten voordele van
Ludovicus Franciscus Verhaeghe en Marie Therese Cordenier, zyn huisvrouwe, geautoriseerd, werklieden, woonende te Poperinghe, alhier tegenwoordig en aanveerdende **in paght,** achtendertig centiaren, vierenzestig honderste grond, gelegen te Poperinghe in de stad, door partien uitgepaelt op een lengte van zes meter negentig centimeter aen de straete en eene breedte van vyf meter zesenvijftig centimeter – om te paelen –

van westen tland en van zuiden den uitweg van den verpagter,
van oosten de Pottestraete en van noorden tland vande verpachter.

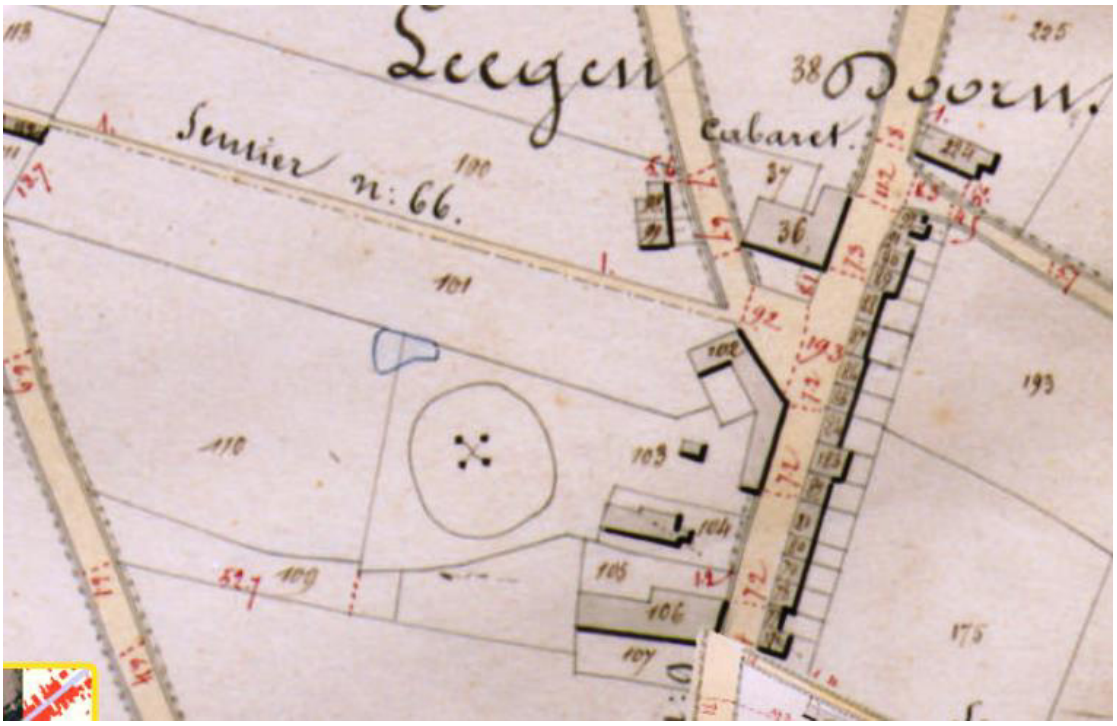

Uit de atlas der buurtwegen – 1841 – let op het kadasternummer 102 waarover deze akte gaat. Let ook op de huizenrijmet arbeiderwoningen aan de overkant die in deze jaren ontstaan is.

Aende pagter wel bekend, die verklaeren zig met de grootte en gelegenheid te bevredigen, zonder voordere beschrijving te eisschen nog overhooring by landmaet, alwaer er zelfs een verschil van groote van een twintigste of meer.
Om door de pagte daervan te genieten gedeurende eenen termijn van vijfentwintig na eenvolgende jaeren, waervan t'eerste zynen ingang nemen zal den vvyfthienden maerte agtienhonderd zesendertig.
Zynde dezen pacht toegestaen mits voor jaerlyksche pagt prestatie de som van thien francs, die de pagters aenkomen en solidairelyk verbinden te zullen betalen aende verpachter tzyner woonst in goude of zilver gangbaere geldspetien welken jaere den vijfthienden maerte, dies het eerste jaer pagt verschynen en eischbaer zal zyn, **den vyftienden maerte agtienhonderd achtendertig** en alzoo vervolgende van jaere te jaere, dezen pagt gedeurende.
De grondbelastingen op de verpagt goederen staende, zullen door den verpagter moeten betaelt worden, gedeurende gheel den loop van dezen paght.
Het is de pagter toegestaen op de verpagten grond te doen stichten een woonhuis en afhangelijkheden, onder uitdrukkelijke voorwaerde dat de verpaghte grond, voor dat gemelde gebouwen bewoond of gebruikt zijn, zal moeten beslooten worden met eenen steenen of plakmeur door de pagters thunnen koste te stichten, zullende den drop van de osie van diere, de gescheidlinie van den grond niet vermogen te buyten te gaen
Voorts is ondersproken dat de pagters geen achterdeur zullen mogen hebben gevend op den grond van de verpachter, nochtans het zal hun vry staen van eenen venster te hebben op de zelven grond, lichthebbende, welken venster za lmoeten afgedaen zijn met ijzeren kolemmen, alles indervoegen dat de pagters geenen doorgang zullen mogen hebben op het land van den verpagter op pàene van pagtbraeke.

Indien de pagterrs ten achteren bleven vande jaerlyksche pagten te betalen gedeurende twee naereenvolgende jaeren, dzen pagt zal van volrecht geeindigt zijn ende verpagter af zijn, actiehebbende zal het vermogen hebben van het woonhuis en afhangelijkheden door de pagter gesticht te mogen overnemen by prysie in stanede weerde te doen door deskundigen van wederzyden te benoemen, zonder dies aengaende eenige rechtpelgingen te moeten achtervolgen.

Gedaen en gepasseerd te Poperinghe, ten kantoore dezen **elfden maerte agtien honderd zeven en dertig**, inde tegenwoordigheid van **Simphoriam Mynoot,** schoenmaker en **Alexandre Baelde,** slotenmaker, beide woonende te Poperinghe, aenzochte getuigen, de welke met den verpagter en mij notairs hebben onderteekend, de pagters beide verklarende niet te konnen schryven nog teekenen,
Na gedaen lezing

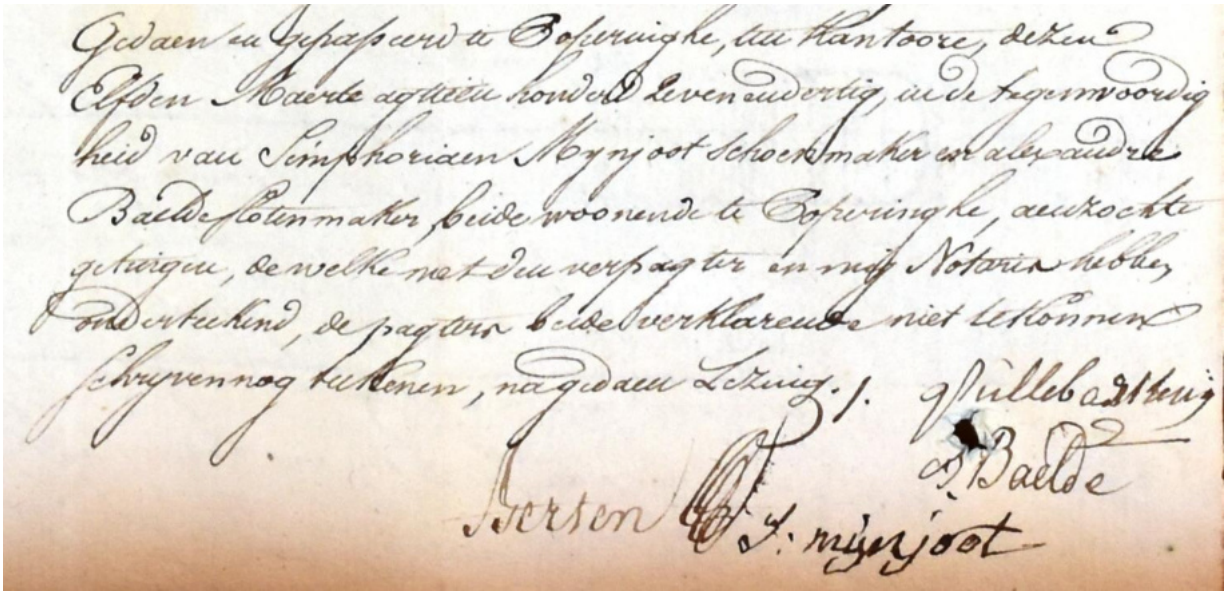
Gedaen en gepasseerd te Poperinghe, ten kantoore, dezen Elfden Maerte agtien honderd zeven en dertig, in de tegenwoordigheid van Simphoriam Mynjoot schoenmaker en Alexandre Baelde slotenmaker, beide woonende te Poperinghe, aenzochte getuigen, de welke met den verpagter en mij Notaris hebben onderteekend, de pagters beide verklarende niet te konnen schryven nog teekenen, na gedaen lezing. J. Willebaldus
A. Baelde
Iversen
S. Mynjoot

In 1841 wordt de molen, het assekot, met alles erbij weer verder verkocht.
In de krant 'De Propagateur' van de **3de juli 1841** *wordt deze verkoop aangekondigd.*

SCHOONE
IMMEUBELE GOEDEREN
TE KOOPEN
BINNEN POPERINGHE.

Waenaf den *Instel* zal plaets hebben Vrydag 9en July 1841, en den *Absoluten Overslag* Vrydag 23en der zelve maend, t'elkens ten 2 uren na middag, in d'Afspanning den Gouden Appel, bewoond door Benoit Ghillebaert, te Poperinghe :

Eersten koop. — Een woonhuys en medegaende erve, staende te Poperinghe, ter westzyde in de Vlaminkstrate, bekend by plan cadastral sectie F, n° 1152, gebruykt door Amandus Dezaegher, tot half Maert 1842, ten pryze van fr. 213-12 centimen 's jaers boven d'impositieu.

Tweeden koop. — Een woonhuys met koeystal, aelput en nog een ander huys in twee woonsten, scheure en voorder afhandelykheden, met grond en hovenierhof, groot 10 aren 87 centiaren, gelegen te Poperinghe digte by de stad bekend by dito plan sectie L, numeros 476, 477, 478, 479 en 480, palende van zuyden de Werf calchiede en noord den volgenden koop.

Derden koop. — Eene partie zaeyland gelegen als vooren groot 40 aren 20 centiaren, bekend by dito plan sectie L, n° 475, palende zuyd den voorgaenden koop.

Vierden koop. — Eene idem, groot 55 aren 30 centiaren, bekend by 't zelve plan en sectie, n° 473, palende van oosten het land van Benoit Boom, zuyd 't gonne van sieur Duhot en west den voorgaenden koop.

De dry lest voorschreven koopen gebruykt door Andries-Benoit Lefevre ten pryze van fr. 208-80 centimen by jare, boven de belastingen, zullen ook in masse te koopen worden.

Vyfden koop. — Veertig aren 60 centiaren zaeyland, gelegen te Poperinghe in den Eduwaerthoek, bekend by dito plan sectie C, n° 736, palende van zuyden het land van den heer baron D'Ulm-de Posch, west en noord de gonne van d'heer Degheus-Mazeman.

Zesden koop. — Veertig aren 69 centiaren zaeyland, gelegen als vooren, sectie C, deel n° 746, palende van oosten den meersch van d'heer Ghelein, zuyd het land van d'heer Degheus en noord den volgenden koop.

Zevensten koop. — Acht-en-Zestig aren 89 centiaren zaeyland, gelegen als vooren, sectie C, restat n° 746, palende van oosten d'heer Ghelein, west d'heer Degheus en noord Louis Lebbe.

Deze dry leste voorgaende koopen in pagte gehouden tot Bavo 1847 door Livinus Morysse, ten pryze van 145 fr. 's jaers boven de grond lasten zullen ook in masse gesteld worden.

Achtsten koop. — Negen-en-veertig aren 38 centiaren gras en zaeyland, gelegen te Poperinghe, in O.-L.-V. Haegebaerthoek, bekend by plan cadastral sectie G. numeros 879, 880 en 81 palende van oosten het Lyssecalstraetjen, zuyd en west het bosch van de weduwe Dejonghe.

In pagte gehouden by Matheus Durant aen 30 fr. 's jaers.

Negensten koop. — Eene partie bosch genaemd het Wielken, gelegen te westouter, groot 1 hectare 26 aren 5 centiaren, palende oost Catharina Deschrevel en d'heer Huyghe-Deschodt, west d'heer Benoit van Renynghe, en noord het bosch van Jan-Baptiste Verdonck.

Tienden koop. — Eene partie zaeyland, gelegen te Poperinghe in St-Jans Hagebaerthoek, groot 68 aren 10 centiaren, bekend by plan cadastral, sectie E, n° 521, palende oost en zuyd d'heer Danneel, west de Meessenstrate en noord het land van Dominik Lebbe, gebruykt tot Bavo 1841 door Benoit Ghillebaert.

Elfsten koop. — Een kooren windmolen, genaemd den Pottestraet Molen, met assekot en woonhuys, stallingen en voorder gebouwen, mitsgaders 34 aren 8 centiaren erve, gestaen en gelegen te Poperinghe, bekend by dito plan sectie A, numeros 1300 à 1305 incluys, palende oost de Pottestrate, zuyd d'herberge den Hoogen Doorn, proprieteyt d'heer Vanhille; gebruykt door de weduwe Pieter Ghellebaert, om door den kooper in 't gebruik te treden met den overslag.

Twaelfsten koop. — Acht-en-zeventig aren 72 centiaren zaeyland met drie woonhuyzen daer op staende en dertien cheyns grondekens, gelegen op Poperinghe in de Pottestraete, bekend by plan cadastrael sectie A, numeros 743 à 746 inclus, palende van oosten het land van sieur Sperlaeken en noord de Korte-Gervelgatstraete, by plak brieven verdeeld in 5 koopen.

De titelen van eygendom en voorwaerden der verkooping berusten ten kantoore van Mter FRAEYS notaris te Poperinghe.

Er zal 1/2 ten honderden te winnen zyn voor

(1) *Premie van hoogsten Instel.*

Het is hier de 'elfsten' koop die ons het meest interesseert; de verkoop van de kooren windmolen genaemd "den Pottestraet Molen.".

Aplonia Gaudentia Leny werd geboren te Winnezeele rond 1788. Ze is overleden te Popeirnge op de 18de maart 1858. Haar ouders waren Joannes Baptiste Leny en Maria Catharina Lombaerde.
Ze werd de tweede vrouw van Pieter Jacobus Ghillebaert – ook wel Ghellebaert geschreven. Hij werd geboren in 1775 en huwde eerst met **Marie Therese Carpentier**. *Hij hertrouwde met Apolonia Leny en stierf in het jaar 1840. Vandaar waarschijnlijk, dat de weduwe en de kinderen beslisten om de molen te verkopen. Om dit te kunnen doen moest men eerst de 'gemeenzaemheid' likwideren.*
De akte van deze likwidatie vonden we in het RABrugge. We geven hier echter alleen de samenstelling van de familie Ghillebaert die in deze 'gemeenzaamheid' uitmaakten. Daarmee kennen we zijn ganse familie.

Nr. 218A **Doos Gazette** **augustus 2020**
guido.vandermarliere@telenet.be

Boerenbetweterigheid uit het verleden
*
Het is pas koud als de boeren ijs melken.
*
Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 620 lezers

Beste abonnee

Bezoek de Hopast van het Neerhof in groep ! Alle info op de webstek!

't Neerhof

Lees de geschiedenis van Poperinghe

Dank zij de goede zorgen van **Jean Boidin** *is de website van 't Neerhof weer aangegroeid en loopt hij nu tot* **1558.**

https://tneerhofvzw.be/

Jaar 1557

Het jaar dat Keizer Karel sterft! en dat het Puckelstraatje te Poperinge afgesloten wordt!

	75 bladzijden verkopen van gronden en huizen
	Jaar 1558 Den Keizer is dood en den oorlog is weer in het land! Cales wordt door onze naaste buren – de Fransen aangevallen en ze nemen er ook nog Duinkerke erbij! In Poperinghe hebben z'er één nodig met een groten mond om het officie van de clappe en de belle waar te nemen. En ook in Grevelingen wordt er weer gevochten. Om de oprukkende armoede te lijf te gaan krijgen we een restyling van de baai.
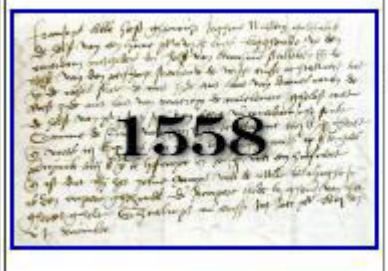	59 bladzijden lees en puzzelplezier

't Neerhof

Het Neerhofprogramma in deze coronatijden loopt vlot.
De miniconferenties over de familie Lebbe – van 1795 – tot 1850 – in samenwerking met het Talbot House waren in een oogwenk uitverkocht.
Op **maandag 20 juli** hadden we de première en deelname van alle aanwezigen was intens.
Op **maandag 10 augustus** loopt de tweede conferentie en is volledig volzet – we gebruiken nu de concertzaal om de voordracht te houden zodat we coronagewijs een vlot verloop kennen.
Op **woensdag 22 juli** vond de wandeling in Vleteren plaats in verband met de Poperingevaart en op de **1ste augustus** is er de Vaartwandeling te Poperinge, die echter ook al volzet is.
De officiële opening van 't Neerhof gaat nu door op vrijdag **11 september 2020** met om 16.30 uur de installatie van de erfgoedhalte en om 17 uur knipt de burgemeester het lintje door van onze gerestaureerde hopast.
We doen ook mee met de **Monumentendag op zondag 13 september 2020** waarbij we beperkte groepen zullen ontvangen binnen een uurrooster. Dan geef ik – Guido Vandermarliere - een voordracht over de heropbouw van de hopteelt na de eerste wereldoorlog, waarbij de broers Lebbe – zowel Maurice, Etienne als Hector - van het Neerhof een belangrijke rol gespeeld hebben.
Als je er wil bij zijn – contacteer ons op tijd !

Het jeugdheem

Ik heb heel wat reacties gekregen op deze foto hierboven in de vorige 'Doos Gazette'. Ik dank iedereen voor de reacties, maar zal er slechts een paar hiervan weergeven.
William Devloo schreeft mij:

Beste Do,
sedert lange tijd ben ik een fan van je gazette.
Ik leer er iedere keer wel iets bij. Ongelooflijk hoe je toch altijd een gazette vol krijgt met interessante artikelen.
Je vroeg informatie over twee foto's:
Ik vermoed dat de eerste foto genomen moet zijn bij de eerste steenlegging van het jeugdheem in de Rekhofstraat; op de eerste foto staat alleszins E.H. Kamiel Soreyn, burgemeester de Sagher, E.H. Principaal Houwen, Dr. Ryon; ook Felix Kestier was erbij. Bij de dames moet Mevr.Kaesteker -Morel zijn. Anderen heb ik niet herkend; maar ongetwijfeld zul je veel reacties krijgen.
Vriendelijke groet en doe zo voort,
William De Vloo

Ook de reactie van Bertin Deneire geeft ik mee:
Dank, Do voor de zoveelste gazette met leuke en interessante items!
De foto's die je afdrukt zijn van de inhuldiging van het Jeugdheem in de Rekhofstraat (medio 1962). Ik herken daarop Burgemeester de Sagher, Kamiel Soreyn, de familie Kaesteker, Jules Morel, Dr Ryon, Directeur Houwen, Felix Kestier, Albert Declercq (volksvertegenwoordiger), Roger Cauwelier, ...
mvg - Bertin Deneire

En van Guido Mille – je weet vast wel dat een 'Mille' een hooiland is – zoals wij in ons toponiem van de Halfmillebrugge te Poperinge aan 't Rood Kruis nog kennen.
Hij schreef mij:
Hello Guido,
Antwoordend op je verzoekje mbt de 2 foto's in je laatste Gazette.
Het locatie is duidelijk ter hoogte van het jeugdheem in het Rekhof. Aanleiding: in gebruikname van het gebouw begin jaren '60. Die latere plaats van verderf.
1ste foto:
uiterst links onze geliefde (!) surveillant eerwaarde heer Kamiel Soreyn, X, burgemeester Walter de Sagher, X, madam Arlette Duclos in haar licht tailleurtje, mevr. de Sagher (?), directeur van het college Houwen, nu leden van het college burgemeester en schepenen en raadsleden zoals dr. Marcel Ryon, Fee Kestier, Roger Goudenhooft die aan zijn sigaret trekt, ...
2de foto:feestdis met glas bubbels:
mevrouw de Safher, madam Arlette, EH Soreyn, burgemeester de Sagher.
Wellicht zal oud-collega Antoon Couttenye (@skynet.be) de mankementen aanvullen.
Kapellegroeten. - Guido Mille

Toone heeft effectief ook gereageerd – maar hij vertelde wat we al wisten – en voegde daar wel bij: Ik vermoed dat er werd getafeld in de " Vette Os " waarvan ik mij het interieur herinner . Zou dat kloppen.

Marie Joseph Kaesteker schreef mij:
De opening van het jeugdheem.
Ik heb die foto ook .
Kameel Soreyn,Burgemeester De Saegher,minister Declerck,pa,dokter
RYON ,nonkel Jules,madame Cailliau,directeur Houwen van het College enz .staan er op.
Groetjes
Marie-Josephe
Waarop Etienne Kaesteker mij wist te vertellen dat hij nog 'Jeugherbergvader' is geweest.

Met deze kennis, ben ik op zoek gegaan in de krant 'Het Wekelijks Nieuws' naar een reportage over deze inhuldiging.

Voor het eerst vinden we iets over het 'jeugdheem' op de 31ste maart 1961 – dan lezen we het volgende:

K.S.A. PAPIERSLAG
Geachte stadsgenoten
Sinds enige jaren is het in Poperinge de gewoonte dat U van overtollig papier en oud ijzer of van vodden door een jeugdbeweging wordt bevrijd.
Ook dit jaar zijn wij bereid U hierin te helpen. Onze mannen zullen met een wagen door stad trekken op 11,12 en 13 april. Mogen wij U vragen tegen dan papier, oud ijzer of vodden gereed te zetten ? voor ons heeft dit alles waarde en we zullen het goed besteden **om een jeugdheem op te richten.**
Dank voor uw medewerking in deze papierslag !
Op vrijdag 7 april zullen we bovendien onze ronde maken, samen met de andere jeugdverenigingen om uw giften ten voordele van de Wereldnood af te halen. Elders leest U wel over deze aktie.
de bondsleiding dankt U voor de milde steun en het vriendelijk onthaal.

Dat is dus het eerste wat we horen over het jeugdheem.
Op de 21ste juni 1961 vermeldt het Wekelijks Nieuws dat er een bouwvergunning is afgeleverd voor de bouw van een jeugdheem aan het Sint Stanislascollege.

K.S.A.-Poperinge bouwt
een Jeugdheem
Eigen krachten
richten de fundamenten op

Op de 21ste juli 1961 komt er een wat uitgebreider artikeltje:
Sinds een paar dagen kan men aan de hoek van de Rekhofstraat en de Deken De Bolaan een groep jongens aan het werk zien die precies vergeten zijn dat het vakantie is. Met een ijver alsof ze iedere minuut een stortvlaag verwachten, kappen ze bergen stenen in kleine stukjes, graven diepe gangen en voeren onverdroten aarde weg. Een bord aan de ingang van de weken verklaart hun bezigheid: 'De K.S.A. bouwt een eigen heem'. Inderdaad die jongens behoren tot de Katolieke Studentenaktie van onze stad en offeren hun vakantie en tevens hun reis naar Duitsland op om hier aan een eigen tehuis te komen bouwen.

HOE HET BEGON
Het plan voor eigen gebruik een heem te bouwen, bestaat naar E.H. Sorreyn prefekt van de lagere afdeling, ons vertelde, nog niet zo heel lang. Een maand gelden ontwierp dhr. Architekt J. De Creus het plan en werd er een aannemer dhr. Butin, aangesproken om het uit te voeren. De K.S.A. had een eigen lokaal reeds lang broodnodig. Chter werd het bouwen wat uitgesteld om reden van de hoge kosten. Op vrij originele wijze werd hier een mouw aan gepast. Het nodige kapitaal bestaat uitsluitend uit giften, hier en daar ingezameld. Het kollege stelde bereidwillig het achterste deel van zijn tuin tot beschikking; dhr. De Creus zegde zijn medewerking gratis toe en enkele grootmoedige zielen uit de stad verleenden hun financiële steun. De K.S.A.-ers waren entoesiast bereid voor werklui te spelen, een werkje dat ze tot nu toe op schitterende manier hebben opgeknapt, onder leiding van André Delbaere, vakantieleider en Jean Pierre hauspie, bondsleider. Het geheel van de werken staat tevens onder kontrole van een patronerend komitee, dat de financies beheert.

WAT HET ZAL WORDEN

Het heem, dat men tegen het ende van dit jaar kant en klaar poogt te krijgen, zal werkelijk enig in zijn soort zijn. Ruim zeven meter hoog, 15 meter lang en 7 meter breed, zal op het gelijkvloers een ontspanningszaal ingericht worden, met daar vlak boven een verdiep, bestande uit twee ruime vergaderlokalen. De ontspanningszaal zal ter beschikking gesteld worden tevens voor ander jeugdbewegingen terwijl de beide lokalen uitsluitend voorbehouden zullen worden voor de K.S.A. Het interieur van de drie zalen werd heel modern en kusntvol uitgedacht en alles is ruim genoeg om eventuele invasies op regenachtige dagen te kunnen slikken.

WAT ER NOG VEREIST IS
Het spreekt vanzelf dat een plan van dergelijke waarde en nut een groot kapitaal vereist. Er zullen enkele metselaars moeten aangeworven worden, verscheidene spelen aangekocht enz. Er is reeds een gedeelte van dat kapitaal aanwezig, maar we menen dat een zo prachtige en degelijke oplossing van het ontspanningsprobleem tijdens de vakantie en op de andere dagen toch nog wat meer verdient dan alleen een vriendelijk maar afzijdige belangstelling. Nu de K.S.A.-jongens met zulk entoesiasme aan hun heem werken en er zulke simpatieke vooruitzichten reeds werden gemaakt mag het gebrek aan voldoende fondsen hun de pas naar een eigen 'tehuis' niet afsnijden. Daarom rekent de K.S.A. op de breidwilligheid en de steun

van diegenen die bevriend staan met hen. Een praktische aanwijzing postcheckrekening 872597 met als vermelding 'Weerzien' St. Stanislaskollege Bertenplaats, Poperinge – voor jeugdhuis.
En zal de K.S.A. eindelijk Nieuwjaar kunnen vieren in een eigen lokaal.

Op de 25ste augustus 1961 krijgen we weer een kortbericht in het Wekelijks Nieuws weliswaar met foto:

Aan het Jeugdheem van de K.S.A. wordt er nog steeds onverdroten verder gewerkt. Onze foto laat duidelijk de stand van de werken zien. Hij werd genomen ter gelegenheid van het bezoek van dhr. Joris Degadt, kabinetsmedewerk bij het Ministerie van de Middenstand, die veel interesse voor de werken toonde. Verder bemerken we ook nog dhr. Steverlynck, verbonden aan het zelfde kabinet en dhr. J. Morel, gewestvoorzitter van het N.C.M.V. en metsers met hun vele jeugdige helpers.

Op de 2de februari 1962 wordt er in het Wekelijks Nieuws weer wat aandacht geschonken aan het Jeugdheem en dit naar aanleiding van de 'Provinciale kampioenschappen cross-country K.S.A. Jong-Vlaanderen. De organisatie was immers in handen van de plaatse KSA.en dit onder leiding van hun proost E.H. Soreyn. En daarbij stelt men: Mogen wij misschien nogmaals wijzen op het prachtig initiatief dat hij nam: het jeugdheem dat stilaan zijn voltooiing nadert.
Op de 20ste april 1962 meldt men: in verband met dit jeugdheem kunne we zeggen dat de werken reeds vrij ver zijn gevorderd en dat het deze zomer nog helemaal klaar zal komen. Ruwbouw, bekleding der vensters, vloeren, enz. dit alles is reeds in orde. Enkel volgen nog de enkele binnenwerken en de verfraaiing van het geheel. Bouwen kost geld, maar de K.S.A. deinst voor niets achteruit…. Met de hulp van iedereen.

En dan vinden we op de 14de september 1962 een aankondiging van een **boekententoonstelling in** *het Jeugdheem. Blijkbaar is het Jeugdheem af en is het officieel geopend, maar er is geen artikel in het Wekelijks Nieuws!*

Zoals de foto's hiervoor aantonen is er toch een opening geweest met het nodige ceremonieel. Maar geen artikel te vinden.
De foto's die ik hier gepubliceerd heb komen uit het Bisschoppelijk archief Brugge. Ik hoop daar eens terug te geraken met een scanner om deze reeks eens treffelijk te kunnen inscannen.
Ik heb veel goede en enkele slechte herinneringen aan het Jeugdheem. Ik vond het fijn om dit eens samen te raken.
Ik heb er uren gesleten, uren gezeverd en flauwe pinten gedronken. Gepingpongd en naar optredens geweest. Ooit eens een rol gespeeld als schaapherder in een kerstspel, ooit eens een Poperingse versie gebracht van 'a working class hero' van John Lennon , vertaald als ''t Geld van e werkmensch', ooit eens een voordracht gehouden over Bawb Dylan, ooit eens naar Dimitri Van Tooren gaan luisteren, ooit een paar keren naar Roland en his blues workshop gaan luisteren, en naar Zjef van Uytsel, Jan Dewilde, enz… enz….
En veel vijf franken in de jukebox gestoken.
En daarmee 'Devil in disguise' van Elvis Presley leren vlot van buiten zingen.
https://www.youtube.com/watch?v=2wQFaX83l1E
Wat er ook zeker in zat was 'House of the rising sun' van Frijid Pink
https://www.youtube.com/watch?v=t40INnb6DnY
En als ik mij niet vergist ook 'La poupée qui fait non" van Michel Polnareff.
https://www.youtube.com/watch?v=EfuiJuKGp1k

En wie kent er nog ?

Maar ook het volgende meegemaakt:
Op het verdiep van het Jeugdheem verbleef in den tijd nen rosten leraar Frans die aan onze klas les gaf. Ik denk dat we toen in het 3de of het tweede middelbaar zaten – voor de jonge studenten dat was het v-4de of het 5de jaar in de middelbare school.
Zijn naam ben ik gelukkig al lang vergeten. Ik kreeg – waarschijnlijk omdat ik wat te luid lachte of misschien wel wat teveel babbelde in zijn les – 2 uur blijfstudie van hem, maar ik moest ook naar zijn kamer komen. Dus naar zijn kamer binnen 't jeugdheem.

Daar zat hij in zijn training en in één van de hoeken lagen van die armgewichten, hij deed immers aan bodybuilding.
Ik moest van hem mijn jas en mijn hemd uitdoen en met die gewichten in mijn handen – in de hoek op mijn knieën gaan zitten – en die gewichten op en neer bewegen.
Wat hij ondertussen achter mijn rug deed, heb ik nooit geweten en wilde ik alleszins niet weten.
Na zo'n kwartier kwam hij mij zeggen dat het goed was en dat ik naar huis mocht.
Toen ik dat thuis vertelde, zei mijn moeder dat ik dat nooit meer mocht doen.
Nu, tussen ons gezegd en gezwegen – daar waren toch wel op dat college een aantal figuren waar er meerdere vijzen van los zaten.
Maar dat is een ander hoofdstuk!

Van Jean Marie Hauspie kreeg ik nog de volgende interessante commentaar:
Dag Guido,
De foto's zijn genomen voor en in het Jeugdheem in de Rekhofstraat. Vermoedelijk bij de opening.Ik herken Kamiel Soreyn, bezieler van het project; Burgemeester de Sagher; Jules Kaesteker; George Houwen, directeur college; Jules Morel, Dr Ryon, Felix Kestier
Ik dacht dat het Jeugdheem werd gebouwd op grond van het college. Het maakte deel uit van de International Youth Hostel Federation en had een afbeelding van Ghybe in zijn logo. Wie in de jeugdherberg logeerde kreeg een stempel van die herberg in zijn lidboekje.
Groeten, JM

In het zelfde Bisschoppelijk Archief zit ook de onderstaande foto.
Iemand een idee waar dit getrokken is?

Het leven en ander lawijt van Jeroom Verhaeghe - Marc Debuysere – Deel III

ALS 'T BATALJON GING UITMARCHEREN (Jean Pisuisse)

Jeroom en 500 piotten van het 14e vestingregiment staan in de ochtend van 9 oktober 1914 rond 7h nog altijd aan de grens met Holland te **Putten**, wanneer hun **majoor Haneuse** de streep oversteekt samen met twee van zijn officieren en vraagt om de Hollandse autoriteiten te spreken.
Majoor Vogel staat hen te woord en Haneuse legt de situatie uit. Daar heeft Vogel geen probleem mee en hij zegt dat hij Haneuse en zijn troep, overeenkomstig de maatregelen van de tweede Vredesconferentie van Den Haag in oktober 1907, zal ontwapenen en **interneren.**
Daarop keert Haneuse terug naar zijn mannen, en hij vraagt of er zijn die in hun vaderland willen blijven. Nee, ze gaan allemaal mee met hun baas. Want anders worden ze toch maar krijgsgevangen genomen en dat wil hun koning niet.
Bovendien hebben ze door hun standhouding in Antwerpen de ontsnapping van het veldleger naar het westen vergemakkelijkt. Ze maken gewoon gebruik van een legale optie, geregeld door de conferentie van Den Haag. Het enige wat ze niet weten is wat die internering eigenlijk inhoudt. Maar daar wil Jeroom zijn kop nu niet over breken. Hij wil slapen, maar daar zal hij nog efkens geduld voor moeten hebben.
Ergens op een binnenplaats worden ze verzameld en ontwapend, tenminste degenen die nog een vuurmond hebben.
Ook de officieren moeten hun revolver afgeven, maar ze mogen hun sabel houden. Noblesse oblige. De vier uitgangen van de binnenplaats worden bewaakt door Hollandse wachten. En dan krijgen de mannen proviand. Een voorraad brood en Leidse kaas. En een veldfles die ze mogen vullen met water uit de kraan. Hoewel ze uitgehongerd zijn en het brood met hompen verslinden, laten ze de kaas van hun brood eten. Iemand zegt dat er komijn in zit en dat kennen ze niet en lusten doen ze het evenmin. En zo droog.
Ze zullen de Hollanders nog leren kennen.
Jeroom heeft zijn innerlijke mens versterkt en denkt dat hij nu mag gaan slapen, maar niets is minder waar. Er staat hem nog een ferme trot te wachten van 30 km. naar **Bergen op Zoom.**
Te voet. Met zijn schoenen aan flarden.
Ze vertrekken om 9h30 met op kop maréchaussees te paard en een piket van wachten.
Er zijn ruiters tussen de compagnies en ze sluiten ook de colonne af.
Enigszins afgepeigerd komen ze om 16h in Bergen op Zoom aan. En daar wacht hen een compacte massa op die de straten bevolkt. Het zijn Belgische burgervluchtelingen die hen onthalen met kreten als: Leve het Belgisch leger! en: Leve België! en: Veel sterkte!
Er zijn ook Hollanders tussen die met zakdoeken zwaaien.
Het bataljon wordt naar een kazerne geleid en de mannen krijgen een warme maaltijd. Erwtensoep met bruine bonen en spek. Het wordt een tweede culinaire beproeving.
Maar honger is de beste saus en ze vreten er zich doorheen.
En ze merken nu overal om zich heen Hollandse gewapende soldaten die hen speurend in de gaten houden. Voor zover de inwendige mens versterkt is worden ze daarna naar het station van Bergen op Zoom begeleid door dezelfde escorte en onder dezelfde joelende menigte als voorheen.

Bergen op Zoom in oktober 1914 overspoeld door Belgische burgervluchtelingen en geïnterneerde militairen. Wachtend op een trein bij het station.

Ze worden ingeladen voor **Assen** om 17h.
Iemand heeft gehoord dat ze naar het noorden reizen. En Jeroom en veel met hem vrezen dat het ver van huis wordt.
En wat zijn die Hollanders nog allemaal met hen van plan?
Want ze krijgen geen burgerkleren waarmee ze naar huis kunnen, zoals er sommigen beweerden. In de wagons nemen overal Hollandse soldaten plaats. Ze bewaken zelfs de officieren. De trein vertrekt en bij elke halte gaan de wachten naar buiten.
Op de perrons staan ook Hollandse soldaten tussen de massa die de trein opwacht en die de soldaten verfrissingen en sigaren toestoppen door de neergeschoven ramen. Maar velen liggen al te slapen in de gangen tussen de zitbanken of dommelen ineengedoken op hun plaats.
Het is een lange reis van haast 300 km naar de hoofdstad van Drente. Op 10 km van Assen passeren ze Westerbork.
Westerbork werd in de tweede wereldoorlog een doorgangskamp voor verzamelde Joden en Romazigeuners. Het is uit dit "**voorportaal van de hel**" dat dertig jaar later, in september 1944, de laatste trein met Joden naar Auschwitz zal vertrekken. Eén van de gedeporteerden is Anne Frank. Ook zo'n 500 Joden uit Assen worden er op transport gezet om nooit meer terug te keren.

Jeroom komt met zijn trein om **3h in de ochtend van 10 oktober 1914** in **Assen** aan.
Ze worden direct afgevoerd naar de **kazerne Hendrick** omringd door maréchaussees te paard.
Is het de bedoeling dat ze zich veilig voelen onder deze hoge bescherming, vraagt Jeroom zich plots klaar wakker af

Die kazerne staat leeg omdat de Hollandse soldaten zelf hun grenzen moeten bewaken. Holland is net als België neutraal, maar de Hollandse neutraliteit is niet 'opgelegd' zoals de Belgische in 1830.
De internationale gemeenschap wilde de jonge staat beschermen tegen de machtshonger van de aangrenzende grootmachten. En daarom is de neutraliteit van België gewaarborgd door zijn garanten. Dus wachtte België in augustus en september en oktober tevergeefs op de komst van Franse en Engelse troepen. Het moest zijn plan maar trekken.
Een neutraal land dat gewapende troepen, van belligerente staten, op zijn grondgebied krijgt, die aan krijgsgevangenschap door de vijand willen ontsnappen, moet die ontwapenen en interneren.
Zoals gezegd is dit bepaald door de vredesconferentie van Den Haag in 1907.
De geïnterneerden worden ondergebracht in kampen of in vestingen zo ver mogelijk van de slachtvelden. De neutrale staat geeft aan de geïnterneerden levensmiddelen, kleding, dagelijkse soldij en alle steun die menslievendheid vereist.
Een vergoeding voor de interneringskosten zal na het vredesverdrag door het vaderland worden betaald. En vooral moet de neutrale staat er voor zorgen dat de geïnterneerden **niet kunnen ontsnappen**.
Jeroom weet nu dus waarom die marechaussees alsmaar rond hen zwermen.
Maar of hij veel begrijpt over die neutraliteit en die internering durf ik te betwijfelen. Ik snap er zelf niet alles van. Wat hij vermoedt is dat het in het begin een soort kazerneregime wordt. Majoor Haneuse krijgt nu zelf bevelen die hij aan zijn mannen moet overbrengen.
Het is een gunst van de Hollanders dat de bestaande hiërarchie binnen het bataljon mag behouden worden op voorwaarde dat de officieren en onderofficieren hun erewoord geven om niet te vluchten. Daar hebben de Hollanders natuurlijk zelf alle belang bij. En uit praktische overwegingen is het ook handig.
Het bataljon wordt ingedeeld in vijf detachementen, vier van 125 en één van 50 man.

Ze worden ondergebracht in alle beschikbare plaatsen van de kazerne: kamers, loodsen en zelfs zolders. Maar naast Haneuses bataljon komen er nog 2000 andere Belgen in **Assen** terecht.
Ze moeten dus tenten bijzetten en Jeroom behoort tot de gelukkigen die een tijdlang op los stro in een tent mogen slapen. Gelijk de beesten.
Maar dat kan hem eigenlijk niet veel schelen. Het is zoveel komfortabeler dan in Antwerpen, maar niet goed voor de **sciatiek**.

Waar hij met de andere soldaten het meest mee bezig is, is hoe lang dit allemaal nog zal duren. Ze mogen er niet aan denken dat de oorlog langer dan nog eens drie maanden zal aanslepen. Ze zijn allemaal dertig of meer en ze weten niet hoe het met hun vrouw en met hun kinderen gaat. Er is al een paar maand geen contact met de familie.
Jeroom heeft een paar kaarten naar huis geschreven maar een antwoord kwam er nog niet. Waar zou het ook moeten toekomen? Misschien gaat dit nu veranderen, en hoop doet leven.
Ze hebben er in Assen al een paar met zenuwoverspanning moeten afvoeren.
De dagen verlopen en het wordt november en daarna december. Ze hebben in de kazerne nog een zolder opgekuist zodat de mannen van de tenten nu kunnen binnen slapen op een strozak.
Soms mogen ze gaan wandelen buiten de kazerne, maar altijd onder strenge bewaking.
En daarna weer de verveling. Het wordt hier in het hoge noorden ook vroeger koud. Jeroom heeft een paar schoenen gekregen en ook een verse afgedankte broek van het Hollands leger.
En ze kunnen elke week een douche nemen en ze krijgen nieuw legerondergoed.
En soms horen ze iets over de onderwaterzetting van de Ijzer en dat ze daar vastzitten in een stellingenoorlog. Wie nu nog gelooft dat hij met kerstmis thuis zal zijn…
Kerstmis vieren ze voor de eerste keer in ballingschap, en het zal niet de laatste keer zijn.
Omdat ze de erwtensoep, de “beton armé” zoals ze die noemen, allang beu zijn, krijgen ze toelating om een paar eigen koks in de keuken te zetten en die brouwen er met groenten van ‘t seizoen en een stuk boulie een eigen soep van.

Als het weer zomer wordt zullen ze die Hollanders leren van tomaten soep te koken.
En als er bier en jenever worden aangesleept, staan ze allemaal beroerd rond de kerstboom en de stal over de vrede te zingen aan alle mensen van goede wil. Maar dan wordt die vrede plots verstoord door een paar socialisten, die warempel de internationale beginnen te neuriën. Een paar die dat sentimentele gekweel beu zijn en dat ook laten horen. Maar de orde wordt gehandhaafd en ze worden direkt het zwijgen opgelegd. Laat ons verenigd zijn in peis en vree. Het is nog niet zo ver. Maar laten we er naar streven. En wie gelooft daar eigenlijk nog in ?
Het wordt geen lente in Drente want vooraleer januari 1915 gepasseerd is, doet het bericht de ronde dat ze naar **Oldebroek** zullen verhuizen.
Het kwam natuurlijk als een donderslag bij klaarlichte hemel toen Holland begin oktober plots 33 471 Belgische soldaten en 407 officieren moest interneren.
Eerst zijn de kazernes gebruikt maar direct worden er grote barakkenkampen gebouwd.
Het is duidelijk dat men de Belgen massaal wil concentreren om ze efficiënter te kunnen bewaken. Want men probeert te ontvluchten en met burgerkleren via Engeland weer in het vaderland te geraken. De twee grootste kampen waar mettertijd telkens 15000 man worden in ondergebracht zijn **Harderwijk en Zeist**.
Iets kleiner is kamp **Oldebroek**. Op een bestaande legerplaats bij het artillerie-schietkamp Oldebroek is in oktober 1914 een barakkenkamp gebouwd voor **armlastige** Belgische burgervluchtelingen.
In januari 1915 verhuizen die naar het nabijgelegen Nunspeet en wordt Oldebroek een kamp voor geïnterneerden. Het biedt plaats voor 3500 militairen, zijnde de aangespoelden van Assen en van Leeuwarden. Het kamp telt 17 slaapbarakken voor telkens 200 man.

Ingang van kamp Olde(n)broek. De militairen op de foto zijn Hollandse bewakers.
Het kamp is rond om rond met dubbele prikkeldraad afgezet.
Naast die slaapbarakken is er een ziekenzaal, een waslokaal met latrines, een kantine met toneel- en orkestruimte en zes schoollokalen. **Oldebroek ligt in de Veluwe, tegen de zuidoostkant van de Zuiderzee.**

Zo te zien is Jeroom op de terugweg uit het barre noorden. Maar het is nog putje winter als het bataljon van Haneuse op 1 februari 1915 vervoerd wordt per spoor van Assen naar Oldebroek.

In zijn dagboek schrijft Brixhe: “Talrijke lessen worden georganiseerd voor de mannen evenals fysieke en morele ontspanning **onder leiding en toezicht van Belgische officieren**.”

Dit rapport beslaat zeven handgeschreven bladzijden en bevindt zich evenals alle andere documenten die ik voor **de geschiedenis van het 14e vestingregiment rond Antwerpen** gebruik in doos 2854 (oud klassement) in het legermuseum in Brussel. Het is ondertekend door majoor Haneuse die loyaal bij zijn troep blijft, ook al is hij dan iets comfortabeler gelogeerd in het nabijgelegen **Elburg**.

Zoals uit de tekst hierboven blijkt is het kamp leefbaar maar bij regen is het een modderpoel. Het zijn houten barakken waarin ze logeren, waar het binnen regent en die onvoldoende verwarmd zijn, zodat de plankenvloer wegrot en er zou een nieuwe moeten komen.
Ze slapen op een strozak die bij nat weer nooit droog is en bij droog weer nog nat. De wasbakken zijn in open lucht en daar is dan weer onvoldoende druk op het water. En een badzaal of douches zijn er nog niet.
De keuken werkt goed en ook de latrines zijn comfortabel.
Ik probeer er mij niet te veel bij voor te stellen. Niets dan lof over het voedsel, de hoeveelheid brood (700 gram) en vlees (230 gram) evenals de groenten en andere voedingsmiddelen zijn van goede kwaliteit. Wat hun kleren betreft: er is nog van alles te kort en de grijze vesten of broeken die ze krijgen maken de Belgen met wat ze nog hadden niet langer uniform. Maar waren ze dat ooit? In plaats van schoenen krijgen ze klompen. Ik vraag me af of iedereen daar gelukkig mee is. Het linnen wordt elke week opgehaald en gewassen. De soldij is 20 cent per

man en per dag en wordt wekelijks op zaterdag uitbetaald (lees deze 20 cent met het nodige voorbehoud: al mijn andere bronnen spreken over een soldij van 10 cent per dag). Er is een bibliotheek waar men de kranten kan lezen. De mannen mogen op zondag het kamp verlaten van 13h tot 18h.
Uit een officiële telling van 5 mei 1915 blijkt dat 545 man van het 14e vestingregiment in Oldebroek gelogeerd zijn. Inbegrepen zijn 25 onderofficieren die in een aparte barak in het kamp wonen. De 8 officieren die hun erewoord gaven zijn gelogeerd in Oldebroek en in Elburg. De 3 overblijvende barakken voor de piotten tellen elk 170 man. Ik heb de afmeting van één barak nergens teruggevonden. Ter vergelijking: zoals we verder zullen zien zijn de afmetingen van een barak in Zeist 51 meter op 13 meter, goed voor 250 man.

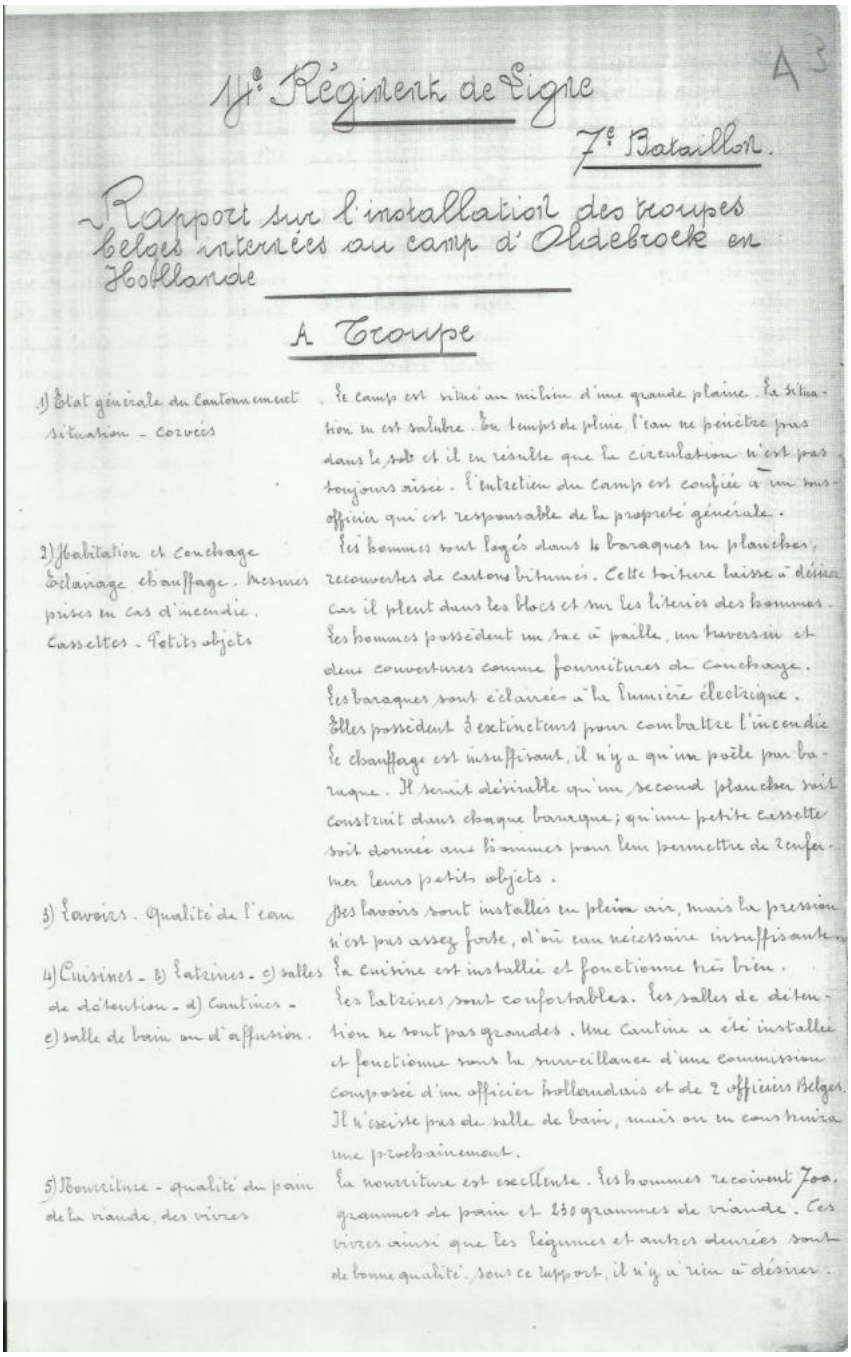

A 3

14e Régiment de Ligne

7e Bataillon.

Rapport sur l'installation des troupes belges internées au camp d'Oldebroek en Hollande

A Troupe

1) État générale du Cantonnement situation - corvées

Le camp est situé au milieu d'une grande plaine. La situation en est salubre. En temps de pluie l'eau ne pénètre pas dans le sol et il en résulte que la circulation n'est pas toujours aisée. L'entretien du camp est confié à un sous-officier qui est responsable de la propreté générale.

2) Habitation et couchage éclairage chauffage. Mesures prises en cas d'incendie. Cassettes - Petits objets

Les hommes sont logés dans 4 baraques en planches, recouvertes de cartons bitumés. Cette toiture laisse à désirer car il pleut dans les blocs et sur les literies des hommes. Les hommes possèdent un sac à paille, un traversin et deux couvertures comme fournitures de couchage. Les baraques sont éclairées à la lumière électrique. Elles possèdent 3 extincteurs pour combattre l'incendie. Le chauffage est insuffisant, il n'y a qu'un poêle par baraque. Il serait désirable qu'un second plancher soit construit dans chaque baraque; qu'une petite cassette soit donnée aux hommes pour leur permettre de renfermer leurs petits objets.

3) Lavoirs. Qualité de l'eau

Les lavoirs sont installés en plein air, mais la pression n'est pas assez forte, d'où eau nécessaire insuffisante.

4) Cuisines - b) latrines - c) salles de détention - d) Cantines - e) salle de bain ou d'affusion.

La cuisine est installée et fonctionne très bien. Les latrines sont confortables. Les salles de détention ne sont pas grandes. Une cantine a été installée et fonctionne sous la surveillance d'une commission composée d'un officier hollandais et de 2 officiers Belges. Il n'existe pas de salle de bain, mais on en construira une prochainement.

5) Nourriture - qualité du pain de la viande, des vivres

La nourriture est excellente. Les hommes reçoivent 700 grammes de pain et 250 grammes de viande. Ces vivres ainsi que les légumes et autres denrées sont de bonne qualité. Sous ce rapport, il n'y a rien à désirer.

Oldebroek is vergeleken met Zeist en met Harderwijk een klein kamp. En daarom zijn de barakken niet genummerd, maar gepersonaliseerd.
Er is een barak Leopold of Albert of Elisabeth of Wilhelmina of Emma of Juliana.
Maar ook een barak Conscience of Artevelde of Rubens of Brueghel.
Jeroom belandt in barak Artevelde.
Een wijze man als Jeroom verdient zo'n barak. Zijn strozak ligt vlakbij de ingang aan de rechterkant.
Niet direkt de warmste plek. Maar wel goed verlucht en dat kan soms tellen. Met 170 opeen gepakt is wel warmer in de winter maar kan stinken in de zomer. En zolang ze niet kunnen douchen. Maar de plancher onder zijn brits is nog heel. En dat is niet overal het geval.
Ze zijn nog niet goed geïnstalleerd, de mannen van het 14e vesting, of ze krijgen al hoog bezoek. Nee, niet van hun koning. Want die heeft de handen vol aan de Yzer.

Maar van een luitenant-generaal die de bons gekregen heeft van zijn koning of in militaire taal "van zijn commando is ontheven". Het is **luitenant-generaal Emile Dossin** die wegens postverlating bij Antwerpen - waar hij moest blijven omdat de 2e legerafdeling, waar hij het bevel over had, toegewezen was aan Antwerpen - bedankt wordt op 5 januari 1915 voor bewezen diensten.

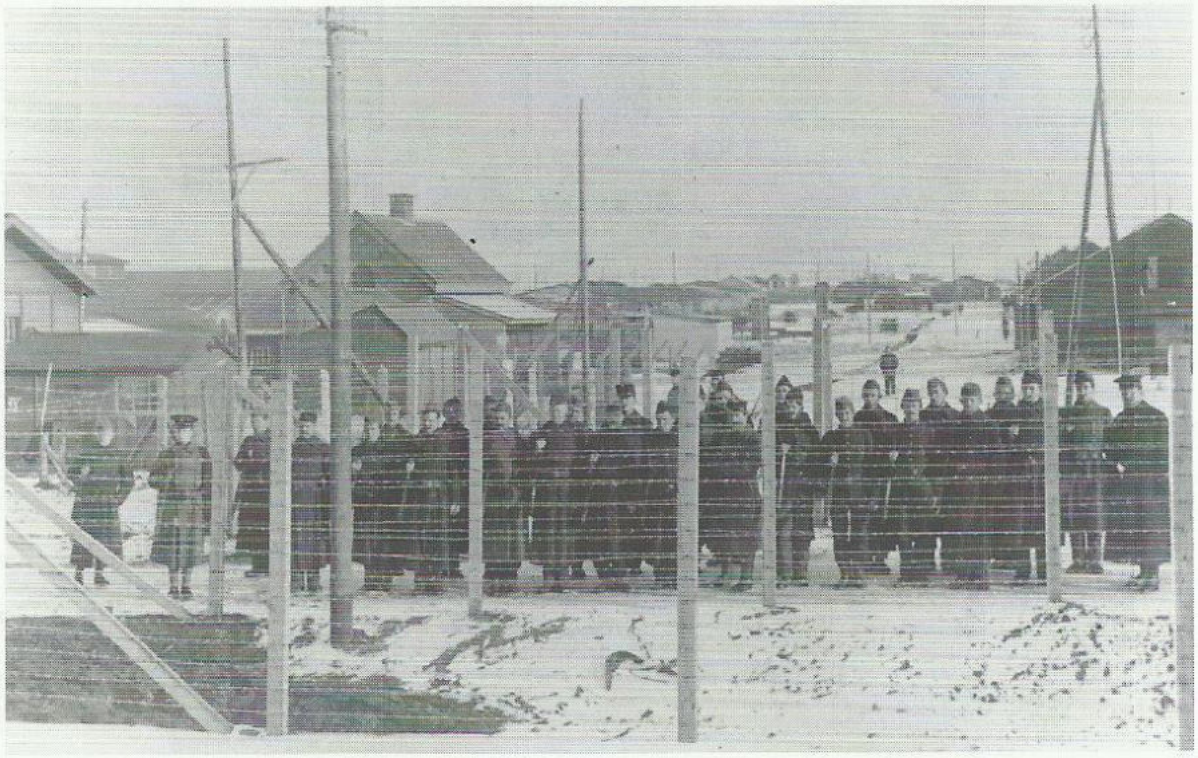

Interneringskamp Oldebroek: achter het dubbele prikkeldraad staat in de sneeuw een groep Belgische militairen aangetreden, 29 november 1915.

De aandachtige lezer herinnert zich nog dat Dossin in oktober 1914 in het spoor van de Engelsen naar het westen vertrok. Het was speciaal voor Dossin dat Albert nog gezegd had: "**liever internering in Holland dan krijgsgevangen**!"
Door hem achter te laten met de verdediging van Antwerpen had de koning Dossin in feite al een ticket voor Holland bezorgd. Maar voor deze eer bedankte Dossin**. Iedereen liet toen iedereen in de steek** en wat is de regering die Dossin "ter beschikking krijgt" na zijn "ontheffing van commando" met de luitenant-generaal van plan?
Juist, Dossin moet de interneringskampen in Holland inspecteren en hij legt de Belgen discipline en dril op. Hoe een dubbeltje rollen kan…
En op 10 februari bezoekt Emile Dossin Oldebroek. Ik citeer de NRC (**Nieuwe Rotterdamsche Courant 13 februari 1915**): "Generaal Dossin, daartoe gelast door de Belgische staat, heeft vandaag een bezoek gebracht aan het interneringskamp te Oldebroek. Na de troepen in ogenschouw genomen te hebben, sprak hij zijn tevredenheid uit over hun kleding en beval hun aan om veel zorg te dragen voor hun kleren, **daar de Belgische staat al de beschikbare stoffen nodig had voor de soldaten aan de vuurlinie**. Ook berispte hij het slecht gedrag van enige **belhamels**, die de anderen ophitsen en die in de mening zijn, **dat er geen onderscheid in graad bestaat onder de geïnterneerden**.
Er zou later, eens in België teruggekeerd, persoonlijk rekenschap moeten gegeven worden van alle doen en laten.

Hij raadde de manschappen aan geduld te hebben en zich niet al te licht ontevreden te tonen, daar zij moeten inzien, dat zij, alhoewel zij niet vrijwillig in Nederland waren, zich toch dankbaar moesten tonen voor de Nederlanders, niet alleen omdat zij zo goed als maar kan onder dak en veilig zijn, maar ook omdat dit rijk honderdduizenden dakloze Belgische vluchtelingen geherbergd heeft en nog herbergt.
Hij zou ook trachten allen bezigheid te verschaffen volgens hun vak, want **ledigheid is des duivels oorkussen.**
Een algemeen handgeklap bewees, dat de geïnterneerden het eens met hem waren.
Daarna bezocht de generaal de barakken."
Een biezondere voorziening aan de rand van het kamp **Oldebroek** is de logiesbarak voor overgekomen Belgische vrouwen en kinderen. Ze mogen hoogstens drie weken blijven maar door het onvoldoende sanitair krijgen de meeste meegekomen kinderen huidaandoeningen. Voor zover ik me kan voorstellen kon het gezin Verhaeghe-Dever zich geen dergelijke luxe permitteren en bleef Jeroom, zoals de meesten, op zijn honger zitten. Help yourself.

Eerste Jaargang No. 46 Donderdag 18 Maart 1915 5 Cents

DE VLAAMSCHE STEM

ALGEMEEN BELGISCH DAGBLAD

Een volk zal niet vergaan! Eendracht maakt macht!

Belgische officieren aan het front hebben een schrijven gericht tot hun geïnterneerde collega's waarin ze hen verwijten dat ze ook niet naar het westen uitgeweken zijn. Jeroom leest nu in **De Vlaamsche Stem** van **18 februari 1915** het antwoord van de geïnterneerde officieren **"dat ze 36 uren langer hebben stand gehouden in Antwerpen en tenslotte voor de keuze werden gesteld of zich gevangen te geven of zich te doen interneren".**

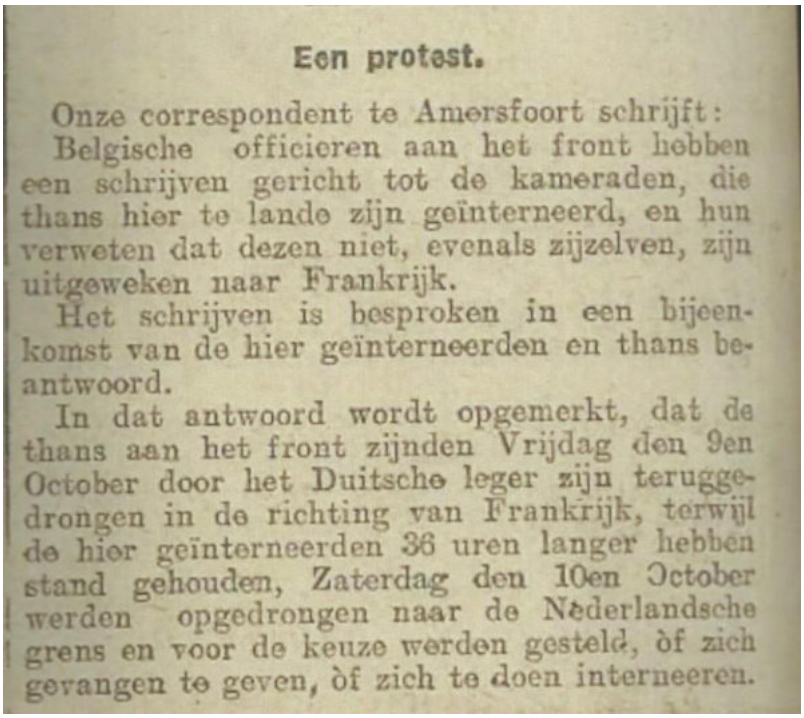
Een protest.

Onze correspondent te Amersfoort schrijft:
Belgische officieren aan het front hebben een schrijven gericht tot de kameraden, die thans hier te lande zijn geïnterneerd, en hun verweten dat dezen niet, evenals zijzelven, zijn uitgeweken naar Frankrijk.
Het schrijven is besproken in een bijeenkomst van de hier geïnterneerden en thans beantwoord.
In dat antwoord wordt opgemerkt, dat de thans aan het front zijnden Vrijdag den 9en October door het Duitsche leger zijn teruggedrongen in de richting van Frankrijk, terwijl de hier geïnterneerden 36 uren langer hebben stand gehouden, Zaterdag den 10en October werden opgedrongen naar de Nederlandsche grens en voor de keuze werden gesteld, òf zich gevangen te geven, òf zich te doen interneeren.

Een Protest
Onze correspondent te Amersfoot schrijft: Belgische officieren aan het front hebben een schrijven gericht tot de kameraden, die thans hier te lande zijn geïnterneerd, en hun verweten dat dezen niet, evenals zijzelven, zijn uitgeweken naar Frankrijk.
Het schrijven is besproken in een bijeenkomst van de hier geïnterneerden en thans beantwoord.
In dat antwoord wordt opgemerkt, dat de thans aan het front zijnden vrijdag den 9den october door eht

Duitsche leger zijn teruggedrongen in de richting van Frankrijk, terwijl de hier geïnterneerden 36 uren langer hebben stand gehouden. Zaterdag den 10^{de}n october werden opgedrongen naar de Nederlandsche grens en voor de keuze werden gesteld, of zich gevangen te geven, of zich te doen interneren.

Tiens, denkt Jeroom, gaan de Belgen onder elkander nu ook al ruzie beginnen te maken?
En een maat die erbij zit en aan wie Jeroom dit voorleest zegt dat die aan de Yzer mogen kontent zijn dat ze daar geraakt zijn en dat dat aan de geïnterneerden te danken is.
En een week later neemt diezelfde krant opnieuw de verdediging op zich van "**de geïnterneerden die tekort zouden gekomen zijn aan hun vaderlandse plicht**."

Vanaf mei 1915 worden er **werkscholen ingericht in Oldebroek**. **Lager onderwijs** voor de circa 20% analfabeten en **vakonderwijs** voor degenen die een vak willen leren. Eerst volgt Jeroom de lessen houtbewerking, later schakelt hij over op de afdeling spoorwegen. Dat kan hij later in Roesbrugge misschien nog gebruiken. Overigens zijn die werkscholen een groot succes. Het biedt wat verzet voor de zinnen in de eindeloze rij van altijd maar eendere dagen van opsluiting. Ze staan op om 5h30, in oktober is dit 6h en in de winter om 7h. Om 6h koffie, om 7h eerste appel, om 8h30 appèl voor werkzaamheden (o.m. "patatten jassen"), om 9h ziekenrapport, om 10h aanvoer van brandstoffen, brood en levensmiddelen, om 12h eten ze soep, om 13h30 aanvoer van vlees en aardappelen/kleinere werkzaamheden onder bewaking op het terrein buiten het kamp, 15h30 aanvoer van brood, 16h30 tweede appel met na afloop middageten, om 21h taptoe en sluiting der kantines en om 21h30 gaat het licht uit.
Vanaf juli 1915 mogen de Belgische geïnterneerden buiten de kampen te werk gesteld worden. Dit heeft in het begin maar een matig succes maar het zal gaandeweg aan belang winnen als de verveling in de kampen toeneemt. Maar 's zondags hebben ze in de namiddag vijf uur vrij en dan gaan er velen op stap door de Gelderse heide naar Oldebroek. Hoe dat oplucht moet ik niet vertellen. Wij gaan naar buiten, waar de vogeltjes fluiten. Zonder die wekelijkse uitspatting wordt **iedereen geheid krankjorum**. In het koffiehuis bij het station vermengen ze zich met de autochtonen. Zij die geld hebben doen hun aankopen en beginnen dan een kamphandeltje dat oogluikend wordt toegestaan. Maar de meesten zijn al kontent met het geslenter langs zondagse wegen vol bomen en bloemen en vogels die ze in het kamp moeten missen. Soms komen ze Gelderse vraalie tegen in traditionele streekdracht, met wijde rokken en platgekamde haren zedig verborgen onder een strakke hoofddoek. "Zo vangen ze geen luizen," grapt er één. En als ze een koffiehuis of één enkele kroeg vinden, dan is die al vlug veel te klein. Die vijf zuinige uurtjes per week, ze kijken er naar uit als kinderen naar de kermis. En ze zijn zo rap voorbij. Maar elke week wordt het weer zondag!
Het wordt herfst 1915 en ondertussen zijn ze al een jaar geïnternerd. Ik ga niet zeggen dat het gevierd wordt. Soms zijn er nog die kunnen ontsnappen. De anderen bereiden zich voor op de winter want eind november ligt er al een pak sneeuw. In januari 1916 vriest het weer een paar weken en de ziekenzaal ligt rap vol en daar is het ook warmer. Er worden meer longontstekingen gemeld en die verhuizen naar de kliniek van Oldebroek of Elburg. 's Nachts warmt het genoeg op om de ijspegels van overdag tussen de spleten van het dak te doen smelten zodat er een aantal onder een nat deken wakker worden. De miserie houdt hier nooit op en sommigen gaan klagen bij de korporaal van dienst en die probeert er iets aan te doen maar het blijft dweilen met de kraan open. Ze gaan moeten wachten op de lente en als er iets is wat ze hier geleerd hebben dan is het betere tijden verbeiden.
Jeroom is niet van de gazetten weg te slaan en in de kantine leest hij in **Vrij België** van **11 februari 1916** dat Dossin moet zeggen van de minister aan de ongelukkige ballingen in Holland **dat ze zich niet hadden laten interneren indien ze iets anders hadden kunnen doen**. Tiens, denkt Jeroom, er zijn er dus nog altijd die dat niet geloven. En degenen die hen

daarvan verdenken, hebben volgens de minister van oorlog niet het recht hierover ongunstig te oordelen. Ze slepen ons nu al voor het tribunaal, denkt Jeroom, en behoudens een overtuigend tegenstrijdig bewijs ga ik er in de gemakken nu eens goed op gaan kakken!

En op **24 februari 1916** staat er in de **NRC** een omzendbrief van de adjudant van de koning aan de officieren en de soldaten in Holland geïnterneerd: "**Zijne majesteit voelt uw morele smarten, en vergeet niet dat diegenen die hun plicht hebben vervuld, aan het vaderland vele diensten hebben bewezen."** Ja majesteit, mijmert Jeroom, en het was ons een waar genoegen ons van deze plicht te mogen kwijten en u bijaldien deze dienst te bewijzen. Sta ons toe aan de bel te trekken, mocht ge uw belofte ooit vergeten.

No. 25. VRIJDAG 11 FEBRUARI 1916. EERSTE JAARGANG.

VRIJ BELGIË

ONDER LEIDING VAN FRANS VAN CAUWELAERT EN JULIUS HOSTE JR.

De Belgische geïnterneerden.

Luitenant-generaal J. Dossin, van het Belgische leger, heeft aan de in Nederland geïnterneerde Belgische officieren, onderofficieren, en soldaten het volgende schrijven gericht:

Met genoegen meld ik u, dat de Minister van Oorlog mij heeft gelast, aan u allen, uit zijn naam het volgende mede te deelen:

De handelwijze van degenen, die de troepen, welke na de overgave van Antwerpen in Nederland kwamen, in verdenking king houden, is onaannemelijk en niemand heeft het recht het geringste ongunstig oordeel hieromtrent te uiten.

Behoudens een overtuigend tegenstrijdig bewijs, neemt de Minister ook niet aan, dat Belgische troepen zich zouden hebben laten interneeren, indien zij anders hadden kunnen doen.

De Minister beschouwt critiek hierover, in de tegenwoordige omstandigheden, als een lichtzinnige handeling en een kwade daad.

Bij de eerste lentewarmte hebben ze een maat van barak Elisabeth verhangen gevonden in de latrines. Het is niet de eerste die zich verdaan heeft. Het spruiten van het blad jaagt ook in de mens en als die alleen nog maar prikkeldraad ziet. Of fil barbelé.

Welke zinnen prikkelt dat dan nog? “Enterrement d’un camarade à Oldebroek”.
Of dat nu een Vlaming is of een Waal. Het is er altijd één te veel.
En in dit geval is het Swa, de maat van Jeroom. We hebben er lang niets meer van gehoord.
Maar Swa sloot zich meer en meer af de laatste tijd van alles en iedereen.
Jeroom was hem nog een paar keer gaan opzoeken in zijn barak en de laatste keer zei hij alleen nog maar “tout est foutu”.
Samen hadden ze er nog ene gesmoord en toen gaf Swa Jeroom zijn mondmuziek, wat deze refuseerde, maar Swa drong aan want hij had er toch nog een ander.
Jeroom had het tenslotte toch aanvaard en nu had Swa zijn liedje zelf uitgezongen.
Jeroom was er wekenlang niet goed van. Tot hij het muziekje nieuw leven probeerde in te blazen en hij een liedje vond dat hem kon troosten.
Hij mocht er niet aan denken dat Swa gedaan had wat velen ook wilden, maar niet durfden; aan de troosteloze uitzichtloosheid van deze mierenhoop ontkomen.
Ondertussen is hij uitgerouwd en zijn de zwarte gedachten verdreven en de tijd is voor Jeroom toch weer in gang gezet.
Oldebroek is straks voorbij want in juli 1916 gaan ze naar Zeist verhuizen, omdat meer en meer mensen buiten het kamp gaan werken en ze dus met minder zijn en er in Zeist om dezelfde reden plaats vrijgekomen is.

Jean-Louis Pisuisse

’t is Geestig dat Marc een versregel aanhaalt van Jean Louis, die wel eens de vader van het cabaret genoemd wordt. Of de betovergrootvader van de kleinkunst. Hij was van Vlissingen

afkomstig en aldaar geboren in 1880. Hij stierf in 1927. De versregel komt uit het leid 'De Peren' en dat ging als volgt:

DE PEREN

Als 't bataljon ging uitmarcheren
Marcheerde Jopie mee
Ze droeg een mandje vol met peren
Ze droeg er soms wel twee
Zodra de jongens rusten mochten
Was Jopie al present
En al de landweermannen kochten
Een peertje voor een cent
Ze sleet ze aan het luitenantje
En aan de korporaal
De ziekendrager, het sergeantje
Ze kochten allemaal
Ze bleef maar altijd meemarcheren
Al brandde ook de zon
En Jopie, die verkocht haar peren
Aan het hele bataljon

De jongens mochten Jopie lijen
Want Jopie mocht er zijn
De meeste vroegen tussenbeien
"Zeg, Jopie, ga met mijn!"
En Jopie liet zich gauw bepraten
Ze had een week gemoed
En vaak kwam een van de soldaten
Haar 's avonds tegemoet
Dan liep ze met het luitenantje
Dan met de korporaal
De ziekendrager, het sergeantje
Ze liep met allemaal
Ze mochten allen concurreren
En niemand die het won
Want ze sleet haar liefde als haar peren
Aan het hele bataljon

Maar toen vertrokken de soldaten
En Jopie had verdriet;
Met een had zij nog iets te praten
Maar wie dat wist zij niet
Ze zag de toekomst donker dreigen
Daar floot, daar ging de trein
Ze overlegde bij d'r eigen
Wie of het toch kon zijn
Ze dacht eens aan het luitenantje
De knappe korporaal

De ziekendrager? Het sergeantje
Ze dacht aan allemaal
Ze stond nog lang te prakkizeren
Aan 't einde van 't perron
Maar ze zat met de gebakken peren
Van het hele bataljon

Een versie van onze Jean Louis Pisuisse op zijn typische wijze zelf gezongen is te vinden op:
https://www.youtube.com/watch?v=_1bldE58EVE

En ik kan het niet laten – maar we doen er hier nog het Wijnglas bij van Dirk Witte,(1885 – 1935) de man die zijn eigen teksten niet kon onthouden.

’s Avonds lezen w’in de kranten
hoe het ging die dag aan’t front.
Zoveel honderd weer gevallen,
zoveel duizend weer gewond.
Zoveel kind’ren zonder vader,
zoveel moeders zonder kind.
En we vragen wanneer eens toch
dat gemoord een einde vindt?
Maar des morgens, welk een vreugde,
lezen w’in het ochtendblad,
dat er een banket geweest is
in de een of and’re stad.
Waar Lloyd George heeft gedronken
op het welzijn van zijn land,
waar de oorlog werd gewonnen,
met het wijnglas in de hand.
’s Avonds lezen w’in de kranten
weer een schip getorpedeerd,
zoveel mensen uitgevaren,
zoveel maar teruggekeerd.
Zoveel tonnen graan verloren,
zoveel monden zonder brood,
zoveel vrouwen, zoveel kind’ren,
dichter bij de hongerdood.
Maar des morgens, welk een vreugde,
lezen w’in het ochtendblad
van een rijk en deftig feestmaal
in de één of andere stad.
Waar “der Kaiser” heeft gedronken
op z’n uitgehongerd land
en “den alten Gott” geprezen
met het wijnglas in de hand.
Elke dag brengt nieuw’ ellende
nieuwe armoe, nieuwe rouw.
Elke dag krijgt ons vertrouwen
in de mensen weer een knauw.
Angstig vragen we hoe lang nog

deze oorlogswaanzin duurt.
Welke afgezant des duivels
deze wereld toch bestuurt?
Ernstig gaan de diplomaten
naar hun feestmaal en banket.
Satan heeft, aan 't hoofd der tafel,
zich als schenker neergezet.
En hij vult dan met een grijnslach
telkenmale tot de rand
met het rode bloed der volk'ren
't willig wijnglas in de hand.

Een prachtversie is te vinden op youtube =

https://www.youtube.com/watch?v=jeGI6nkclGk

Ook weer gezongen door onze Jean-Louis Pisuisse - toch spijtig dat we deze liederen in de 'viering' van den grooten oorlog niet gehoord hebben!

Een andere Jerome Verhaeghe – mijn grootvader

De Potterstraatmolen – Deel 10 – G. Vandermarliere & J. Destailleur

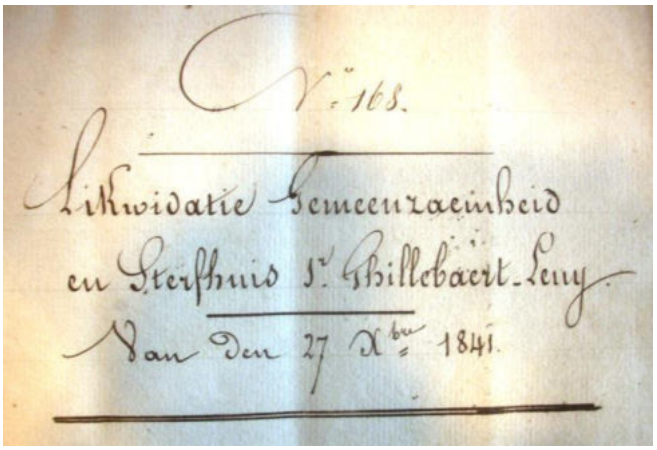
N°. 168.
Likwidatie Gemeenzaemheid
en Sterfhuis S^r. Ghillebaert-Leny.
Van den 27 X^bre 1841.

RABrugge – nr. 168
Likwidatie gemeenzaemheid en sterfhuis
sieur Ghillebaert –Leny
Van den 27te xbre 1841

Voor meester **Joannes Petrus Fraeys**, konklyken notaris resideerende te Poperinghe – vredegerecht van den zelven naem, provincie Westvlaenderen, ten overstaen van den heer **Joannes Baptiste Emanuel Cornette,** vrederegter van dit kanton, bygestaen van de heer **Charles Joannes Seraphinus Coene**, zynen griffier, beyde gehuisvest tot tzelve Poperinghe en in de tegenwoordigheid der hier naer genaemde getuigen
kompareerden
1° **Apollonia Gaudentia Leny** – weduwe van sieur Pieter Jacobus Ghellebaert – molenarinne – Woonende te Poperinghe, agerende zoo uyt haren eigen naem als in hare hoedagnigheid van moeder en wettige voogdesse van
A – **Marie Therese Ghellebaert**, gebooren den vierentwintigsten maerte achtien honderd zes en twintig en
B – **Eugenia Hortensia Cornelia Ghellebaert,**
gebooren den een en twintigsten april achttien hondert een en dertigh,
hare twee nog minderjarige kinderen, tharen huwelyke gewonnen by dito Pieter Jaocbus Ghillebaert
en voordere nog agierende als gematigde van **Felix Verbeke en Eusebia Ghillebaert** zyne huisvrouwe, kooplieden woonende te Langemarck krachtens hunne algemene en beyzondere volmagt aen haer ten effecte dezer verleend by akte gepasseerd voor den onderschreven werkenden notaris, present getuigen den elfsten february achttien honder een en veerig – behoorlyk geregistreerd, blykens het afschrift van gemelde procduratie gehegt aen den inventaris gemaekt ten sterfhuize van den bovengenaemden Pieter Jacobus Ghellebaert, door het ampt van den ondergeteekenden notaris ontgonnen den twee en twintigsten february achttien honderd en twintig en gesloten den zeven en tywintigsten der zelver mend, behoorluk geregistreerd
2° **Julie Ghellebaert**, kleermaektster wonende te Poperinghe
3° **Pieter Jacobus Desiderius Ghellebaert**, molenaersgast,; woonende tot gezeyde Poperinghe
De gonne met name Ghellebaert vyf kinderen van den gezeyden Pieter Jacobus tzynen tweeden huwelyk verwekt by genaemde **Apolonoia Gaidentia Leny**
4° **Sieur Benedictus Ghellebaert**, koopman en herbergier woonende te Popeirnghe, agierende zoo in zijnen eigen naem als in zijn hoedanigheid van toeziende voogd der twee bovengenaemde minderajrige kidneren tot deze hoednaigheid , welke hy aenveerd heeft onder de voorzitting van den heer vrederegter van t'kanton Popeirnghe, den zesden january achttienhonder een en veertig, blykens zyn proces verbael van de zelfde deate, behoorlyk geregistreerd
5° **Franciscus Joannes Meneboo**, zwyneslagter en **Rosalia Ghellebaert**, zyne huisvrauwe, geautoriseerd, woonende te Poperinghe, dito Meneboo alhier nog handelende als

gevolmachttigden van **Louise Clemence Ghellebaert**, religieuse woonende te Ooteghem, kragtens hare volmagt aen hem ten effecte dezer verleend, by akte verleden voor meester Ghelein, notaris te Poperinghe, present getuigen den vyfentwintigsten november achttien honderd negen en dertig, behoorlyk geregistreerd, welke volmagt gebleven is aen den inventaris van Pieter Jacobus Ghellebaert, vooren beroepen
6° **Louis Maesen**, koordedrayer en **Josephine Ghillebaert** zyne echtgenote, geautoriseerd, woonende te Popeirnghe
7° **Felix Ghillebaert**, koopman woonende te Boezinghe
8° **Amelia Julie Ghillebaert**, meerderjarige jonge dochter, byzondere te Poperinghe
9° Sieur **Carel Wulleman, molenaer** woonende te Poperinghe, handelende in zyne hoedanigheid als voogd ad hoc, der bovengenaemde kinderen Ghillebaert, ten eynde hunne belangen waer te nemen, waer die in tegenstrydigheid zouden zyn met de gonne van hunne voogden en toeziende voogd, tot welke hoedanigheid van voogd ad hoc, hy benaemd is geweest by delibiratie van der famillieraed, gehouden onder de voorzitting van gemelden heer vrederegter, den tweeden april lestleden, volgens zyn proces verbael van zelfder date, behoorlyk geregistreerd,
de lest genaemde met name Ghillebaert, zes kinderen van den gezeyden Pieter Jacobus, tzynen eersten huwelyk verwekt by **Marie Therese Carpentier**

Dewelcke comparanten wenschende over te gaen tot de verdeelinge, likwidatie ende vereffeninghe zoo van de gemeenzaemheid die bestaen heeft tusschen de eerste comparente en haren overleden echtgenoot **Pieter Jacobus Ghillebaert**
Als van de nalatenschap dezer lesten, hebben voorafgaendelyk te kennen gegeven tgonne volgt
Te weten
1° dat zy **Apolonia Leny** met den gezeyden overleden voor het aengaen van hun huwelyk, by akte gepaseerd voor meester Fraeys, notaris onderschreven, present getuigen **den eersten september achttien honderd veertien**, behoorlyk gerigstreerd hunne huywelyksche voorwaerden vastgesteld hebben als volgt
Een algemene zyde houdende hier van goederen, tot onderscheyden van welke men ter eerste overlyden zal agtervolgen elks inventarissen en andere akten danof zynde, dat den mobilairen nbreng van de apparente bruid bestond in hare kleederen, lynen, bagnen en juwelen, van welke zy eerlyk voorzien was, gewaerdeerd ter som van vyfhonderd tachtig francs, dat ter scheyding van dit huwelyk, danof de langstlevende vooren ligt zal behouden, alle zyne kleederen, 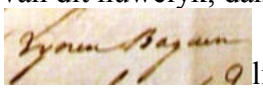 lijnen, bagnen en juweelen met de gonne van den eerste overleden, daer en boven het beste bedde van den sterfhuize ofte in vergeldinge dies, eene som van eenhonderd vyftig francs ter keuse van den langstlevende en eyndelinge ten behoeve van de langstlevende van het vruchtgebruik op alle de goederen door den eerststervende na te laten – zonder gehouden te zyn daer over te moeten borge stellen, maer omù een goeden en getouwen inventaris te doen maken
2° Dat den overleden Pieter Jacobus Ghillebaert by zyn openbaer testament, ontvangen in de tegenwoordigheid van vier getuigen door Meester Felix Jacobus Berten, notaris te Popeirnge, den zevensten mey achtien honderd drye en veertig, behoorlyk geregistreerd, gegeven en gelegateerd heeft aen Aplonila Gaudentia Leny, zyn huusvrouwe

A – de facultie van over te nemen binnen de zes maenden te rekenen van zynen sterfdag het part ende deel die hem tzynen overlijden zal toebehooren in **eenen koornwindmolen, assekot,** woonhuis en voorder gebouwen met molenwal en erve daer medegaende, staende ende gelegen te Poperinghe – gelegen te Poperinghe in den Hamhoek – nu Eekhoek – verkregen volgens kontrakt gepasseerd voor de notaris Berten **den negensten april achtien honderd dry en dertig –**

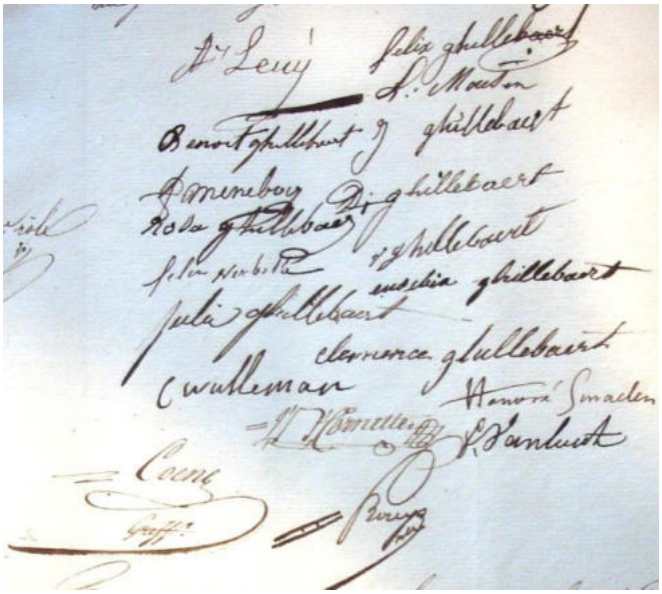

Tot hier deze akte.
Het is dus Apolonia Leny die de kans krijgt om de molen over te nemen van haar man, wat ze ook doet, doch enkel en alleen om deze meteen verder te verkopen.

15 april 1841 – Verkoop van de Pottestraatmolen Muls aan Lebbe - RABrugge

Voor Felix Jacobus Berten, notaris ter residentie van Poperinghe – in de tegenwoordigheid der nabenoemde getuigen,

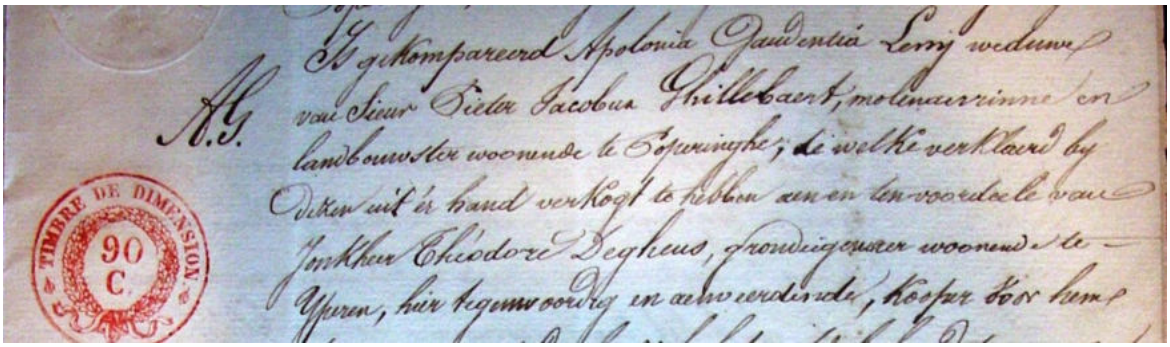

is gekompareerd **Apolonia Gaudentia Leny**, weduwe van sieur Pieter Jacobus Ghillebaert, molenarinne en landbouwster, woonende te Poperinghe,
De welke verklaerd by dezen – uit de hand verkogt te hebben aen en ten voordeele van jonkheer **Theodore Degheus**, grondeigenaer woonende te Yperen, hier tegenwoordig en aenveerdende, kooper voor hem of den command die hy zich het recht behoud te noemen **een korenwindmolen en assekot** met alle haere roerende en draeyende werken,
genoemd **den Pottestraetmolen**, als mede een woonhuis, stallingen en verdere gebouwen met den molenwal en d'erfve daermedegaende,
staende en gelegen te Poperinghe in den Eekhoek,
groot vierendertig aren agt centiaren, bekend by kadaster aectie A, nummer dertien honderd, dertien honderd en een, dertienhonderd twee, derthienhonderd drie, dertien honderd vier en dertien honderd vijf, palende den gezeyden grond
van oosten aen de Potterstraete,
van zuiden d'erfve van d'herberg den Hoogen Doorn, eigendom van d'heer Louis Vanhille,
van westen de landen der Borgerlyke gasthuizen en mevrouw Eulalie Mazeman de Couthove, gezelnede van jonkheer Ernest Degheus

en van noorden Ursula Muls, weduwe van Franciscus Lava.
Al jegenwoordig gebruikt door de verkoopster en aen haer toebehoorende uit hoofde der gemeenschap van goederen die bestaen heeft tusschen haer en den voornoemden **Pieter Jacobus Ghellebaert**, als door haer aengekogt zijnde geweest in de openbaere loicitatie verkooping van de goederen afhangende van de zelve gemeenschap, gehouden door het ambt van den notaris **Joannes Petrus Fraeys**, ter residentie van Poperinghe, ten over staen van den heer vrederechter van het kanton van Poperinghe, in daten drieentwitnigsten july agtien honderd een en veertig, geregistreerd zijne de koopprys van de alhier verkogte goederen met het bedrag van pryzie van de **roerende en draeyende werken** van den molen en assekot, door de voornoemde weduwe Ghillebaert gekweten geweest by de likwidatie van voormelde gmeeenschap en nalatenschap van den gezeyden Ghillebaert, apgemaekt door het ambt van den voornoemden notaris Fraeys, ten bywezen van getuigen en ten overstaen van den eher vrederechter van het kanton van Poperinghe in daten zevenentwtingisten december agttien honderd een en veertig - behoorlijk geregistreerd.
De voornoemde echtgenooten Ghillebaert hadden de alhier verkogte goedeen verkregen by koop door hun gedaen jegens d'heer Carolus Muls en jufvrouw Dorothea Theresia Maleveys, zyne huisvrowue, renteniers woonende te Poperinghe, lbykens akt gepasserd voro den odnergetekenden notaris Berten, ten bywezen van getuigen, **den negenden april agttien honderd drieendertig**, geregistreerd,
by welken akt overeengekoomen is geweest dat de echtgenooten Ghillebaert nu en ten eeuwigen dage, geen opgaende noch tronkboomen, zullen ermogen te planten of laeten opgaen in de gescheedahegen, tusschen dezen eigendom en den gonnen van Ursula Muls hiervooren benoemd. Verder hebben de echtgnooten Muls, verkoopers aldaer, verklaerd, de koopres te stellen in het recht – uitbehouden aen hem Muls en zyne mede-erfgenaemen ten sterfhuize van d'heer Joseph Carolus verkoopers, aldaer verklaerd, de koopers te stellen in het recht uit behouden aen hem Muls en zijn mede-erfgennaemen ten sterfhuize van d'heer Joseph Carolus Muls, zynen vaeder in het verkoopen van eenige landen aen sieur Ludovicus Adriaen, landbouwer te Poperinghe, aen wleken lesten eht verbode is eenige opgaende boomen te mogen planten, alles in gervolge de voorwaerde vermeld by den koopbrief gepasseerd voro den verkenden notaris, ten by wezen van getuigen den derden january attien honderd agtentwintig, geregistreerd.
Om door den heer kooper, te geniten en beschikken, der alhier verkogte goederen, in hunnen tegenwooridgen staet, zodner eenige uitzodnering noch uitbeghouding, tzy uit hoofde van 'spagter prys of anderszints, voor den eigendom van heden af en voor het gebruik van diere met **den eersten mey aenstaende**, jegen welken dag de verkoopege zig verbind de verkogte goederen te zullen verlaeten en ledig maken.
Er wordt alhier medeverkogt, alle de spillen, kammen en schallien zig bevindende op den zolder van eht verkogte huis.
Wat aengaet den mesthoop en de aele in den put, het zelve word aen de verkoopege uitbehouden, om te vervoeren binnen den loop van en maend mey aenstaende.
Deze verkooping is geschied onder last door den heer kooper, die zig er toe verind, ten eersten, van zig te bevredigen met de verkogte goederen en hunne afhangelykheden, zodner voordere beschryving noch aenwyzing te eisschen, en zodner overlevering der erf by landmaete,; alwaer er zelve een verschil van inhoud in meerdere of mindere grootte, die een twintigste zoude overtreffen.
Ten tweedens, van te gedoogen de zegtbare en onzigtbare servituden waermede de verkogte goederen zouden konnen bezwaerd zijn, en naemenlijk wegens het verbod van planten van boomen in de gescheedhaeg tusschen dezen eigendom en den geenen van de voornoemde Usula Muls, gelyk hiervoor uitgedrukt is – behoudens aen hem kooper, het recht van de batelyke servituden te doen gelden en byzonderlyke de geene hiervooren vermeld te bestaen

ten laste van den eigendom van siuer Ludovicus Adriaen. Dit alles nochtans ten koste en gevaer van hem kooper.
Ten derde van de grond -, personeele en alle andere belastingen af te dragen en te rekenen van den eerrsten mey aenstaende voorwaerts,
En ten vierden, van te betaelen alle de rechten van registratie, overschryving en andere alsmede alle de kosten uit deze verkooping te spruiten.
Daerenboven is dze verkoping geschied mits de somme van veertien duizend vijf honderd francs die de verkoopege verklaerd ten passeren deser contant ontvangen te hebben van den heer kooper, in zilver gangbaere geldspetien, waervan kwittantie.
Ten gevolge van alle welke, verklaerd de verkoopege, met belofte van garrand, den heer kooper te subrogeeren[1] in al de rechten, cause en actie die zy was hebbende aen de alhier verkogte goederen, die zy verkoopege vry en zuiver verklaerd van alle lasten, hypotheken, inschryvingen, voorrechten en andere beletselen -
zich verbindende tot overbrenging van de certificaten au royering[2] van alle de inschrijvingen, die op het verkogte goed zouden genomen worden.
Gedaen en gepasseerd te Poperinghe, en kanton, dezen **vyftienden april agttienhonderd twee en veertig,** ten drie uren mamiddag, in de tegenwoordigheid van Joannes Kesteloot, herbergier en Franciscus Billiau, garentwynder, beide wooennde te Poperinghe, aenzochte getuigen, de welke met de komparanten en den notaris hebben odnertekend na gedaen voorlezing

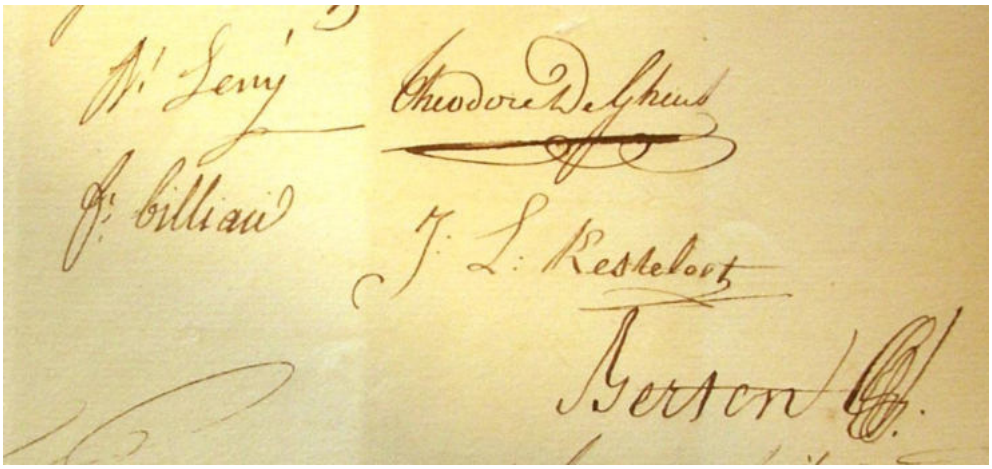

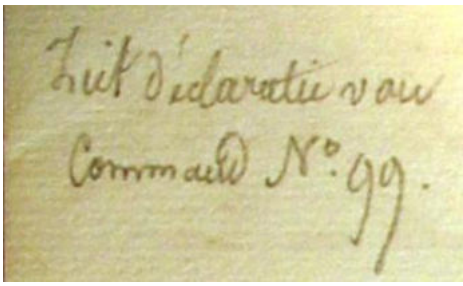

In de marge staat er geschreven – ziet declaratie van command n° 99.

In deze akte – eveneens voor de notaris Berten verleden, - herhaalt men de voorgaande verkoopt – maar dan stelt men:
Verklaerd by dezen dat hij den zelven koop gedaen heeft voor rekening en ten voordeele van sieur **Ludovicus Antonius Lebbe**, jongman 't zijn zelfs landbouwer woonende te Elverdinghe en **Sophia Barbara Cornelia DeCalf**, jonge dochter, thaer zelfe, landbouwster, woonende te Popeirnghe – elk voor d'helft, dat hy heer Degheus niet anders gedaen heeft als zynen naem geleent en dat de som van deertien duizend vijf hodnerd francs,die hij voor koopprys betaelt heeft aen hem ten dien einde behandigd had geweest tot d'helft door den

[1] Subrogeren = wettelijk in de plaats treden van iemand anders
[2] Royeren = doorhalen

voornoemde Lebbe en tot den wederhelft door de gezeide Decalf, by dien dat hy heer Degheus in de verkochte goederen niet kan eisschen.
Deze verklaring word alsoo aenveerd door de voornoemde Ludovicus Antonius Lebbe en Sophie Barbara Cornelia Decalf, beide hier tegenwoordig, de welke, na datter aen hun door den ondergetekenden notaris Berten, lezing gegeven is geweest van voorberoopen koopkontrakt, verklaeren zig te verbinden tot de uitvoering van alle de lasten en voorwaerden daerby gedregen, van alle hunne eigen zaek makende, inder voegen dat den heer Degheus ten dien opzichte geensints aengesprooken noch ontrust worde.

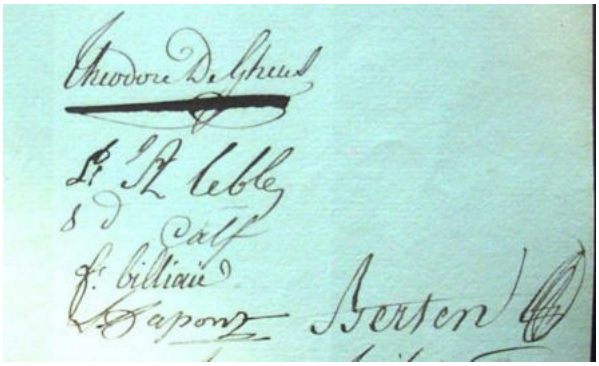

Gedaen en gepasseerd te Poperinghe en kanton, den vyftienden april agtienhonderd tweeenveertig, ten vier uren namiddag in de tegenwoordigheid van Franciscus Billiau, garentwynder en Ludovicus Dupont, schoenmaker, beide woonende te Popeirnghe, aenzochte getuigen, de welke met ede komparanten en den noatris hebben ondertekend, na gedaene voorlezing.

In de bevolkingsboek over de jaren 1846 – 1856 – nr. 5 folio 90 – staat onder het huisnummer 42 – het volgende gezin ingeschreven:
1 – **Lebbe Antonius** – Molenaer - ° Poperinge – 26 jaar oud – Daar staat er ook geschreven dat hij op de 14de juni 1852 overleden is.
2 – **Decalf Sophia** – 28 jaar oud – *zijn echtgnote en dus geborenden 4de januari 1818*
3 – Lebbe **Theophilus** – 2 jaar oud – en het kind is gestorven op de 18de juli 1848
En verder is er 4 - Rosalia Plaetevoet – byzondere – weduwe – 64 jaar oud
5 – **Gardin Amelia** – de dienstmeid afkomstig uit Cachtem – 21 jaar oud. Ze kwam er werken op 14 febrauri 1849 en ze is weer vertrokken op de 29se oktober 1849.
En verder is er
6 – Lebbe **Lucia Melania** – geboren te Poperinge op de 15de februari 1847, het tweede kind van het koppel.

Zoals zoëven vermeld stierf Antonius Lebbe op de 14de juni 1852, dus pas 32 jaar oud.
Sophia Decalf hertrouwde op de **15de juni 1853** *met* **Markey Ludovicus Fredericus***, geboren te Oostvleteren.*

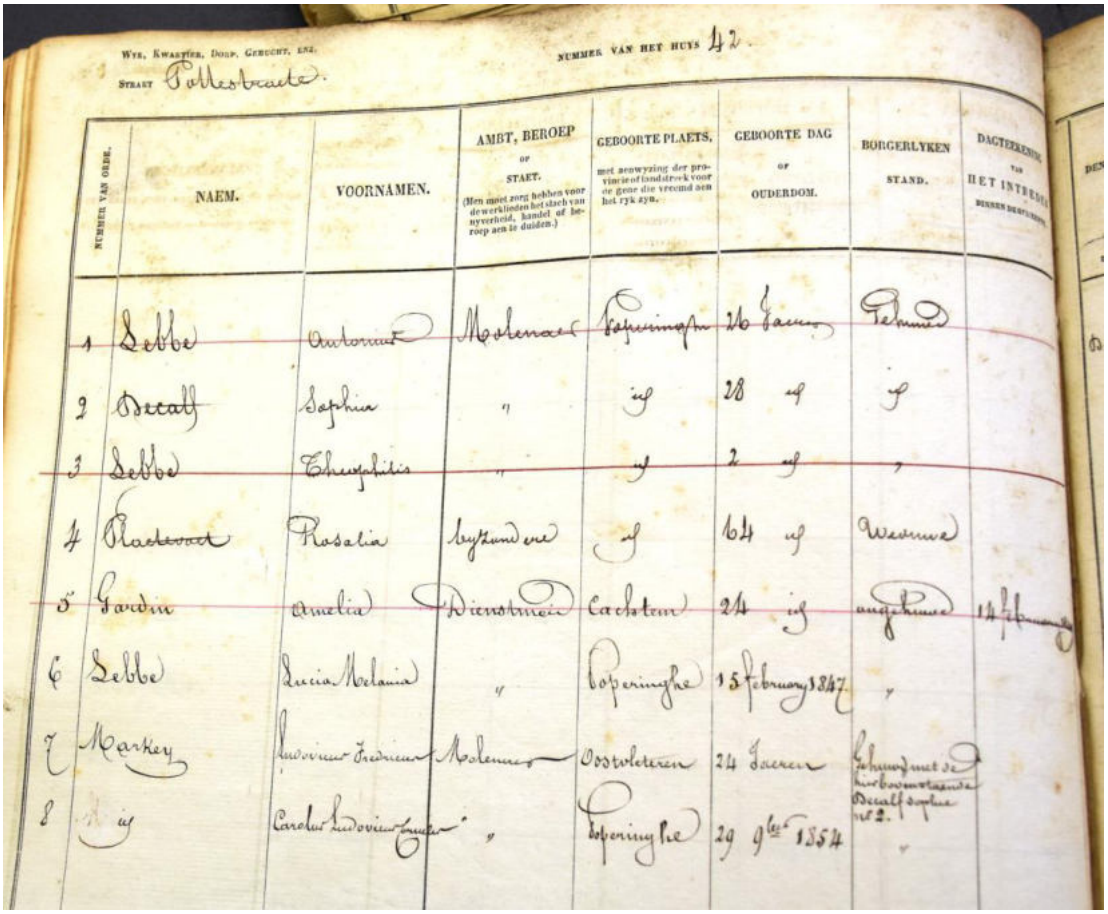

Wijk, Kwartier, Dorp, Gerecht, enz.
Straat Pottestraate.
Nummer van het huis 42.

Nummer van orde.	Naem.	Voornamen.	Ambt, beroep of staet. (Men moet zorg hebben voor de werklieden het slach van nyverheid, handel of beroep aen te duiden.)	Geboorte plaets. met aenwyzing der provincie of landstreek voor ie gene die vreemd aen het ryk zyn.	Geboorte dag of ouderdom.	Burgerlyken stand.	Dagteekening van het intrede dezen dienstboden
1	Lebbe	Antonius	Molenaer	Poperinghe	26 Jaren	Gehuwd	
2	Decalf	Sophia	"	id	28 id	id	
3	Lebbe	Theophilus	"	id	2 id	"	
4	Plaetevoet	Rosalia	bestuurder	id	64 id	Weduwe	
5	Gardin	Amelia	Dienstmeid	Cachtem	24 id	ongehuwd	14 Februarij
6	Lebbe	Lucia Melania	"	Poperinghe	15 February 1847	"	
7	Markey	Ludovicus Fredericus	Molenaer	Oostvleteren	24 Jaeren	Gehuwd met de hier boven vermelde Decalf Sophie nr 2.	
8	id	Carolus Ludovicus Franciscus	"	Poperinghe	29 9bre 1854	"	

Ludovicus Markey was op zijn huwelijk 24 jaar oud – hij wordt molenaar genoemd – geboren op de 16de december 1826 – zoon van Jacobus Franciscus Markey en **Maria Cecilia Haemers**
Sophia Decalf was toen 35 jaar oud en weduwe van Ludovicus Lebbe.
In de trouwakte wordt **Sophia de dochter van wijlen Ludovicus Francicus Decalf**, + 11 maart 1840 – genoemd. *Haar moeder is van* **Anna Rosalia Plaetevoet** *die in de bevolkingsboek eveneens vermeld wordt als wonende bij de Pottestraatmolen.*

Ludovicus Markey leeft echter niet lang. Hij sterft op de **19de augustus 1856.**
Zijn weduwe – Sophia Decalf – hertrouwt op de 19 augustus 1857 met haar schoonbroer **Renatus Desiderius Ludovicus Markey** , landbouwer, geboren te Oostvleteren op de 15de april 1826.

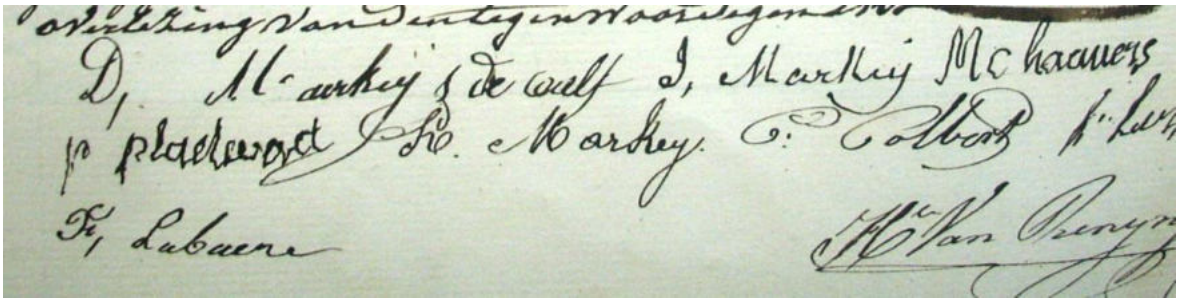

In het bevolkingsboek over de periode **1856 – 1866** – SAP – staat de volgende gezinssamenstelling bij het nummer 42 – de Pottestraatmolen:
1 – Decalf Sophie – Molenaerster –

2 – Markey René Desiré – molenaer
3 – Markey Charles – 2 jaar
4 – Mmrkey Auguste – 8 maanden
5 – Lebbe Lucie – 10 jaar
6 – Mariage Corneille – knecht 45 jaar – ongehuwd
7 – Markey Melania Cornelie – geboren te Poperinghe op de 24ste maart 1858
8 – Haemers Marie Cecile – particuliere van Oostevleren ° 26 september 1797 – komt hier wonen op de 11de februari 1865.

Uit het bevolkingsboek van de jaren 1866 – 1880 blijkt dat de familie Markey – Decalf verhuisd is naar de Boeschepstraat (boek 2 – folio 354)
Désiré Markey staat nu ingeschreven als landbouwer en zijn vrouw Sophie Deca&lf als 'menagère' of huisvrouw.
Op 51-jarige leeftijd beslist Sophia Decalf haar molen te verkopen.

4 februari 1869 – Verkoop van de Pottestraatmolen – RABrugge – TBO 123/28

R.A.B.
NOTARIAAT
DEPOT 2000
NOTARIS W. VAN DE PUTTE

NR.

6

Voor meester **Charles Vandecasteele**, notaris gevestigd te Poperinghe en in tegenwoordigheid van sieurs **Constantinus Cerien**, winkelier en **Ludovicus Bentein**, kledermaeker, beide wonende te Poperinghe, als getuygen hiertoe aenzocht
Zyn verschenen
D'heer **René Désiré Markey** en zyn huisvrouwe jufvrouw **Sophie Barbara Cornelia Decalf ,** weduwe in eersten huwelyk van sieur **Louis Antoine Lebbe**, rentenierster en eigenaers- wonende te Poperinghe – handelende zoo in eigen naem als zich solidairlyk sterckmakende over **Lucie Melanie Lebbe**, meerderjarige dochter des echtgenote Markey – thans dienstmeid, wonende te Poperinghe, van wie zy de daden verklaren waar te borgen.
Dewelke, zoo zy handelen, hebben verklaerd, by deze te verkopen, af te staen en over te dragen, voor vry, suyzver en onbezwaerd van alle voorrechten, grondpanden en andere hoegenaemde lasten
Aen en ten voordeele van mijnheer **Henri Bonte**, secretaris dezer stad en wonende te Poperinghe, alhier aenwezig en in koop aenveerden voor hun of te noemen lastgever, dezelfs erven en regten krygende

Eenen koorn wind-molen, huis, tuin, alle andere gebouw:

Eenen koornwindmolen, huis, tuin ende alle andere gebouwen, weide, molenwal, alles van eene oppervlakte volgens cadaster sectie A – nummers dertien honderd a, dertien honderd een, dertien honderd drie, derthien honderd vier en dertien honderd vijf, van dryendertig aren een en zestig centiaren
Staende ende gelegen te Poperynghe an de westzyde van de **Pottestraet**, palende noord de gerechtigde Lava, west mevrouw de Gheus-Mazeman en zuid de godshuizen, jufvrouw Vanhille en mynheer de Page-Behaeghel
Zo en gelyk deze goederen zich bevinden en achtervolgen zonder eenige uitzondering, noch voorbehouding maer oock zonder waerborg de erfgrootte, de meerderheid of minderheid, welke zy weze, blyvende tot baet of nadeel des kooper, om door hem daermede te doen, handelen en beschikken in vollen eigendom en genot te rekenen van heden af voorwaerts en

ook te genieten van de voordeelige erfdienstbaerheden, zoo zy in de te melden act zyn vermeld.
De verkoopers verklaeren dat in deze verkoopinghe begrepen zyn en medegaen met de onroerende goederen hierboven - alle de roerende en draeyende werken van den molen en andere onroerende goederen by beschikking dat de opgemelde onroerende goederen door de vrouw Markey en haeren genaemden eersten man - als verklaerde commanden luidens met des notaris Berten dezer standplaets van **vyftienden april achttien honderd twee en veertig van jonkheer Theodore de Gheus,** grondeigenaer te Yperen, hebben aengekocht jegens **Apollonia Gaudentia Lenny** – weduwe van sieur **Pieter Jacobus Ghillebaert** - molenarin

Te Poperinghe, blykens acte verleden voor denzelven notaris Berten, den gezeyden vyftienden april
Deze verkooping is toegestaen door de verkoopers en door den kooper aenvaerdt onder last en voorwaerde voor dezen laetsten, die zich, zoo hy handelt, ertoe verpligt van:
1° af te kwyten alle de onkosten hoegenaemd van dezen eigendoms overgang, der geldlichting hierna en dit afschrift met grosse dezer
2° Te betalen alle de openbare lasten heogenaemd op of ter oorzaek van deze goederen gelegd en te leggen sedert de ingenottreding des kooper
3° Te gedoogen alle de lastelyke, zienluke en onzienelyke, voortdurende en onvoortdurende erfdienstbaerheden die deze goeeren mogten bezwaren
Ten 4° Daerenboven voor en mits de som van tienduizend francs voor bezonderen koopprys.
In deze streek den heer Bonte, heeft verklaerd dezen koop gedaen te hebben en te aenveerden uit naem en voor rekening van sieur **Franciscus Debril**, en **Rosalie Croquette**, zyne vrouwe – molenaers wonende te Poperinghe in de gezeyde goederen, welke twee eindelyke koopers alhier tusschen komende, het herkennen en verklaeren dezen koop voor hunne rekeningh te aenveerden als mede voor hunne erven en regtverkrygende.
De verkoopers heer en vrouw Markey – Decalf bekennen bevoorens de passering dezer ontvangen
te hebben als te weten – uit handen des koopers Debril en vrouw zelfs tot vier duizend francs, uit hunne eigen gelden en uit handen van d'heer Augustus Lacour, 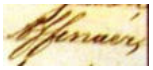 ossenaer slagter, wonende te Poperinghe – alhier ten einde dezer tusschenkomende, tot evenredigheid van zesduizend francs, betalende d'heer Lacour op de vraeg en over en ter ontlasting der echtgenooten Debril, welke de verkoopers gevolgentlyk stellen en subrogeren – ingevolge artikel zuiend twee honderd vryftig des burger wetboek, doch zonder waerborg – in alle hunne regten, actien, voorregten en hypotheken jegens de koopers waertoe, dus het regt van voorrang wel uitdrukkelyk wordt voorbehouden, hetwelk door d'heer Lacour aenveerd wordt.
Gevolgentlyk de echtgenooten **Debril – Croquette,** beloven en verpligten zich solidairlyk deze zesduizend francs te betaelen en op te leggen in eens en den vyfden february achtienhonderd vier en zeventig en niet te vooren tenzy na schriftelyk het drie maenden voor op aengezegd te hebben en er over te rekenen van heden tot vollen opleg den interest te betalen aen vyf ten honderd s'jaers, doch mae v ier en helft ten honderd voor lek jaer die gekweten wordt uiterlijk in de dry maenden des valdag, alsmede alle betalingen te oden anders niet dan in wettige metallicke muntspecien van goud of zilver en aen en ter woonst des creancier – zonder eenig papieren geld of muntverbeeldend voorwerp – hoegenaemd niettegenstaende alle reeds in voegen of te op te komen wettelyke beschikkingen aen het voordeel van welke de schuldenaers van nu af voor alsdan – verklaeren te verzaken, daer zy herkennen dat zonder de verzekering van de goedtrouwige uitvoering dezer voorwaerde deze geldleening niet en zou toegestaen geweest zijn, tot meerder waerborg van alles hetgeen hierboven de gehuwden Debril Croquette gedoogen dat op de gekochte goederen inschryving

van ambtshalve genomen worde,
voor zooveel noodig geven dezelve in onderpand en stemmen toe voor het geval zy aen hunne verpligtingen ontbraken, dat den schuldeischer de gekochte goederen in vorm der vrywillige veilingen verkoope.
Ten slotte daer is tusschen de partyen wel uitdrukkelyk overeengekomen dat het ontleende kapitael en verloopen interesten dadelyk eischbaer worden, door gebrek van de belaste gebouwen tegen brand door eene inlandsche maetschappy voor hunne volle weerde verzekerd te houden, verzuim van de interesten twee jaren reekwys te voldoen en ingeval van verkoop of vervreemding van geheel of deel der verpande goederen

Waervan act gedaen en verleden te Poperinghe, ten kantoore van den notaris **het jaer achtthien honderd negen en zestig, den vierden february**
En na voorlezing ervan aen de partyen gedaen, wy hebben den zelven geteekend met de getuigen en notaris

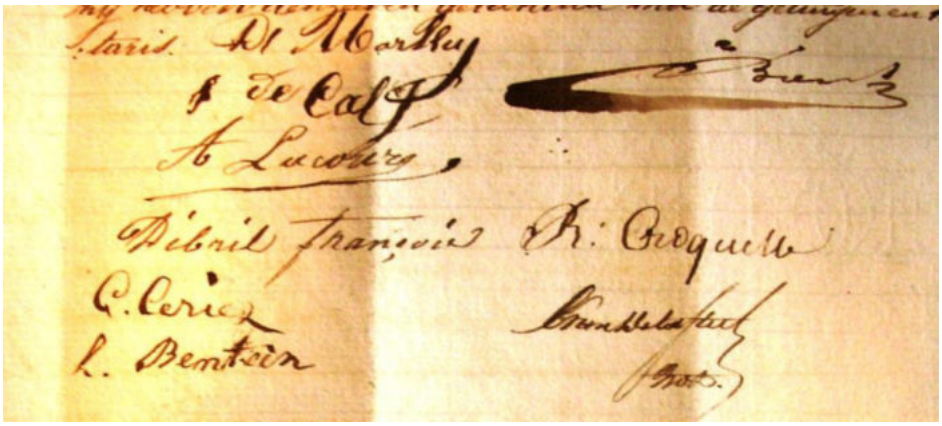

In de bevolkingsboeken van de jaren 1866 – 1880 – (boek 3 – folio 746) vinden we **Debril Pierre Jean Francois** *terug in de Pottestraat. Hij is geboren te Arnique op de 16de februari 1812, maar komt naar Poperinge van uit Vlamertinge. Hij arriveert en wordt ingeschreven te Poperinghe op de 8ste december 1868.*
Zijn vrouw, Rosalie Croquette is geboren te Casszel op de 13de maart 1812.
De rest van de kinderen die op deze plaats ingeschreven staan, heten Waryn en zijn geboren te Terdeghem, wat ons laat veronderstellen dat Rosalie Croquette eerst met een Waryn moet getrouwd geweest zijn, waarmee ze haar kinderen kreeg.
Blijkbaar was ze weduwe geworden en is dan hertrouwd met Pierre Debril.
De kinderen Waryn zijn de volgende:
Waryn Charles ° Terdeghem 1842 -
Dan een tweeling Charles en Constant, geboren in het jaar 1843-
Dan komt er een meisje Justine, geboren te terdeghem in het jaar 1849 –
Dan is er Emile Hector geboren in 1850
En dan is er nog Leonie geboren te terdeghem in het jaar 1852.

In de bevolkingsboeken van de periode 1880 – 1890 – vinden we nog Pierre Debril terug, die echter overlijdt op **de 22ste mei 1886.**
Zijn vrouw overleeft hemen bij haar wonen nog twee kinderen Waryn.
Constant Waryn wordt hier molenaar genoemd.
Dan is er nog Marie Leonie Stephanie, de Leonie van hierboven, die blijkt geboren te zijn op de 1ste januari 1852. Zij trouwt later met Augustin Dewancker.
Er is een meid Madeleine Cordenier ° te Poepringhe in 1873.

En er is een knecht Charles Louis Beddeleem – die geboren blijkt op de 2de maart 1857.

11 oktober 1882 - Verkoop van de Pottestraatmolen aan Jules Spinnewyn

Uit een akte van de 11de oktober 1882 blijkt dat de molen erkocht werd aan Jules Spinnewijn, dus een 4-tal jaren voor de dood van Debril.

11 oktober 1882
Pardevant maitre **Charles Vandecasteele**, notaire
de residence a Poperinghe, et en présence des sieurs **Pierre Duflou**, tailleur et **Edmond Vandromme,** barbier, tous deux demeurant à Poperinghe, temoins a ce requis

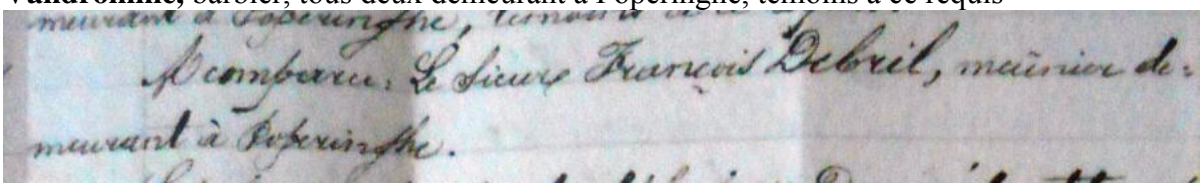
Comparu: Le sieur François Debril, meunier de-
meurant à Poperinghe.

Comparu le sieurs **François Debril,** meunier demeurant à Poperinghe
Lequel a par les presentes d"claré vendre, ceder et trsporter pour quitteset libres de tous usufruits, privilèges, hypothèques et autres chaerges quelconques.

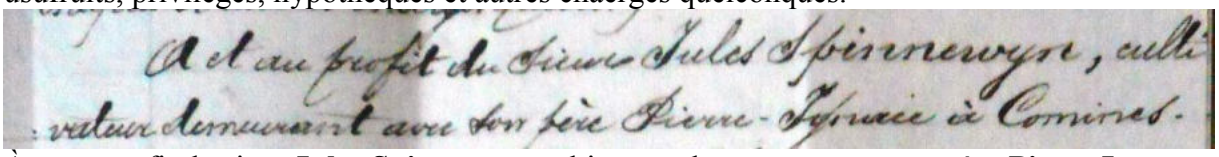
A et au profit du sieur Jules Spinnewyn, culti-
vateur demeurant avec son père Pierre-Ignace à Comines.

À et au profit du sieur **Jules Spinnewyn**, cultivateur demeurant avec son père **Pierre Ignace** à Comines, Belgique, se proposant d'habiter le bien acquis, ici aussi présent et ce acceptant
Un moulin à farine et à vent, maison d'habitation, écurie, étables et tous autres batiments queconques avec motte, jardin et pature d'une conenance de trente trois ares soixante-un centiares, selon cadastre section A numéros treize cent a, treize cent un, treize cent rois, treize cent quatre et tgreize cent cinq a – sis et situés à Poperinghe à l'ouest de la rue des Pots, aboutissant du nord aux ayants droit Lava, de l'ouest à Madame de Gheus – Mazeman et du sud aux hospries de cette vile, Mademoiselle Vanhille et monsieur de Page-Behagel.
Ainsi que ces biens se trouvent et se poursuivent sans aucune exception, ni réserve, avec toute leur supersiën dont la contenance en plus ou en moins demeurcer sans indemité au profit ou au préjudice de l'acquereur, qui d'ailleurs déclare connaitre parfaitement l'objet de son acquisition et s'en contenter completement.
Pour par lui acquéreux en djouir et disposer en pleine propriété et jouissance à partir de ce jour.
Le vendeur déclare que dans cette vente sont compris tous les ouvrages tournants et mouvants dudit moulin et autres objets mobilier qui sont devenus immeubles par destination,
ainsi qu'un **mulet** évalué cinquante frances, une grande charrette estimée quatre-vingts francs, une nouvelle et une vieille traverses d'axe prisées cent vingt frances, un but de chêne valant quatre vingts francs, un carrelage et six voiles d'une verleur de cent vingt francs et de plus –
il affirme, que les biens immeubles lui appartennent encore en entier et exclusivement comme en ayant fait l'acquisition durant son mariage, encore existant, avec **Rosalie Croquette**, demeurant avec lui, envers le sieur **Réné Désiré Markey** et son épouse **Sophie Barbe Cornélie Decalf,** veuve en premier noces de sieur **Louis Antoine Lebbe**, rentier à Poperinghe,
selon l'acte du notarie soussigné en date du quatre février mil huit cent soixant neuf, lesquels époux Lebbe – Decalf en étaient devenus acquereurs à l'encontre de monsieur **Théodore Degheus**, proprietair à Ypres, commencommanditaire de la veuve de **Pierre Jacques**

Ghillebaert, nommé **Apolonie Gaudence Leny**, meunière à Poperinghe, en vertu de l'acte devant le notaire Berten, y ayant reide, du quinze avril mil huit cent quarante deux
Cette vent eest faite et accepté sous les conditions suivante
À l' execution desquelles l"acquireru s'oblige personnellement, et pour le payement des frais de cette mutation, selon la doctrine de la jurisprudence, sous la garantie solidaire du vendeur qui le reconnait – savoir
1° d'acquitter tous les rais quilconques de la présent mutation avec la grose à délivrer au vendeurs
2° de payer toutes les contributions généralement queconques et sans aucune exception, à compter du premier janvier mil huit cent quatre vingt trois
3° De souffrir toutes les servitudes passives, apparentes et occultes, continus ainsi que discontinues, que pourraient grever les biens rendus, comme l'acquéreur pourra profiter de celles actives qui existeraient au profit des memes biens.
4° De payer comme prix de vente des biens présentement vendus la somme de treize mille Francs, soit pour le mobilier d'écrit et évalué neuf cents francs et pour les immeubles douze mille cent francs, lesquelles sommes l'acquereur promit et s'obligé à payer de la manière suivante;
Quatre mille francs dans une annéé à compter de ce jour et les neuf mille francs restente endéanbles dix huit mois à partir du même jour – cette dernière somme en une fois ou par tiers, le tout avec l'interêt a quatre du cent, qui prendra cours des aujourd'hui, aux mains et au domicile du vendeur, en bonnes et valables espèces ayant cours légal en Belgique, et avec obligation de prévenir des remboursements anticipatif un mois à l'avance.
Pour sureté et garantie de ces payements, **les bâtiments devront continuer d'être assurés contre incendie**, dont la prime sera supportée par l'acquerur des la première échéance à solder,
et il est expressement stipulé et convenu que le vendeur conserve son droit de privilège pour la somme de treize mille francs impassés, ainsi que celui de faire vendre les biens aliénés selon les formes des ventes volontaires, si l'acqueruer ne satisfaisait pas à ses obligations.
Dont acte fait et pass" en l"étude du notaire à Poperinghe, l'an mil huit cent quatre vingt deux le onze octobre
Et lecture en à eux faite, les parties l'ont signé avec les témoins et le notaire

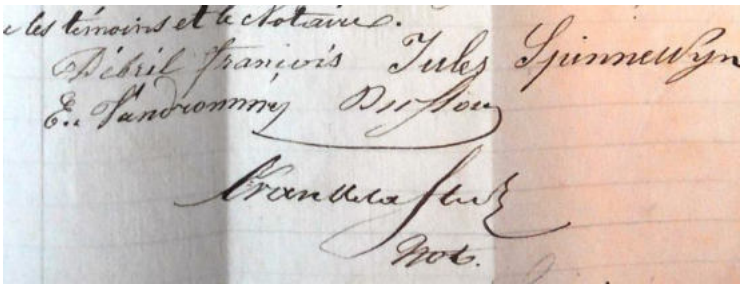

Jules Spinnewyn staat in de bevolkingsboeken van deze periode 1880 – 1890 – als geboren te komen op de 15 september 1853. Hij is getrouwd met Egenie Virginie Vandewynckel en ze komen vanuit Komen hier wonen op de 1ste april 1883.
Zij is geboren te Poperinghe in het jaar 1855.
Uit de boeken beginnend in het jaar 1900 blijkt dat Jules Spinnewyn verhust is naar de Eekhjoek en op de 14de febrauri 1908 vertrekt hij naar de Donckerstraat nummer 87 te Westvleteren.
Eigenaardig genoeg vinden we in het bevolkingsboek beginnend in het jaar 1890 geen bewoners van het Pottestraatmolenhuis terug terwijl deze er toch nog moet gestaan hebben.

Op de 23ste november 1894 wordt de molen immers nog verkocht aan de weduwe Debril of Rosalie Croquette.

Verkoop molen aan de weduwe Debril

Register 1894 – nr. 89 – RABrugge – met dank aan Marnix en Katlijn Vanryckeghem voor de genomen foto's.
Kantoor van den notaris Lava te Poperinghe
Verkooping door Jules Spinnweyn in voordeel van de wed. Debril – Croquette –
23ste november 1894

Voor meester **Aimé Joseph Corneille Lava**, notaris ter verblijfplaats van Poperinghe, en in het bijwezen der hiernagenoemde getuigen;
Is verschenen sieur Constant Warijn, meerderjarigen jongman bysonderen, zonder beroep, woonende te Poperinghe, als machtig over sieur Jules Spinnewijn, te voren molenaar en landgebruiker, alsnu alleenlijks landgebruiker, woonende te Poperinghe, ingevolge als in brevet, verleden voor voornoemden notaris Lava den achtsten februari achttien honderd twee en negentig, alhier in origineel gevoegd.
Welken komparant, zoo hij handelt, verklaart mits deze deugdelijk uit er hand verkocht te hebben voor zuiver en onbelast van voorrechten, grondpenninghen en al ander belestsels,
Aan en ten voordeele van vrouw Rosalie Corquette, weduwe van François Debril, molenaarster en landgebruikster, woonende te Poperinghe, alhier tegenwoordig en aldus in koop aanveerdende:

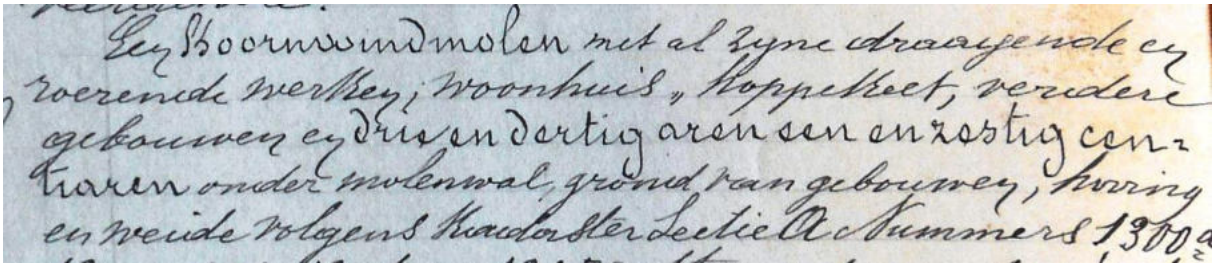
Een koornwindmolen met al zijne draayende en
roerende werken; woonhuis, hoppekeet, verdere
gebouwen en drie en dertig aren een en zestig centi-
taren onder molenwal, grond van gebouwen, horring
en weide volgens kadaster sectie A nummers 1300 a

Een koornwindmolen, met al zijne draayende en roerende werken, woonhuis, hoppekeet, verdere gebouwen en drie en dertig aren een en zestig centiaren, onder molenwal, grond van gebouwen, horring en weide, volgens kadaster sectie A nummers 1300 a – 1301 – 1303 – 1304 en 1305a – staande en gelegen te Poperinghe, aan den westkant der Pottestraat – palende oost aan zelfde straat, zuid de rechthebbende en Benoit Debier, degene van jufrouw Charlotte Vanhille en de Burgerlijke Godshuizen van Poperinghe, west den heer Charles Baenen en noord den heer Florimond Markey.
Zoo en gelijk voorschreven goed zich tegenwoordig bevindt met al zijne afhangelijkheden en al zijne zoo zichtbaere als onzichtbare batelijke en schadelijke erfdienstbaarheden, niets uitgezonderd, maar zinder waarborg wegens de beschrijving der palen, kanten en aboutten, noch wegens de uitgedrukte groote van den grond, den meerdere of minderen inhoud indien er is, al waart het verschil zelfs van een twintigste of meer, blyvende ter bate of schade van de koopster.
Om door haar koopster daarvan in vollen eigendom te genieten en beschikken, als naar weirde te zekeren van heden, onder last van op haar te nemen en te voleindigen alle overeenkomsten die er zouden kunnen bestaan wegens brandverzekering der verkochte gebouwen.
Het voorgeschreven verkochte goed is aan den verkooper behoorende by koope jegens dito François Debril, ingevolge contrakt, verleden voor meester Charles Vandecasteele, notaris te

Poperinnghe, de elfsten october achttien honderd twee en tachtentig, overgeschreven ten kantore van grondpanden te Ypre den zestienden van zelfden maand, boek 804, nummer 10 – en dito Debril was daarvan eigenaar geworden by koope jegens René Désiré Markey en Sophie Barbre Cornelie Decalf, zijne echtgenoote ingevolge contgrakt verleeden voor voornoemden notaris Vandecasteele den vierden februari achttien honderd engen en zestig.

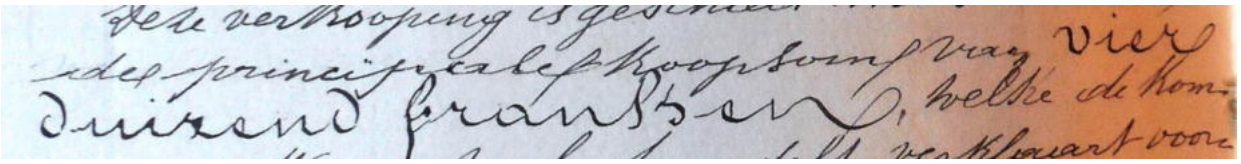
deze verkooping is geschied mits en voor den principaleh koopsom van vier
duizend franken, welke de kom

Deze verkooping is geschied mits en voor den principale koopsom van **vier duizend franken,** welke de komparant Waryn, zoo hy handelt, verklaart voorgaandelijk aan deze door den verkooper ten zynen vollen genogen van de koopster ontvangen te zijn geweest, wanof kwittantie.
Blijvende daareneboven ’s koopsters laste alle onkosten en rechten uit dit contrakt te spruiten.
Bij middel van hetgene voroschreven de koopster wordt gesteld en gesubrogeerd in de rechten van eigendom en alle andere die de verkooper aan het alhier verkochte goed heeft en zoude kunnen hebben.
Aldus gedaan en gepasseerd te Popeirnghe, ter woonst van de koopster, dezen drie en twitnigsten november achttien hodnerd vier en negentig, in de tegenwoordigheid van Jules Verbouwe, kleermaker en Gustave Gerber, schoenmaker, beide woonende te Poperinghe, getuigen hiertoe aanzocht en na voorgaande aflezing de komparante en Maryn, de getuigen en de notaris hebben deze ondergeteekend, de koopster hebbende, na afvraging aan haar daar over gedaan, verklaard niet te kunnen schrijven, noch tekenen, omdat zij het niet meer ziet.

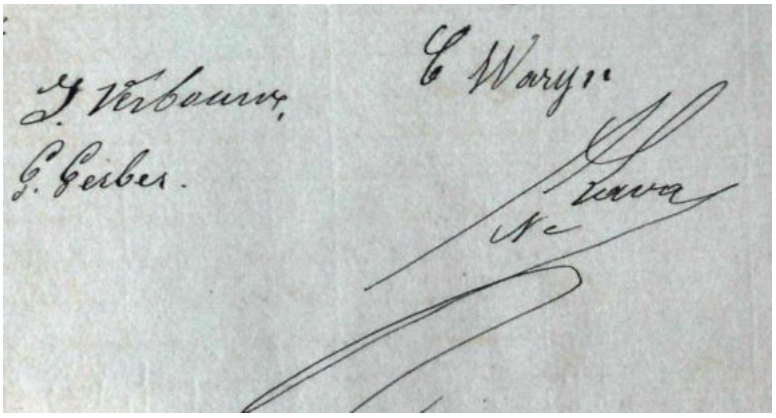

Poperinghe. Villa Belle - Vue.
(J. De Puydt.)

Bij een controle via 'geopunt' blijkt dat het oude molenhuis stond waar nu het huis Pottestraat 110 staat, bewoond door Wilfried Baron.
De plaats van de molen zelf, of het huidige 'Puyds kasteeltje' is nu gelegen Krombekestraat 77.

Nr. 218B **Doos Gazette** **augustus 2020**
guido.vandermarliere@telenet.be

Boerenbetweterigheid uit het verleden
*
Waarom ergens anders melk halen als je thuis een koe hebt
*
Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 620 lezers

Beste abonnee

Bezoek de Hopast van het Neerhof in groep ! Alle info op de webstek!

't Neerhof

Lees de geschiedenis van Poperinghe

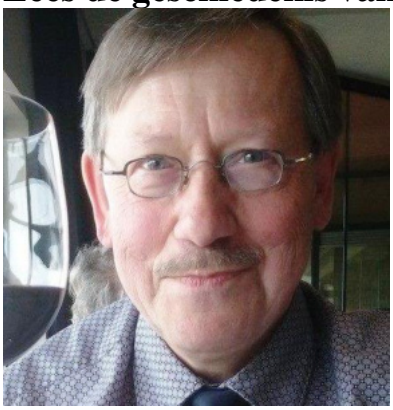

Dank zij de goede zorgen van **Jean Boidin** *is de website van 't Neerhof weer aangegroeid en loopt hij nu tot* **1560.**

https://tneerhofvzw.be/

Jaar 1559
Een moeilijk jaar voor Poperinge waarin de pest weer de kop opsteekt en waardoor men dan ook een bijzonder reglement voorziet voor het begraven van de doden.
We krijgen een nieuw bisdom – Veurne verliest de strijd en het is Ieper die de bisschopszetel krijgt. De Calvinistenworden talrijke en ook de Deken van Ronse komt naar Poperinge!

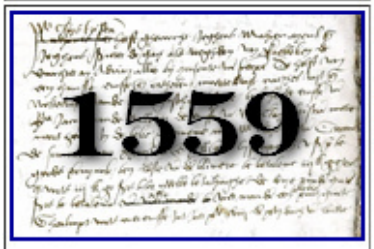

Jaar 1559

Halmen
86 bladzijden verkoopscontraccten voor de Poperinghenaars

Jaar1560

Jan de Pottere wordt onze nieuwe proost. De deken van Ronse, Titelmans krijgt het aan de stok met onze onderpastoor Dezouttere. De strijd tegen de Calvinisten wordt strenger en loopt parallel met de problemen in de draperie. Onze onheilsprofeet Bazelius doet zijn beruchte prognosticatie.

Jaar 1560

Munten

Met wat men niet allemaal kon betalen ... van clinckmaille, cronen, daalders, ponden en patagonnen.

Foto van **Miel Desmytter** – Engelse soldaten leggen kabelsin een hommelhof, vermoedelijk aan de Bonaert.

Open Monumentendag

zondag 13 september 2020

Meervoudige hopast op Herenhoeve 't Neerhof

Schrijf je hier in voor de rondleiding in de Herenhoeve 't Neerhof.

Op Monumentendag opent de gerestaureerde Hopast van 't Neerhof zijn deuren. Guido Vandermarliere zal er een korte voordracht houden rond de heropbouw van de hopteelt na de Grooten Oorlog die onze streek verwoestte. Maaike Monkerhey zal er aanwezig zijn met haar nieuw boek 'Bellenhof'. De hopast, waarin er een kleine tentoonstelling rond de evolutie van de hopasten door de eeuwen heen te zien is, is corona-gewijs te bezoeken in kleine groepen. Inschrijven is verplicht en men dient zich aan het uurrooster te houden.

De rondleidingen starten om 9.30 u., 11 u., 13.30 u., 15 u. en 16.30 u. in de Herenhoeve 't Neerhof (Krombeekseweg 32, Poperinge). OPGELET: je komt best met de fiets naar deze rondleidingen!

*Vereist

In te schrijven via de link:
https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdUX8mwcssRn-FjkyufgmNeJGmVoCDx15Aoacz3qd00XqC8QQ/viewform

Goeiemorgen, Dag Guido,

Ik ben al meteen "rustig" jouw gazette aan het "verslinden". Dat overkomt me door jouw toedoen zowat tweewekelijks. Blij dat ik jou vandaag een kleine aanvulling kan bezorgen... De foto op pagina 9 brengt dirigent Roger Orroi en proost E.H. Roger Lambert van de Sint-Stanislasspeelschaar in beeld. Op de achtergrond zie je trouwens enkele muzikanten in uniform. De foto is genomen op 29 mei 1960 op het Zeefestival van de KSA in Oostende. Naast de Speelschaar traden daar nog acht andere jeugdharmonieën op. Op dat festival in 1960 behaalde de Speelschaar de 1ste prijs voor de optocht, de 2de prijs voor het shownummer en de 3de prijs voor de uitvoering van een werk naar keuze. Dit alles staat trouwens na te lezen (mét inbegrip van de foto) in het jubileumboek van de Speelschaar (uitgegeven in 2006) van auteur en muzikant Noël Boussemaere. Het boek is trouwens nog altijd te koop voor wie geïnteresseerd is in het muzikale verleden van het Sint-Stanislascollege tussen 1832 en 2007.
Groeten, Renaat.

Van Bertin Deneire kreeg ik het volgende:
Blij met de vele reacties op de JH-foto? Ook dank voor jouw eigen herinneringen aan dat college met zijn soms onvergetelijke leraars (in positieve maar ook soms negatieve zin).
Op de nieuwe foto die je post herken ik o.a. Jan Hauspie (met bril), Jules Morel en vooraan Jan Deroo, denk ik. Ik bemerk ook Fabien Decaestecker en Ivan Cauwelier en misschien achteraan een zoon Boedts!
Mvg - Bertin Deneire

En van Guido Mille
Guido,
De foto (met muziekleraar/dirigent Roger Orroi en proost EH Roger Lambert, hun lapnamen laat ik in het midden...) in je laatste gazette werd zonder meer genomen naar aanleiding van één of ander optreden van de speelschaar van het college.
De 'tientallen' oud-muzikanten onder je lezerspubliek zullen je ongetwijfeld verder kunnen helpen.
Kapellegroeten. - Guido Mille

Verder, bedankt voor iedereen die reageerde!

‘Augustus’ van Djoos Utendoale

Van Jerome Schoonaert kreeg ik het onderstaande gedicht op mijn facebookpagina, dat ik meteen deelde.

Augustus (‘t lied van myn dorp) van Djoos Utendoale.

Augustus (‘t lied van myn dorp) van Djoos Utendoale.
" Nu wandelt de wind over ‘t rypende groan,
‘t gebeurt da’j in’t veld nog ê bloeme zie stoan.
Ze booten geen pekken mee – da is edoan-
Kyk ! doa’komt ‘n pekdesscher ‘n oest ofsloan !

Ja, doa komt’n pekdesscher ‘n oest ofsloan !
Nu gon me de terwe up de woagens loan.
Mo ’t strooi go me brand’n, ‘t got te kweste goan.
Djuste eenigste strobbels go d’r bluuven stoan.

Nie lange ; o’t’n ploeg komt is’t d’r mei edoan.
En lik met de strobbels, met’t strooi en met ‘t groan.
Is ‘t oek nuus leven... ‘t is komm’n, en ‘t is goan ! "

En dat kleine gedichtje kreeg heel wat reacties. Daaruit haal ik de volgende:
Onder andere Fred Gesquiere vroeg wat het ‘booten van de pekke’ inhield.

Guido Vandermarliere het boten van de pekken is het slijpen van de pekken - dat deed men als men even rustte. Dan werd er een ijzeren of stalen voet boven gehaald - waarop men de pekke legde - en dan had men een boothamertje om de pekke weer recht te hameren en een soort ijzeren gom om de pekke te slijpen - secuur werkje en opletten om je vingers niet te kwetsen

Ronny Soete Guido Vandermarliere Door het slaan wordt het metaal harder en blijft de scherpe sneer langer. Wanneer je niet goed oplette kon je ze lam (zacht)boten. D’r is een verschil tussen een pekke (+ pekhaak) en zeesje (zeis)

Michiel Devooght een pekke bootn is de pekke koud uitsloan up darre en ton mee e 'wetsteen' vliemscherp moaken. Zelf nog gedaon. Je moeste je dume houdn mo zien da je der nie up e sloeg.

Leslie Verpoorte Graag een correctie voor het bewerken van de pekke. Booëtn is een pekke 'zetten of 'haren'. Dat gebeurd door middel van een booëtkruune en een booët(h)amer. De bootkruin is een klein aambeeld dat in de grond gedreven wordt, de booët(h)amer noemt men 'haarhamer' in het AN.

Peter Clijssen vroeg aan Jerome wat een ‘pekdesscher’ was, waarop Jerome antwoordde en ‘pikdorser’. *Een curieus woord, want een ‘pik’ is in Vlaanderen – zoals Raumond Vanhetgroenewoud zegt, een houweel – en in Nederland – een penis. Een Penisdorser is dus een slechte vertaling naar het Nederlands – maar is ‘pikdorser’ misschien ook geen A.N.?*

Brigitte De Croo Mooi, Jerome! Waar is de tijd dat ze bundels tarwe in soort "stukken" zetten om te drogen... wij als kind speelden daar verstoppertje tussen! Gevolg: onze benen vol schrammen van de strobbels. Maar het was plezant!

Nicole Quaghebeur ik beleefde hetzelfde Jerome en Brigitte , ik had toen een paar ZEE SAVATJES aan , en mijn enkels waren totaal in bloed van de strobbels , Mijn man deed dat anders , (onder invloed van zijn grotere broers) , ze kropen in de stuukn , en trokken de houwtjes uit , ze hadden gaan zangen zo gezegd .

Gijs Fieu Djoos was zulk een mooie mens !

Koeien en melk in 1814

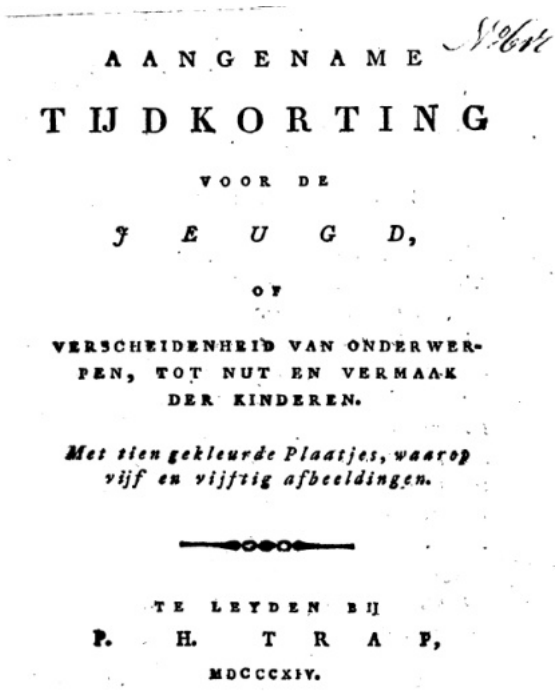
A A N G E N A M E

T I J D K O R T I N G

V O O R D E

J E U G D,

O F

VERSCHEIDENHEID VAN ONDERWERPEN, TOT NUT EN VERMAAK DER KINDEREN.

Met tien gekleurde Plaatjes, waarop vijf en vijftig afbeeldingen.

TE LEYDEN BIJ

P. H. T R A P,

MDCCCXIV.

In **1814** *verscheen een bijzonder boekje voor de jeugd met gekleurde platen! Zoals men kan zien is het een Hollands boekje, uitgegeven te Leiden.*
En enkele van de hoofdstukken gaan over het rundvee en de melk en kaasbereiding.
Dit stuk is niet alleen heel aangenaam voor de 'jeugd' maar ook leerzaam, ook voor ons.

HET RUNDVEE IN HET ALGEMEEN, EN BIJZONDER DE KOEIEN - EN HET MELKEN VAN DEZELVEN

'Onder de algemeene naam van Rundvee wordt het geslacht der Stieren of Ossen, Koeijen, en Kalven begrepen
Het tegenwoordige gewone geslacht van rundvee in Europa stamt af van het geslacht der wilde Stieren , welke voorheen in Duitsland bestonden, en waarvan er nog in Polen en Lithauwen, in Europa en in Siberiën behoorende tot de noordelijke landen van Azia, gevonden worden.
Het rundvee komt beter voor in koude dan in warme, en het best in gematigde luchtstreken, voor - namelijk in die landen, waarin zij malsche grazige weiden vinden.
Het zwaarste rundvee vindt men in Hongarijen, Polen en in Engeland. In Denemarken, Holstein, Oostvriesland, Holland en Zwitserland, vindt men mede groote runderen.
Holland en Zwitserland bestaan, voor een groot gedeelte van het geen de veefokkerij oplevert; uit Denemarken, Holstein en andere Duitsche landen, worden jaarlijks duizende ossen aan de inwoners van andere landen geleverd, hetzij vetgemest of om vet te mesten.
De oorspronkelijke kleur van het rundvee, is. rood of rosbruin, maar - thans vindt men er van allerhande kleuren, als mode, zwarte en blauw-bonte, wit lakensche, zwart lakensche en andere onderscheidingen meer.
Door de ossen en koeijen te mesten, dat is: vet te weiden; kan men dezelven zeer zwaar en vet maken.
Het voedsel van het rundvee bestaat voornamelijk in gras en hooi. Het is, benevens het schaap, het nuttigste dier voor den mensch, daar de ossen, in vele landen, de ploeg van den landman, en ook wagens, waarop zwaren lasten liggen, voortrekken en men van de koeijen dagelijks overvloedig melk bekomt, die niet alleen tot een aangenamen voedenden drank verstrekt, maar waarvan ook, hier te lande, de smakelijke boter en kaas gemaakt wordt.
De drek van het rundvee geeft de beste en verste bemesting voor het land.

Onder het rundvee behooren ook de buffels, de 'auer' of wilde ossen of bison.
De buffels zijn oorspronkelijk van Thibet in Azia, doch thans vindt men dezelven ook in andere gedeelten van dat werelddeel, als mede in de noordelijke deelen van Áfrika, en in sommige landen van Europa. Buffels zijn niet grooter, maar sterker en beter geschikt om zware lasten voort te trekken, dan onze gewone ossen, maar zijn wilder dan deze en daardoor

moeijelìjk te temmen; om zulks even wel te doen, en de buffels, tot den arbeid te dwingen, boort men‘ hun een ring door ‘de‘ neus, waar door men hen beter kan regeren. De buffels heb ben meest allen een ‘zwarten huid.
De auer-ossen of wilde ossen, zijn grooter en hariger dan onze gewone ossen, men vindt dezelven nog in Rusland, Polen, Hongaríjen en;Ostenríjk.
De gebulte os of bison, hoort in de gematigde streken, van Noord Amerika te huis; zijnde dit het grootste der landdieren, welke ‘in dat werelddeel gevonden worden: zij zijn er in sommige streken zoo talrijk, dat men, in eene jagt, er eenige honderd stuks van dood. Zij zijn de grootste van alle de ossen, hebben, aan den hals en borst, lang haar, hetwelk een rosbruine kleur heeft, en op den rug, een harigen bult.
Het vleesch van deze ossen ís smakelijker, dan dat van onze gewone ossen en koeijen.

Na het een en ander van het rundvee, in het algemeen, gezegd te hebben, zullen wij ons nog bijzonder bepalen tot die voortbrengselen van **onze gewone koeijen**, waarvan zoo vele inwoners in ons Vaderland hun bestaan hebben, en waarmede een aanzienlijken handel gedreven wordt, dat dezelve voor een groot gedeelte als Hollands rijkdom is aan te merken.
Het eerste, hetwelk dan in aanmerking komt, is **de melk.**
Om deze te bekomen worden de koeijen elken dag, tweemaal gemolken, namelijk ’s morgens vroeg en in de namiddag.
Dit melken geschiedt des zomers in de weiden, en des winters in de stallen en wordt wel door de boerenknechts, maar meestal door de .boerenmeiden verrigt.

Op plaat 7, in vak‘ 1, ziet men eene der gewone hollandsche koeijen in de weide, als mede de manier, hoe dezelve gemolken worden, welke manier de meest gewone is, en regts melken genoemd wordt.

DE BEHANDELING DER MELK, EN HET BEKOELEN VAN DEZELVE.

Bij het melken der koeijen, vangt men de melk doorgaans in houten emmers. Deze vol gemolken zijnde, wordt die wel in grootere koperen emmers, welke aan de binnenzijde vertind zijn, overgegoten en alzoo, of wel in houten emmers naar huis gedragen.
Anderen gieten dezelve in koperen, mede aan de binnenzijde vertinde kruiken, of in houten tonnetjes, over welker bomgat een ijzeren dwarsbeugel is, en dragen de melk alzoo huiswaarts; terwijl de zoodanigen, die vele.koeijen te melken hebben, de volle emmers, kruiken en tonnetjes, doorgaans, in eene schuit zetten en er mede naar huis varen iets, hetwelk in onze waterrijke gewesten gemakkelijk te doen is.

Wanneer de melk op gezegde wijze te huis gebragt, of des winters in de stal bij elkander verzameld is, zoo wordt dezelve spoedig in groote koperen ketels gegoten, welke almede aan de binnen zijde vertind zijn, en melkketels genoemd worden en alzoo terstond in de koelbak gezet om te bekoelen, daar de melk anders zoude schiften en zuur worden, en dus niet goed zoude zijn om er boter van te maken.
Men laat de melk lang in de koelbak staan, tot dezelve geheel bekoeld is, als dan neemt men de ketels met melk uit de koelbak en maakt daardoor plaats voor de melk, die vervolgens gemolken word. Op deze manier wordt elken dag tweemaal, met het bekoelen der melk gehandeld: ook wordt de melk wel in groote koperen, aan de binnenzijde vertinde, kruiken gegoten en alzoo in **de koelbak** gezet.
De koelbak met de daarbij behoorende pomp en gootsteen, vindt men in vele boerderijen in de koeijenstal geplaatst; maar bij anderen in een afzonderlijk vertrek, hetwelk **het bouwhuis** genoemd wordt.
De koelbak heeft zoodanige diepte als genoegzaam is, om den rand van de melkketels even gelijk met den rand van de koelbak te doen komen. Boven de koelbak zijn aan den muur houten of ijzeren armen, waardoor een stok gestoken is, om, bij het inzetten en uittillen der ketels met melk, tot een steunpunt te dienen.

Aan het eene einde van de koelbak staat een pomp, welke hoog, en als een vierkante stijl wordt opgemetseld, hebbende aan de andere zijde, dan die welke na de koelbak gekeerd is, een gootsteen. Aan de zijde van den gootsteen is een lange pompslinger en een kraan, waaruit het opgepompte water loopt: aan de zijde der koelbak is, tot dat zelfde einde, een gewone pompbek.

Op plaat 7, in vak a, ziet men de afbeelding van zoodanige koelbak, pomp en gootsteen, als mede de ketels met melk in de koelbak, de boerin, welke pompt en verder bijwerk.

Behalve deze gewone koelbak, zijn er ook boerderijen, waar men ronde of vierkante, om de waterwelle gemetselde koelputten heeft, waarin

men de ketels en kruiken met melk laat zakken om te bekoelen, wanneer de zomerhitte te groot is, om zulks in de gewone koelbak te doen.

HET AFROOMEN VAN DE MELK

De melk genoeg bekoeld zijnde, zoo wordt dezelve in de koperen ketels of kruiken, ook wel in houten emmers, na de kelder gedragen en aldaar in langwerpige houten uitgeholde bakken, melkmauwen genoemd, en in ronde, van verglaasd aardewerk vervaardigde kommen, overgegoten, welke kommen ook **melktesten en roomtesten**, maar in Noord- Holland ook wel roomslepen genoemd worden. Dit overgieten geschiedt door een zeef, ook **teems** of teemse genoemd, welke op houten stokjes gezet wordt, die te dien einde, over de melkmouwen of melktesten gelegd worden.
Wanneer de melk alzoo is overgegoten, dan worden de melkmouwen en melktesten met melk, op de vlakke vloer der kelder, of op een, tot dat einde, daarin opgemetseld muurtje, en ook wel op planken gezet, om te roomen, dat is: opdat de room zich van de overige deelen der melk zonden afscheiden.
De melk laat men gewoonlijk op dusdanige wijze staan, van ’s morgens tot ’s avonds; of van 's avonds tot den volgenden morgen; of in alle gevallen lang tot de boerin denkt, dat de melk tot afroomen geschikt is, of zulks door die te proeven, gewaar wordt.
Het afroomen geschiedt , door met een houten nap, kom of teljoor, welke laatste men ook **roomschotel** noemt, de room voorzigtig van de melk af te scheppen, en die in een emmer, of wel in een ton, **roomsta** genoemd , over te gieten; waarin men de room laat staan, tot dat men genoeg heeft, om te karnen en tot dezelve dik genoeg is, om gekarnd te worden.

De overblijvende, nu afgeroomde, melk, wordt **taptemelk** en daartegen de onafgeroomde melk, **zoetemelk** genoemd.
De zoete en taptemelk wordt, om te drinken verkocht en ook tot het maken van onderscheidene soorten van kaas gebruikt, zoo als wij nader zullen melden. De room wordt als zoodanig gegeten, maar het allermeeste gebruikt om er boter van te maken.

Op plaat 7, in vak 3, ziet men een gedeelte eener boterkelder afgebeeld, en daarin, op het muurtje, en op planken staande melkmouwen en melktesten met melk, het afroomen van dezelve, en verder bijwerk.

HET KARNEN VAN DE ROOM DER MELK

0m nu van de room, die van de melk is afgeschept boter te maken, moet dezelve eene bewerking ondergaan, welke karnen genoemd wordt: zijnde dit het middel, waardoor het stremmen en samenstollen en dus de eigenaardige verbinding der boterdeelen, welke zich in de room bevinden, bewerkt wordt; en wel door de kleinzing of klutzíng en gedadige roerìng, welke de room der melk, in d**e karnton** ondergaat.
Het karnen geschiedt hier te lande, voornamelijk in twee onderscheidene soorten van karntonnen als in **de ouderwetse karnton**, welke onderaan breed is en naar boven smaller toeloopt, en waarin de karnstok en druif, met de handen, op en neder bewogen wordt;
of in een tonnekarn, welker gedaante als die van eene gewone ton, dat is: in het midden wijder uitloopende dan aan de boven- en ondereinden.
In zoodanige tonnekarn wordt, door middel van onderscheidene toestellen gekarnd, of de druif op en neder bewogen; maar de meest algemeene manier, althans in Zuid-Holland, is die, welke geschiedt door middel van **een slingerbalk en hefboom**, waaraan de karnstok vast is, en welke, op zekere wijze, aan een blok vast 'zijn, hetwelk tusschen klampen ligt, die aan een der zolderbalken gespijkerd zijn.
Dit toestel wordt **pomp- of sÌingerkarn** genoemd._
Dezelve wordt door een mensch in beweging gehouden, door er gestadíg mede op en neder te wippen, of, als het ware, te pompen, even als zulks met den slinger eener pomp gedaan wordt.
Op deze manieren wordt dan de karnstok en druif in de karnton opgetild en nedergezet: of dit geschiedt in het laatstgestelde soort van karntonnen, door middel van een karnmolen, welke door **een paard** bewogen wordt; dan welk laatste alleen op sommige groote boerderijen staan heeft, en waarbij die karntonnen dan ook grooter zijn.
De karndruif, waarvan gesproken is, is een ronde schijf vol gaten, welke onderaan de karnstok vast is en met dezelve op en neder gaat.

Maar andere samenstellingen van karnmachines zijn er bij sommige landlieden, en in sommíge gedeelten van ons land in gebruik, gelijk in Noord Holland de zoodanige, waaraan een rad is waarin een hond loopt en andere meer.
Maar die genen waarvan wij melding gemaakt hebben, worden het meest algemeen gebruikt.
Door het karnen, wordt de room, bij het nederdrukken der karndruif, door derzelver gaatjes opwaarts geperst, terwijl bij het opheffen van dezelve, de room er weder doorsijpelt. Door deze bewerking scheiden de boterdeelen zich af, en zetten zich tot kerns of korrels te samen, welken hoe langer hoe grooter worden en van de overblijvende melkdeelen kunnen worden afgeschept als de in de karnton zijnde room is afgekarnd, hetwelk men gewaar wordt door de toenemende belemmering in de op en nedergaande beweging van de karnstok.

Wanneer de room, op deze wiize, is afgekarnd of dat, volgens de spreekwijs der landlieden, het karnsel af is, dan wordt de karnton geopend en de tesamengetolde boterdeelen er uitgeschept, waartoe men een houten nap of schepper gebruikt, in welks bodem zich gaten bevinden, waardoor de te gelijk opgeschept wordende melkdeelen weder in de karnton loopen.
De melk, welke in de karnton overblijft, na dat de boter er is afgeschept, wordt **karnemelk** of gekarnde melk genaamd en is versch gekookt zijnde niet ongezond.
Dezelve wordt uit de karnton in een groote ton, karnemelkton of karnemelkstaa genoemd, of in kleine draagbare tonnetjes overgegoten, en in dezelven naar de steden gevaren of gereden, om verkocht te worden.

Op plaat 8-, in vak 1, ziet men een gedeelte van een boeren karn of bouwhuis afgebeeld en aan de ene zijde het karnen in de ouderwetsche handkarn;. Aan de andere zijde, het karnen met de slinger of pompmachine, in de nieuwere tonnenkarn; terwijl men in het midden het

overgieten ziet van de karnemelk uit een karnton in de groote karnemelkton, waarbij ook een der kleine tonnetjes staat met een tregter op, waardoor de melk er in gegoten wordt. Tegen de groote ton staat ook derzelver deksel en dat van de karnton, als mede de daaruit genomen karn stok en karndruif.

HET BOTERBOUWEN OF OPMAKEN VAN DE BOTER.

Wanneer de boter uit de karnton geschept is, wordt deselve in de **bouwvloot** gelegd, en deze op een daartoe geschikt tafeltje gezet; vervolgens wordt die boter gekneed, en door er water op te gieten tot dat dezelve geheel zuiver is, als het ware gewasschen en voorts gezouten, dat is het zout er door gekneed. Dit verrigt zijnde, zoo wordt de boter van alle vuil, strooitjes, haartjes enz. gekamd of gezuiverd, door het haarmes er menigvuldig en in allerlei rigtingen door en over te halen; en voorts aan afzonderlijke kluiten verdeeld, om tot stukken boter gemaakt en als zoodanig verkocht te worden of in deszelfs geheel in botervaten gelegd, om de zelve als tonneboter te verkoopen.
De eerstgemelde wordt stukkeboter, en ook gekopte boter; en de laatstgemelde tonneboter en ook wel legboter genaamd.
Het maken van de stukkeboter geschiedt door een in een gerolde kluit of klomp boter, al draaijende, in een daartoe gemaakten kop in te wringen, tot dat de kop vol is; deze als dan gestadig omdraaìjende en heen en weder rollende, tot dat het stuk boter deszelve vorm bekomen heeft. Dit volgens gissing gelschied zijnde, zoo wordt de kop het onderste boven gehouden en gestadig zacht tegen de wanden van dezelve geklopt zodat het gevormde stuk boter er uitzakt.
Dit geschied zijnde, zoo maakt men het onderste gedeelte van het stuk boter iets breeder alsmede daar zulks plaats heeft, ook nog een schijfje op het bovenste gedeelte en door middel van een houten pennetje of stevig rietje, worden de ribbetjes er in gedrukt, welke men gemeenlìjk, aan de hollandsche stukkeboter ziet.
Op dezelfde of op eenige andere wijze, worden ook stukjes boter in de gedaante van timtjes broodjes, schaapjes enz. in daartoe geschikte vormen gemaakt.
Het leggen van de tonneboter geschiedt aldus: op den bodem van de boterton wordt veel

zout gestrooid als noodig geoordeeld wordt; en hierop een laag bebouwde en gezuiverde boter gelegd, deze dan weder met een weinig zout bestrooid; daarop een nieuwe laag boter gelegd en alzoo voortgegaen totdat de ton vol en wel vast in een gewerkt is , waarna deze tonneboter in de kelder wel koel en zuiver bewaard wordt, tot men dezelve verkoopt of aflevert.
Op plaat 8, in vak 2, ziet men weder een gedeelte van het boeren bouwhuis en daarin, aan de eene zijde, eene boerin bezig met het kneeden,bouwen, wassche' en zouten van de boter; aan de andere zijde ziet men eene boerin werkzaam methet koppen van de boter of het maken van stukkenboter: ook staat op den vloer een botervloot met reeds gemaakte stukken boter en tegen de tafel het deksel van die vloot; verder ziet men ook een ton welke met tonne- of legboter gevuld is.

HET MAKEN VAN DE KAAS, EN HET GEEN DAARTOE BETREKKING HEEFT

Na de boter komt, onder de voorrbrengselen der koeijen, de kaas in aanmerking. Van dezelve bestaan in Holland verschillende soorten, waarvan de voornaamste zijn: de Komijnde, of zoogenaamde Leydsche kaas; welke van de afgeroomde, en dus van de taptemelk gemaakt wordt en de Zuid-Hollandsche witte Zoetemelksche, of Gouda Kaas; als mede de witte Noord-Hollandsche Kaas, welke beide laatste soorten van ongeroomde Zoetemelk, en dus van room en melk beiden, gemaakt worden.
De verschillende soorten van kaas worden op devolgende manieren gemaakt.
Om de komijnde of zoogenaarnde Leydsche kaas te maken, gaat men dus te werk: de afgeroomde of taptemelk wordt uit de melkmouwen en melktesten in kuipen overgegoten, en blijft daarin, omtrent een halven dag staan, om te bezinken; vervolgens wordt dezelve door een zeef in een koperen ketel de welketel genaamd, overgegoten; en deze ketel met melk, in een daartoe gemaakt steenen fornuis gezet waarin men vuur stookt, en daardoor de melk tot eenen zoodanigen graad van hitte brengt, als noodig geoordeeld wordt, om die met nog koud zijnde melk te vermengen.
De melk heet genoeg zijnde, zoo wordt die, door een zeef, in de wringkuip gegoten waarin zich de overige koude melk reeds bevindt; vervolgens met een stok omgeroerd, en op zeker tijdstip het stremsel of de lebbe er in gemengd; dan weder met de stok of met een lepel lang

omgeroerd totdat dezelve er regtop in stan blijft; waarna de samengeronnen en gestremde melk, nu kaasrundsel genaamd in de wringkuip met de handen wordt doorgekneed en bewerkt.

Op plan: 9, in vak 1, liet men eenige van deze werkzaamheden afgebeeld; als het overgieten van de melk in de welketel; en het heet maken van dezelve op het fornuis; voorts het staan van het kaasrundsel in de wringkuip en het doorkneeden en bewerken er van in dezelve .

Het kaasrundsel behoorlijk gekneed zijnde, zoo wordt het in een kaasdoek, ook wringdoek genaamd gewonden en alzoo op een berrie gelegd, welke op een houten vloot ligt, die wringvloot en ook welvloot genaamd wordt; dan worden de einden van de kaasdoek bij elkander gevoegd en de kaasstffen door den boer of kaaswringer met de handen, zoo sterk uitgewrongen, als hem mogelijk is, ten einde de wei, welke zich in het kaasrundsel bevindt, er uit te persen; hetwelk den in de wring- of welvloot loopt.

Zie deze werkzaemheid mede op plaat 9 afgebeeld.
Vervolgens wordt gezegde vloot met de berrie en kaasdoek met kaasstoffe, onder een sterke plank, **kaaswíp** genaamd gesteld; deze wordt aan de eene zijde, onder een klamp geschoven, die tegen een der stalstijlen is vast gespijkerd. Op de andere zijde der plank gaat de kaaswringer zitten en wipt er gelstadig mede op en neder, zoo dat, door zijne zwaarte, de doek allengs platter in elkander gedrukt, en de wei sterker uit de kaasstoffe geperst wordt.

Zie dit op plaat 9, in vak 2 afgebeeld.

De uit de kaasstoffe geperste wei, wordt in een kuip of ton bij elkander verzameld en tot voedsel aan de varkens gegeven.
Door dit uitwringen verkrijgt de kaasstoffe eene zekere handelbare vastigheid, en wordt dan uit de kaasdoek gerold, en in een ronde sterke vloot, die men porteltobbe noemt gelegd; waarin dezelve door een boer, met de bloote voeten, zoo lang getreden en gekneed wordt.
Zie dit al mede op plaat 9, in vak 2 tot dat het een vast deeg geworden is:
Vervolgens wordt een gedeelte van de nu tot een vast deeg gewordene, kaasstoffe in de kaasvorm gelegd zonder er eeníge kruiderijen onder te vermengen, wordende dit de blinde laag of boomlaag genaamd en in dezelve vast getreden.
De overige kaasstoffe wordt, voor het grootste gedeelte in de wringvloot overgeschept, en slechts een gedeelte ervan, in de porteltobbe gelaten; dan wordt door dit laatste een gedeelte komijnzaad vermengd, en er wel vast doorgetreden, waarna men hetzelve als een tweede maag in de kaasvorm legt, waarin dan eenige kruidnagelen gestoken of,als een grof poeder, er over gestrooid worden. Deze laag wordt in de kaasvorm vast nedergedrukt, en zoo vervolgt men, op dezelfde wijze, met de volgende lagen tot dat de kaasvorm vol is, als wanneer het deksel volgers genaamd, op de kaasvorm gelegd wordt.

Zie dit leggen en nederdrukken, in de kaasvorm enz., op plaat 9, in vak 3.

Wanneer dit alles verrigt is, dan wordt de alzoo gevulde kaasvorm in een pers gezet welke, om derzelver lengte, de lange en ook wel de ’eerste of vatpers genaamd wordt.
In deze pers blijft de kaas een of twee uren staan, wordt dan uit de kaasvorm geschud en in een dunnen linnen kaasdoek gedaan, weder in de kaasvorm gelegd, en op nieuw in de pers gezet; wordende vervolgens de kaas nog eens of tweemalen, on de twee of drie uren in een andere kaasdoek gedaan, en opnieuw, in de kaasvorm in de pers gezet.

Wanneer zulks voor het laatst geschied is, laat men de kaas, in de kaasvorm een nacht in de pers staan. Door dit persen wordt de deksel of volgert die slechts zoo groot is, dat dezelve binnen den rand van de kaasvorm zakt, nedergedrukt en daardoor de kaas ter nedergeperst, waardoor de daar nog in zijnde wei wordt uitgeperst, die dan door gaatjes, welke in de bodem van de kaasvorm zijn, uitloopt.
Wanneer de kaas voor het laatst uit deze pers genomen wordt, dan neemt men dezelve uit de kaas doek, en legt de kaas bloot met twee over elkander leggende sleutels of eenig ander merk er op, tusschen planken in een kleinere pers, de zakpers genaamd, waarin dezelve zoo lang staan blijft, tot dat de kaas platter nedergedrukt is en zijn platronde gedaante bekomen heeft.

De kaas zijn vorm bekomen j-hebbende, zoo wordt die uit deze pers genomen, en in een langen houten bak of trog, welke men de zouttrog noemt, gelegd en met zoo veel zout bestrooid als men noodig acht, om de kaas behoorlijk te zouten, welk zou dan langzamerhand, in de nog weeke kaas trekt.
Als dit geschied is, en de kaas een korst bekomen heeft, zoo wordt die uit de zouttrog genomen, met schoon water afgewasschen, geschrapt, met kansverf bestreken, met biest gewreven, en glad gemaakt; vervolgens op planken gelegd, en dagelijks omgekeerd, tot dezelve de vereischte droogte bekomen heeft, om in de kaaskamer bewaard te kunnen worden.

In Vriesland wordt mede kaas van afgeroomde melk, maar op eene andere manier, gemaakt; waardoor de zelve van komijnde of Leydsche kaas, onderscheiden is.

De Zuid-Hollandsche witte zoetemelksche of Goudsche kaas, wordt op eene andere en wel op de volgende manier gemaakt: men giet de melk, zooals die van de koe wordt afgemolken, en dus met de room, door een zeef, in een houten tobbe of in een koperen ketel, welke op een tafel staat, die de **wringstoel** genaamd wordt; vervolgens doet men bereide lebbe in de melk, om dezelve te doen stremmen: dit geschied, en de melk stijfgeronnen zijnde,zoo wordt er de kaasnap, zijnde een houten bakje of nap, zachtjes doorgehaald en vervolgens met dezelve of met de handen, de stijf geronnen melk doorgeroerd en klein gemaakt. Dan laat men het staan om te bezinken, en men schept er vervolgens de wei of hui af, welke men in de kuip of weistaa giet.
Dan doet men in de reeds kaas wordende stoffe heet water zoo dat dezelve goed warm wordt; wanneer dit alzoo een kleinen tijd gestaan heeft, schept men het water er zoo schoon, als mogelijk is af.
vervolgens zet men de houten tobbe of de ketel op de wringstoel op zijn kant; drijft de kaasstoffe met de handen, zachtjes bij elkander en wringt er de wei verder uit.
Dan wordt een gedeelte van de kaasstoffe, nu wrongel genaamd, afgesneden, in de kaasvorm gelegd, welke om de gedaante, welke die voor deze soort van kaas heeft ook kaaskop genaamd wordt en daarin klein gemaakt, door die met de vingers te knijpen, gaande men op deze wijze voort tot al de wrongel in de kaasvorm leg, waarín men dan die wrongel sterk nederdrukt. Hierna legt men het deksel of de volgert op de kaas, zet alzoo de kaasvorm in een houten vloot, en genoegzaam gewigt op de deksel- wordende de kaas dikwijls in de vorm omgekeerd om er eene goede gedaante aan te geven.
In den bodem van de kaasvorm zijn eenige gaatjes, waardoor de wei, welke zich nog in de kaas mogt bevinden, en door het nederdrukken - zoo met de handen, als door het ge‘ wigt - wordt uitgeperst, er uitloopt.
Men laat de kaas, in de kaasvorm, met het gewigt er op, 24. uren staan. Dan neemt men dezelve er uit en legt die in eene koele kelder in een tobbe, in de pekel; hierin laat men deze kaas, mede 24 uren liggen, maar keert dezelve, in dien tijd eens om; vervolgens legt men de kaas op den zoutbank, wrijft dezelve met zout, en doet er een handvol zout op; dit ’s morgens geschied zijnde, zoo0 wordt zulks ’s avonds herhaald, en de kaas dan tevens omgekeerd. Zoo dra de kaas genoeg zout heeft aangenomen, zoo wordt dezelve met heet water afgewasschen, en in de kaaskamer, op schoone drooge planken gelegd, dagelijks omgekeerd, en somtijds nog een: afgewasschen, of afgeschrapt en met een groven linnen doek afgeveegd.
De zoetemelksche kaas, 3 of 4 maanden oud zijnde, zoo heeft men er niets meer aan te doen, dan dezelve, eenmaal in elke week, om te keeren en bij droog weder, dezelven te luchten.
De wei of hui, welke men van de zoetemelksche kaasstoof afschept wordt onder den naam van zeewei aan de menschen verkocht, en is, in den zomer, een gezonde en frissche drank.

Behalve dit wordt het daarop komende vet of room, ook gekarnd en de zoogenaamde weiboter er van gemaakt.
De van dit karnsel overblijvende wei of melk, wordt aan de varkens gegeven.
De witte Noord-Hollandsche kaas wordt mede van zoete onafgeroomde melk gemaakt, maar eenigzins anders behandeld; van de wei of hui, welke men er afschept en uitperst, wordt de room afgeschept en gekarnd, en er mede boter onder den naam van huiboter van gemaakt.

Op plaat 9, in vak 4., ziet men een tafel, en daarop komijnde en witte zoetemelksche kaas gebeeld.
Verder heeft men nog Texelsche of groene kaas, dan deze wordt van schapenmelk met andere bijvoegselen, gemaakt, gelijk ook van die melk kleine witte kaasjes gevormd worden.

Wij zouden zeker, in weinige regels, aan u, jeugdige lezers hebben kunnen zeggen, dat de koeijen dagelijks gemolken, en van die melk boter en kaas gemaakt wordt, maar, daar wij voorgenomen hebben om van de belangrijkste zaken een meer dan oppervlakkig berigt aan ulieden te geven, zoo hebben wij ook het boter- en kaasmaken, eenigzins omstandiger
beschreven, om ulieden een begrip te doen bekomen van de menigvuldige werkzaamheden en zorgen welke er vereischt worden, om goede boter en kaas te vervaardigen.

Het dossepeerd – Wouter Moyaert

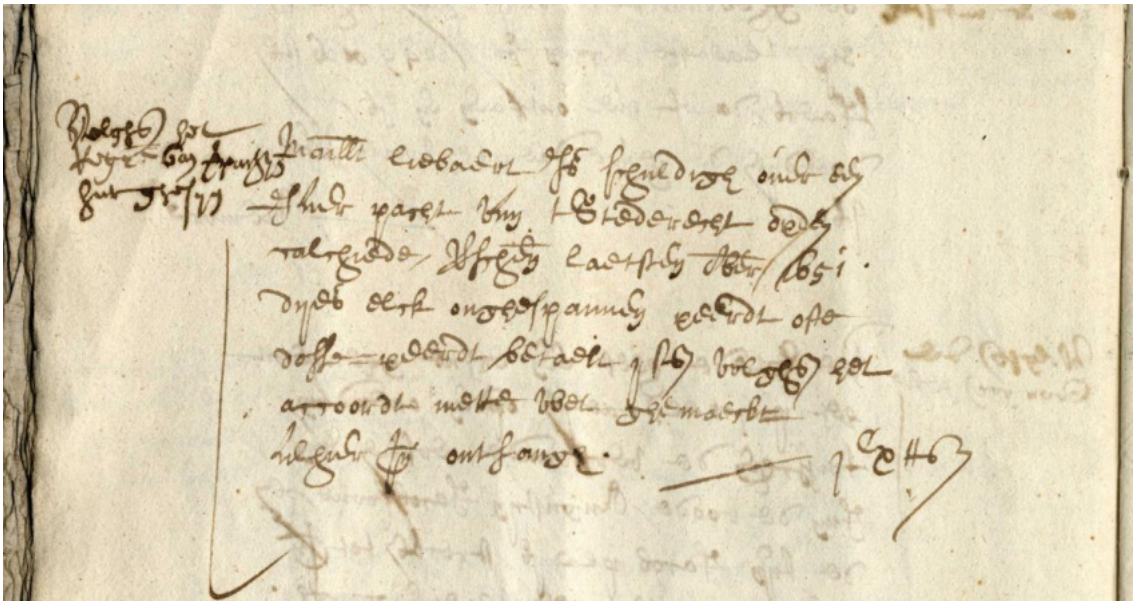

Maillaert Liebaert is schuldigh over een jaer pacht van ‘t stederecht op den calchiede verschenen laatsten 8ber 1651 dyes elck onghespannen peerdt ofte dossepeerdt betaelt 1 schele volghens het accoordt mette wet ghemaeckt. Alhier in ontfaen 1 CX L (pond

Niet zelden plaatsen de oude stadsrekeningen ons voor taalkundige obstakels, zoals in deze uit 1651, waarin onderscheid wordt gemaakt tussen een “onghespannen” (=niet ingespannen) paard en een “dossepeerdt” ? Om hiervan de betekenis te achterhalen moeten we in onze verzameling oude woordenboeken duiken: het Woordenboek der Nederlandsche Taal kent het woord “dossenaar”, een afleiding van het Latijnse “dossuarius” (een lastpaard met een sterke rug; denk aan het Franse “dos”). Het Etymologicum Teutonica Linguae van C. Kiliaan voegt daaraan toe: het betrof specifiek een “equus clitellarius” – d;w.z. een gezadeld paard. De Vrienden van het Poperings Archief tenslotte, vermelden in hun Uitgebreide Latijnse Woordenlijst het beroep “clitellarium artifex”, een maker van pakzadels.

Dus: een “dossepeerd” was een trekpaard met een brede rug, sterk genoeg om een pakzadel te dragen (zoals bij de paardenvissers in Oostduinkerke).

_____

La Poupée

Momenteel ben ik in ons Stadsarchief stukken aan het bekijken van de jaren meteen na den Grooten Wereldoorlog en bij de 'oorlogsschade' zitten er heel wat 'bouwaanvragen' bij. Een bijzondere is wel deze van 'A la Poupée' - gasthof – Spijshuis – Mercerie-artikels – rouwkroonen – Groote Markt 12 – Poperinghe – telefoon 25

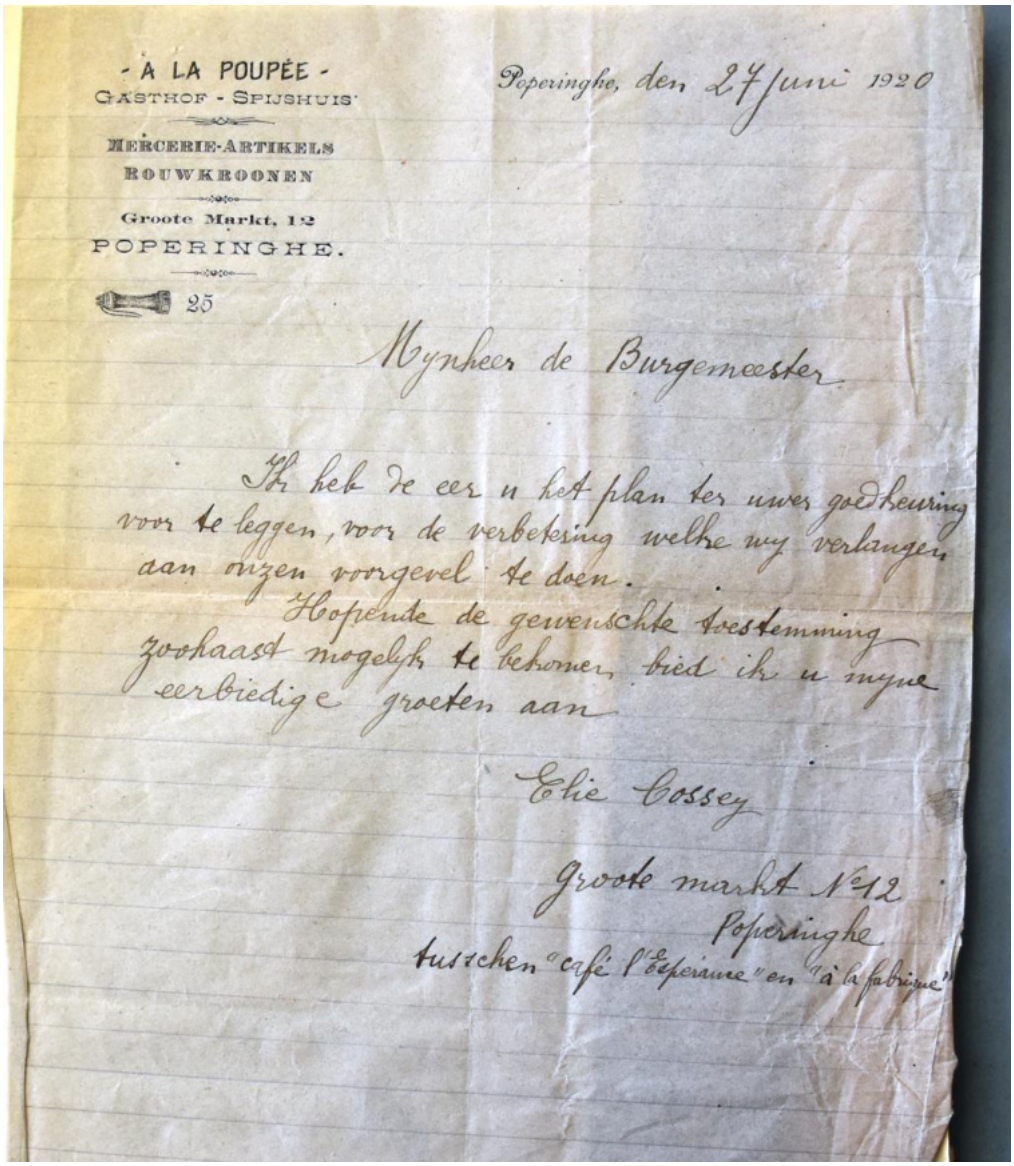

- A LA POUPÉE -
GASTHOF - SPIJSHUIS
MERCERIE-ARTIKELS
ROUWKROONEN
Groote Markt, 12
POPERINGHE.
25

Poperinghe, den 27 juni 1920

Mynheer de Burgemeester

Ik heb de eer u het plan ter uwer goedkeuring voor te leggen, voor de verbetering welke wy verlangen aan onzen voorgevel te doen.
Hoopende de gewenschte toestemming zoohaast mogelyk te bekomen, bied ik u myne eerbiedige groeten aan

Elie Cossey

Groote markt N°12
Poperinghe
tusschen "café l'Esperance" en "à la fabrique"

Elie Cossey schreeft op den 27ste juni 1920 het volgende: Mijnheer de Burgemeester Ik heb de eer u het plan ter uwer goedkeuring voor te leggen voor de verbetering welke wij verlangen aan mijn voorgevel te doen. Hopende de gewenschte toestemming zoo haast mogelijk te bekomen, bied ik u myne eerbiedige greoten aan

Elie Cossey – Groote markt nr. 12 – Poperinghe *en om heel zeker te zijn:* Tusschen café l'Esperance en à la fabrique.

Het is één van de weinige bouwaanvragen waar er een plannetje van de gevel bijgevoegd is. Niet toevallig op de webstek van 'Aan de Schreve' vonden we een foto van 'la Poupée' – Zoek de verschillen tussen het ontwerp en de foto !

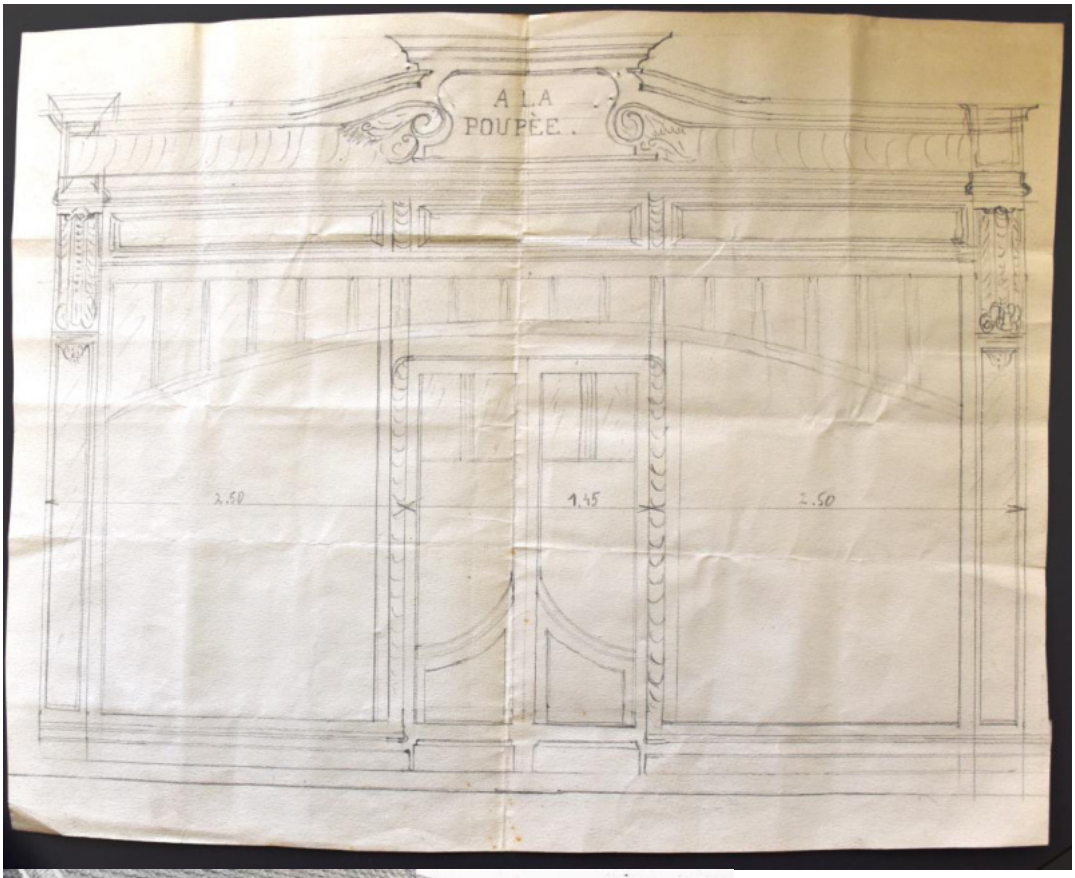

Collectie Aan de Schreve

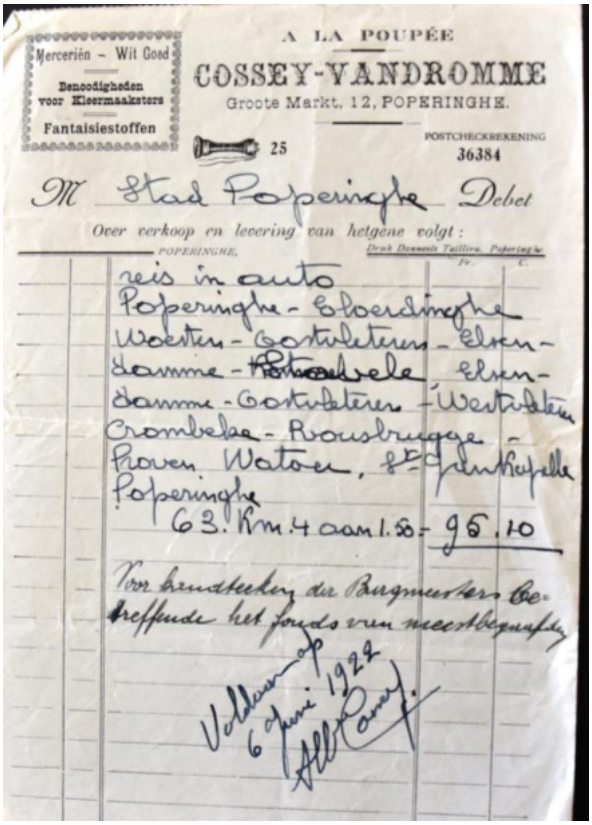

Mercerién – Wit Goed
Benoodigheden voor Kleermaaksters
Fantaisiestoffen

A LA POUPÉE
COSSEY-VANDROMME
Groote Markt, 12, POPERINGHE.
25
POSTCHECKREKENING 36384

M Stad Poperinghe Debet
Over verkoop en levering van hetgene volgt :
POPERINGHE, Druk. Daneels Tailliez, Poperinghe
Fr. C.
reis in auto
Poperinghe - Eloerdinghe
Woesten - Gortvleteren - Elverdamme - Poteelvele, Elverdamme - Gortvleteren - Westvleteren
Crombeke - Proustbrugge -
Proven Watou, St Jan Kapelle
Poperinghe
63. Km. 4 aan 1.50 - 95.10
Voor kennisteekening der Burgemeesters betreffende het fonds van meerbegrafenis
Voldaan op 6 Juni 1922
Alb Cossey

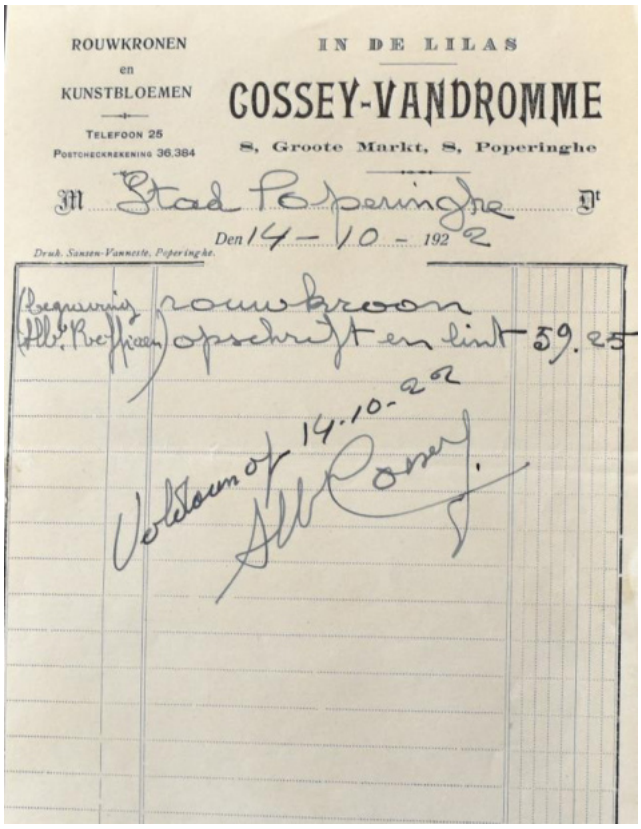

ROUWKRONEN en KUNSTBLOEMEN
TELEFOON 25
POSTCHECKREKENING 36.384

IN DE LILAS
COSSEY-VANDROMME
8, Groote Markt, 8, Poperinghe

M Stad Poperinghe D°
Den 14 - 10 - 1922
Druk. Sansen-Vanneste, Poperinghe.
Begrafenis Alb. Reffineen rouwkroon opschrift en lint 59.25
Voldaan op 14.10.22
Alb Cossey

Grafkronen

Altijd groote keus voorradig van KRONEN, KRUISEN en GARVEN in metaal, porcelein, celluloïde en majolique.

GEDENKSCHRIFTEN op marmer en op gleiswerk. — Onvergankelijke afdrukken op porcelein van portretten.

Te verkrijgen : « IN DE LILAS », Groote Markt, 8, en in den Schoenwinkel : ALBERT COSSEY-VAN MOL, Gasthuisstraat, 12, Poperinghe.

GROOTE TOONZAAL BINNEN.

Twee rekeningen uit de dossiers van de oorlogsschade van de eerste wereldoorlog. Op de eerste factuur is het eer duidelijk – Cossey Vndromme woont in 'A LA POUPEE' op de Groote Markt nummer 12 – en ze handelen in 'meerceries – Wit goed – benoodigheden voor kleermaaksters en Fantaisiestoffen. De factuur die ze binnen brengen heeft echter niets te maken met hun handel. Ze hebben blijkbar hun auto ter beschikking gesteld voor een rondrit van 63 kilometer 400 meer in de streek, en dat kost de stad 95,10 frank.
Let op de factuur is opgemaakt op 6 juni 1922.
Diegene daarnaast isvan de 14de oktober 1922.
De firma Cossey-Vandromme handelt dan in 'Rouwkronen en Kunstbloemen' en woont nog steeds op de Groote Markt maar nu nummer 8!
En dit is niet meer 'A LA POUPEE' maar is opeens 'IN DE LILAS' geworden.

Archief Sint Bertinuskerk Poperinge – **De Koster - een zwaren stiel**

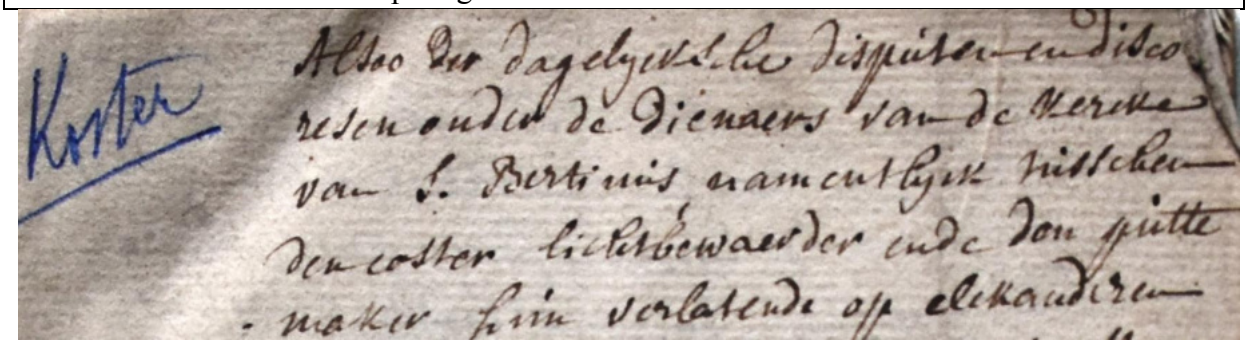
Koster

Alsoo die daghelycksche disputen en discorden resen onder de dienaers van de kercke van Sint Bertins – namentlyck tusschen den coster, lichtbewaerder ende den puttemaker hun verlatende op elckanderen om daer inne te syn,
dat mijn heer N. Ogier, proost, heer ende meester Johannes de Guine - pastor – heer Carel Scherrier, visiteerder –
beneffens d'heer N. Folcque - J. Van Pieuye – P. Druant en L. Elle, kerckmeesters –
gehoort hebbende de abusen –
hebben willen dese naervolgende regels hun voorstellen op dat een ider daer hem soude hebben te reguleren op pene van gedeporteert te wesen van hun officie –
aldus gedaen en hun gecommandeert desen 6 maert 1680

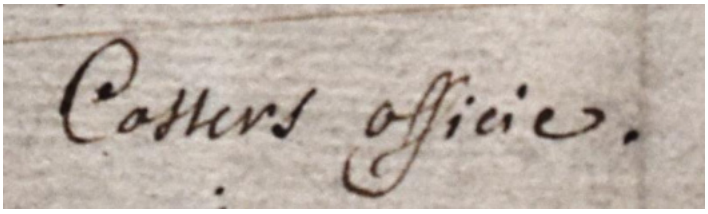
Costers officie.

Alvooren het officie van den coster sal wesen de kercke te openen met de sacristie en die te sluyten op behoorlycken tyd, namentlyk sondag ten ses uren en te sluyten naer de laste messe – en wederom te openen ten een huer presis aen de cathechismus en weder sluyten naer de vespers en van ghelycken op de werckdagh ten ses huren smorgens en naer de laeste messe – ten twee huren op doen voor de vespers – dar naer wederom sluyten – immers soo dickmael als den pastoor, vicepastoor of andere priesters moeten in de kercke gaen.
2
Item t'officie van den coster is aen de priesters te bereyden de ornamenten –
te helpen cleden en opschorsen etca
en te bereyden den autaeer – de messe te luyden –
die te dienen ofte wel hun te besorgen eenen behoorlyken en capabele dienaer –
en sorge te draghen dat naer een ofte twee ten uyterste op de twee syden vanden autaer knielen - om te beletten het clappen als sy by malckanderen sijn –
en niet besyden den autaer maer vooren met den rugge naer het volcx
3
Item t'officie van den coster is de ornamenten te bewaren want custos a custodiendo ende een ider van die naer de dienst op syn plaetse wegh te volden ende te sluten
4
Itgem den coster sal atyd tydelyk wesen in alle diensten – soo sonaeghs als weekedaeghs – H. dagh, smorgens ten 6 huren om de metten, naer noen te twee huren de vesperen – en savonts ten 5 huren als daer lof moet gedaen worden – om te berreyden t'gonne noodgih tot den goddelycke dienst
5

Item den coster sal op alle avons van hooghtyden ofte andere solemniteyten die daer in de kercke sullen geschieden in de kercke compareren in persoone beneffens den lichtbewaerder ende puttemaeker, omme behulpsaem te wesen aen die de goedtheyd sal hebben van tot meerder eere godts iet partiuclier te pareren ende de kercke te vercieren.
6
Item sal den koster op alle werkcedaghen in alle votiven, jaergetyden ende loven de kerssen ontsteeken ende uyt doen aen de nautaer alleen, de reste laeten aen de lichtbewaerder ende aengaende de torsen in t' lof van t'Heyligch sacrament sullen die ontsteken worden door den voornoemden coster ende sal sorge draghen naer het officie of die tossen behoorlyck syn uytgedaen ende het vier wel bewaert van vreese van brandt –
het vier ende wieroock in t'lof sal besort worden door den lichtbewaerder omme t'selve te geven aen den messediender die aldaer present sal wesen
7
Item t'officie van den coster is te luden of te doen luden door bequaeme persoonen tot alle goddelycke diensten –
ten eersten moet den coster luden of doen luden en spelen met den carrilion op de vooravens van hooghtyden en andere solemniteyten –
te weten ontrent den twalf uren – de eerste pouse ende savens ontrent den vyf huren de tweede pouse ende 'sanderdaeghs ten thien huren naer het luden van twee pousen met schellekens om de hooghmisse eene pouse als die moet geschieden.
8
Item naer noen ten een huer ½ naer het luden van twee pousen met de schellekens omme de vespers ende daer om de processie als die zal geschieden, soo noghtans dat hy niet en sal spelen op den carrillon als wesen belet in hun officie
9
Item op de sondaghen sal hy luden of doen luden – te weten op de derde sondag van de maendt – gelyck op de voorschreven hooghtyden maer op andere sondaghen sal luden om de hooghmesse ten 9 huren en ½ tot ten thien uren drye behoorelycke pousen met de dry meeste schellekens -
Ende te thien uren presis een behoorlycke poise met de drye meeste - in sorge dragen dat door de kinders geen desorders en gheschieden als ghewoonelyck geschiet –
voor de vespers op gelycke sondaghen sal luden dry behoorlycke poisen van 1 huer en 1/2tot den 2 huren ende dat met de drye meeste schellekens –
Is oock verobligeert op de selve sondaghen te kloppen of te doen kloppen – beginnende van seven huren en ½ tot den 8 huren om het sermoen van ghelycken in den vasten naer gewoonte
10
Item moet doen luden op de vooravens van de apostelsdaghen ende andere feestdaghen –
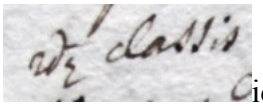
ide classis - als met de groote clocke – niet en ludt met de werckclocke- en spelen met carillon –
te weten 's noens ontrent twaelf huren en savens ontrent vyf uren en s'anderendaeghs om de hooghmisse sal doen luden met de selve clocke en spelen met den carillon naer geludt te hebben twee poisen met de schellekens – tselve sal hy doen en luden van de vesperen ende alsmen omme de hooghmisse geludt sal hebben – met de grotoe klocke omme eenige votiven van ambachten ofte gulden – salmen noghatns omme de vespers doen luden met met de werckclocke en spelen met de cdarillon naer twee behoorlyke poisen met de schellekens omme alsoo ditinctie te maken tusschen de Heyligh daghen 'ide classis' ende ordinaire sondaghen
11

Item is verobligeert op de twalf offerdaghen te luden omme de matten ende vesperen die altyd zullen geludt woren ten ses huren precis tot het quaert van den ses huren en ½ met de derde schelle ende op luden met de tweede en derde –
op andere daghen sal luden de matten op gelycke hure en tydt noghtans met de vyfde schelle ende opluden met de vierde en vyfde te samen op de werckdaghen in de messe – votif en loven ende sal luden emt de dry minste schellekens ende dat alles omme een distinctie te maken van Heyligh daghen en werckedaghen
12
Item den coster wort gheboden nu voorts aen te singen sonder
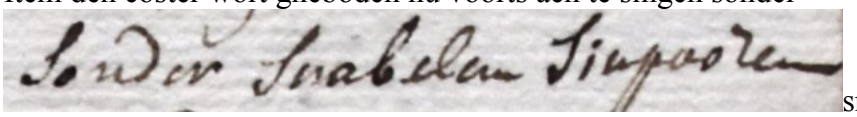
snabelen sinpoore –
Soo hy gemeenlyck doet, maer sal met minder graviteyt soo singen als lesen in administreren van de H. Sacramenten immers gelyck het betaemt in de goddelyken diesnt
13
Item den coster is verobligeert te kloppen de beclocke alle sondaghen en H. daghen voor de matten ende op de werckdaghen als de matten geludt worden voor de werckocke – moet van gelycken doen luden voor kersdag ad magnificate – oock met de groote klocke op de derden sondag van de maent
14
Item den coster sal luden de missen votif te weten in den winter ten 8 ende in de somer ten 7 huren precis – van gelycken het lof sal geludt worden in den winter ten vier huren ende in den somer ten vyf huren
15
Item in de dry uytvaerden moet tinten met de meesste schelle en niet met de minste.

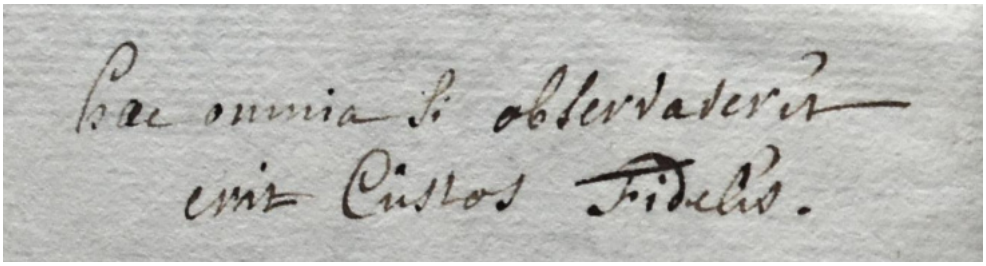

Nr. 219A **Doos Gazette** **september 2020**
guido.vandermarliere@telenet.be

Boerenbetweterigheid uit het verleden
*
Aje è zwyn piepert –
Verangert die niet in een prins –
Dat werkt olène met è puut
*
Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 640 lezers

Beste abonnee

Bezoek de Hopast van het Neerhof in groep ! Alle info op de webstek!

't Neerhof

Lees de geschiedenis van Poperinghe

Dank zij de goede zorgen van **Jean Boidin** *is de website van 't Neerhof weer aangegroeid en loopt hij nu tot* **1561.**

https://tneerhofvzw.be/

Omwille van de coronamaatregelen gaat de officiële opening van de gerestaureerde hopast **niet** door!
Zowel de opening van de hopast, als de opening van de erfgoedhalte die voorzien was op vrijdag 11 september gaat omwille van de corona niet door. We konden immers geen toelating verkrijgen om een receptie te houden en moesten het aantal deelnemers zo drastisch verminderen, dat het nog weinig zin had.
Maar uitgesteld is niet verloren! We schuiven alles door naar het voorjaar 2021!

Open monumentendag op zondag 13 september gaat echter wel door!
Zie verdere informatie verder in dit nummer.

Doos Gazette zal vanaf nu nog één keer per maand verschijnen.
Net zoals vroeger gaan we naar één nummer per maand zodat we meer tijd hebben om te werken aan de webstek van 't Neerhof.

De redactie van de teksten die op het Digitaal museum voor Poperinghe komen, vraagt momenteel – samen met het onderzoek naar de geschiedenis van ’t Neerhof – zoveel tijd dat twee degelijke nummers van Doos Gazette mij teveel geworden zijn.
Alle hulp blijft echter welkom! Wie degelijke artikels heeft voor Doos Gazette mag die altijd opsturen naar mijn emailadres ter publicatie.

Jaar 1560

De markt van Poperinghe in het jaar 1560. Wie woonde er en hoe werden de huizen genoemd?

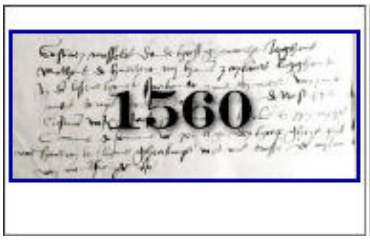

Jaar 1560

89 bladzijden koopcontracten uit het jaar 1560

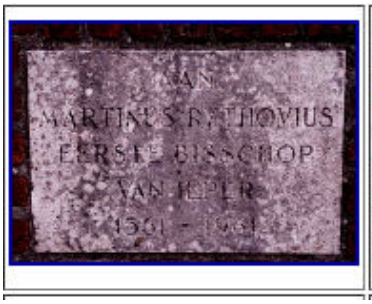

Jaar 1561
De heresie steekt nu helemaal zijn kop op in Poperinghe. De bisschop van Yperen, Rythovius en de abt van Sint Bertinus verenigen de krachten hier tegen. De abt investeert in een eigen school te Poperinghe en koopt hiervoor de Wildeman. Naast de Kalveren of de Calvinisten komen de Anabaptisten - de hippie’s onder de protestanten – in de streek. Deze communes worden door Titelmans hardvochtig vernield.

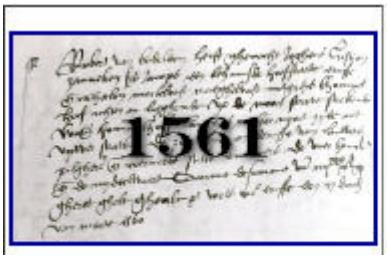

Jaar 1561

Nog eens 66 pagina’s koopcontracten uit het Poperingse.

Open Monumentendag

zondag 13 september 2020

Meervoudige hopast op Herenhoeve 't Neerhof

Schrijf je hier in voor de rondleiding in de Herenhoeve 't Neerhof.

Op Monumentendag opent de gerestaureerde Hopast van 't Neerhof zijn deuren. Guido Vandermarliere zal er een korte voordracht houden rond de heropbouw van de hopteelt na de Grooten Oorlog die onze streek verwoestte. Maaike Monkerhey zal er aanwezig zijn met haar nieuw boek 'Bellenhof'. De hopast, waarin er een kleine tentoonstelling rond de evolutie van de hopasten door de eeuwen heen te zien is, is corona-gewijs te bezoeken in kleine groepen. Inschrijven is verplicht en men dient zich aan het uurrooster te houden.

De rondleidingen starten om 9.30 u., 11 u., 13.30 u., 15 u. en 16.30 u. in de Herenhoeve 't Neerhof (Krombeekseweg 32, Poperinge). OPGELET: je komt best met de fiets naar deze rondleidingen!

*Vereist

In te schrijven via de link:
https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdUX8mwcssRn-FjkyufgmNeJGmVoCDx15Aoacz3qd00XqC8QQ/viewform

1578 – Reynold Scot

Foto doorgestuurd van de heer Alain D'Alleine

Het leven en ander lawijt van Jeroom Verhaeghe - Marc Debuysere – Deel IIII

DE KAMPBODE

DE KAMPBODE BIEDT HARE LEZERS DE BESTE WENSCHEN VOOR HET JAAR 1916

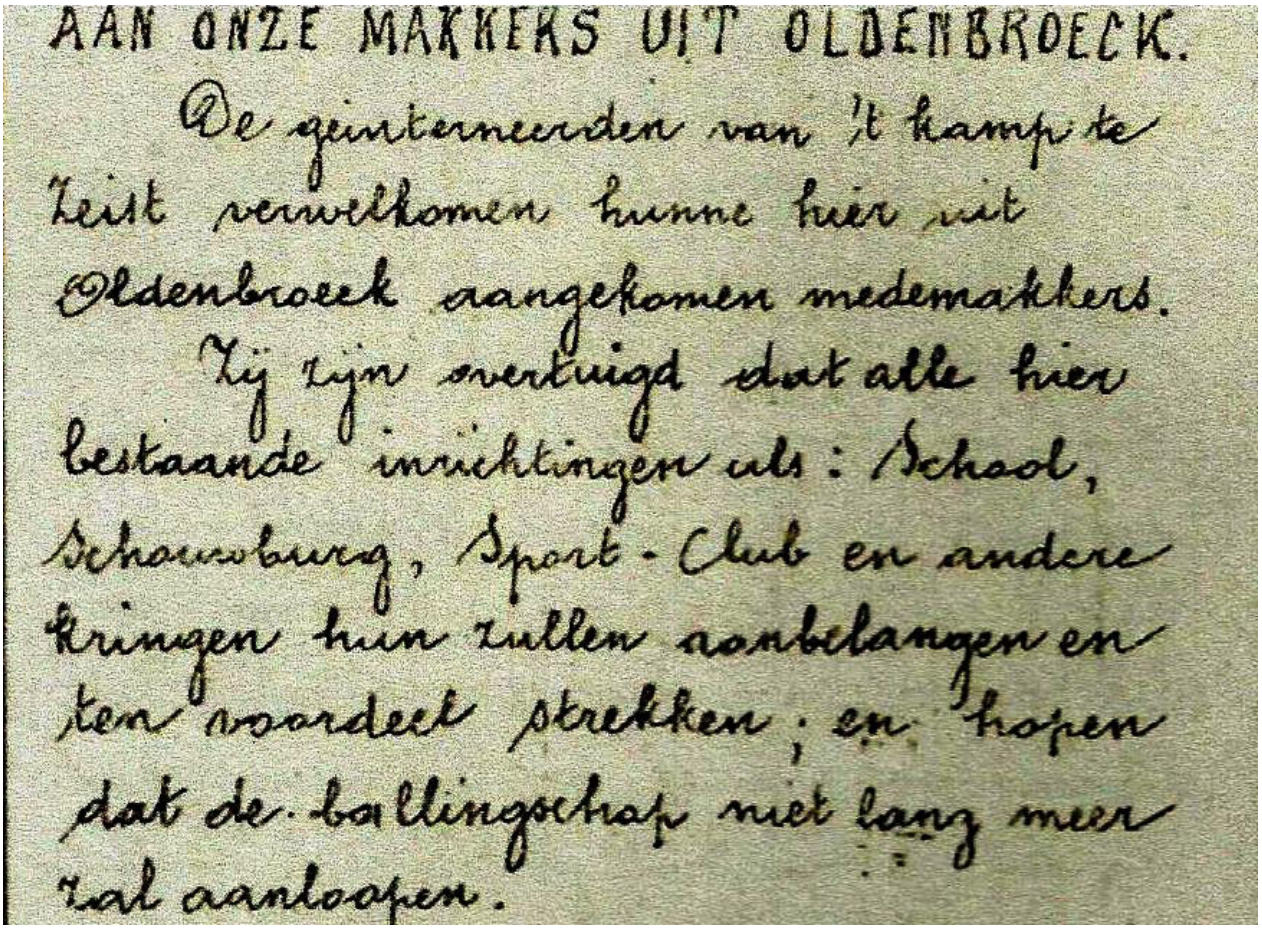
AAN ONZE MAKKERS UIT OLDENBROECK.

De geïnterneerden van 't kamp te Zeist verwelkomen hunne hier uit Oldenbroeck aangekomen medemakkers.

Zij zijn overtuigd dat alle hier bestaande inrichtingen als: School, Schouwburg, Sport-Club en andere kringen hun zullen aanbelangen en ten voordeel strekken; en hopen dat de ballingschap niet lang meer zal aanloopen.

Ze zijn al aangespoeld, de makkers uit Oldenbroeck. Het staat te lezen in de **kampgazet van Zeist**: **De Kampbode** van **30 juli 1916**. En in datzelfde nummer staat er een in memoriam voor **Rik Wouters**, één der grootste Vlaamse schilders die ook een tijdlang in Zeist geïnterneerd was waar hij zwaar ziek werd en tenslotte aan gezichtskanker in Amsterdam overleed. Hij wist de kleuren zo alchemistisch in een lijnenspel te vermengen, het had iets van Van Gogh, maar toch veel lichter, minder dramatisch, haast ingetogen zinnelijk. Hij heeft het kamp van Zeist een paar keer geschilderd. **De oorlog overleefd en gesneuveld in een kamp**. Wat heeft het lot al niet voor met een mens. Misschien wilde Rik Wouters juist dat bezweren?

Rik Wouters, Het kamp in Zeist, 1914, aquarel op papier.

Kamp Zeist heeft een slechte naam.
Is het omdat hier begin december 1914 acht Belgische geïnterneerden zijn doodgeschoten door de Hollandse maréchaussee?
De Belgen weigerden eerst mee te werken aan de bouw van het kamp dat nog niet afgewerkt was. Er was diefstal van materiaal en voedsel. En de Hollanders vroegen 5 cent voor een glas bier in de kantine, de helft van hun dagelijkse soldij. Toen er drie betrapt en opgesloten werden die met burgerkleding wilden ontvluchten, brak op 2 december een opstand los.
De Belgen daagden de Hollanders uit en riepen dat het maar "kwattasoldaatjes" waren.
Er werd van alles vernield en gestolen. Tegen etenstijd ging de storm luwen, maar de volgende dag begon het opnieuw. Er was ondertussen een bewakingsdetachement van 50 man toegekomen dat mocht schieten.
De Hollanders handhaven desnoods met harde hand. De Belgen scholden hen nu voor "kaaskoppen" uit en "watjes" en bekogelden de bewaking met stenen. Daarop vuurde die een eerste salvo en nog een tweede. **Acht doden en 18 gekwetsten was de trieste balans**.
Er kwam een soort onderzoekscommissie, maar de geïnterneerden werden niet gehoord. Politiekers wilden ter plaatse komen, waaronder Camille Huysmans en P.J. Troelstra, maar de militairen weigerden. Het rapport van de commissie was een maand later klaar en er stond in dat de autoriteiten geen fouten hadden gemaakt. Pers en publieke opinie waren verontwaardigd over het gebruik van dit buitensporige geweld.

Het kamp, op de heide, beslaat een grote rechthoekige oppervlakte van twee kilometer lang en een halve kilometer breed. Rondomrond is het met een **dubbele rij prikkeldraad** omgeven, waarachter alle honderd passen **een schildwacht met geladen geweer en met de bajonet op de loop** over en weer wandelt. De grote middenlaan, boulevard Albert, is een grote brede weg met langs iedere kant dertig grote houten zwart geteerde en met dakpapier

bedekte barakken van 51 op 13 meter elk. In elke barak slapen 250 man, in vier rijen dicht aaneen gesloten en tegen elkaar aan. De strozak op de houten vloer. Boven hun hoofden een houten plank waarop ze hun weinige eigendommen kunnen leggen. Dit is het volledige 'ameublement', elke barak is eender. **Capaciteit: 15 000 man**.

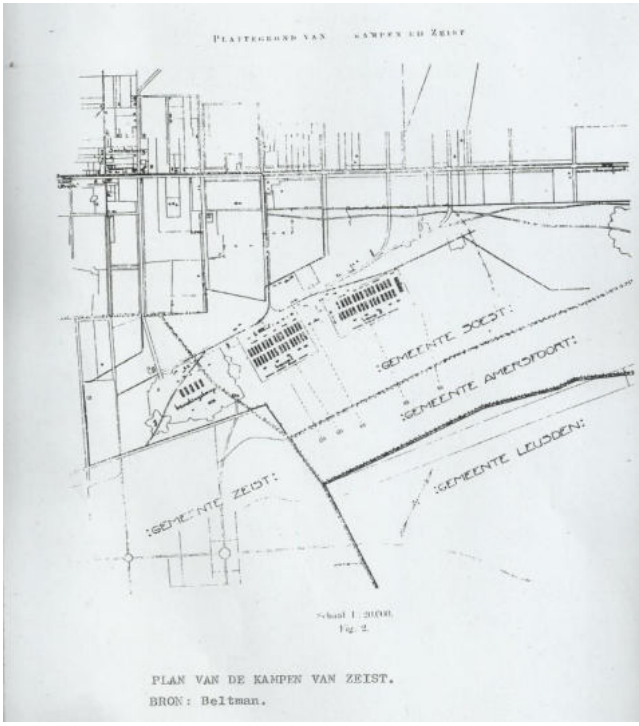

De twee blokken barakken dragen de namen kamp I en kamp II en beslaan elk 12 ha.
Ze zijn apart afsluitbaar 's nachts maar overdag door de boulevard Albert met mekaar verbonden.
Op die boulevard liggen ook de sportvelden.
Op het plan zijn links de aparte barakken van het bewakingskamp te zien.
De prikkeldraadafsluiting is 2 meter hoog.
De maximum afstand tussen 2 draden is dertien centimeter.
In totaal zijn 1200 maréchaussees bij de bewaking betrokken. Zeist had de naam "een gevang" te zijn en Harderwijk "een kazerne".
Kamp Zeist ligt eigenlijk op grondgebied Soesterberg en grenst ook aan Amersfoort.
Jeroom vecht tegen de verbittering die de gemoederen van iedereen vergiftigt tijdens de langdurige zinloze internering.
Het is zomer en de grote hoeveelheden afval en vuiligheid zijn een broeihaard voor ratten en ander ongedierte in dit eindeloze kamp.

Geen sprietje gras te vinden op dit zanderige domein en het mag niet regenen of het wordt een slierende modderpoel met barakken vol slijkerige doorzwete kleren.
“Maar de Ijzerjongens doorbaggeren nog dagelijks de moerassen tot aan hun enkels in de modder. Wat zouden wij klagen?” (**De Kampbode 22 oktober 1916**).

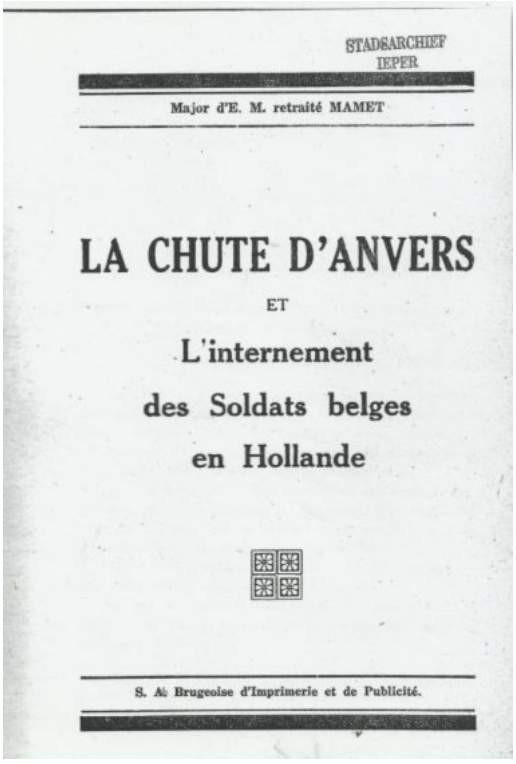
STADSARCHIEF
IEPER

Major d'E. M. retraité MAMET

LA CHUTE D'ANVERS

ET

L'internement
des Soldats belges
en Hollande

S. A. Brugeoise d'Imprimerie et de Publicité.

Eten is nog altijd de belangrijkste bezigheid en de aanvoer ervan gebeurt in wagons langs het spoor op de foto hierboven.
De **werkscholen** proberen wat verstrooiing te brengen en ’s avonds zijn er **voordrachten of toneelopvoeringen**.
Zo speelt men al eens een stuk van Frederik van Eeden. En in september 1916 is er een voordracht van **kapitein-commandant L. Mamet** die een hart onder de riem komt steken van de geïnterneerden en hen verzekert “**dat enkel na volledig haar plicht gedaan te hebben, de forteresse (vestingtroepen) gedwongen werd de grens over te steken**.”
Hij zal hier later nog een boekje over open doen dat ik iedereen - die in dit onderwerp geïnteresseerd is - kan aanbevelen.

En Jeroom knutselt in de werkschool een kistje voor zijn Romanie. Zij zal het levenslang als naaikistje koesteren. Een erfenis van mijn moeder. Hout bekleed met inlegwerk. Fraai eenvoudig!

We zijn al december 1916 en het is vroeg koud en er is al een **gebrek aan kolen**.
Daardoor zijn noch de kantine, noch de studiezaal verwarmd.
Er staan helemaal geen kachels in de slaapbarakken. Te riskant wegens brandgevaar, vindt de kampdirektie. Maar de geïnterneerden zien wel overal rookpluimpjes boven de bewakingsbarakken.
De stoomtram naar Amersfoort is ook beperkt in ritten door een kolentekort. Zij die een dagkaartpermissie hebben, moeten 's avonds om halfnegen in plaats van halftien binnen zijn.
De vrieskou houdt heel januari aan.
Voor de derde keer wordt op 27 januari 1917 de Elfstedentocht geschaatst.
Dat betekent dag en nacht vorst.
De ziekenzalen liggen doorlopend overvol. Longontstekingen alom. Er zijn in december al richtlijnen verschenen voor de bedeling van brood.
Het **munitiebrood** (soldatenbrood op basis van tarwe- en roggemeel) moet in de kantines opgegeten worden en restanten worden niet meegenomen en worden zeker niet verhandeld.
Wit brood wordt niet meer verstrekt.
Deze maatregelen blijven gelden en zijn het gevolg van de noodzakelijke economie in het broodverbruik in Nederland.
Ook in februari bindt heel Nederland nog de schaatsen aan, om te schaverdijnen.
1000 zieken melden zich in een week aan, waarvan een derde niet ziek wordt bevonden.
Wie dit in de toekomst nog onterecht probeert, krijgt 10 dagen uitgaansverbod. Men vergelijkt deze winter met die van 1890-1891.

Jeroom was toen tien jaar en hij weet nog van die lange vorstweken, maar hoe genoeglijk ze toen ‘s avonds rond de stoof aanschoven die rood gloeide terwijl ze nu half bevroren in een onverwarmde barak het ijs tegen de zoldering druppend horen ontdooien en proberen te slapen. Maar eind februari 1917 zijn de ijstijden voorbij en op Vastenavond krijgen ze 50 gram brood extra. Omdat er ook al **aardappelschaarste** dreigt?

Een allegaartje van ketels en van emmers in handen van een allegaartje dat probeert uniform te wezen. Eén pollepel in de hand van een schalkse opschepper. Het volk op klompen.
De **soep is doorgaans niet te vreten en ook de aardappelen en het brood gaan op rantsoen**. Men vangt massaal ratten om de tijd te doden. Of om ze op te eten?

Dagelijkse wandelingen onder gewapende Nederlandse militaire begeleiding moeten de tucht en de discipline erin houden. De properste uniformen stappen van voor. Is het voor de foto dat ze er zo gelijnd bij lopen?
Later zal die tucht verslappen en mag er gewandeld worden onder begeleiding van Belgische onderofficieren. Ongewapende.

Het is al lente 1917 geworden en Jeroom geeft zich op als vrijwilliger voor een groot bouwproject.
Hij moet eerst een vakopleiding volgen om vertrouwd te geraken met mortel, baksteen, schietlood en truweel, zonder de waterpas te vergeten, en dan gaan ze van start, de vrijmetselaars.
Een Belgische architect, **Huib Hoste**, heeft samen met **Omer Buyse**, de directeur van de werkscholen, het plan opgevat om als eerbetoon aan de opvang door Nederland van geïnterneerden een blijvend aandenken te bouwen, een monument op het hoogste punt in de nabije omgeving van het kamp.
Het is ambitieus maar zinvol naar de toekomst toe. Om zich te herinneren. Om te herdenken.
Wat men in herdenkingsretoriek enkel met doden doet, doet men hier met levenden.
Ooit zal men hier herdenken, wie het er levend van heeft afgebracht.
Geen gesol met doden, geen gesjacher met kadavers, geen gekibbel over karkassen, geen eloquent gelul over lijsten vol lijken**, maar eerbied voor de overlevenden, die door het vaderland liever dood waren gewenst**.
En geen kat zal komen kijken.
En Jeroom, en allen met hem, zien het weer zitten.
Zij sloven zich uit en slepen eerst nog stenen aan. Maar gaandeweg hanteren zij het truweel als de **trotse metselaars die steen voor steen beitelen tot een monument dat er nu nog altijd staat**.
Als herinnering aan de geïnterneerden van Zeist en van Harderwijk en van overal.

Tijdens die onzalig veel te grote oorlog. Waarvoor miljoenen op de vlucht waren. Zoals altijd. Zoals nu nog. **Als de geschiedenis één ding geleerd heeft, dan is het dat de mens uit de geschiedenis niets heeft geleerd**.

"Wij zijn de bouwers van den tempel niet, wij zijn alleen de sjouwers van de steenen; (…) Wij zullen u niet zien, lichtende vrede." Henriëtte Roland Holst.

Pas in 1938 komt er vanuit België enige officiële belangstelling voor het Belgenmonument.
Het vaderland heeft dan pas de rekening voor de internering volledig afbetaald en Leopold III bezoekt samen met koningin Wilhelmina het monument en schenkt het namens de Belgische staat aan de stad Amersfoort.
Zo is België ook van het onderhoud af. Een vergiftigd geschenk!
We zijn september 1917 wanneer het metselwerk er op zit en Jeroom zich weer moet bezig houden in het kamp.
In de schouwburg van het kamp zijn geregeld zangavonden en dikwijls is hier **Emiel Hullebroeck** te gast die **de Vlaamse romantiek** brengt met liederen als Tinneke van Heule of het Roelandslied met een eerbetoon aan Artevelde of aan Rodenbach.
Vaak wordt dan op het einde **de Vlaamse Leeuw** uit volle borst meegebruld.

Maar op een avond heeft de kampleiding een Nederlander geprogrammeerd, waarvan geen Vlaming de naam kent. Het is **Jean Pisuisse**. De schouwburg, die eigenlijk een barak is met een primitief podium en een paar rijen zitbanken, is maar half gevuld en Jeroom is er bij.
Hij heeft net als die andere Vlamingen nog nooit van de man gehoord maar het eerste lied dat hij brengt **"Het Wijnglas"** is meteen raak.

Ernstig gaan de diplomaten
Naar hun feestmaal en banket
Satan heeft aan 't hoofd der tafel
Zich als schenker neergezet
En hij vult daar met een grijnslach
Telkenmale tot de rand
Met het rode bloed der volk'ren
't Willig wijnglas in hun hand

De Vlamingen applaudisseren uitbundig. Dàt hebben ze nog nooit gehoord.
Pisuisse dankt schalks voor het applaus. Zijn begeleider op accordeon zet het volgende lied is. En daarna nog een, en op het einde geeft hij de geïnterneerden nog mee: "Wat je zoekt kan geen ander je geven, **mensch durf te leven**."
En op dat moment weet Jeroom dat hij weg wil uit het kamp.

Vanmiddag werd bekend dat er weer een **met opengesneden polsen** in de latrines was gevonden.
En geeneen liet er zijn eten meer voor staan. Daar kunt ge toch niet gewoon aan geraken.
Velen zitten **vol luizen** en er lopen ook al **ratten door de barakken**.
Jeroom heeft bij het metselen van de muur van het monument van de vrijheid geproefd, die hier tussen al die prikkeldraad versmacht wordt als onder een loden kap.
Hij informeert zich over een mogelijke tewerkstelling buiten het kamp.
En hij moet niet lang zoeken, in **Nederlands Limburg** zijn er, behalve koolmijnen waar er al meer dan duizend Belgen in werken, ook **kalkovens**.
Iedereen bouwt daar kalkovens want ze hebben kalk nodig bij het bouwen van huizen en ook voor bemesting op het land. En Nederland kan geen kalk meer invoeren wegens de oorlog.
Voor die kalkovens is er veel steenkool nodig en die is vlakbij in overvloed.
En in de ondergrond is er ook volop kalksteen te ontginnen.
Voor Jeroom gaat het in oktober 1917 richting **Voerendaal**. Hij wil ook geen tweede winter in Zeist meer meemaken. Jeroom zal het warmer hebben, dan hem lief is bij zijn kalkoven krijgen.

Tekening van een kalkoven.
Bovenaan wordt via een

smalspoor de mergel of de kalksteen en de steenkool aangevoerd, die in lagen in de oven worden gelegd. Door de kolen onderaan in brand te steken wordt in de kalkoven een temperatuur van 1000° bereikt.
Onderaan binnenin is een grote rooster die door heen en weer schudden de lagen laat zakken. Hier is forse mankracht in een grote hitte voor nodig. Als een laag kolen is uitgebrand zakt verbrande kalksteen of mergel en wordt beneden als ongebluste kalk afgevoerd.
Jeroom komt hier de winter 1917-1918 zwetend door.

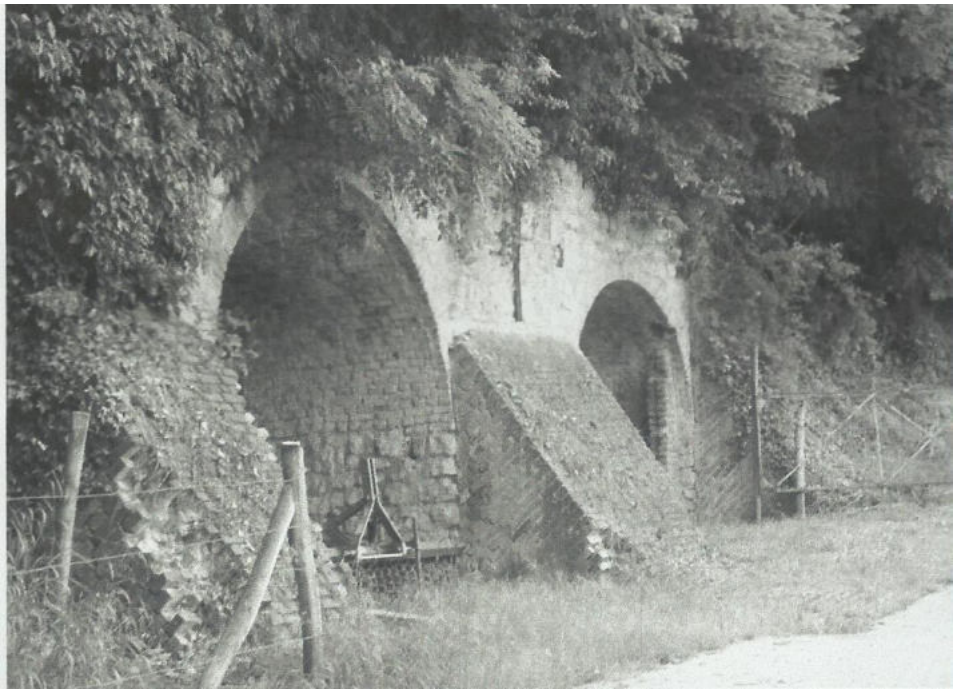

Er is veel afwisseling van werk. "**Het Zuidlimburgse heuvellandschap zou ook een beekdalenlandschap kunnen genoemd worden. In de droogdalen van deze plateaus 'dagzoomt' langs de hellingen de kalksteen**."

Het klinkt bijna als poëzie maar het betekent in de werkelijkheid gewoon dat de kalksteen het daglicht ziet en aan de oppervlakte komt en klaar ligt om door Jeroom en zijn maten uitgekapt of -gegraven te worden.
Want soms moeten ze ook zorgen voor de aanvoer van de grondstof.

De zachtere mergel wordt afgewisseld met lagen **kunradersteen** die gekapt wordt in groeven en dat is niet van de poes.
Maar Jeroom staalt zijn spieren en ze zijn hier goed van de kost en dat is ook nodig.
En als ze niet kappen of graven mogen ze zich warmen aan de kalkoven.
Boven of beneden, het is altijd **gevaarlijk en ongezond werk** want de gassen die bij de verbranding vrijkomen slaan op de longen.
Boven is het in open lucht maar beneden in de oven als ze de rooster moeten schudden en de ongebluste kalk afvoeren is het soms niet te doen van de hitte en van de gaz.

Geïnterneerde goedkope werkkrachten poseren in zondagse tenue voor een kalkoven in Voerendaal.
Waarom denk ik dat ik opa Jeroom herken als tweede vooraan rechts liggend lurken aan een pijp? Het is dezelfde die op de foto boven onder zijn pet helemaal links zit. Precies nonkel Richard in een jongere versie… Ontspannen, dat in elk geval.
Bevrijd uit de kampen. Zelfbewust!
Maar ik maak me geen illusies. Honderden waren er die werkten in die acht kalkovens in Voerendaal.

En vanaf nu gaat het vlug, ook al is het nog een jaar te gaan. Ik wil zeggen dat de uitzichtloosheid van de dagen weg is omdat er nu dagelijks veel te doen is.
Arbeit macht frei.
Ze zijn op tien kilometer van de Duitse grens en er zijn er die de grens oversteken en de beloftes van Duitsland geloven.
Maar dat is niet direct aan Jeroom besteed. Hij wil het niet allemaal nog ingewikkelder maken. Hij verdient nu al iets en dat wordt in een spaarkas in Den Haag bijgehouden en

De Klok uit België

hij krijgt het mee naar huis als de oorlog voorbij is.
En soms leest hij nog de gazet.
Zo ook nu **De klok uit België van 3 februari 1918.**

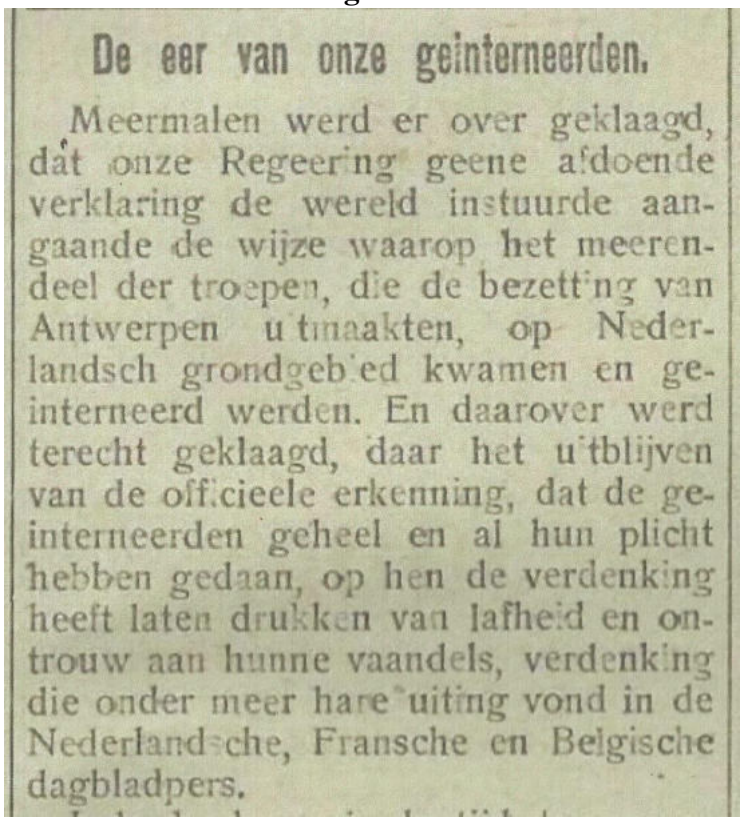

De eer van onze geinterneerden.

Meermalen werd er over geklaagd, dat onze Regeering geene afdoende verklaring de wereld instuurde aangaande de wijze waarop het meerendeel der troepen, die de bezetting van Antwerpen uitmaakten, op Nederlandsch grondgebied kwamen en geinterneerd werden. En daarover werd terecht geklaagd, daar het uitblijven van de officieele erkenning, dat de geinterneerden geheel en al hun plicht hebben gedaan, op hen de verdenking heeft laten drukken van lafheid en ontrouw aan hunne vaandels, verdenking die onder meer hare uiting vond in de Nederlandsche, Fransche en Belgische dagbladpers.

Nee, denkt Jeroom, onze regering heeft wel wat anders te doen. Want zoals al de regeringen overal ter wereld zijn die mannen vooral bezig met hun eigen positie veilig te stellen en te zorgen voor hun eigen gewin en als ze aan iets denken dan is het aan de volgende verkiezingen, want dat is dan het verste van hun hersenbereik.
En de rest zijn lopende zaken, waar ze hier en daar een komma of een uitroepingsteken achter zetten.
Nee, denkt Jeroom, voor zover ik weet heb ik mijn plicht gedaan. Waar de regering op uit is, is om ons te verdelen. En om zelf te heersen. Divide et impera!
En heel die oorlog komt de machthebbers goed uit om de arbeiders aller landen te verdelen en tegen mekaar op te zetten en elkander te laten uitmoorden onder het schaamlapje van een vlag aan een stok.
Dan zullen ze tenminste geen revolutie maken.
Dat opstoken van die troebele stamspoken.
Het zijn duistere machten die hierachter zitten. In wiens belang? Toch niet het algemeen?

In datzelfde voorjaar 1918 krijgt Jeroom plots een brief van thuis. Hij had vanuit Zeist nog een paar keer een kaart gezonden naar de Molenwal in Roesbrugge maar nooit iets teruggekregen. Waren die kaarten ooit toegekomen?
Het postverkeer met België was zwaar verstoord. En met het etappengebied, West- en Oostvlaanderen, al helemaal onmogelijk.
Voor het stuk onbezet België achter het front ging de post misschien over Engeland?
Geen mens die het nog wist. Zelfs het Rode Kruis bemiddelde.
Maar Romanie moet toch iets ontvangen hebben uit Holland want hoe wist ze anders dat haren Jeroom in kamp Zeist had gezeten?
Er was een brief toegekomen in Zeist en die hadden ze achter gestuurd naar Voerendaal.
De brief was gedateerd oogst 1917.
Beter laat dan nooit, denkt Jeroom, terwijl hij begint te lezen.
Beminde Jeroom. Dat het niet helemaal naar wensch verloopt maar dat ze zich behelpen.
Dat Richard zijn plechtige communie heeft gedaan en goed leert op school.
En ook Georges vraagt elken dag waar vader toch blijft.

Er is ook een Franschen soldaat ingekwartierd bij hen. Daardoor kan ze de eindjes aan mekaar knopen. En dat die oorlog nu maar rap voorbij mag zijn en ze weer tegader zijn.
Uwe Romanie.
Jeroom kruist de vingers en verbeeldt zich die Fransche soldaat die wat zaad in 't bakske brengt wijl hij in den vreemde is. En dat het nooit meer als vroeger zal zijn. En dat ze daarmee verder moeten leren leven.

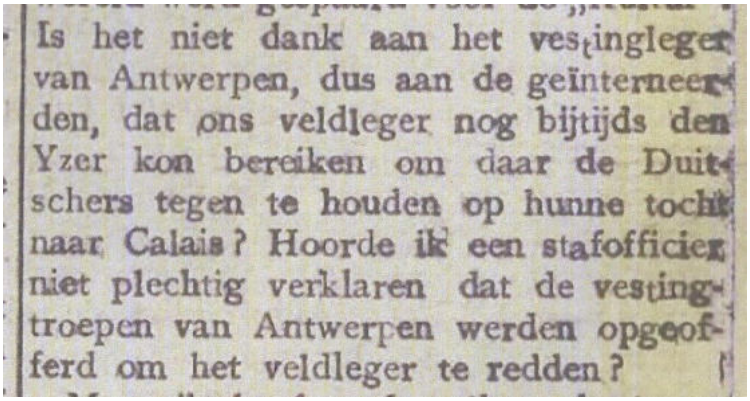
Is het niet dank aan het vestingleger van Antwerpen, dus aan de geïnterneerden, dat ons veldleger nog bijtijds den Yzer kon bereiken om daar de Duitschers tegen te houden op hunne tocht naar Calais? Hoorde ik een stafofficier niet plechtig verklaren dat de vestingtroepen van Antwerpen werden opgeofferd om het veldleger te redden?

Om zich te verstrooien leest Jeroom weer zijn gazet, **De Klok uit België van 2 juni 1918**. Het komt uit een open brief van Jef Holbuik aan de socialist Vandervelde die minister is in de regering van Le Havre.

Vanaf september 1918 houdt de Belgische regering een charme-offensief.
Plots gaan ze de Hollanders verwijten dat de ravitaillering van de geïnterneerden veel beter kan. Dat die rantsoenneringen gedaan moeten zijn. En dat ze desnoods de Belgen vervroegd moeten vrij laten.
Er bestaan zelfs plannen om ze naar Kongo over te brengen, maar er zijn praktische bezwaren.
De regering bemoeit zich eindelijk met het lot van de landgenoten in ballingschap, zou men zeggen. Niets is minder waar.
Ze krijgen in Le Havre gewoon schrik van de groeiende invloed van **socialisme en flamingantisme** in de Hollandse kampen.
Het einde van de oorlog is nakend.

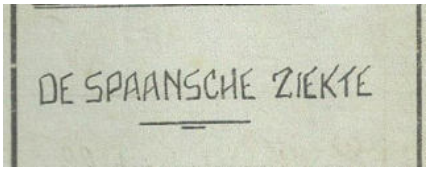
DE SPAANSCHE ZIEKTE

Maar eerst komt de Spaanse griep nog roet in het eten gooien. De eerste sporen ervan vind ik in **De Kampbode van 28 juli 1918.**
Op 11 augustus zijn er in Zeist al drie doden. Eerst deed men er nogal lacherig over, maar weldra piekt het aantal besmettingen.
De zieken worden met hun strozak naar twee aparte barakken verhuisd. Er is geen speciale voeding voor hen voorzien. Ze krijgen wel melk.
In september 1918 wordt kamp Zeist overgebracht naar kamp Harderwijk.
Zeist bestaat dan niet meer. **Sedert begin oktober zijn er meer dan 50 overlijdens in kamp Harderwijk**. Dat meldt **De Klok uit België op 1 december 1918**. Ook in kamp Heerlen zijn er begin november 2 doden.

Met al die virussen hier zou ik nog vergeten iets meer te vertellen over dat flamingantisme in de kampen en meer bepaald over **Frans Van Cauwelaert**, de katholieke flamingant-volksvertegenwoordiger uit Antwerpen die tijdens de oorlog ook uitweek naar Holland.
Hij zit aanvankelijk bij de redactie van **De Vlaamsche Stem**, een algemeen Belgisch dagblad dat sedert 1900 uitgegeven wordt in Amsterdam.
Het is loyaal aan België maar komt op voor de Vlaamse ontvoogding: de vernederlandsing van het openbare leven in Vlaanderen.
Wanneer dit blad radicaliseert en Vlaamse onafhankelijkheid eist, verlaat hij het en richt vanaf augustus 1915 **Vrij België** op dat een oplossing ziet voor Vlaanderen binnen België.

Als **passivist** (of **minimalist**) keert hij zich tegen de **activisten** van De Vlaamsche Stem die samenwerken met de Duitse bezetter om hun Vlaamse eisen te realiseren. En op 18 oktober 1918 spreekt spreekt Van Cauwelaert honderden geïnterneerde toe in de schouwburg van Harderwijk. Meermaals wordt hij in zijn rede door langdurige toejuichingen onderbroken. En dat leest Jeroom in De Klok van België in het verre Voerendaal. Het is zondag en hij heeft vrij en ligt smorend te luieren in de schuur van een boer waar zij logeren. Die kalotepolitiekers zijn ook allemaal rijke notairen en brasseurs en propriétairen die onder malkander in 't Frans palaberen en plaideren. En kwansuis sociaal doen op café als 't verkiezingen gaan zijn. Als 't van die gaat moeten komen?

En dan is de oorlog voorbij.

Ze hebben daar in Voerendaal de Duitsers weten passeren langs de kortste weg naar de heimat. Nederland neutraal?
En de Kaiser Wilhelm die "fluchtend in seinem Zug" asiel krijgt in Nederland.
Och ja, ze zijn natuurlijk ook van de familie. Een kniesoor die zich daar nog aan stoort.
De Belgen zullen in Versailles Nederlands Limburg claimen, maar ze vangen bot.
Meer nog, conform het verdrag van Den Haag moeten de Belgen de interneringskosten betalen. En dat zit ze niet lekker.
Ze krijgen wel een afbetalingsplan, en ze zullen nog 20 jaar mogen dokken.
Maar Jeroom mag langs de kassa in Den Haag passeren. Hij verdiende 2,5 florijn per week. Ongeveer 40 cent per dag. En 10 cent dagelijkse soldij.
Naar het einde van de oorlog toe kwam daar nog een dubbeltje bij, maar dat telde niet voor hen die werkten.
Dat dubbeltje mag Jeroom dus op zijn buik schrijven.
Maar goed, 52 weken aan 2,5 florijnen maakt 130 florijnen.
En als hij dat bedrag in Belgische franken heeft gekregen, dan hebben de geldwisselaars er ook nog hun deel van genomen. Met een pak geld op zak neemt Jeroom met zijn maten de trein in Maastricht naar Belgenland.
Op 1 december 1918 wordt hij gerepatriëerd.

En de volgende keer gaat de vertelling verder in Rousbrugge. Het weerzien met Romanie en Richard en Georges na die vier oorlogsjaren. Zal Jeroom zijn kinderen nog herkennen, en omgekeerd? En ook zijn vader Pius Cesar en zijn moeder Barbara, hoe hebben zij het overleefd. En broer en zusters? En eindelijk weer de kost van thuis.En de Sébastopol en de forte brune. Want in Holland was dat anders maar flauw bier.

Geraadpleegde werken:
ROODT, Evelyn de. Oorlogsgasten. Zaltbommel, Europese bibliotheek, 2000, 454 blz.
LAPORTE, G. Belgische geïnterneerden in Nederland gedurende de eerste wereldoorlog. Gent, onuitgegeven proefschrift, 1981, 271 blz.
MAMET, M. La chute d'Anvers et l'internement des soldats Belges en Hollande. Bruges, s.a. Brugeoise d'imprimerie et de publicité, s.a., 111 p.

ZIJLSTRA, Hans. 100 jaar Belgenmonument in Amersfoort. Stilstaan bij WO 1. Gemeente Amersfoort & Archief Eemland, 2016, 48 blz.
Vluchten voor de groote oorlog. Belgen in Nederland 1914-1918. Amsterdam, De Bataafsche Leeuw, 1988, 80 blz.
NILLESEN, Jan. Kalkovens in Zuid-Limburg, in "Het Nederlands Landschap", Tijdschrift voor Landschapsgeschiedenis, 2019, nr.3, p.49-52.
www.hetarchief.be
www.delpher.nl
www.warpress.be

Poperinge verbeeldt

HEU004518086
In september 1982 wordt ter gelegenheid van de hoppefeesten de plukdag van de hop georganiseerd. Deze wagen beeldt de komst van de vreemde plukkers uit. 1. tot 6. x x, 7. Lieven Beddeleem, 8. Jan Deraedt, 9. x x en 10. x x. Als u nog namen weet, mag u die doorsturen naar degraeve.j@telenet.be

HEU004521907
Wie herinnert zich deze nog? De eerste editie van "de Keikopfeesten" van de Poperingse scouts op 2 en 3 september 1967 in de Europatent op de Grote Markt. Op het programma stonden o.m. een "bier- en dansavond met orgelvirtuoos Roger Danneels" op zaterdagavond en op zondag de "kroning van de Massey Ferguson-koningin, in aanwezigheid van de Oogstkoningin uit Veurne, de Kattekoningin uit Ieper, de tabaksfee uit Wervik, de Hoppekoningin uit Poperinge, en de Koningin der Westvlaamse Bergen". Anekdotes over deze Keikopfeesten mag je steeds doorsturen naar luc.ferrand@telenet.be

POPERINGE
2-3 SEPT
KEIKOPFEESTEN

Akten uit de 16de eeuw

Twee akten uit de 16de eeuw over plaatsen die we konden achterhalen.

29 januari 1560 – Pieter Lauweryns koopt van Wullem Quatghebuer - SAP 364 - Folio 131 verso

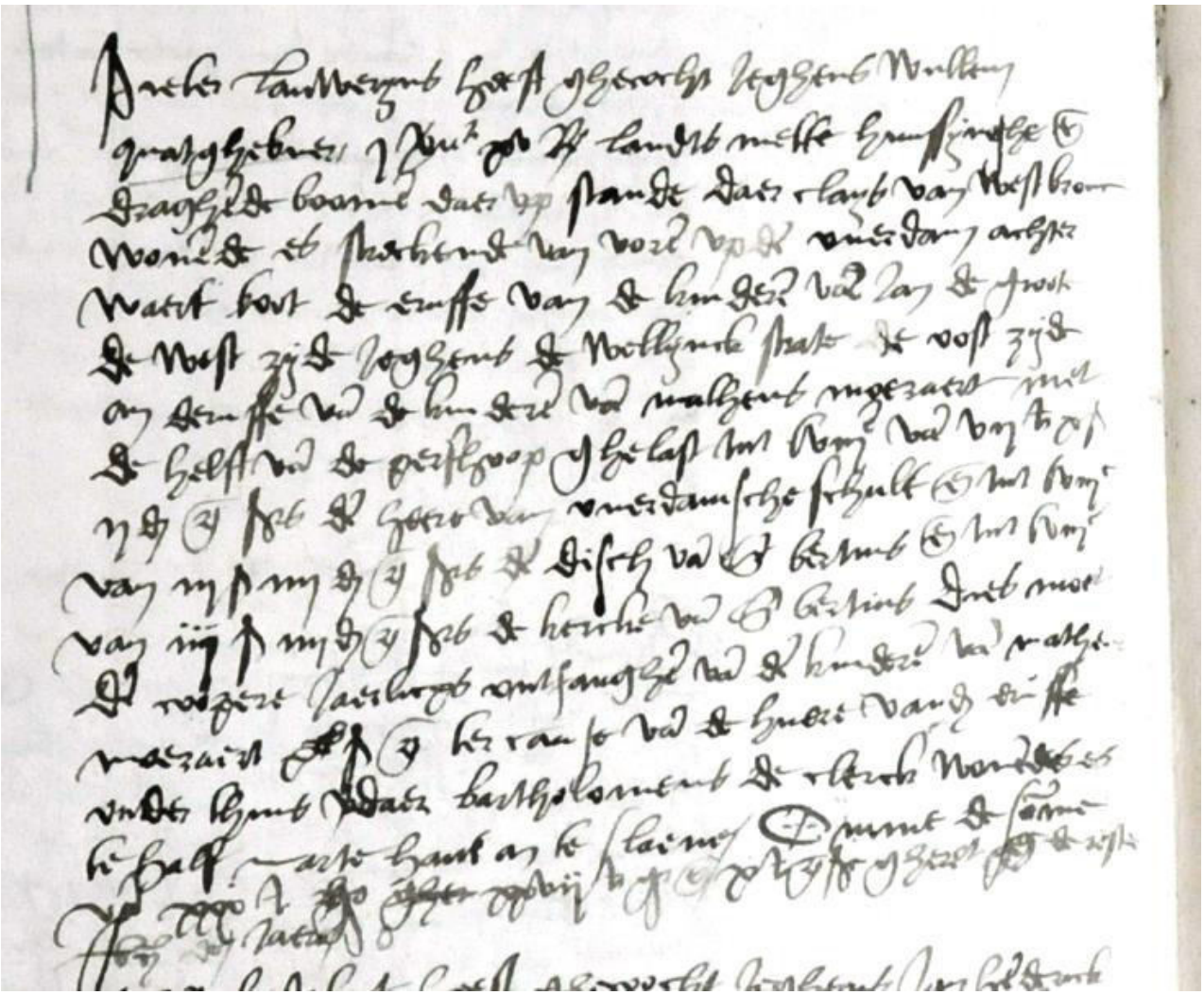

Pieter Lauweryns heeft ghecocht jeghens **Wullem Quatghebuer**
1 vierndeel xv roeden landts metten huussynghe ende draghende boomen daer up stande - daer **Clays van Westbrouc** wonende es –
streckende van vooren up **de Overdam** –
achterwaert tot de ervffe van de kinderen van Jan de Groote - de westzyde jeghens de **Wellynckstraete** - de oostzyde an dervffe van de kinderen van Matheus Moeraert - met de helft van de pershoop -
ghelast int tviij de van vij pond x schele ij deniers parisis sjaers den heere van Overdamsche schult -
ende int tviiijde van iiij schele iiij deniers parisis sjaers de disch van Sint Bertins -
ende int tviiijde van iiij schele iij deniers parisis sjaers de kercke van Sint Bertins –

dies moet de coopere jaerlicx ontfanghen van de kinderen van Matheus Moeraert x schele parisis ter cause van de huere van de ervffe onder thuus daer Bartholomeus de Clerck woenende es -
te half marte hant an te slaene
Omme de somme van xxx pond grooten xxvij schele grooten ende x pond parisis gheret ghelt - de reste by een jaere

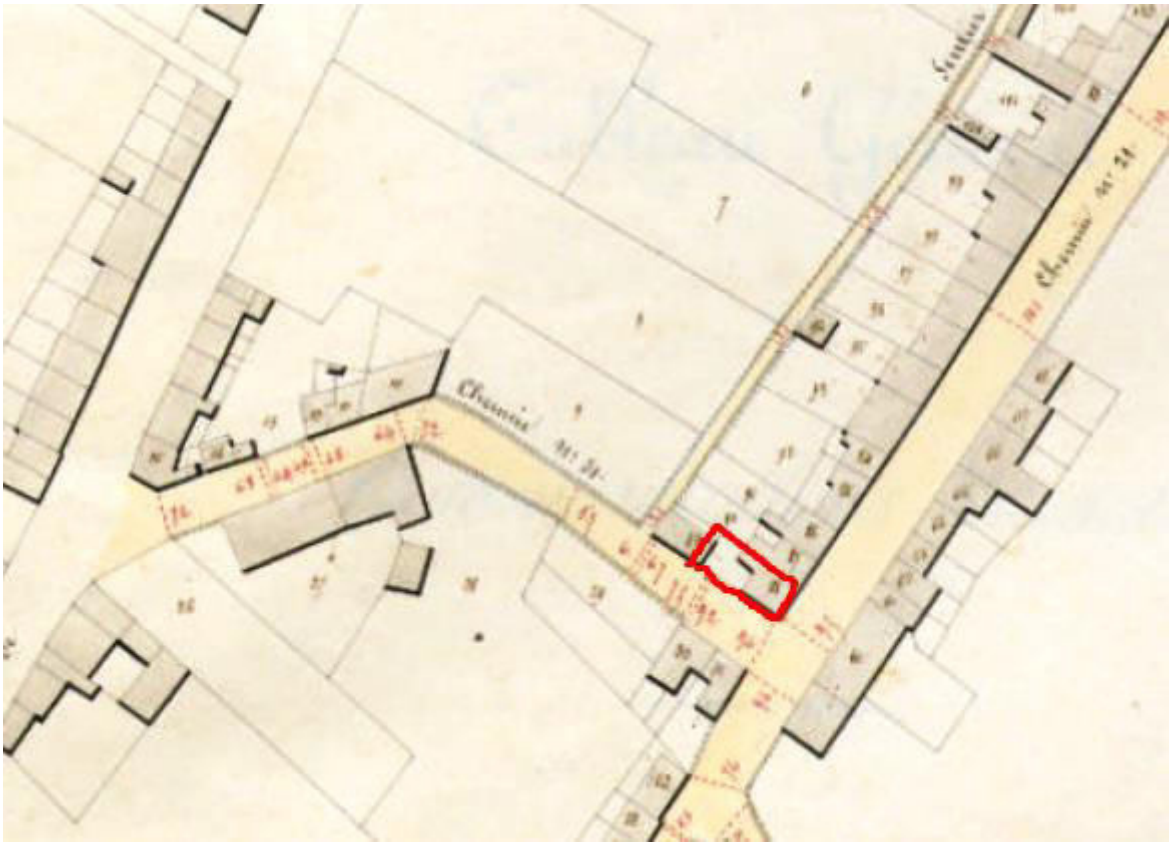

29 januari 1560 – Clays van Bambeke & Jacob Perboom - SAP 364 - Folio 134

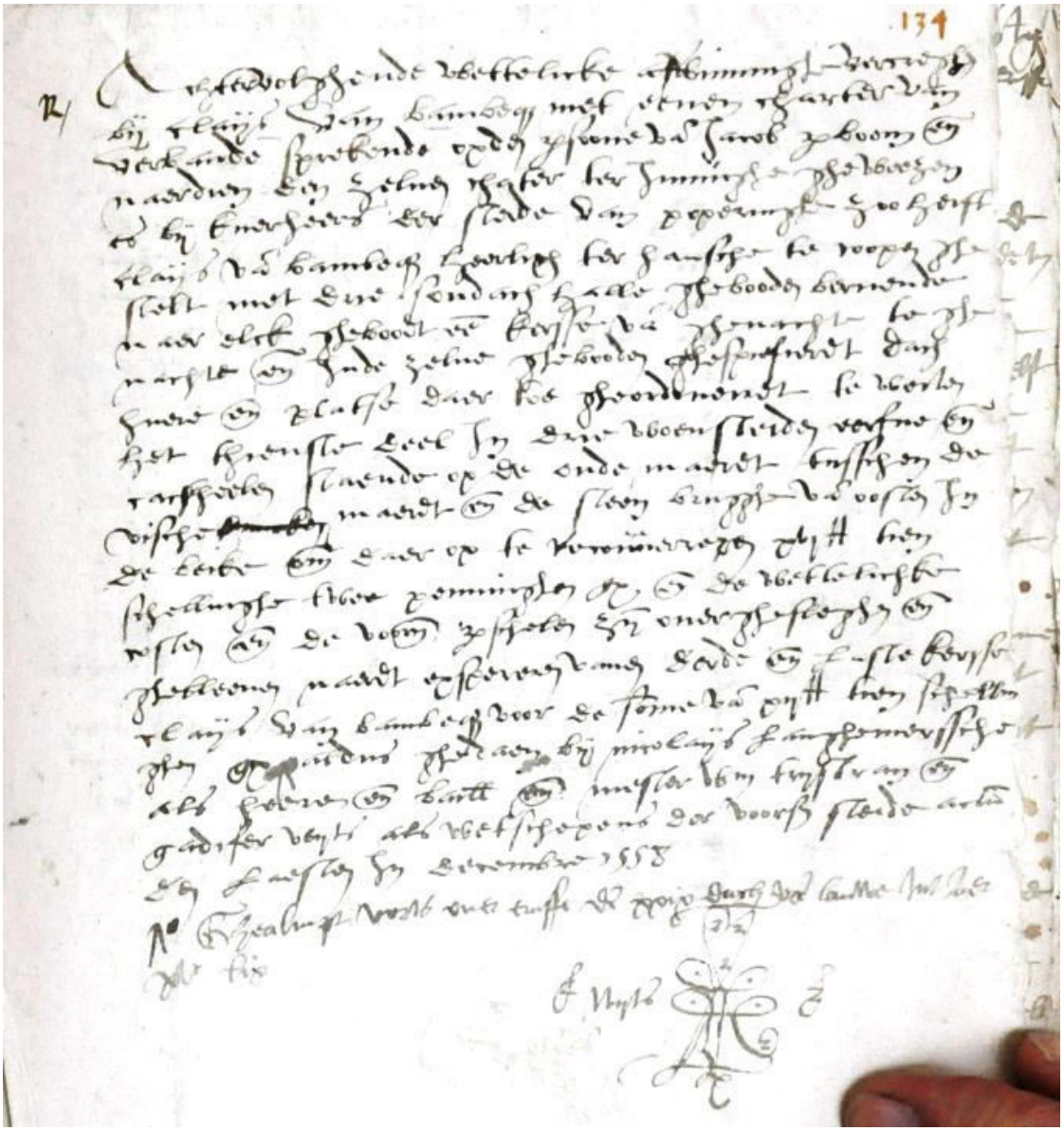

Achtervolghendede wettelicke afwinninghe vercreghen by **Clays van Bambecq** -
met eenen chaerter van verbande sprekende op de persoone van **Jacob Perboom** ende naerdien den zelven charter ter inninghe gheweezen es by kuerheers de stede van Poperinghe - zoo heift Clays van Bambecq heerlic te hausche te coope ghestelt met drie sondach hallegheboden - bernende naer elck gheboodt een kersse van ghenachte te ghenachte - ende inde zelve ghebooden ghespecifieert dach huere ende platse daer toe gheordineert – te weiten het thienste deel in drie woensteiden - erfve ende cathelen staende
up de oude maert tusschen de vischemaert ende de steenbrugghe –
van oosten in de beike
omme daer op te recoucreren xvj pond tien schellinghe twee penninghen grooten ende de wettelicke costen aen de voornoemde parschelen –
zyn overghesleghen ende ghebleven naert expereren van de derde ende laste kersse **Clays van Bambecq** voor de somme van xij pond tien schellinghen grooten -
aldus ghedaen by Nicolays Langhemerssche als heere ende bailliu - meester Willem Tristram ende Gadifer Wyts als wetschepens der voorseide steide -
actie den laesten in december 1558 -
Ghealmpt vorts ove ervffe den xxix dach van lauwe int jaer xvc lix

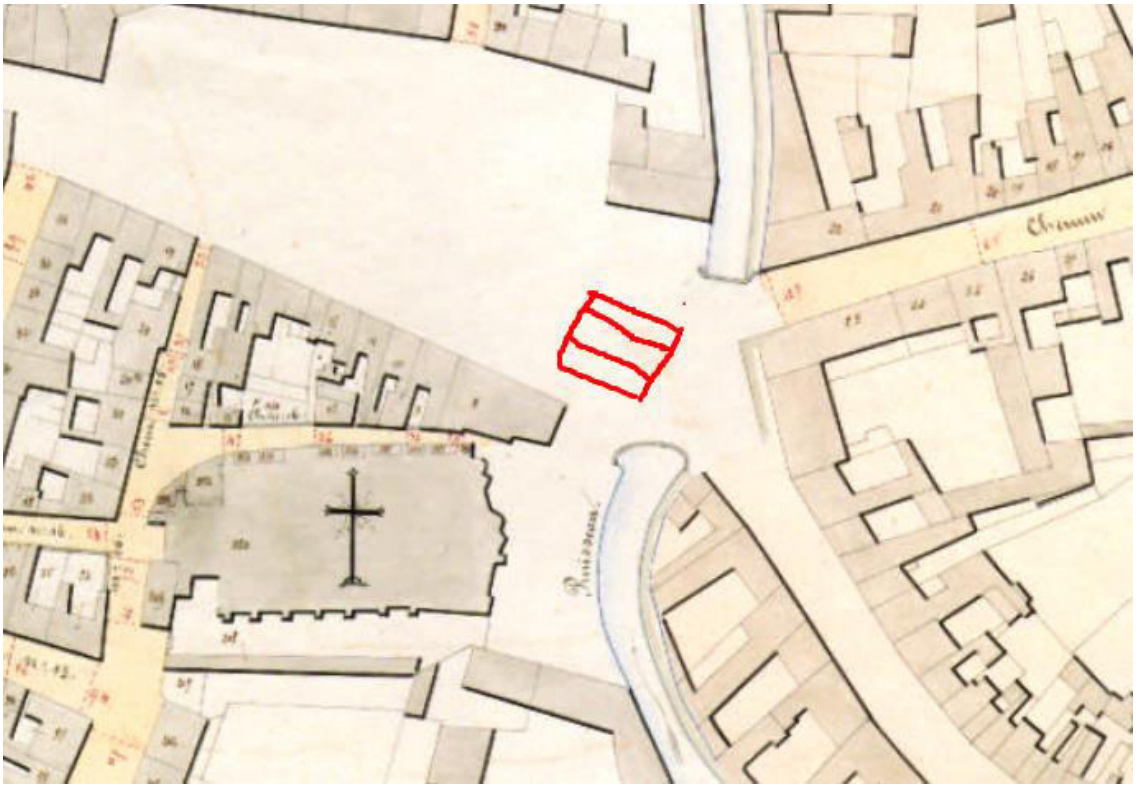

Een hommelcontract uit 1694

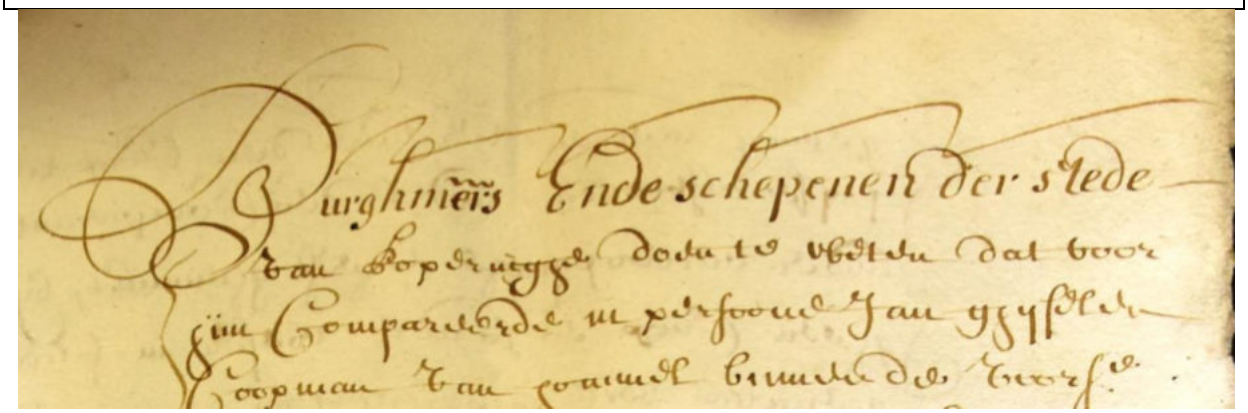

Burghmeesters ende schepenen der stede
van Poperinghe
doen te weten dat voor ons compareerde in persoone **Jan Gysselen** – coopman van hommel
binnen de voorseide stede van Poperinghe –
den welcken mits desen cedeert ende vertransporteert - soo hy doet by desen –
aen sieur **Joannes Ignatius Le Febvre** – coopman tot Bergues – de somme van drie hondert
tsestigh guldens die sieur **Charles Gennoy** – coopman tot Duncquerque aenden comparant
schuldich is van coope –
van vyfthien hondert ponden hoppe –
aen hem vercocht ende ghelevert tot vierentwintigh guldens ider hondert –
gheschiedende den selven transpoort voor ghelick somme
ende in betaelynghe vanden coop van **terwe ende pameele** by hem ontfaen van d'heer
Nicolais Lions ende syn ordre –
verlenende ende cedeerende mits desen trecht den comparant competeerende omme by dito
Le Febvre daer van te jouisseeren als van syn eyghen ende propre goet, -
onder expresse conditie waert by aldien dat den voornoemde Gennoy niet en bekende den
coop ter pryse alsvooren –
anders den comparant gheen ander vercoopinghe en heeft ghemaekt –
by dien gheen coop en soude wesen –
in suclken ghevalle - vertransporteert hy de hoppe voornoemt in proffite vanden
voornoemden Le Febvre –
ten pryse ende in betaelynghe soo voorseyt is –
met belofte waert by aldien de hoppe niet en wooghe de voornoemde vyfthien hondert ponden
– dat hy comparant de courteresse moet volghen in ghelde –
waerinne hy hem mits desen laet condemneeren met wysdom executoire –
soo hy ghecondemneert is van passeren deser met ghelyck wysdom executoire –
refereerende hem tot dcisie dies aen het schaelbilliet van Duncquerque –
dat hy Le febvre noopende t'selve ghewighte sal overleeveren –
alle twelcke die voorwaerden Le Febvre alhier present –
heeft gheaccepteert –
In teeken der waerheyt –
hebben wy burghmeesters ende schepenene voornoemt –
hierop doen drucken den minderen zeghele van saeken der voornoemde stede ende doen
teecken van onsen griffier deser acht en twintighsten april sesthien hondert vierentneghentigh
Mazeman

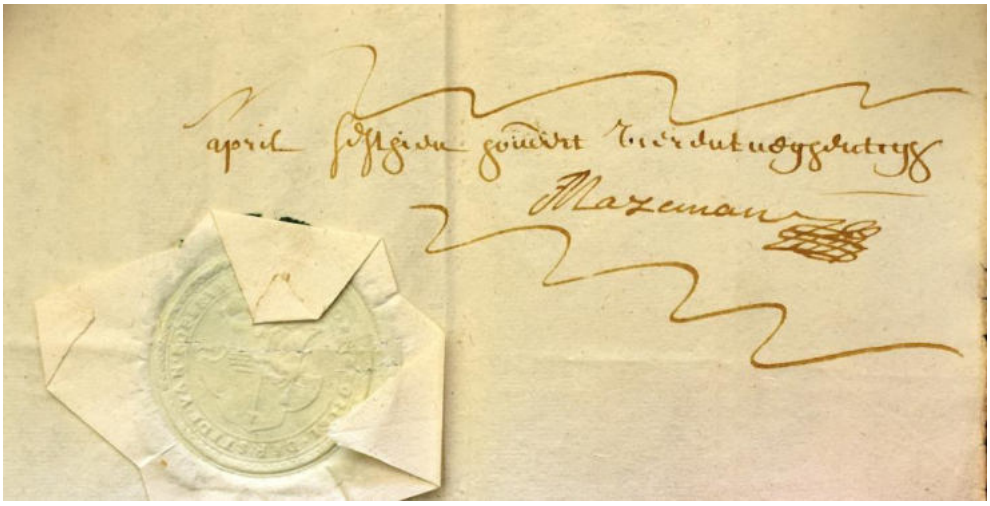

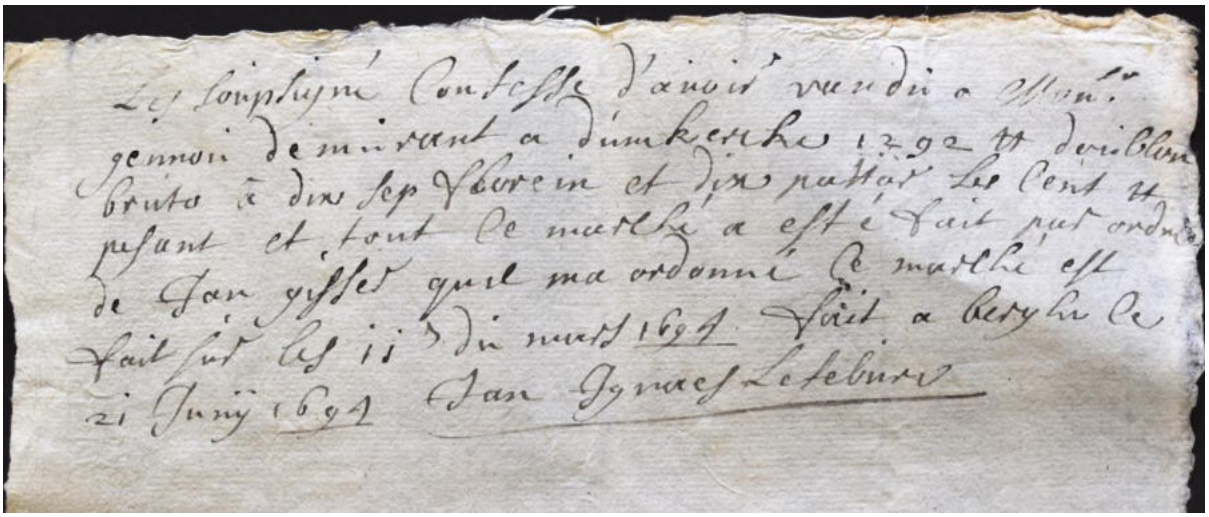

Les soupsyné confesse d'avoir vendu a Monsieur Gennoi demeurant a dunkercke –
1292 pond doublon bruto à dix sept florein et dix pattars les cent livres pesant et tout le maelté à esté fait par ordre de Jan Gissel qu'il ma ordonné –
ce maelté est fait sur les 11 mars 1694 – fait a Berghe le 21 juny 1694 – Jan Ignaes Lefebvre

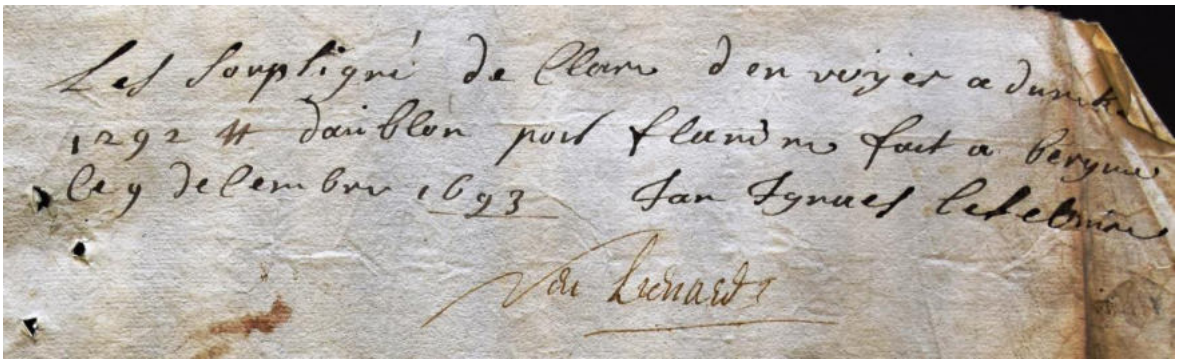

Lessoupsigné declaere denvoyer a Dunckercke 1292 pond doublon pois Flandres fait a Bergue le 9 decembre 1693 – Jan Ignaes Lefebvre

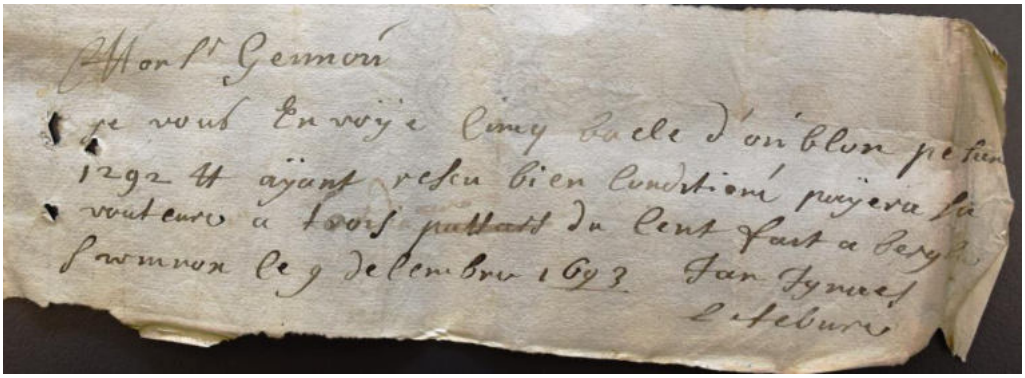

Monsieur Gennoi Je vous envoye cinq vaele d'oublon peant 1692 livres ayant reseu bien conditioné payera la voiteure a toors pattars du cent fait a Berghe Saint Wionnox le 9 decembre 1693 –
Jan Ignaes Lefebvre